

Latviešu valoda

1. klasei

MAZĀ
ZĪLE **ZĪLE**

ZĪLE ĀBECĪTE

Rokasgrāmata **SKOLOTĀJIEM**

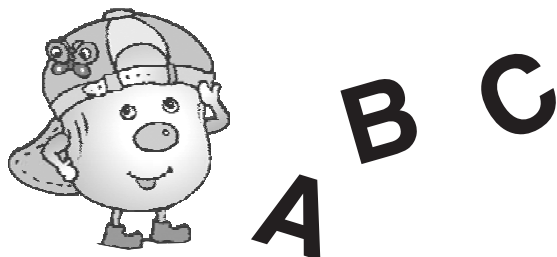
Metodiskais līdzeklis

komplektizdevumā ar mācību grāmatām

"**Mazā Zīle.** Latviešu valoda 1. klasei/ G. Andersone u.c.– ISBN 9984-36-549-2",

"**Zīle.** Latviešu valoda 1. klasei/ G. Andersone u.c.– ISBN 9984-17-497-2".

Apstiprinājusi Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija
2005. gadā

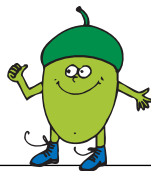

ZVAIGZNE ABC

811.174 (072)
La 802

© Apgāds Zvaigzne ABC, 2005
ISBN 9984-36-699-5

PRIEKŠVārds

Mācību komplekti *Mazā Zīle* un *Zīle* palīdzēs īstenot *Valsts pamatizglītības standartā* (Rīga, 1998), *Pamatizglītības standartā 1.–9. klasei* Latviešu valoda (Rīga, 2004), *Pamatizglītības standartā 1.–9. klasei* Sociālās zinības (Rīga, 2004) un *Pamatizglītības standartā 1.–3. klasei* *Ētika* (Rīga, 2004) izvirzītās prasības.

Rokasgrāmata izmantojama, strādājot ar mācību komplektiem *Mazā Zīle. Latviešu valoda 1. klasei*, *Zīle. Latviešu valoda 1. klasei*.

MĀCĪBU KOMPLEKTS MAZĀ ZĪLE. LATVIEŠU VALODA 1. KLAŠEI 1. PUSGADAM

- *G. Andersone, D. Ērgle, M. Filatova, V. Golubova, I. Ikale* *Mazā Zīle. Latviešu valoda 1. klasei*
- *G. Andersone, D. Ērgle, M. Filatova, V. Golubova, I. Ikale* *Mazā Zīle. Latviešu valodas burtnīca 1. klasei, I*
- *G. Andersone, D. Ērgle, M. Filatova, V. Golubova, I. Ikale* *Mazā Zīle. Latviešu valodas burtnīca 1. klasei, II*
- *G. Andersone, D. Ērgle, M. Filatova, V. Golubova, I. Ikale, Ā. Ptičkina* *Mazā Zīle. Zīle. Latviešu valoda 1. klasei. Ābecīte. Zīle. Rokasgrāmata skolotājiem*
- *G. Andersone, D. Ērgle, M. Filatova, V. Golubova, I. Ikale* *Zīle. Didaktiskais materiāls*
- *V. Golubova* “Es jau protu – 1”
- *Ā. Ptičkina* *Ābecīte. Zīle* (Izmantojama kā variatīvs mācību līdzeklis.)

MĀCĪBU KOMPLEKTS ZĪLE.

LATVIEŠU VALODA 1. KLASEI

2. PUSGADAM

- G. Andersone, D. Ērgle, M. Filatova, V. Golubova, I. Ikale
Zīle. Latviešu valoda 1. klasei
- G. Andersone, D. Ērgle, M. Filatova, V. Golubova, I. Ikale
Zīle. Latviešu valoda 1. klasei. Darba lapu komplekts
- G. Andersone, D. Ērgle, M. Filatova, V. Golubova, I. Ikale, Ā. Ptičkina
Mazā Zīle. Zīle. Latviešu valoda 1. klasei. Ābecīte. Zīle. Rokasgrāmata skolotājiem
- G. Andersone, D. Ērgle, M. Filatova, V. Golubova, I. Ikale
Zīle. Didaktiskais materiāls
- V. Golubova
“Es jau protu – 2”

Rokasgrāmatā skolotājiem ir mācību priekšmeta programma; metodiskie ieteikumi darbam ar visiem komplektos iekļautajiem mācību līdzekļiem; sniegti paskaidrojumi par darbu stundā, par burtnīcu izmantošanu. Grāmatā ir iekļauts bagāts papildmateriālu klāsts, kuru skolotājs pēc saviem ieskatiem var izmantot stundās.

Esam pateicīgas IZM ISEC sākumskolas speciālistei Intai Rakēvičai par ieteikumiem mācību komplekta izveides gaitā, 1. klašu skolēniem un skolotājām Andai Sebrei (Rojas vidusskola), Anitai Rullei, Anitai Nikolajenko (Kandavas internātvidusskola), Solvitai Tēbergai (Strenču vidusskola), Indrai Putrei (Rīgas Pļavnieku sākumskola), Inārai Vanagai (Krāslavas pamatskola), Sandrai Kaufmanei (Brenģuļu sākumskola) un Mārītei Gerhardei (Rīgas V. Zāliša pamatskola) par atsaucību un piedalīšanos komplektizdevumu aprobācijā.

Autores

PAMATNOSTĀDNES MĀCĪBU KOMPLEKTU

MAZĀ ZĪLE. LATVIEŠU VALODA 1. KLASEI UN ZĪLE. LATVIEŠU VALODA 1. KLASEI IZVEIDĒ UN LIETOŠANĀ

Mācību līdzekļu komplekti *Mazā Zīle* un *Zīle* ir izstrādāti latviešu valodas apguvei, ievērojot *Valsts pamatizglītības standarta* (Lielvārds, 1998, 11. lpp.) prasības:

“Skolēns gūst praktisku pieredzi valodas lietošanā un mācās to izmantot daudzveidīgās dzīves situācijās atbilstoši saziņas partneriem, mērķim un situācijai. Skolēns pakāpeniski mācās sazināties (sarunāties un saprasties ar citiem, uzklaušīt citus, rakstīt un lasīt), mācās uzstāties publikas priekšā, aizstāvēt un argumentēt savu viedokli.”

Mācību līdzekļu komplekts nodrošina iespēju attīstīt skolēnu valodas pamatkompetences – komunikatīvo, valodas, sociokultūras un mācīšanās. (Jēdziena *kompetence* saturā ietilpst zināšanas, prasmes, pieredze, attieksmes, vērtības, ko skolēns iegūst mācību procesā.)

Komunikatīvā kompetence ir skolēna spēja un prasme ar valodas līdzekļiem īstenot dažādus saziņas uzdevumus, veidot un uztvert mutvārdu un rakstveida tekstu, izmantot runu, lai sasniegtu saziņas mērķi.

Mācību komplektos latviešu valodā 1. klasei *Mazā Zīle* un *Zīle* valodas mācību saturs ir vistiešāk saistīts ar saziņu, jo sākumskolas posmā, īpaši jau 1. klasē, skolēni gūst pirmos priekšstatus par verbālās un neverbālās izteiksmes līdzekļiem, mācās iegūt un nodot informāciju atbilstoši saziņas tematam un adresātam, ievērojot runas un uzvedības kultūru. Piemēram, skolas mācību gada sākumā pirmā tēma, ar kuru iesākas mācību grāmata *Mazā Zīle*, ir “Labrīt, skola!”. Šo laiku esam nodēvējušas par “Iepazīšanās nedēļu”, jo, uzsākot skolas gaitas, bērns tiek iesaistīts daudzpusīgā informācijas pasaulē. Viss viņam ir svešs un nezināms. Izmantojot piedāvātos uzdevumus un situācijas mācību

grāmatā, pirmklasnieks mācās iepazīties ar klasesbiedriem, skolotājiem, skolas vidi un mācību piederumiem. Strādājot ar grāmatā (tas ievērots ne tikai komplektā *Mazā Zīle*, bet arī citos mācību komplektos *Zīle*) ievietotajām ilustrācijām, fotogrāfijām, tekstiem, spēlēm un uzdevumiem, skolēns attīsta, izkopj un pilnveido gan aktīvu runas darbību, gan prasmes veidot mutvārdu un rakstveida tekstu un orientēties dažādās saziņas situācijās. Piemēram, viena no uzdevumu formām – *Mācies lasīt tekstu lomās!* – lieliski attīsta ne tikai lasīšanas prasmes, bet arī liek modelēt saziņas procesu, kurā pilnveidojas skolēnu runas prasmes un iemaņas, kā arī veicina saskarsmes iemaņu attīstību.

Valodas kompetence ir skolēna spēja uztvert valodu kā zīmju sistēmu.

Mācību komplekti *Mazā Zīle* un *Zīle* dod iespēju skolēniem apgūt mācību saturu no abiem blokiem:

- valoda kā zīmju sistēma,
- valoda kā saziņas līdzeklis.

Uzsākot mācības 1. klasē, skolēnam ir jāprot izlasīt, uztvert un izpildīt daudzveidīgus uzdevumu un vingrinājumu nosacījumus dažādos mācību priekšmetos. Dzimto valodu sākumskolā zināmā mērā var uzskatīt par svarīgāko mācību priekšmetu, jo tajā valoddarbības veidu (klaušīšanās, runāšana, lasīšana, rakstīšana) un tiem atbilstošo prasmju mācīšanai un attīstīšanai tiek veltīta pastiprināta uzmanība. No to kvalitatīvas apguves būs atkarīgs zināšanu, iemaņu un prasmju līmenis citos mācību priekšmetos. Līdz ar to, kā norādījusi valodniecības un metodikas speciāliste A. Vulāne, dzimtās valodas mācību satura apguves procesā nepieciešams

- mērķtiecīgi attīstīt skolēnu prasmi izmantot dzimto valodu visā tās funkcionālajā daudzveidībā, lai nodrošinātu pilnvērtīgu saskarsmi;
- attīstīt visas valoddarbības prasmes;
- radīt izpratni par nepieciešamību mērķtiecīgi un patstāvīgi pilnveidot savu runu, izkopt tekstveides prasmes;
- veidot valodas izjūtu, dzimtās valodas sistēmas, likumsakarību apziņu izpratni;
- veidot izpratni par valodu kā tautas kultūras sastāvdaļu, attīstīt skolēnu valodisko pašapziņu un pašcieņu.

Latviešu valodas mācīšana 1. klasē notiek kompleksi, nenodalot valoddarbības veidus citu no cita, turklāt apguve notiek aktīvā praktiskā darbībā. Mācību komplektos *Mazā Zīle* un *Zīle* ir raksturīga mācību metožu daudzveidība. Līdzās klasiskajām metodēm tiek rosnāts izmantot interaktīvās metodes, lai skolēni vienlaikus apgūtu akadēmiskās

un sociālās prasmes. Skolēniem ir piedāvāta reproduktīva, interpretējoša un producējoša mācību darbība, lai sasniegtu mācību procesam un galarezultātam izvirzītos mērķus. Izmantojot dažādas metodes, skolēni valodas zināšanu apguvē virzās pēc shēmas: PĒTA – VEIDO – IZMANTO, t. i., iepazīst, atdarina, lieto jeb izmanto. Valodas kompetence paredz, ka pirmajā klasē ir veidojama skolēnu izpratne par pieturzīmēm teikuma beigās (interpunkcija), par lielā burta lietošanu personu vārdos un vietvārdos (ortogrāfija), par skaņu daudzveidību (ortoēpija), kā arī lielo un mazo burtu rakstītmācība (grafēmika). (Sīkāk par 1. klasē apgūstamajām zināšanām, prasmēm un iemaņām latviešu valodā var izlasīt rokasgrāmatas 256. lpp.)

Sociokultūras kompetence ir skolēna zināšanas par sociālo un kultūras vidi, kurā valoda tiek lietota. Jau pirmās klases skolēni gūst priekšstatu par valodām un to daudzveidību gan Latvijā, gan pasaulē. Mācību komplektā *Zile. Latviešu valoda 1. klasei* rubrikā *Vai tu zini?* skolēni uzzina, kā atsevišķi latviešu valodas vārdi skan citās valodās. Pirmajās mācību stundās 2. pusgadā skolotājs iepazīstina skolēnus ar dzimtās valodas daiļskanību, citās stundās skolēnu uzmanība tiek pievērsta literārās valodas kopšanas un saudzēšanas nozīmei (*J. Osmanis*. Noklausīta saruna, *N. Kovaļevska*. No kā darināta pasaule u.c.). Mācību procesā skolēni tiek iesaistīti dažādos dialogos, kuros loģiski jāturpina iesāktie temati un jāizspēlē tajos risinātās situācijas. Ir svarīgi, lai skolēni attīstītu prasmi izteikt savu viedokli pareizā literārā valodā, kā arī ieklausītos citu runā un objektīvi vērtētu to. Nav vairs retums, ka skolās ar latviešu mācību valodu mācās bērni no mazākumtautību ģimenēm. Līdz ar to ir ļoti svarīgi veidot skolēnu izpratni par to, ka katrai tautai ir savas tradīcijas, paražas, kas atspoguļojas arī valodā.

Mācīšanās kompetence ir spēja izmantot racionālus darba paņēmienus, dažādas informācijas tehnoloģijas un patstāvīgi pilnveidot savu valodas prasmi. Skolēni 1. klasē, kā norāda pamatizglītības standarts dzimtajā valodā, tikai sāk apgūt dažādas klausīšanās un lasīšanas stratēģijas, uztvert un izmantot dzimtajā valodā gūto pieredzi un informāciju. Izglītības programmu speciālists, zinātnieks un pedagogs D. Prets mācīšanās kompetences nozīmi paplašina, norādot, ka to veido dažādi komponenti: klases darba organizācija, mācību orientācija, mācību organizēšana, rakstīšanas prasmes u. c. Skolotājam ir jābūt pietiekami kompetentam, lai palīdzētu skolēnam apgūt mācīšanās prasmi attiecīgajā mācību priekšmetā. A. Vulāne ir norādījusi, ka dzimtajai valodai pamatizglītībā ir stratēģiska nozīme – tā ir gan mācību priekšmets, gan arī citu mācību priekšmetu apguves līdzeklis. Tāpēc liela vēriba jāvelta arī mācību uzdevumu nosacījumu lasīšanai, uztverei un izpratnei, jo

tas sekmēs ne tikai patstāvīgā darba iemaņu veidošanos, bet arī cels zināšanu līmeni un pilnveidos prasmes citos mācību priekšmetos.

Lai skolēni labāk orientētos mācību grāmatā un darba burtnīcās, mācību komplektā *Mazā Zīle* ir saskaņotas tēmas, burtu apguve un rakstītmācība.

Mācību komplektā *Mazā Zīle* 1. semestrī tiek piedāvāts izmantot darba burtnīcas, ar kuru palīdzību skolēni vingrināsies un pilnveidos rakstīšanas mehānismu, nostiprinās prasmi lasīt un rakstīt apgūtos burtus, radoši domās un darbosies.

Mācību komplektos *Mazā Zīle* un *Zīle* tiek rosināts organizēt skolēnu darbu frontāli, grupās, pāros un individuāli atkarībā no mācību vielas īpatnībām, izvirzītā mērķa un citiem faktoriem. Abos 1. klases mācību komplektos spēkā ir tēze VISIEM NAV JĀSPĒJ VISS! Komplektos ir pietiekami daudz dažādu saturisku un metodisku piedāvājumu, lai mācības varētu diferencēt materiāla apjoma, grūtību pakāpes, kā arī bērnu interešu un skolotāja atbalsta ziņā. Kā atsevišķs mācību līdzeklis stundu bagātināšanai tiek piedāvāts didaktiskais materiāls *Zīle un darba lapas* (2. pusgadam). Mācību procesā skolēnu sekmju diagnosticēšanai, pašizvērtēšanai var noderēt V. Golubovas veidotās burtnīcas *Es jau protu – 1, 2*.

Šobrīd pirmajā klasē mācības uzsāk bērni, kuri vēl tikai sāk apgūt burtus, kā arī bērni, kuri jau lasa veseliem vārdiem. Tāpēc skolotājam, uzsākot mācību procesu, ir svarīgi zināt savas klases lasītprasmes līmeni, lai varētu turpināt mērķtiecīgi to attīstīt. Mācību procesā 1. klasei 1. pusgadā tiek piedāvāti divi mācību izdevumi – ābecīte *Zīle* (bērniem, kuri vēl iepazīstas ar burtiem un apgūst zilbju lasīšanu) un/vai *Mazā Zīle*. Pieredzējis skolotājs darbu var diferencēt atbilstoši skolēnu lasītprasmes līmenim un izmantot abus izdevumus, jo gan iepazīšanās ar burtiem, gan to nostiprināšanas process abās grāmatās notiek saskaņoti.

Klasē būtu vēlama šāda emocionālā gaisotne: katram no mums ir savas spējas un iespējas. Ir dabiski, ka skolēni veic atšķirīgus uzdevumus. Ikkatrs, kurš iemācījies ko jaunu atbilstoši savām spējām, ir pelnījis uzslavu. Nesalīdzināsim bērnu varējumu un viņu mācību sasniegumus!

Strādājot ar *Mazo Zīli* un *Zīli*, ir plašas variēšanas iespējas: iesakām, ja nepieciešams, gan mainīt sākotnējos plānus un ieceres atkarībā no klases vajadzībām, gan tikai daļēji izmantot mācību grāmatu – tā ir mūsdienīga mācību procesa pazīme. Tas attiecināms arī uz piedāvāto mācību priekšmeta programmu. Skolotājs mācību procesa gaitā drīkst veikt un veic nepieciešamās korekcijas, jo rezultatīvas mācības

var nodrošināt tikai skolotājs, ņemot vērā divus faktorus: skolēnu vajadzības un skolēnu virzības iespējas.

Veiksmīgai mācību procesa organizēšanai iesakām iepazīties ar šādiem mācību izdevumiem.

- *Ptičkina Ā.* Kā mācīsim bērnus lasīt un rakstīt. – R.: Zvaigzne ABC, 1997.
- *Ptičkina Ā.* Lasīšanas mācības sākumskolā. – R.: Pētergailis, 1999.
- *Ptičkina Ā.* Lasīsim raitāk!: Vingrinājumi lasītprasmes apguvei. – R.: Zvaigzne ABC, 1998.
- *Ptičkina Ā.* Lasīsim raitāk!: Metodiskie ieteikumi lasītprasmes pilnveidei. – R.: Zvaigzne ABC, 1998.
- *Osmanis J.* Sprīdiša ābece. – R.: Zvaigzne ABC, 2004.
- *Golubova V.* Darba lapas latviešu valodā jaunāko klašu skolēniem. – R.: Zvaigzne ABC, 2002.
- *Bērziņa A.* Glītraksti jaunāko klašu skolēniem, 1. un 2. daļa. – R.: Zvaigzne ABC, 2002.
- Metodiskais un informatīvais izdevums “Sākums”.

1. KLASES SKOLĒNU PSIHOLOĢISKAIS RAKSTUROJUMS

Iestājoties skolā, bērniem ir atšķirīga gatavība skolai, nesagatavotība jaunajai psiholoģiskajai lomai, atšķirīga motivācija iet skolā, dažāds līmenis prasmēm un iemaņām. Vieniem mācīties ir viegli, citiem – grūti, vieniem stundās ir garlaicīgi, citi ar aizrautību seko stundas gaitai.

Fiziskā attīstība.

G. Svence, runājot par jaunākā skolas vecuma bērnu fizisko attīstību, uzsvēra, ka šajā vecumā ir izteikti paaugstināta kustību aktivitāte, kas vēl turpinās no pirmsskolas perioda. Tāpēc bērniem ir ļoti grūti nosēdēt solā ilgu laiku, grūti ir pakļaut savu uzvedību gribas kontrolei. Speciālisti iesaka ļaut bērniem pēc iespējas vairāk kustēties, attīstīt fiziskās dotības. Skolotājiem darbs stundā jāplāno tā, lai aktivitāte mītos ar atpūtas un relaksācijas brīžiem. Ieteicams mācību darbības veidus mainīt ik pa 10 minūtēm, nenodarbinot ar vienu pārāk ilgi, piemēram, sēdēt un rakstīt.

Jaunākā skolas vecuma bērniem vērojama smadzeņu palielināšanās. Tāpat vērojama arī neatbilstība kaulu un muskuļu audu augšanas tempos: kauli attīstās intensīvi, bet muskuļi – lēnāk. Turklāt lielie muskuļi ir labāk attīstīti nekā sīkā muskulatūra, tāpēc bērni ātri nogurst, ja ilgstoši raksta vai veic precīzas praktiskas darbības. Acu fizioloģiskā attīstība jeb redzes sajūtu fizioloģiskās sistēmas attīstība pilnībā beidzas apmēram 8 gadu vecumā, tāpēc nebūtu vēlams bieži lasīt tekstus ar maziem burtiem.

Kognitīvā attīstība (pēc I. Salītes u.c.).

Uztvere, uzmanība un atmiņa 1. klasē vēl ir samērā netīši un vāji kontrolējami procesi.

1. klases skolēniem raksturīga ļoti spilgta, dzīva iztēle ar tieksmi uz fantāziju. Dominē uzskatāmi aktīvā un uzskatāmi tēlainā domāšana.

Saskaņā ar Ž. Piažē šajā vecumā bērnu intelektuālo attīstību var raksturot kā konkrēto operāciju periodu. Tā ir domāšana, kas sastāv no operācijām, kuras ļauj bērnam prātā veikt to, ko viņš pirms tam veica fiziski ar konkrētiem objektiem. Lai spriestu par problēmām, kuras skar konkrētus, reālus objektus, bērniem šajā periodā ir nepieciešams tieši pieejams uztveres (uzskates materiāls) atbalsts.

1. klases beigās sāk veidoties domāšanas atgriezeniskums.

Sociāli emocionālā attīstība (pēc I. Salītes u.c.).

Arvien vairāk attīstās iekšējais “es”, sociālais “es” un sociāli salīdzināmais “es”. Pirmklasnieki nav spējīgi sevi regulēt gan ārēji – ar savu atklāto uzvedību, gan iekšēji – ar saviem psihiskajiem procesiem un jūtām.

Pašvērtējums saistās ar vecāku atzinību un to, cik labi viņi iekļaujas vecāku atvēlētās brīvības robežās.

Bērni 1. klasē apzinās, ka citiem cilvēkiem var būt savi sociālie uzskati. Tomēr bērni vairāk pievēršas vienam viedoklim, nevis tos kontrolē.

Skolā ikvienam bērnam ir jāsadarbojas ar klasesbiedriem un skolotājiem. Skolēniem ir jāapgūst prasmes, kas nepieciešamas, lai izveidotos veiksmīga komunikācija. Izmantojot mācību līdzekļos *Mazā Zīle* un *Zīle* piedāvātos tekstus un uzdevumus, skolēniem tiek dota iespēja iesaistīties un *izspēlēt* dažādas dzīves situācijas: klasē, uz ielas, sarunās ar vienaudžiem un pieaugušajiem u. c.

Draudzība 1. klasē veicina partnerību, stimulē, sniedz fizisko, garīgo, emocionālo atbalstu, veicina sociālās salīdzināšanas procesus.

SĀKUMSKOLAS VECUMA BĒRNU VAJADZĪBU RAKSTUROJUMS UN IETEIKUMI TO ATTĪSTĪŠANAI UN APMIERINĀŠANAI (PĒC I. SALĪTES U.C.)

<i>Vajadzību līmenis</i>	<i>Vecumposmam atbilstošās dotā līmeņa vajadzības</i>	<i>Vajadzību attīstīšanas un apmierināšanas iespējas sākumskolā</i>
EKSIS- TENČES	Vajadzība pēc kustību aktivitātes	Nodrošināt iespējas aktīvi darboties, neapspiežot skolēnu dabisko kustīgumu. Garīgai piepūlei jāmiņas ar fizisko aktivitāti gan vienas mācību stundas, gan visas dienas un nedēļas ietvaros.

<i>EKSISTENCES</i>	Vajadzība pēc enerģijas atjaunošanās	Mācīt apzināt sava ķermeņa un prāta izturīguma rezerves. Dot iespēju laiku pa laikam atjaunot enerģiju.
	Drošības vajadzība	Centties ierobežot nevajadzīga, pārdroša riska situācijas, izvairīties no patstāvīgām nevajadzīgām un haotiskām izmaiņām skolēnu darbības un uzvedības noteikumos un normās.
<i>SOCIĀLĀS</i>	Vajadzība pēc piederības sociālajai grupai, saņemt šīs grupas cieņu un atzinību	Veicināt katra skolēna pieņemšanu un atzīšanu klasesbiedru vidū. Radīt skolotāja “beznosacījuma pozitīvas pieņemšanas” attieksmes piemēru pret visiem skolēniem klasē, mācīt līdzjūtību, toleranci un izpratni pret cilvēkiem, kas kaut kādā veidā ir atšķirīgi no mums pašiem.
	Vajadzība pēc emocionāliem kontaktiem	Skolotājam uzturēt un veicināt pozitīvus emocionālos kontaktus klasē (draudzība, pieķeršanās).
<i>IZAUGSMES</i>	Vajadzība pēc pasaules izzināšanas	Nodrošināt ar iespēju (objektiem, prasmēm, iemaņām) brīvi iegūt zināšanas par apkārtējo pasauli, līdz ar to attīstot skolēnu kognitīvos procesus un metakognitīvās stratēģijas.
	Vajadzība pēc pašizpratnes, identitātes	Dot iespēju izprast sevi, savu “es” tēlu, salīdzināt sevi ar citiem un apzināties savu unikalitāti.
	Vajadzība pēc pozitīva pašvērtējuma	Radīt apstākļus sevis pozitīvai pieņemšanai un adekvātam pašvērtējumam.

IZAUGSMES	<p>Vajadzība pēc pasaules izzināšanas</p>	<p>Nodrošināt ar iespēju (objektiem, prasmēm, iemaņām) brīvi iegūt zināšanas par apkārtejo pasauli, līdz ar to attīstot skolēnu kognitīvos procesus un metakognitīvās stratēģijas.</p>
	<p>Vajadzība pēc pašizpratnes, identitātes</p>	<p>Dot iespēju izprast sevi, savu "es" tēlu, salīdzināt sevi ar citiem un apzināties savu unikalitāti.</p>
	<p>Vajadzība pēc pozitīva pašvērtējuma</p>	<p>Radīt apstākļus sevis pozitīvai pieņemšanai un adekvātam pašvērtējumam.</p>
	<p>Vajadzība pēc kompetences un sasniegumiem</p>	<p>Nodrošināt skolēna pašcieņu un adekvātu savu spēju izpratni, dot iespēju attīstīt savu pašvērtējumu, gūstot panākumus dažādās jomās.</p>
	<p>Vajadzība pēc brīvas, radošas pasaules izpētes</p>	<p>Neapspiest skolēnu dabisko iniciatīvu un radošu pieeju uzdevumu risināšanā, nodrošināt izvēles tiesības un kreativitāti apkārtējās pasaules izpētes procesā.</p>

MĀCĪBU KOMPLEKTIZDEVUMA MAZĀ ZĪLE. LATVIEŠU VALODA 1. KLASEI SATURS UN FORMA (1. PUSGADS)

1. klases skolēni un skolotāji paralēli jaunajai mācību grāmatai latviešu valodā *Mazā Zīle* (aut. kolektīvs) var izmantot Ārijas Ptičkinas ābecīti *Zīle*. Abos izdevumos iepazīstināšana ar burtiem un to rakstīt-mācīšana notiek vienotā secībā.

Jaunās mācību grāmatas izveidē ir ievērots, ka Latvijā notiek piec-gadīgo un sešgadīgo bērnu obligāta sagatavošana pamatizglītības apguvei. Jau pirmsskolas vecumā bērni iemācās pazīt burtus, lasīt zilbes, vienkāršus vārdus, bērniem rodas interese par grāmatām, viņi uzmanīgi klausās priekšā lasītu tekstu, uzdod jautājumus. Sarunās ar pirmsskolas un sākumskolas pedagogiem izskan atziņa, ka vairumā gadījumu pirmsskolas vecuma bērni sākotnēju lasītprasmi jau ir apguvuši.

Mazā Zīle turpina iesāktās pamatnostādnes, kuras ievērotas jau iznākušajos mācību kompleksos *Zīle* no 1.–4. klasei, t. i., latviešu valodas mācīšana notiek integrēti. *Zīles* priekšplānā ir izvirzīta **prasmju**, nevis tematiskā integrācija. Visus četrus valoddarbības veidus – klausīšanos, runāšanu, lasīšanu un rakstīšanu – skolēni apgūst kompleksi, nenodalot citu no citas. Minēto mācību darbību ciešu saistību nodrošina, ievērojot caurviju un veseluma principu. Pirmajā klasē ir ieteicams cieši saistīt visas valodas mācību darbības. Ņemot vērā iepriekš teikto, esam izvirzījušas šādus uzdevumus:

- sekmēt komunikatīvo prasmju veidošanu, pamatojoties uz dažādām valodas prasmēm: runāšanu, klausīšanos, lasīšanu, rakstīšanu;
- attīstīt lingvistisko domāšanu un valodas izjūti;
- veidot elementāru priekšstatu par valodu kā zīmju sistēmu;
- attīstīt saskarsmes un sadarbības prasmes;
- veidot pozitīvu attieksmi pret ētiskām vērtībām;
- izveidot sākotnēju prasmi mācīties;
- attīstīt skolēnu radošās darbības pieredzi.

ADAPTĀCIJAS PERIODS

Skola jau no pirmajām dienām izvirza skolēnam veselu virkni uzdevumu, kas nav saistīti ar viņa iepriekšējo pieredzi, tāpēc skolotāja uzdevums ir iepazīt pirmsskolas dzīvē gūto pieredzi, izzinot katra bērna individuālo attīstības līmeni. Latvijā ir pilsētas un pagasti, kur skolotāji iepazīšanos ar saviem nākamajiem audzēkņiem sāk ļoti savlaicīgi. Viņi dodas uz pirmsskolas izglītības iestādēm un, sadarbojoties ar šo iestāžu pedagogiem, jau laicīgi iepazīst savus nāamos skolēnus, un savukārt bērni iepazīstas ar saviem jaunajiem skolotājiem. Līdz ar to iejūsties jaunajos sociālās vides apstākļos šiem bērniem ir vieglāk.

Septembra pirmās nedēļas skolās tiek dēvētas par adaptācijas laiku. Adaptācija ir pielāgošanās sociālās vides apstākļiem. Adaptāciju saprot kā

- apkārtējās vides un sevis adekvātu uztveri;
- attiecību un saskarsmes sistēmu ar apkārtējiem;
- spēju mācīties un organizēt brīvo laiku un atpūtu;
- spēju organizēt sevi un darboties kolektīvi;
- spēju mainīt uzvedību, ņemot vērā citu cilvēku uzskatus.

Šajā laika posmā bērns gūst pirmos (kuri bieži paliek visnoturīgākie) iespaidus par skolu kā vietu, kur viņam būs jāpavada lielākā dienas daļa. Tāpēc tieši no skolotāja profesionālās rīcības būs atkarīgs, vai bērns turpmāk uz skolu nāks ar priecīgu sejas izteiksmi vai *norūpējušos vaigu*.

Liela nozīme adaptācijas laikā ir mācību videi, laika un telpas organizācijai. Pakāpeniski notiek arī iepazīšanās ar mācību līdzekļiem, kurus bērns izmantos diendienā. Piemēram, mācību komplekta *Mazā Zīle* pirmās tēmas “Labdien, skola!” un “Mana skolas soma” ir veidotas atbilstoši adaptācijas periodam. Šo laiku esam nodēvējušas par “iepazīšanās” laiku. Pirmklasnieki ne tikai apgūst skolēna jauno sociālo lomu, bet arī iepazīstas ar dažādiem skolas mācību līdzekļiem un pieredzumiem, mācību priekšmetu nosaukumiem, mācību stundu garumu u. tml. lietām. Sīkāks izklāsts par darbu adaptācijas laikā aprakstīts rokasgrāmatas 65. lpp.

Runājot par mācību izdevumiem, gribam uzsvērt svarīgāko iezīmi, kas atšķir 1. klases komplektu latviešu valodā *Mazā Zīle* no citiem. Mācību komplektu *Mazā Zīle* būtu vēlams iegādāties tieši adaptācijas perioda laikā, kad skolotājs noskaidro bērna zināšanu, prasmju un iemaņu kopumu, īpašu vērību veltot tam, kāda ir viņa lasītprasme.

Mācību komplekts latviešu valodā *Mazā Zile* ir paredzēts bērniem, kuri ir apguvuši lasīšanas tehnikas pamatus un uztver lasītā saturu.

MĀCĪBU GRĀMATA

Mācību grāmatā divām latviešu valodas stundām ir paredzētas divas lappuses (viens atvērumš). Ik pēc 6 stundām seko viens atvērumš – kā iepriekš veiktā darba apkopojums.

Mācību grāmatā ievietoti dažādi daiļliteratūras darbi, kā arī latviešu folkloras sacerējumi – tautasdziesmas, pasakas, skaitāmpanti, anekdotes, mīklas un ticējumi. Pēc teksta piedāvāti jautājumi un uzdevumi. Atkarībā no klases sagatavotības līmeņa skolotājs pēc saviem ieskatiem var mainīt jautājumu un uzdevumu secību, nosacījumus.

Lasāmo tekstu tēmas pēc satura.

- Labdien, skola!
- Mana skolas soma.
- Ciemos pie dzīvniekiem.
- Labs ar labu sadzīvoja.
- Ciemosimies lauku sētā!
- Es un citi.
- No rīta līdz vakaram.
- Palīdzēsim cits citam.
- Pēc stundām.
- Esmu drošs, bet piesardzīgs.
- Pasmaidīsim!
- Nāk Ziemassvētki.

Uz malām (slejām lappušu malās) ir materiāls mācību procesa dažādošanai:

vārdu skaidrojumi, mīklas, ticējumi, spēles, āķīgi jautājumi, radoša rakstura uzdevumi, attēli un fotogrāfijas u.c.

Grāmatas atvēruma labās pusēs malā ir

- 1) fotogrāfija ar roku vai pirkstu sīkās muskulatūras vingrinājumu,
- 2) zem tās stundā apgūstamais iespaidburts,
- 3) tālāk seko burta rakstības princips,
- 4) visbeidzot, rakstīta burta paraugs lineatūrā.

IETEIKUMI FONEMĀTISKĀS DZIRDES UN VĀRDU SKAŅU ANALĪZES PRASMES ATTĪSTĪŠANAI

Ar fonemātisko dzirdi saprot spēju atšķirt atsevišķas skaņas vārdā. Šī spēja, kā arī prasme noteikt vārdā ietilpstošās skaņas un to secību ir lasīšanas un rakstīšanas pamatā. No metodiskā viedokļa skaņu saklausīšanai ir svarīgi skolēniem pašiem izrunāt analizējamās vienības. Vairumam bērnu fonemātiskā dzirde attīstās bez grūtībām reizē ar skaņu apgūšanu, taču katrā klasē ir bērni, kuriem ir problēmas ar skaņu saklausīšanu un to secības noteikšanu. Šie traucējumi apgrūtina lasīšanas un rakstīšanas iemaņu apguvi.

Ja skolēnam ir vāja fonemātiskā uztvere un nepilnīgi attīstīta skaņu analīze, tad jāvēršas pēc padoma pie logopēda. Daļā gadījumu to apgūt var palīdzēt arī skolotāji un vecāki.

Daudzi skolēni kļūdās īso un garo patskaņu pareizā saklausīšanā un rakstīšanā vārdos. Īso un garo patskaņu jaukšana ir visbiežāk sastopamais rakstības traucējums skolēniem. Bieži patskaņus jauc tie skolēni, kuri mājās runā vairākās valodās, vēlu sākuši runāt, ir izklaidīgi, ar sliktu redzes un dzirdes atmiņu. Daži skolēni patskaņus izrunā īsi, citi neuztver atšķirību tāpēc, ka lasitmācīšanās periodā gari velk skaņas un zilbes. Neprecīza izruna rada kļūdas rakstībā.

Lai novērstu īso un garo patskaņu jaukšanu, ieteicami dažādi darba veidi.

- Noskaidro, kā mainās vārda nozīme, mainoties patskaņu garumam.

sals – sāls	seja – sēja	pile – pīle	duša – dūša
ada – āda	mele – mēle	lika – līka	suta – sūta
lapa – lāpa	deja – dēja	rīti – rīti	lupa – lūpa
radi – rādi	ķepa – ķēpa	piķis – pīķis	Ruta – Rūta

- Veido taktēšanas iemaņas. Īso patskani un divskani parāda, izdarot ar plaukstu īsu kustību uz leju, bet garo patskani –, pavelkot ar izstieptu plaukstu pa labi no sevis.
- Lasa zilbes un vārdus, attiecīgi taktējot zilbes ar garo un īso patskani.
- Pēc vārdu, teikumu uzrakstīšanas veido paradumu uzrakstīto pārlasīt, neuzkrītoši taktējot ar pildspalvu, – tur pildspalvu virs vārda un vajadzības gadījumā uzreiz liek garumzīmi.
- Raksta vingrinājumus, kuros jāievieto patskaņi.

- Veido teikumus pēc attēliem.
- Raksta dzirdes diktātus.

Bērni ar vāju balss saišu darbību balsīgos līdzskaņus *z, ž, dz, dž, b, d, g, ģ* izrunā nebalsīgi vai pusbalsīgi, tāpēc arī rakstībā jauc nebalsīgo un balsīgo līdzskaņu burtus. Lai attīstītu līdzskaņu atšķiršanu, vispirms jāiemāca tīra balsīgo līdzskaņu izruna. Jāveic balsīgo un nebalsīgo līdzskaņu salīdzināšana pēc artikulācijas, kā arī skaņām atbilstošo burtu mācīšana. Pēc tam mācās izrunāt un rakstīt zilbes, vārdus un teikumus.

Daļai skolēnu grūti atcerēties skaņām atbilstošus burtus. Jo līdzīgāki ir burti, jo grūtāk tos atšķirt. Šādiem burtiem, piemēram, *m* un *n*, *b*, *p* un *d* jāizdala to kopējās un atšķirīgās pazīmes, sevišķi uzsverot atšķirīgo. Vairāk vērības jāveltī redzes priekšstatu nostiprināšanai, jāliek šo burtu maketus aptaustīt, zīmēt, burtu saistīt ar kādu vārdu vai attēlu. Tradicionāli burtu *b* saista ar vārdu *bumba* (ZĪM. BUMBA), *p* – *pulkstenis* (ZĪM. PULKSTENIS), *s* – *siksna* (ZĪM. SIKSNA).

RUNĀ RAITI!

Autores uzskata, ka elastīga runas aparāta attīstīšanai un izrunas izkopšanai svarīgi ir izmantot ātrrunas vingrinājumus.

Ir pierādīts, ka arī lasītprasme veidojas ātrāk, ja paralēli attīsta arī citus runas darbības veidus. Tradicionālajiem izrunas vingrinājumiem ir stingrs psiholoģiskais pamatojums: bērns iegūst spēju pārvaldīt runas aparāta muskuļu darbību, koordinēt runas kustību un dzirdes sajūtas. Šī spēja lielā mērā nosaka cita runas komponenta – lasīšanas – dinamiku. Līdzīgi izruna un tās kvalitāte ietekmē arī pareizrakstības apguvi: ja rakstot bērns čukst līdzī, runas kustību sajūtas palīdz noteikt vārdā ietilpstošās skaņas un to secību.

Rokasgrāmatā piedāvājam dažādus tekstus (dzejolišus, skaitāmpantus, *mēles mežģus*, ātrrunas vingrinājumus) raitas runas attīstībai.

Piedāvājums ir plašs, bet nav obligāti jāizmanto visi vingrinājumi. Daļa vingrinājumu ir saistīti ar tēmu, daļa – ar konkrēto skaņu. Ir vingrinājumi, kas sastāv no pāris rindiņām, ir arī garāki dzejoliši. Vingrinājumu apjomu izvēlas skolotājs un skolēni. Var pat visu nedēļu strādāt ar vienu vingrinājumu.

Šos vingrinājumus var lasīt (runāt)

- individuāli vai korī,
- mainot balss skaļumu, runas tempu,

- izrunājot tos dažādu dzīvnieku un citu tēlu balsīs,
- izmantojot mīmiku un žestus,
- piešķirot dažādu emocionālo nokrāsu – skumji, priecīgi, viltīgi ...,
- nodziedot,
- kliezot bez balss vai kliezot čukstus utt.

Visos gadījumos jāvingrinās, iespējami skaidri cenšoties izrunāt visas skaņas. Runas tempu kāpināt var tikai tad, kad vingrinājums labi apgūts. Nav svarīga sacensība, kurš ātrāk izrunās vingrinājumu.

Varbūt jūsu klases skolēni arī paši kādreiz ieteiks kādu vingrinājumu, kuru viņiem iemācījis kāds tuvinieks vai draugs. Noteikti atbalstiet bērnu iniciatīvu un klasē iemācieties šo vingrinājumu.

No pieredzes zinām, ka skolēni ātrrunas vingrinājumu izrunāšanā iesaista pat ģimenes locekļus.

Ar speciālajiem izrunas vingrinājumiem vien nepietiek. Skolotājs seko bērna runai kopumā (pārrunās, lasījumos, skolēnu stāstījumos un citās situācijās), izdara nepieciešamās korekcijas. Ja bērni iemācās runāt pietiekami skaļi, droši, skaidri, pareizi, tad viņiem ir vieglāk apgūt lasīšanu un rakstīšanu.

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMI

Kāpēc mācību grāmatas *Mazā Zīle* lappušu malās piedāvājam vingrinājumus pirkstiem un rokām?

Pats labvēlīgākais intelektuālās attīstības periods ir laika posms līdz 10 gadu vecumam. Attīstot motoriku, mēs radām priekšnosacījumus dažādu psihisko procesu attīstībai. Roku kustības koordinācijas un delnas sīko muskuļu un pirkstu vingrinājumi ietekmē augstākās nervu darbības funkcijas, runas attīstību. Lielie muskuļi šajā periodā ir labāk attīstīti nekā sīkā muskulatūra, tāpēc bērni ātri nogurst, ja ilgstoši raksta vai piepūla rokas pirkstus pārlietu precīzās kustībās, kuras bieži mācību stundās pieprasa skolotājs. Ja mācību darbība, piemēram, rakstīšana, ir par ilgu un prasa no skolēna lielu piepūli, tad var veidoties nepatīka pret rakstu darbiem un neglīts rokraksts.

Pastāv šāda likumsakarība – ja pirkstu kustību attīstība atbilstoši vecumam ir normāla, tad arī valodas attīstība atbilst normai – un otrādi. K. Smita atzīst, ka galvas smadzenēs ir rajoni, kas kontrolē roku un lūpu kustības. Tie galvas smadzeņu garozā atrodas diezgan tuvu kopā. Lai runas attīstībai būtu labvēlīgi apstākļi, jāļauj attīstīties maņām – redzei, dzirdei, taustei. Tad rezultāts būs veiksmīgs. Attīstot bērna maņas, vienlaikus attīsta arī galvas smadzeņu darbību, kas sekme runas un rakstu prasmes apgūšanu. Ārsti neirologi ir pētījuši, ka

valodas veidošanā piedalās galvas smadzeņu pelēkā viela. Labročiēm tā ir kreisās galvas smadzeņu puslodes deniņu daivas rajonā labās rokas darbināšanai un labajā puslodē – kreisās rokas darbināšanai. Tāpēc svarīgi ir nelikt kreīļiem rakstīt ar labo roku.

I. Hadaņonoka, ilgstoši studējot teoriju, izveidojusi vispārīgu shēmu:

galvas smadzenes + labā roka + kreisā roka + orālā daļa + maņas = runa.

Tāpēc mācību grāmatā *Mazā Zīle* piedāvājam vingrinājumus rokas sīkās muskulatūras attīstībai.

Iesakām šos vingrinājumus veikt regulāri, atkārtojot iepriekš mācītos, apgūstot arvien jaunus. Veiciet tos arī citās mācību stundās. Iesakiet bērniem tos veikt mājās, kā arī pašiem izdomāt un iemācīt klasesbiedriem jaunus vingrinājumus.

Iesakām vingrinājumus papildināt ar ritmisku tekstu. Sākumā to varētu izdomāt skolotājs, pēc tam – bērni paši. Tādā gadījumā bērna kustību aktivitāte palīdz intensīvāk attīstīt viņa runu. Arī kustību veidošanās notiek, līdzdarbojoties runai.

Svarīgi ir vingrinājumus izpildīt precīzi un nesasteidzot. Ja kustība labi veicas, var pamazām kāpināt tempu. Pēc katra vingrinājuma rokas jāatbrīvo, “jāizpurina”.

Atsevišķiem vingrinājumiem būs nepieciešami zīmuļi. Tiem jābūt neuzasinātiem, bez dzēšamgumijām. Zīmuļu vietā var izmantot iepriekš sagatavotus vienāda garuma taisnus kociņus.

Mācību grāmatā vingrinājumi ir attēloti vizuāli, bet sīkāki paskaidrojumi, kā veikt katru vingrinājumu, ir sniegti stundu aprakstos.

Dažus vingrinājumus nemaz nav tik viegli veikt. Pirms piedāvāt tos veikt bērniem, skolotājam pašam vajadzētu iepriekš pavingrināties, lai sajustu grūtības pakāpi. Ja skolēnam sākumā kaut kas neizdodas, tam nevajadzētu pievērst īpašu uzmanību, norādot uz neveiksmēm. Centieties pamanīt katru veiksmi, izdošanos, priecājieties par katru skolēna panākumu!

KĀ MĀCĪTIES SADARBOTIES

Nereti stundās aicinām bērnus strādāt pāros, grupās. Bet kā? Kas katram jādara? Kā savstarpēji vienoties? Vai tam pievēršam uzmanību? Vai dažkārt neatskan šāda frāze: “Tūliņ laiks beigsies, un jūs vēl neesat sākuši!” Varbūt bērni vienkārši neprot sadarboties. Un, ja vēl skolo-tājs piedāvā pāri veikt uzdevumu, kura veikšana “neprasa” nekādu

sadarbību, bērnam kļūst garlaicīgi un zūd motivācija. Turklāt sadarbība jau neaprobežojas tikai ar darbu pāros un grupās.

Aicinām mācību stundās pievērst uzmanību sadarbības prasmju apguvei un attīstībai ar speciālu vingrinājumu palīdzību.

Pirms sadarbības vēlams pārrunāt, ko vajadzētu ievērot, lai tā būtu veiksmīga, piemēram,

- runājiet pēc kārtas, nepārtrauciet viens otru;
- kad pasaki savas domas, pavaicā savam pāriniekam: “Vai tu piekrīti?”, “Kā tu domā?”;
- ja tev nav īsti saprotams tas, ko tev saka, noteikti pārjautā, pacenties saprast. Tas ir ļoti svarīgi;
- kopīgi sadarbojoties, ir iespējams veikt pat pašu grūtāko uzdevumu.

VINGRINĀJUMI SADARBĪBAI

- Dot uzdevumu pārīm meklēt atšķirības attēlos, arī individuāli. Pēc tam pārrunāt, kā vieglāk meklēt atšķirības – vienam vai kopā ar kādu?
- Uzņēmējiet divatā vienu zīmējumu, kurā noteikti jābūt, piemēram, bumbai un spainim (skolotājs vai bērni var paši izdomāt vai visai klasei kopīgs uzdevums). Kādi tie būs un ko vēl bērni zīmēs savos zīmējumos, partneri izlemj paši. Pēc tam pārrunā.
- Zīmēt zīmējumu, abiem turot vienu zīmuli. Pēc tam pārrunāt un pateikties otram par sadarbību.
- Padomājiet un uzzīmējiet, kas pasaulē ir zaļā (sarkanā, dzeltenā u. c.) krāsā!

Lai vieglāk būtu šo uzdevumu izpildīt, pagriezieties viens pret otru! Ja tu zini atbildi, iečuksti to kaimiņam ausī. Ja viņš piekrīt, viņš pamāj ar galvu. Tad šo lietu var iezīmēt. Ja nepiekrīt, viņš noliedzoši pagroza galvu. Pārrunājiet, kāpēc ne utt.!

- Dots zīmējums, kurā attēlota, piemēram, nepabeigta līnija, kāsitis, daudzpunkti utt.

Izpēti nepabeigto zīmējumu! Apspriedieties, par kādu zīmējumu to varētu pārvērst! Runājiet pēc kārtas! Nepārtrauciet viens otru! Pēc tam uzzīmējiet to, ko norunājāt! (Varbūt arī mācīt kādas frāzes, piemēram, *es domāju ..., es piekrītu, es nepiekrītu, jo ...*utt.)

Pēc tam pārrunāt un pateikties otram par sadarbību.

- Apsēdieties ar muguru viens pret otru! Tādā veidā sēžot, viens otram pastāsta kādu notikumu.

Pēc tam pārrunājiet!

- Vai bija ērti?
- Vai tev kaut ko gribētos izmainīt šajā uzdevumā?
- Kas palīdzēja pildīt šo uzdevumu?
- Kas traucēja?

- Pārim viena lapa. Viens no pāra uzzīmē līniju (ne pārāk sarežģītu un garu, bet arī ne taisnu). Otrs no pāra neredz to. Pirmais skolēns noliek otrajam skolēnam lapu priekšā, otrajam skolēnam acis ir ciet. Pirmais skolēns novieto otrā skolēna roku ar citas krāsas rakstāmo sākumpunktā un stāsta, kā jāvelk (virzienus, cik tālu utt.). Otrais skolēns ar acīm ciet seko norādījumiem un mēģina vilkt pa to pašu līniju. Pēc tam salīdzina abas līnijas un pārrunā, cik viegli vai grūti bija veikt šo uzdevumu, kas palīdzēja, kas traucēja.
- Grupās staigāt pa klasi un meklēt lietas, kas sākas ar izvēlēto burtu (iepriekš vienojas). Pieraksta vai uzzīmē atrastās lietas. Pēc tam var veidot stāstiņu par atrastām lietām, tās sasaistot. Var uzdot citiem jautājumus, lai pārējās grupas atmin, kādas lietas atrastas. Var attēlot mēmajā šovā atrastās lietas, lai citas grupas min.

Atsevišķi vingrinājumi ir piedāvāti burtnīcā ar aprakstu rokasgrāmatā pie konkrētās stundas apdares.

SĀKSIM STUNDU!

Piedāvājam dažus ieteikumus, kā uzsākt mācību stundu vai dienu, lai mobilizētu darbam gan skolēnus, gan arī skolotāju.

Darbu varētu sākt ar

- rīta apli vai apli, kurā var pārrunāt pārdzīvoto, redzēto, dzirdēto, izjusto u.tml.;
- kopīgi norunātu dzejoli vai tautasdziesmu, piemēram:

Rītā agri saule lēca,
Zelta rasu notraukdama,
Agri gāja Laimes māte,
Ļaudim labu vēlēdama:
Vienam lika mantu, slavu,
Otram gudru padomiņu.
Ko, Laimiņa, tu man liksi
Savā gudrā padomā?
Laima grūši nosapūta,

Vērās pūra dibenā;
Izņem skaņu zelta kokli,
Izņem dziesmu kamolīti.
– Še, bērniņi, zelta kokle,
Še tev dziesmu kamolītis;

- kādu kopīgi nodziedātu dziesmiņu, piemēram:

Aust gaismiņa, lec saulīte –
Tas pirmais gaišumiņš.
Labrītiņu no rītiņa –
Tā pirmā valodiņa;

- sejas vingrinājumu, piemēram,

pacel uz augšu uzacis, sarauc tās, stipri samiedz acis, bet tagad tās plati atver. Piepūt vaigus, bet tagad, cik spēka, ieviec tos uz iekšpusi. Lūpas saliec “tūtiņā”, izstiep tās uz priekšu, bet tagad pasmaidī;

- skolotāja pārsteigumu.

SKOLOTĀJA PĀRSTEIGUMS

Reizēm iesakām stundās izmantot “Skolotāja pārsteigumus”. Stundu uzsākot, bērnus vajadzētu informēt, ka būs skolotāja pārsteigums viņiem. Tos vajadzētu izmantot ne tikai latviešu valodas stundās, bet arī citos mācību priekšmetos.

Piemērs.

Skolēniem piedāvā (nolasa vai parāda) vairākus vārdu pārus, kur starp abiem pāra vārdiem pastāv kāda sakarība. Bērniem jāatceras no vārdu pāra otrais vārds. Pēc tam nosauc vai iedod uzrakstītus visu pāru pirmos vārdus, bet skolēniem jāatceras (jānosauc vai jāuzraksta) otrie vārdi.

Variants – nodiktē vai dod izlasīt vārdus (kreiso pusi), tad iedod lapiņu ar uzrakstītiem vārdiem (labā puse), kuriem ir kāds sakars ar iepriekš piedāvātajiem vārdiem, un bērniem tiem pretī jāuzraksta, kādi bija nosauktie vai iepriekš izlasītie vārdi. Labās puses vārdi iepriekš nav bērniem zināmi.

Piedāvāto vārdu pāru skaitu izvēlas skolotājs atkarībā no skolēnu spējām.

Piedāvājam vairākus vārdu pāru komplektus.

govs – piens

upe – ūdens

dakšiņa – nazis

lampa – gaisma

zoodārzs – zilonis

mežs – koki

puķe – pļava
veikals – pircējs
grīda – paklājs
rūķis – bārda

saule – debesis
grāmata – burti
zīle – ozols
milti – maize

ezis – adatas
slēpes – sniegs
vilciens – sliedes
zemene – ievārijums

spilvens – gulta
atslēga – durvis
zivs – zvīņas
egle – skujuas
olas – vista
cimdi – ziema

ķirsis – kauliņš
bumba – rotaļa
zirneklis – tikls
zāģis – malka
taurenis – vasara
skudra – pūznis

sērkociņi – uguns
adata – diegs
mēness – zvaigznes
varde – diķis
bekas – grozs
zirņi – pāksts

BURTNĪCA

1. klases skolēna mācību komplektā *Mazā Zīle* piedāvājam mācību grāmatu un divas burtnīcas.

Burtnīcas iekārtotas pēc šāda principa – katram grāmatas atvērūmam atbilst viens burtnīcas atvērums. Katrā atvērumā gar augšējo un apakšējo malu ir redzams alfabēts (rakstītie burti). Atverot burtnīcu attiecīgajā atvērumā (kurā darbs paredzēts konkrētajā stundā), skolēns vispirms var izpētīt rakstītos burtus augšējā un apakšējā malā un meklēt jau zināmos, kā arī tos, kurus mācīsies rakstīt konkrētajā dienā. Katru stundu zināmos burtus varētu pasvītrot, apvilkt ar lociņu vai pārvilkt, vai kā citādi atzīmēt. Var atzīmēt tikai jaunus burtus. Tas lai paliek skolotāju un skolēnu ziņā. Ievietojot rakstītos burtus katrā burtnīcas atvērumā, mūsu primārais nolūks nav mācīt bērniem alfabētu, bet gan sniegt palīdzību burtu rakstītprasmes apguvē. Burti lappušu malās noderēs arī kā paraugs, ja kāda burta rakstība piemirsusies.

Katra atvēruma kreisajā pusē nav līniju, labajā pusē ir lineatūra.

Kreisajā pusē parasti ir doti 1 vai 2 uzdevumi, kuri var būt (var arī nebūt) saistīti ar mācību grāmatas tekstu.

Zem uzdevuma ir tukšs laukums, kurā skolēni var vingrināties burtu vai to elementu rakstībā, kā arī pildīt citus uzdevumus pēc vajadzības. Var, piemēram, drukāt gan vārdus, gan teikumus.

Tukšajā laukumā ir arī gaišāk rakstītie burti, kuri paredzēti pārvilkšanai, lai ievingrinātu roku konkrētā burta rakstībai.

Labajā pusē lineatūrā ir sniegti daži burtu, vārdu un teikumu rakstības paraugi. Skolotājs ar skolēniem vienojas, cik daudz katram bērnam vajadzētu rakstīt.

Nevajadzētu pieradināt bērnus pie mehāniskas norakstīšanas. Lai tas nenotiktu, ir ieteicams rakstāmās vienības pirms rakstīšanas izanalizēt, t. i., noteikt skaņas un to secību. Tātad jāveicina apzināta norakstīšana. Kā palīgu rakstīt mācīšanas metodikā iesakām skolotājiem izmantot Ārijas Ptičkinas metodisko līdzekli *Kā mācīsim bērnus lasīt un rakstīt* (Zvaigzne ABC, 1997).

Burtnīcas labās puses lineatūrā apzināti nav sniegti paraugi visās līnijās, lai jūs neierobežotu. Iesakām tukšajās līnijās veikt, piemēram, iespiesta teksta norakstu no mācību grāmatas. Mācību stundu komentāros ir norādīts, kurus vārdus vai teikumus var konkrētajā stundā izmantot norakstam, ievērojot, kuru burtu rakstība jau ir apgūta. Dažās stundās iespējas ir plašākas, citās – ne tik plašas. Nav obligāti jānoraksta visi piedāvātie vārdi vai teikumi. Jāņem vērā katra skolēna spējas. Vienam bērnam varbūt mazā vārdiņa *Es* noraksts būs milzīgs sasniegums, cits tajā pašā laikā varbūt norakstīs veselu teikumu. Piedāvājiēt bērniem izvēles iespēju, lai bērni paši izlemj, kurus vārdus viņi rakstīs.

Veicot pirmos norakstus, vajadzīgos vārdus norāda skolotājs, bet vēlāk bērni paši varētu meklēt vārdus un teikumus, kuros visu burtu rakstība viņiem jau ir zināma un kurus varētu norakstīt. Iepriekš skolotājam kopā ar skolēniem vajadzētu vienoties, kādā veidā grāmatā atzīmēs norakstāmās vienības. Var, piemēram, izmantot nelielas krāsaina papīra sloksnītes, kuras novieto zem norakstāmajiem vārdiem.

Tukšajās līnijās varat rakstīt arī pēc dzirdes (burtu, zilbju, vārdu un teikumu dzirdes diktātus). Vēlāk bērni varētu rakstīt arī pašu izdomātus teikumus.

Secību, kādā strādāt burtnīcas atvērumā, nosaka skolotājs un skolēni.

MĀCĪBU KOMPLEKTIZDEVUMA ZĪLE. LATVIEŠU VALODA 1. KLASEI SATURS UN FORMA (2. PUSGADS)

Mācību grāmatā ievietotā viela rosina skolēnus izzināt apkārtējo pasauli, izprast sevi. Tā sekmē ētisko un estētisko vērtību apzināšanos, attīsta skolēnu pašizteikšanās vēlmi un veido radošās darbības pieredzi.

Mācību grāmatā divām latviešu valodas stundām ir paredzētas trīs lappuses.

Mācību grāmatā ievietoti dažādi daiļliteratūras darbi, kā arī latviešu folkloras sacerējumi – tautasdziesmas, pasakas, teikas, skaitāmpanti, mēles mežģi, anekdotes, mīklas, sakāmvārdi un parunas. Ir arī bērnu darbi.

Pēc satura lasāmie teksti sagrupēti nosacītos tematos:

- Ievads
- Gudrība
- Ziema
- Tikumi un netikumi
- Pavasaris
- Latvija
- Mūsu runa un mūsu darbi
- Ģimene
- Veselība
- Nāc nākdama, vasariņa!
- Bērniem jauki vasarā! (Teksti papildu lasīšanai.)

Iespējams, ka atsevišķi teksti skolotājiem šķitīs pārāk gari. Tomēr autores, sastādot grāmatu, ņēma vērā to, ka jāstrādā diferencēti un nedrīkst atstāt novārtā skolēnus ar augstāku mācāmību.

Aiz teksta doti jautājumi un uzdevumi, kas saistīti ar visu četru valoddarbības prasmju attīstīšanu.

Atkarībā no klases sagatavotības līmeņa skolotājs pēc saviem ieska-
tiem var mainīt jautājumu un uzdevumu secību, nosacījumus. Auto-
res apzināti piedāvā bagātīgu un daudzveidīgu uzdevumu klāstu, lai
pilnībā būtu nodarbināti arī skolēni ar augstāku mācāmību.

Tāpēc **visi** uzdevumi **nav** jāpilda **visiem** skolēniem.

Rakstu darbus paredzēts veikt 7 mm lineatūras burtnīcā.

Katrs skolotājs stundā var strādāt, izmantojot dažādas darba for-
mas: kolektīvo, individuālo, grupu, pāru u.c.

Mācību grāmatas lappušu malās ir piedāvāts materiāls mācību pro-
cesa dažādošanai:

- vārdu skaidrojumi;
- mēles mežģi un ātrrunas vingrinājumi “Runā raiti!”;
- izziņas materiāls;
- mīklas, sakāmvārdi, parunas, ticējumi;
- rotaļas un spēles;
- anekdotes;
- āķīgie jautājumi;
- attēli un fotogrāfijas;
- radoša rakstura uzdevumi;
- jautājumi diskusijām, pārrunām (apzīmēti ar simbolu – *divas zīles sarunājas*).

Autores uzskata, ka elastīga runas aparāta attīstīšanai un izrunas
izkopšanai svarīgi ir ātrrunas vingrinājumi. Šos vingrinājumus var
lasīt individuāli vai korī, mainot balss skaļumu, runas tempu, izman-
tojot mīmiku un žestus, piešķirot dažādu emocionālo nokrāsu.

Mācību grāmatas lappusēs lineatūrā ir doti lielo un mazo burtu,
ciparu, vārdu, teikumu rakstības paraugi. Atkarībā no skolēnu sagata-
votības līmeņa skolotājs var variēt norakstāmā teksta apjomu.

Lai atkārtotu lielo un mazo burtu rakstību, tie ir sakārtoti šādās
grupās:

Aa Āā Mm – 13. lpp.

Nn Ņņ Vv – 16. lpp.

Ii Īī Jj – 18. lpp.

Kk Ķķ Zz Žž – 22. lpp.

Pp Rr Bb – 28. lpp.

Cc Čč Oo – 31. lpp.

Ll Ļļ Dd – 36. lpp.

Gg Ģģ – 39. lpp.

Ee Ēē – 41. lpp.

Hh Tt Ff – 44. lpp.

Uu Ūū Ss Šš – 48. lpp.

Autores uzskata, ka jebkurš rakstu darbs ir veicams glīti, tīri un
rūpīgi. Tāpēc nav paredzēta atsevišķa glītrakstu stunda.

LATVIEŠU VALODA 1. KLASEI

MĀCĪBU PROGRAMMA

MĀCĪBU PRIEKŠMETA MĒRĶI:

- attīstīt skolēnu kompetenci latviešu valodā;
- attīstīt prasmi izteikt sevi un sazināties latviešu valodā;
- apzināties valodas lomu savas personības izveidē, nacionālās identitātes saglabāšanā un starpkultūru dialoga veidošanā.

MĀCĪBU PRIEKŠMETA UZDEVUMI:

- attīstīt valodiskās sazināšanās prasmes;
- apgūt valodas funkcionēšanas likumības un īpatnības;
- gūt izpratni par valodu kā tautas kultūras un nacionālās identitātes sastāvdaļu;
- izmantot valodas prasmes mācību procesā, pašizpaušmē un attīstīt prasmi pilnveidot savu runas kultūru;
- apgūt savam vecumam atbilstošas mācīšanās stratēģijas un tehnikas, izkopjot individuālo mācīšanās stilu, iepazīstot patstāvības un sadarbības nozīmi mācīšanās procesā;
- attīstīt lēmumu pieņemšanas prasmes ikdienas dzīves situācijās, prognozēt savas rīcības sekas attiecībā pret sevi un citiem.

MĀCĪBU PRIEKŠMETA APGUVES ORGANIZĀCIJĀ IETEICAMĀS MĀCĪBU METODES UN DARBA PAŅĒMIENI

Mācību metode ir skolotāja un skolēna rīcība izvirzītā mērķa sasniegšanai un mācību uzdevumu risināšanai mācību procesā. Konkrēto metožu izvēli nosaka skolēnu vecums, viņu sagatavotības līmenis, mācāmā priekšmeta specifika un katrā mācību stundā izvirzītie mācību uzdevumi.

Mācību metodes iedala pēc

- didaktiskajiem uzdevumiem,
- zināšanu avotiem,
- skolēnu izziņas darbības organizēšanas paņēmieniem.

Didaktiskie uzdevumi ietver metodes izpratnes, prasmju un atlieksmju veidošanai.

Izpratnes veidošanas metodes, formas un paņēmieni ir pārrunas, demonstrējumi, diskusijas, darbs ar mācību grāmatu, tabulu izmantošana, grupu vai pāru darbs u.c.

Prasmju veidošanas metodes ir novērojumi, problēmu (arī situāciju) analīze, shēmu (*domu kartes, ideju zirnekļi* u.c.), tabulu analīze u.c.

Attieksmju veidošanas metodes ir mācību ekskursijas (klātienēs vai neklātienēs ceļojums vidē), projekti, sadarbība ar klasesbiedriem, skolotāju u.c.

Pēc zināšanu avotiem metodes iedala netiešās un tiešās izziņas metodēs.

Netiešās izziņas metodes ir dzīvā vārda metodes (sistemātisks izklāsts, pārrunas, mutvārdu vingrinājumi) un darbs ar grāmatu (izskaidrojošā lasīšana, patstāvīgā lasīšana, rakstveida un grafiskie vingrinājumi).

Tiešās izziņas metodes ir uzskates un praktiskās metodes.

Pēc skolēnu un skolotāja darbības rakstura izšķir reproduktīvās mācību metodes (skolotājs informē, skolēni uztver, apjēdz un iegaumē informāciju) un produktīvās mācību metodes (skolotājs izvirza problēmu, vada skolēnu izziņas darbību, izmantojot daudzveidīgas mācību metodes un paņēmienus, skolēni apjēdz problēmu, meklē atbildes, izmantojot dažādus izziņas avotus, un izdara secinājumus).

KOMENTĀRI MĀCĪBU PROGRAMMAS IZMANTOŠANĀ

Mācību programma veidota sešām mācību stundām nedēļā (vai septiņām stundām, ja variatīvā stunda tiek izmantota latviešu valodai. Tabulā šī septītā stunda ir ietonēta).

Strādājot ar komplektizdevumiem *Mazā Zīle. Latviešu valoda 1. klasei* un *Zīle. Latviešu valoda 1. klasei*, mācību procesā realizējama starppriekšmetu saikne ar ētiku un sociālajām zinībām.

Pieņemtie apzīmējumi

1. pusgadā:

Mazā Zīle. Latviešu valoda 1. klasei – **MG**

Mazā Zīle. Latviešu valodas burtnīca 1. klasei, I – **DB**

Mazā Zīle. Latviešu valodas burtnīca 1. klasei, II – **DB**

Zīle. Didaktiskais materiāls – **DM**

“Es jau protu – 1” – **PD I**

2. pusgadā:

Zīle. Latviešu valoda 1. klasei – **MG**

Zīle. Latviešu valoda 1. klasei. Darba lapu komplekts – **DL**

Zīle. Didaktiskais materiāls – **DM**

“Es jau protu – 2” – **PD II**

MĀCĪBU SATURA PLĀNOJUMS

Tēma Mācību saturs	Stundu skaits	Paredzamais rezultāts	Mācību līdzekļi	Vērtēšana (diagnostika, pašvērtējums)	Piezīmes
1	2	3	4	5	6
<p>Lābdien- skola!</p> <p>Iepazīša- nās nedēļa (adaptācijas laiks)</p> <p><i>J. Osmanis.</i></p> <p>Klāt ir rudens</p> <p><i>Ā. Elksne.</i></p> <p>Es gribu visu zināt</p> <p>Burti i, ī</p> <p>Burti I, Ī</p>	6-7	<p>Mācās</p> <ul style="list-style-type: none"> lasīt ar izpratni vienkāršus tekstus; uzdot jautājumus un atbildēt uz jau- tājumiem; saklausīt, izrunāt un diferencēt ska- ņas vārdos; atšķirt dzejoli no citiem literārajiem darbiem; klausīties, izprast dzejoļa saturu, saistot ar savu pieredzi; izteikt savu viedokli atbilstoši ilus- trācijām un tekstam; stāstīt par ilustrācijām, pilnveidojot runātpasmi; izprast uzdevuma nosacījumus; rakstīt burtu elementus; rakstīt burtus i, ī, I, Ī, tos savienot ar citiem burtiem; vingrināt rokas sīko muskulatūru; ievērot rakstīšanas higiēnas noteiku- mus; adaptēties jaunajā sociālajā vidē; izprast izglītības vērtību; ievērot ceļu satiksmes noteikumus ceļā uz skolu un mājām; 	MG 3.-11. lpp. MB 1.-9. lpp.		

<p><u>Mana skolas soma</u> Burti L, l <i>Pēc Mika Valdberga.</i> Pasakā ezis lasa... Burti L, l <i>A. Neibarts.</i> Ko rūķim skolā mācīs Burti i, ī, l, l̄, l, l̄, l̄</p>	<p>6–7</p> <p>Mācās</p> <ul style="list-style-type: none"> • lasīt ar izpratni vienkāršus tekstus; • uzdot jautājumus un atbildēt uz jautājumiem; • saklausīt skaņas vārdos, diferencēt un izrunāt tās; • veidot no zilbēm vārdus; • pabeigt teikumus; • vērot attēlus un izteikties par tiem; • fantazēt, veidot asociācijas; • salīdzināt tekstā doto informāciju ar savu pieredzi; • saprast sakāmā vārdus; • rakstīt burtu elementus; <p>Jēdzieni: <i>ideju zirnklis, pētījums, pa labi, pa kreisi, skola, skolēns, klasesbiedrs, skolotājs, pirmklasnieks.</i></p>		
	<p>MG 12.–17. lpp. MB 10.–15. lpp.</p>		

1	2	3	4	5	6
<p>Ciemos pie dzīvniekiem</p> <p>Burti u, ū, U, Ū</p>	6	<ul style="list-style-type: none"> • rakstīt burtus l, ļ, L, Ļ, i, ī, I, Ī, tos savienot ar citiem burtiem; • vingrināt rokas sīko muskulatūru; • iejusties skolas ikdienā un izprast to; • organizēt savu darbu skolā (sakārtot skolas somu, sagatavoties katrai mācību stundai, izvēlēties vajadzīgos mācību līdzekļus un piederumus); • izprast laika nozīmi (mācību stundas garums, laika stundas garums); • izprast izglītības vērtību; • vērtēt savu mācību darbību. <p>Gūst priekšstatu par skolu daudzveidību.</p> <p>Jēdzieni: <i>sakāmvārds, stunda, mācību priekšmeti, mācību piederumi.</i></p>	<p>MG 18.-23. lpp. MB 16.-21. lpp.</p>		
		<p>Mācās</p> <ul style="list-style-type: none"> • saklausīt skaņas vārdos, diferencēt un izrunāt tās; • lasīt ar izpratni vienkāršus tekstus; • lasīt tekstu lomās, izmantojot savā runā atbilstošu intonāciju, tembru; • uzdot jautājumus un atbildēt uz jautājumiem; • radoši izmantot savu vārdu krājumu un sacerēt stāstu; 			

<p><i>Lietuviešu tautas pasaka.</i> Kā vilks sadomāja maizi cept Burti m, M</p> <p><i>Pēc Ulida Plotnieka.</i> Apsis nebaidās Burti a, ā</p>	<ul style="list-style-type: none"> • sacerēt tekstu un prognozēt turpinājumu pēc ilustrācijām; • uzvert literārā darba saturu un izdomāt tam atbilstošu virsrakstu; • sacerēt miklas, attīstot iztēli; • minēt burtu miklas; • lietot lielos sākuma burtus personu vārdos; • lietot līdzīgas nozīmes vārdus; • klausīties un analizēt dzirdēto informāciju; • rakstīt burtu elementus; • rakstīt burtus u, ū, Ū, m, M, a, ā, tos savienot ar citiem burtiem; • norakstīt iespiestu un rakstītu tekstu; • vingrināt rokas sīko muskulatūru; • saprast dzīvās dabas vērtības, cilvēku un dzīvnieku savstarpējās attiecības; • saprast darba nozīmi cilvēka mūžā. <p>Jēdziens <i>virsraksts</i>.</p>		
<p><i>Pēc V. Lagzdina. Čaklās skudras.</i> u, ū, U, Ū, m, M, a, ā</p>	<p>Jēdziens <i>virsraksts</i>.</p>	<p>MG 24.-25. lpp. MB 22.-23. lpp.</p>	

1	2	3	4	5	6
Labs ar labu sadzīvoja <i>Pēc E. Taut- bes. Piekusī Anna Burti A, A</i> <i>O. Vāciētis.</i> Kas tas par laiku? <i>Tautas- dziesma.</i> Labrītīn! – rītā devu Burti n, ņ <i>Pēc J. Balt- vilka. Spē- kavīri</i> <i>Tautas- dziesma.</i> Māte mani tā mācīja Burti N, Ņ	6	Mācās • saklausīt skaņas vārdos, diferencēt un izrunāt tās; • diferencēt skaņas n–Ņ, n–m; • lasīt ar izpratni vienkāršus tekstus; • lasīt tekstu lomās, saskatīt darbojošās personas; • lasīt rakstītu tekstu; • saskatīt doto teikumu atbilstību tekstam; • uzdot jautājumus un atbildēt uz jautājumiem; • veidot no zilbēm vārdus; • stāstīt pēc sīzētiskajiem attēliem; • lietot frazeoloģismus (Kad tā saka?); • izteikt savu viedokli; • saprast tautasdziesmās izteikto domu; • klausīties ar izpratni un dzirdēto atspoguļot tabulā; • būt uzmanīgs, vērīgs; • rakstīt burtu elementus; • rakstīt burtus A, Ā, n, ņ, N, Ņ, tos savienot ar citiem burtiem; • norakstīt iespiestu un rakstītu tekstu; • vingrināt rokas sīko muskulatūru; • pieklājīgi sasveicināties; • saprast labsirdības, savaldības, iecietības nozīmi cilvēku saskarsmē;	MG 26.–31. lpp. MB 24.–29. lpp.		

<p>Naura pienākums <i>Tautasdziesma.</i> Sunišam maizi devu <i>A, A, n, n, N, N</i></p>	<p>1</p>	<ul style="list-style-type: none"> • būt atbildīgs par mājdzīvniekiem. <p><i>Jēdzieni tautasdziesma, tabula</i></p>	<p>MG 32.–33. lpp. MB 30.–31. lpp.</p>		
<p>Ciemosi- mies lauku sētā! Lauku sētā <i>Tautasdziesma.</i> Cel, saimniece, agri meitas! Divskanī ai, au P Jurciņš. Es varu Burti e, ē</p>	<p>6</p>	<p>Mācās</p> <ul style="list-style-type: none"> • lasīt ar izpratni vienkāršus tekstus; • uztvert dzejoļa saturu un lasīt to izteiksmīgi; • uzdot jautājumus un atbildēt uz jautājumiem; • saklausīt skaņas vārdos, diferencēt un izrunāt tās; • saskaņot teikumu atbilstību attēliem, atrodot neiederīgo zīmējumu; • labot kļūdainos vārdus; • prognozēt; • sacerēt nobeigumu pasakai pēc dotajiem attēliem; • rakstīt burtus e, ē, E, Ē un divskanus ai, au, tos savienot ar citiem burtiem; • norakstīt iespiestu un rakstītu tekstu; 	<p>MG 34.–39. lpp. MB 32.–37. lpp.</p>		

1	2	3	4	5	6
Elois laukos Iepazīša- nās Burti E, Ē		<ul style="list-style-type: none"> • vingrināt rokas sīko muskulatūru; • sadarbības rotaļājoties. <p>Iepazīstas ar lauku sētas iekārtojumu, tās iemūtniekiem un to nozīmi cilvēku dzīvē, lauku darbiem un bērnu vietu tajos.</p> <p>Jēdziens <i>sprīdis</i>.</p>			
Tautas teika. Kāpēc sunim ģanos jāiet Rotaļa. Kaķis un pele ai, au, e, ē, E, Ē	1		MG 40.–41. lpp. MB 38.–39. lpp.		
Es un citi <i>V. Lūdēns.</i> Laima aug <i>Tautas-</i> <i>dziesma.</i> Sūpu, šūpu, šūpulīti! Burti š, š	6	<p>Mācās</p> <ul style="list-style-type: none"> • saklausīt, izrunāt un diferencēt skaņas vārdos; • veidot vārdus no zilbēm; • lasīt ar izpratni vienkāršus tekstus; • lasīt dzejoļi un saprast tajā izteikto domu; • lasīt tekstu atbilstoši ilustrācijai; • lasīt, aizstājot teksta daļas; 	MG 42.–47. lpp. MB 40.–45. lpp.		

Iepazīsimies!

Tautasdziesma.

Kar,

māmiņa,
šūpulīti!

Burti S, Š

Pēc Ē. Kūļa.

Roku

pasaka

Tautasdziesma.

Divas rokas,
divas kājas

**Mazais
burts r**

- lietot lielo sākuma burtu teikuma sākumā;
- izprast un secīgi izpildīt instrukcijas;
- pabeigt teikumus;
- uzdot jautājumus un atbildēt uz jautājumiem;
- lietot pretējas nozīmes vārdus;
- rakstīt burtus s, š S, Š, r, tos savienot ar citiem burtiem;
- norakstīt iespiestu un rakstītu tekstu;
- vingrināt rokas sīko muskulatūru;
- analizēt, vispārināt, sistematizēt;
- izprast kopīgo un atšķirīgo starp sevi un citiem (fiziskās atšķirības, attīstība, dzimuma atšķirības, nodarbošanās, intereses, rakstura īpašības);
- saprast, ka kopā var vairāk padarīt;
- rūpēties par savu veselību;
- salīdzināt augumu atšķirības;
- sadarboties pārī, vienoties par noteikumiem.

1

**Kāds var
būt San-
dis?
s, š, S, Š, r**

MG
48–49 lpp.
MB
46.–47.
lpp.

1	2	3	4	5	6
<p><u>Es un citi</u> <i>Pēc E. Nītas.</i> Rīna un Dāvis Burts R</p> <p><i>Pēc E. Nītas.</i> Rīnas un Dāvja ģimene <i>V. Ģune.</i> Omītes kamoli Burti o, O</p> <p><i>Pēc J. Os- maņa.</i> Adrese Divskaņi ie, ei</p>	<p>6</p>	<p>Mācās</p> <ul style="list-style-type: none"> • saklausīt, izrunāt un diferencēt skaņas vārdos; • lasīt ar izpratni vienkāršus tekstus; • lasīt lomās dzejoli; • salīdzināt tekstā pausto informāciju ar attēlu; • uzdot jautājumus un atbildēt uz jautājumiem; • stāstīt par attēlu; • lietot runā izsaukmes vārdus; • runā diferencēt patskani un divskani o, divskaņus ie, ei; • lietot lielos sākuma burtus personu vārdos, apdzīvotu vietu nosaukumos; • rakstīt burtus R, o, O, ie, ei, tos savienot ar citiem burtiem; • norakstīt iespiestu un rakstītu tekstu; • vingrināt rokas sīko muskulatūru; • analizēt, sintezēt; • atrast vārdu virknē neiederīgo vārdu, pamatojot savu izvēli; • izprast kopīgo un atšķirīgo starp sevi un citiem (vārds, uzvārds, garastāvoklis, vieta, kurā dzīvo, ģimene); • saprast savu vietu un nozīmību ģimenē, rūpēties par saviem ģimenes locekļiem; 	<p>MG 50.-55. lpp. MB 48.-53. lpp.</p>	<p>PD I 2. darbs 3.-5. lpp.</p>	

		<ul style="list-style-type: none"> • iepriecināt otru ar labiem vārdiem. <p>Sāk apzināties pienākumu kā vērtību.</p> <p>Jēdzieni: <i>māja, mājīgums, garastāvoklis</i></p>			
			<p>MG 56.-57. lpp. MB 54.-55. lpp.</p>		
			<p>MG 58.-63. lpp.</p> <p>Otrā darba burtnīca MB 1.-7. lpp.</p>		
		<ul style="list-style-type: none"> • iepriecināt otru ar labiem vārdiem. <p>Sāk apzināties pienākumu kā vērtību.</p> <p>Jēdzieni: <i>māja, mājīgums, garastāvoklis</i></p>			
	1	<p><i>Latviešu tautas teika.</i> Gliemezis <i>M. Zālīte.</i> Pasveicini mājīniekus ... R, o, O, ie, ei</p>			
	6	<p>No rīta līdz vakaram <i>Pēc V. Karstena. Kikerīgū!</i> <i>A. Sakse.</i> Lūgums pulksteņim Burti k, ķ</p>	<p>Mācās</p> <ul style="list-style-type: none"> • saklausīt, izrunāt un diferencēt skaņas vārdos; • lasīt ar izpratni vienkāršus tekstus; • grafiski atspoguļot tekstā pausto informāciju; • lasīt lomās; • uzdot jautājumus un atbildēt uz jautājumiem; • ar izteiksmi skandēt dzejoli; • sadomāt pasaku pēc sīzetskajiem attēliem; 		

1	2	3	4	5	6
<p><i>Pēc G. Ciferova.</i> Kuram taisnība? Burti K, Ķ</p> <p><i>Pēc Č. Jančarska.</i> Ar labu nakti! <i>A. Krūklis.</i> Labu nakti Burti p, P</p>	2	<ul style="list-style-type: none"> • stāstīt par savu pieredzi, paplašinot vārdu krājumu; • stāstīt par katrā dienas daļā veicamajiem darbiem un to lietderību; • lietot vārdus ar pretēju nozīmi un tos skaidrot; • ieklausīties klasesbiedru stāstījumā un izteikt viedokli par to; • rakstīt burtus k, ķ, K, Ķ, p, P, tos savienot ar citiem burtiem; • norakstīt iespiestu un rakstītu tekstu; • pārbaudīt uzrakstīto, salīdzinot to ar paraugu; • vingrināt rokas sīko muskulatūru; • plānot savu dienu (rīta cēliens, diena, vakara cēliens). <p>Jēdzieni: <i>diennakts, rīts, diena, vakars, nakts.</i></p>	4	5	6
<p><i>Pēc D. Haugreiva.</i> Greibma. Pūkas darbadiena k, ķ, K, Ķ, p, P</p>	1		<p>MG 64.-65. lpp. MB 8.-9. lpp.</p>		

<p>6</p> <p>Palīdzēsim cits citam un sadarbo- simies!</p> <p><i>Pēc A. Ken- nera.</i></p> <p>Pilēns</p> <p>Taps</p> <p><i>Tautas teika. Zvēri</i></p> <p>un putni</p> <p>rok upi</p> <p>Burti t, T</p> <p><i>Tautas pasaka.</i></p> <p>Lācis un pele</p> <p>Burts d</p> <p><i>Pēc E. Nītas.</i></p> <p>Pagales</p> <p><i>Tautas- dziesma.</i></p> <p>Kā skudri- ņas siliņā</p> <p>Burts D</p>	<p>Mācās</p> <ul style="list-style-type: none"> • saklausīt, izrunāt un diferencēt skaņas vārdos; • veidot no zilbēm vārdus; • lasīt ar izpratni vienkāršus tekstus; • lasīt lomās, iestudēt tekstu; • lasīt ar pagrūtinājumu (burtu, vārda daļu izlaidumi vārdos); • pārbaudīt teksta izpratni; • saskatīt attēla un teksta savstarpējo atbilstību; • pabeigt teikumus, vērojot attēlus; • izprast un secīgi izpildīt instrukcijas; • atminēt mīklas, attīstot savu iztēli; • uzdot jautājumus un atbildēt uz jautājumiem; • rakstīt burtus t, T, d, D, tos savienot ar citiem burtiem; • norakstīt iespiestu un rakstītu tekstu; • pārbaudīt uzrakstīto, salīdzinot to ar paraugu; • vingrināt rokas sīko muskulatūru; • būt izpalīdzīgs; • sadarboties ar citiem; • pieņemt lēmumus; • saprast, ko veikt vienam, ko – kopā ar citiem; • izdarīt pareizo izvēli dažādās situācijās (lomu spēles); 	<p>MG 66.–71. lpp.</p> <p>MB 10.–15. lpp</p>
---	---	--

1	2	3	4	5	6
		• uzņemties atbildību par savu pienākumu, veicot kopīgu darbu.			
<i>Pēc I. Lemberes. Kā palīdzēt?, T, d, D</i>	1		MG 72.-73. lpp. MB 16.-17. lpp.		
<u>Palīdzēsīm</u> <u>cits citam</u> <u>un sadarbosimies!</u> <i>A. Zauvers.</i> Spēlēšos <i>J. Baltoilks.</i> Skaitāmpants <i>Pēc D. Liepas.</i> Burtu blēņas Burti z, ž, Z, Ž	6	<p>Mācās</p> <ul style="list-style-type: none"> • saklausīt, izrunāt un diferencēt skaņas vārdos; • lasīt ar izpratni vienkāršus tekstus; • lasīt lomās atbilstošā intonācijā; • saskatīt sakāmvārda atbilstību tekstam; • lasīt dzejoļi un uztvert tā saturu; • uzdot jautājumus un atbildēt uz jautājumiem; • prognozēt; • stāstīt par savu pieredzi; • lasīt tekumus atbilstoši izteikuma mērķim, lietot izteikuma mērķim atbilstošas pieturzīmes teikuma beigās (punkts, izsaukuma zīme, jautājuma zīme); • rakstīt burtus z, ž, Z, Ž, j, J, b, B, tos savienot ar citiem burtiem; • norakstīt iespiestu un rakstītu tekstu; • pārbaudīt uzrakstīto, salīdzinot to ar paraugu; 	MG 74.-79. lpp. MB 18.-23. lpp.		PD I 3. darbs 5.-8. lpp.
<i>Pēc V. Osejevas.</i> Labie nodomi <i>Pēc V. Rūmnieka.</i> Anekdote Burti j, J					

<p><i>O. Grigorjevs. Bedre Burti b, B</i></p>		<ul style="list-style-type: none"> • vingrināt rokas sīko muskulatūru; • sadarboties, plānot kopīgus darbus; • būt draudzīgs, izpalīdzīgs; • plānot un izpildīt plānoto; • palūgt palīdzību; • izdarīt pareizo izvēli; • dalīties ar otru; • izprast un pieņemt rotaļu un spēļu noteikumus. <p>Jēdziens <i>skaitāmpants</i>.</p>		
<p><i>Pēc V. Grenkova. Kā Zanis konfektes saēdās z, ž, Z, Ž, J, j, J, j, B</i></p>	1		<p>MG 80.–81. lpp. MB 24.–25. lpp.</p>	
<p>Pēc stundām Cik caļu? <i>J. Osmanis. Ričuračs Burti c, č, C, Č</i></p>	6	<ul style="list-style-type: none"> • saklausīt skaņas vārdos, diferencēt un izrunāt tās; • lasīt ar izpratni vienkāršus tekstus; • izteiksmīgi lasīt dzejoli atbilstīgi izteiktajam saturam; • uzdot jautājumus un atbildēt uz jautājumiem; • veidot no zilbēm vārdus; • stāstīt pēc attēliem; • diskutēt, uz klausot otra viedokli un pamatojot savējo; 	<p>MG 82.–87. lpp. MB 26.–31. lpp.</p>	

1	2	3	4	5	6
<p>Lelles dzimšanas diena Burti v, V <i>Pēc E. Nītas.</i> Garausis Burti g, ģ</p>	<p>2</p>	<ul style="list-style-type: none"> lietot vārdus ar līdzīgu nozīmi un tos darināt pēc parauga; veidot teikumus; paplašināt vārdu krājumu, stāstot par savu pieredzi; prognozēt; rakstīt burtus c, č, C, Č, v, V, g, ģ, tos savienot ar citiem burtiem; norakstīt iespiestu un rakstītu tekstu; pārbaudīt uzrakstīto, salīdzinot to ar paraugu; vingrināt rokas sīko muskulatūru; pastāstīt par laiku pēc stundām, savu vaļasprieku, mīļāko rotallietu, spēlēm laukā un galda spēlēm; gatavoties viesībam, sveikt jubilāru un uzņemt viesus, izmantojot informāciju par mūsu un citu tautu tradīcijām; izprast pieklājības un drošības noteikumus; sadarboties ar klasesbiedriem. <p>Jēdziens <i>viesības</i>.</p>	<p>MG 88.–89. lpp. MB 32.–33. lpp.</p>		
<p><i>Pēc V. Karstena. Pelnītais sods</i> <i>M. Cielēna.</i> Tumšpadsmitos. c, č, C, Č, v, V, g, ģ</p>	<p>1</p>				

<p>Pēc stundām</p> <p><i>L. Briedis.</i> Zīmējums Burti G, Ģ</p>	<p>2</p>	<p>Mācās</p> <ul style="list-style-type: none"> • veidot no vārdiem loģisku teikumu; • saskatīt ilustrācijas un teksta saistību, izdomāt atbilstošus teikumus; • klausīties un uztvert dzejoļa pamatdomu; • lietot lielo sākuma burtu personu vārdos un teikuma sākumā. <p>Jēdzieni: <i>glezna, izstāde.</i></p>	<p>MG 90.–91. lpp. MB 34.–35. lpp.</p>	
<p>Esmu drošs, bet piesardzīgs</p> <p>Mazs vai liels? <i>J. Osmanis.</i> Pāreja Burts F</p> <p>Kā rīkoaties? <i>Ģ. Beloraga. Luksofors</i> Burts F</p>	<p>4</p>	<p>Mācās</p> <ul style="list-style-type: none"> • saklausīt skaņas vārdos, diferencēt un izrunāt tās; • lasīt ar izpratni vienkāršus tekstus; • uzdot jautājumus un atbildēt uz jautājumiem; • veidot no zilbēm vārdus; • uztvert teksta emocionālo nokrāsu un saistīt to ar savu pieredzi; • izteiksmīgi lasīt dzejoli un uztvert tā saturu; • atminēt mīklas; • iesaistīt vārdus teikumos; • uztvert literārā darba saturu un virsraksta saistību, pamatot to; • veidot stāstījumu par attēlu, izmantojot dotos vārdus un vārdu savienojumus; • stāstot paust savu viedokli par redzēto, piedzīvoto; 	<p>MG 92.–95. lpp. MB 36.–39. lpp</p> <p>PD I 4. darbs 9.–11. lpp.</p>	

1	2	3	4	5	6
		<ul style="list-style-type: none"> • skaidrot atsevišķu vārdu nozīmi; • rakstīt burtus <i>G, Ģ, f, F</i>, tos savienot ar citiem burtiem; • norakstīt iespiestu un rakstītu tekstus; • vingrināt rokas sīko muskulatūru. <p>Nostiprina zināšanas par savu drošību (uz ielām un ceļiem, ceļā uz skolu un mājām), ceļu satiksmes noteikumiem, ceļa zīmēm, luksofora krāsu signālu nozīmi.</p>			
<i>J. Osmanis.</i> Šurumburms <i>G, Ģ, f, F</i>	1		MG 96.-97. lpp. MB 40.-41. lpp.		
Pasmaidīsim! <i>J. Sirmbārdis. Āziša ābece</i> Anekdotas Burts h	6	<p>Mācās</p> <ul style="list-style-type: none"> • saklausīt, izrunāt un diferencēt skaņas vārdos; • lasīt dzejoli, anekdotas, atbilstoši tajos izteiktajai noskaņai un saturam, mainot balss tembru, tempu un intonāciju; • uzvert teksta pamatdomu, tā saistību ar virsrakstu; • uzdot jautājumus un atbildēt uz jautājumiem; • iztēloties un stāstīt par iztēloto; 	MG 98.-103. lpp. MB 42.-47. lpp.		

Pēc F. Frēli-
has. **Kļūdī-**

šanās

F. Frēliha.

Kā divas

ūdēns

lāses

Burts H

V. Lūdēns.

Lāča

miegš

Pēc F. Frē-

lihas. **Sap-**

nis

dž, dž, Dz,

Dž

- pabeigt teikumus, izvēloties pareizo vārdu;
- iejusties autora lomā un sastādīt uzdevumu;
- rakstīt burtus *h, H, dz, dž, Dz, Dž*, tos savienot ar citiem burtiem;
- norakstīt iespiestu un rakstītu tekstu;
- pārbaudīt uzrakstīto, salīdzinot to ar paraugu;
- vingrināt rokas sīko muskulatūru;
- sadarboties pāri;
- sarunāties pa telefonu, lietojot atbilstošas pieklājības frāzes (lomu spēle);
- rūpēties par savu veselību;
- vērtēt savu un klasesbiedru mācību darbu.

Nostiprina zināšanas par telefona numuriem, kuri nepieciešami traucsmes gadījumos.

PD I
5. darbs
11.–13. lpp.

1

J. Osmanis.

Hallo –

hallo!

h, H, dz,

dž, Dz, Dž

MG

104.–105.

lpp.

MB

48.–49. lpp.

1	2	3	4	5	6
<p>Nāk Ziemassvētki</p> <p><i>Tautasdziesmas. Ziemassvētki sabraukuši</i></p> <p><i>Tautas ticējumi</i></p> <p><i>Rotaļa</i></p> <p>“Vilks un kaza”</p> <p><i>M. Cielēna.</i></p> <p>Ceļā uz Ziemassvētkiem</p> <p><i>V. Plūdonis.</i></p> <p>Ziemassvētku rūķītis</p> <p><i>J. Osmanis.</i></p> <p>Eglīte</p> <p><i>Pēc V. Čerņoglavovas.</i></p> <p>Pie Ziemassvētku veciņa</p>	12-14	<p>Mācās</p> <ul style="list-style-type: none"> lasīt ar izpratni vienkāršus tekstus; uzdot jautājumus un atbildēt uz jautājumiem; minēt un sacerēt mīklas par dotu tēmu; gatavoties Ziemassvētkiem, izmantot informāciju par mūsu un citu tautu tradīcijām, salīdzinot tās ar mūsdienu svinēšanas paražiem; runāt Ziemassvētku dzejoļus (pēc izvēles); iestudēt Ziemassvētku lugu, iejūtoties tēlu lomās; stāstīt pēc sižetiskajiem attēliem; veidot saliktenus; strādāt ar tabulu; rakstīt novēlējumu; būt uzmanīgs, vērtīgs; salīdzināt gadalaikus un tajos raksturīgākos svētkus; izprast ceļa un drošības noteikumus ziemā; iet Ziemassvētku rotaļās; sadarboties ar klasesbiedriem un skolotāju. <p>Jēdziens <i>ticējumi</i>.</p>	<p>MG 106.–119. lpp.</p> <p>MB 50.–56. lpp.</p>	<p>PD I</p> <p>6.–8. darbs (pēc izvēles)</p> <p>14.–20. lpp.</p>	

Tautas-
dziesmas.

Dedziet

gaišu

uguntiņu!

A. Vējāns.

Ziemas

spārni

Tautas

pasaka.

Sala derī-

bas ar

zaķi

U. Auseklis.

Piparkūka

V. Kalniņš.

Ziemas-

svētku

rūķi

II semestris

Tēma Mācību saturs	Stundu skaits	Paredzamais rezultāts	Mācību līdzekļi	Vērtēšana (diagnostika, pasvērtējums)	Piezīmes
1	2	3	4	5	6
Īevads Skolēnu rado- šie darbi par vārda <i>zīle</i> dažādām nozi- mēm. <i>Pēc E. Taubes.</i> Lasišana	2-3	Iepazīstas ar mācību grāmatu <i>Zīle</i> . Mācās <ul style="list-style-type: none"> • lasīt ar izpratni; • lasīt lomās; • saklausīt dzimtās valodas daiļska- nību; • stāstīt, izmantojot sižetiskos attēlus; • izprast vārdu daudznozīmību (<i>zīle</i> u. c.); • pabeigt teikumus. 	MG 3.-7. lpp.		
Gudrība <i>Pēc I. Indrā- nes.</i> Labā grāmata V. Lūkss. Gadās	12 2	Mācās <ul style="list-style-type: none"> • lasīt tekstu ar izpratni; • lasīt dzejoli, paužot savu attieksmi; • ievērot lasīšanas kultūru; • ievērot lasīšanas higiēnas noteikumus; • lasīt teikumus atbilstoši izteikuma mērķim (stāstījuma, jautājuma, izsaukuma teikums); • sakārtot teikumus loģiskā secībā; • jautāt un atbildēt uz jautājumiem; • uzdot jautājumus par teksta saturu; • analizēt, sintezēt; • sakārtot darbības loģiskā secībā; 	MG 8.-25. lpp. DL 1, 2 DM 1		

<p><i>Tautasdziesma.</i> Bij manā galviņā <i>Pasaķa.</i> Gudrais muļķītis</p>	2	<ul style="list-style-type: none"> • norakstīt iespiestu un rakstītu tekstu; • ievērot rakstīšanas higiēnas noteikumus un rakstu kultūru; • rakstīt dzirdes diktātus, īsus radošos darbus; • lietot lielo sākuma burtu teikuma sākumā; • pabeigt teikumus, veidot teikumus no atsevišķiem vārdiem; • rakstīt ar papildinājumiem (ievietot izlaistu vārdu); 	
<p><i>J. Osmani.</i> Mīklainā soma <i>Teika.</i> Dzeguze</p>	2	<ul style="list-style-type: none"> • saudzīgi izturēties pret grāmatu; • rūpēties par savu veselību; • pieņemt lēmumus; • organizēt savu mācību vidi, izmantot dažādus mācību līdzekļus; 	
<p><i>Pasaķa.</i> Gudrā atbilde</p>	2	<ul style="list-style-type: none"> • patstāvīgi un atbildīgi mācīties; • plānot dienu, lai sekmīgāk veiktu savus pienākumus; • nedēļas dienu nosaukumus; • saprast, kāpēc ir jāmacās, izprast izglītības vērtību; 	
<p><i>J. Osmani.</i> Kāpēc – tāpēc <i>Pasaķa.</i> Muļķa kungs</p>	2	<ul style="list-style-type: none"> • saprast, ka gudrība un attapība palīdz dzīvē; • nebaidīties no neveiksmēm, kļūdām; • veikt pašvērtējumu. <p>Pilnveido fonemātisko dzirdi un spēju saklausīt, izrunāt un diferencēt skaņas.</p> <p>Jēdziens <i>teika</i>.</p>	

1	2	3	4	5	6
Ziema	18	Mācās	MG		
Tautasdziesmas par ziemu	2	<ul style="list-style-type: none"> lasīt tekstu ar izpratni; lasīt lomās; lasīt un veidot teikumus atbilstoši izteikuma mērķim (stāstījuma, jautājuma, izsaukuma teikums); lasīt izziņošu tekstu par dzīvniekiem ziemā; lasīt atbilstošā intonācijā; tēlaini izteikties, paust emocionālu attieksmi; lietot mīļvārdiņus; uzdot jautājumus par teksta saturu; fantazēt, iztēloties, stāstīt par saviem redzes tēliem; skaidrot vārdus; sakārtot darbības, attēlus loģiskā secībā; atminēt un sacerēt mīklas; izteikt novēlējumu; secīgi sakārtot vārdus teikumā; paplašināt vienkāršus teikumus, pārveidot teikumus; pabeigt teikumus, teicienus; tekstā labot kļūdas un to uzrakstīt; norakstīt iespiestu un rakstītu teikstu; ievērot rakstīšanas higiēnas noteikumus un rakstu kultūru; 	<p>26.–51. lpp.</p> <p>DL 3, 4, 5</p> <p>DM 2, 3, 4</p> <p>PD II 1. darbs 1.–3. lpp.</p>		
<i>E. Lejgalietis.</i> Brauciens pie vecmāmiņas	2				
<i>Pēc U. Plotnieka.</i> Pārsteigums	2				
Tautasdziesmas par vāveri	2				
<i>Pēc U. Plotnieka.</i> Trīs pūku kamoliņi					
<i>L. Apseniece.</i> Drosmīgais zaķis					

<p><i>Teika. Viltīgais zaķis</i></p> <p><i>I. Vids. Sēnes sniegā</i> <i>Dz. Rinkule-Zemzare.</i></p> <p>Ziemas miegs</p> <p><i>L. Briedis.</i></p> <p>Sesī un viens D. Gailis.</p> <p>Ziemas dienā</p> <p><i>Pēc Ē. Kūļa.</i></p> <p>Niķa sapņi</p> <p><i>Pēc Vika.</i></p> <p>Saruna Rainis. Lolīte baro putniņus</p>	<p>2</p> <p>2</p> <p>2</p> <p>2</p> <p>2</p> <p>2</p>	<ul style="list-style-type: none"> • rakstīt dzirdes diktātus, īsus radošos darbus; • atpazīt priekšmetu un dzīvu būtnu pazīmes; • saskatīt dabas skaistumu ziemā; • sapsrast laika ritējumu (gadalaiki); • saudzēt un rūpēties par dzīvo dabu, darīt labus darbus; • būt draudzīgs, izpalīdzīgs; • sadarboties pāri, grupā; • atbildīgi rīkoties; • veikt pašvērtējumu un savstarpējo vērtēšanu. <p>Pilnveido fonemātisko dzirdi un spēju saklausīt, izrunāt un diferencēt skaņus.</p>	<p>MG</p> <p>52.–82. lpp.</p>	<p>PD II</p> <p>2. darbs</p> <p>3.–6. lpp.</p>
<p><u>Tikumi un netikumi</u></p> <p><i>Rotaļa. Zīlīte, žubīte!</i></p>	<p>20</p> <p>2</p>	<p>Mācās</p> <ul style="list-style-type: none"> • lasīt tekstu ar izpratni, atbilstošā intonācijā; • lasīt lomās dialogu; 		

1	2	3	4	5	6
Tautasdziesmas par tikumiem	2	<ul style="list-style-type: none"> • noteikt netieši izteiktu galveno domu (ar skolotāja palīdzību); • inscenēt runas situāciju; • veidot stāstījumu par attēlu, sižetiskajiem attēliem; • nosaukt darbojošās personas, darbības vietu; 	DL 6, 7, 8		
Anekdotēs. Kam priekšroka	2	<ul style="list-style-type: none"> • saviem vārdiem pastāstīt dzirdēto; • lietot līdzīgas nozīmes vārdus; • jautāt un atbildēt uz jautājumiem; • lietot lielos sākuma burtus personvārdos; 	DM 5, 6		
<i>Teika.</i> Kā kauns dalīts <i>Tautasdziesma.</i>	2	<ul style="list-style-type: none"> • noteikt zilbju skaitu vārdos; • noteikt teikumu robežas, rindkopas; • norakstīt iespiestu un rakstītu tekstu; 			
Labākais draugs	2	<ul style="list-style-type: none"> • ievērot rakstīšanas higiēnas noteikumus un rakstu kultūru; • rakstīt dzirdes diktātus, īsus radošos darbus; 			
<i>Pēc J. Širmaņa.</i> Kā atrast slavu	2	<ul style="list-style-type: none"> • rakstīt apsveikuma kartīti (pēc parauga) un noformēt to; • apzināties sevi; 			
<i>B. Grunde.</i> Jāiet ciemos	2	<ul style="list-style-type: none"> • apzināties tikumiskās vērtības un būt godīgs, draudzīgs, satīcīgs; • iepriecināt citus; 			
<i>Pēc J. Širmaņa.</i> Vāvere draiskule	2			PD II 3. darbs 6.–8. lpp.	

<p><i>Pēc J. Širmaņa.</i> Ciemiņš <i>I. Lasmanis.</i> Tek, tek, tek, tek</p> <p><i>Pēc J. Širmaņa.</i> Krikums meklē bausmas</p> <p><i>Pasaļa.</i> Lapsa ar pīpi</p>	<p>2</p> <p>2</p> <p>2</p>	<ul style="list-style-type: none"> • saskatīt saistību starp rīcību un sekām; • organizēt savu mācību vidi; • sadarboties pāri; • pieklājīgi rīkoties dažādās situācijās; • gatavoties viesībām, sveikt jubilaru un uzņemt viesus; • apzināties riska situācijas, kas apdraud personīgo veselību un drošību; • palūgt palīdzību. <p>Pilnveido fonemātisko dzirdi un spēju saklausīt, izrunāt un diferencēt skaņas.</p>	<p>PD II 4. darbs 9.–11. lpp.</p>
<p>Pavasaris <i>Tautasdziesma.</i> Visi putni skaisti dzied <i>Pēc I. Inčānes</i> <i>Pēc U. Plotnieka.</i> Iet uz labo pusi</p> <p>Tautasdziesmas par pavasari <i>Pēc U. Plotnieka.</i> Tauriņu noslēpums</p>	<p>30</p> <p>2</p> <p>2</p>	<p>Mācās</p> <ul style="list-style-type: none"> • lasīt tekstus ar izpratni; • orientēties tekstā, atbildot uz jautājumiem ar teikumiem tekstā; • lasīt lomās; • uzdot jautājumus un atbildēt uz jautājumiem; • saprast sakāmvārdus; • skandēt tautasdziesmas; • stāstīt par sīzētiskajiem attēliem; • atstāstīt tuvu tekstam; • iztēloties un fantazēt, stāstot par tēmu "Pavasaris"; • izdomāt pasakai turpinājumu; 	

1	2	3	4	5	6
<p><i>Pēc I. Cīrules.</i> Vai laiks celties? <i>L. Pēlmanis.</i> Ezis</p>	2	<ul style="list-style-type: none"> • salīdzināt gadalaikus, paplašinot savu vārdu krājumu; • izprast, kā radušies vietvārdi; • lietot pretējas nozīmes vārdus; • pabeigt teikumus, sakārtot teikumā vārdus pareizā secībā; • atminēt mīklas; • saklausīt dzejas valodas tēlainību; • lasīt un rakstīt teikumus atbilstoši izteikuma mērķim, lietot izteikuma mērķim atbilstošas pieturzīmes teikuma beigās (punkts, izsaukuma zīme, jautājuma zīme); • norakstīt iespiestu un rakstītu tekstu; • ievērot rakstīšanas higiēnas noteikumus un rakstu kultūru; • rakstīt dzirdes diktātus, īsus radošos darbus; • lietot lielos sākuma burtus cilvēku, dzīvnieku vārdos, upju un ezeru nosaukumos; 	<p>MG 83.–131. lpp.</p> <p>DL 9, 10, 11, 12, 13 un gadskārtu ierāžu darba lapas: ➤ Vizu, vizu, Metenī! ➤ Ūsiņš jāja pieguļā.</p>		
<p><i>Pēc L. Kalniņas.</i> Kas te iekšā? <i>V. Līdēns.</i> Raibās olas</p>	2				
<p><i>O. Vācietis.</i> Gailis <i>Pasaka.</i> Gailis un pīle</p>	2				

<p><i>Pēc K. Ušinska.</i> Biūtes izlūkos A. Goba. Zieda draugi</p>	2	<ul style="list-style-type: none"> • rakstīt tabulā atbilstošu informāciju, izmantojot ilustrācijas un savu pieredzi; • rakstīt ar papildinājumiem (ievietot izlaistus burtus); • dalīt vārdus zilbēs pārņemšanai jaunā rindā; • no zilbēm veidot vārdus; • strādāt pēc parauga, shēmas; • analizēt, vispārināt; • strādāt pāri, uz klausot klasesbiedra viedokli; 	<p>➤ Nāc nākdama, Lielā diena!</p>
<p><i>J. Peters. Vējš</i> Kā rodas vējš?</p>	2	<ul style="list-style-type: none"> • apzināties tikumiskās vērtības; • ar daiļdarbu palīdzību iepazīt Latvijas dabas un kultūras vērtības; • lepoties ar dzimtās zemes skaistumu; • saprast dzīvās dabas vērtības, novērtēt cilvēku un dzīvnieku savstarpējās attiecības; • saprast darba nozīmi cilvēka mūžā. 	<p>DM 7, 8</p>
<p><i>Pēc V. Zundes.</i> Lejup pa Gauju <i>J. Baltvilks.</i> Pupuķis <i>Pēc M. Valdberga.</i> Cupa vai māja <i>I. Rasmane.</i> Darbs</p>	2	<ul style="list-style-type: none"> • apzināties tikumiskās vērtības; • ar daiļdarbu palīdzību iepazīt Latvijas dabas un kultūras vērtības; • lepoties ar dzimtās zemes skaistumu; • saprast dzīvās dabas vērtības, novērtēt cilvēku un dzīvnieku savstarpējās attiecības; • saprast darba nozīmi cilvēka mūžā. 	<p>Pilnveido fonemātisko dzirdi un spēju saklausīt, izrunāt un diferencēt skaņas.</p>

1	2	3	4	5	6
<p><i>Pēc A. Baižas.</i> *** <i>A. Balodis.</i> Fio,fit</p> <p><i>Pēc M. Divā- las.</i> Trusēna pirmie pie- dzīvojumi <i>A. Goba.</i> Mikla</p> <p><i>Pēc H. Šēla.</i> Žoga krāsošana <i>J. Baltvilks.</i> Biki – buki</p>	<p>2</p> <p>2</p> <p>2</p>			<p>PD II 5. darbs 11.–13. lpp.</p>	
<p>Latvija</p> <p>Par ko kļūt? <i>J. Osmanis.</i> ***</p>	<p>8</p> <p>2</p>	<p>Mācās</p> <ul style="list-style-type: none"> • lasīt tekstus ar izpratni; • uztvert literārā darba saturu un sadomāt tam atbilstošu virsrakstu; • izprast teicienu nozīmi; • uzdot jautājumus un atbildēt uz jautājumiem; • diskutēt; • stāstīt par ilustrācijām, pilnveidojot runas prasmi; 	<p>MG 129.– 140. lpp.</p> <p>DL 14, 15</p> <p>DM 10, 11</p>		

**Teika. Rīgas
ceļšana**

*Tautas-
dziesma.*

**Liels, kupls
ozols**

**Grūtais
uzdevums**

M. Zālīte.

**Taurenis un
Taurene**

V. Lūdēns.

Kas vēl ir?

2

- ar daļdarbu palīdzību iepazīt Latvijas galvaspilsētu, apdzīvotu vietu skaistumu, dabas un kultūras vērtības;
 - stāstīt par saviem nākotnes nodomiem, pamatojot savu izvēli;
 - stāstīt, izmantojot savu dzīves pieredzi;
 - iztēloties, stāstot par tēmu “Mana nākotnes profesija”;
 - lietot lielos sākuma burtus personu vārdos, apdzīvotu vietu nosaukumos;
 - sakārtot vārdus teikumā, pabeigt teikumus;
 - dalīt vārdus zilbēs un veidot jaunus vārdus;
 - norakstīt iespiestu un rakstītu tekstu;
 - ievērot rakstīšanas higiēnas noteikumus un rakstu kultūru;
 - rakstīt dzirdes diktātus, isus radošos darbus;
 - rakstīt pēc parauga;
 - izmantot karti kā uzziņas un informācijas avotu, saistot to ar tekstu;
 - apzināties tikumiskās vērtības;
 - lepoties ar dzimtās zemes skaistumu;
 - izprast Latvijas vietu Eiropas kultūras daudzveidībā;
 - izprast jebkuras profesijas lietderību;
 - sadarboties ar klasesbiedriem.
- Pilnveido fonemātisko dzirdi un spēju saklausīt, izrunāt un diferencēt skaņas. Jēdziens *profesija*.

1	2	3	4	5	6
Mūsu runa un mūsu darbi	6	Mācās <ul style="list-style-type: none"> lasīt tekstus ar izpratni; lasīt un veidot sludinājumus; lasīt ar papildinājumiem; lasīt dzejoļi lomās, izmantojot atbilstošu intonāciju, tempu un tembru; orientēties tekstā, atbildot uz jautājumiem ar teikumiem tekstā; kopt valodas daiļskanību; veidot dialogu; stāstīt par sīžetiskajiem attēliem, pilnveidojot runas prasmi; aizstāt neliterāros vārdus ar literārās valodas vārdiem; norakstīt iespiestu un rakstītu tekstu; ievērot rakstīšanas higiēnas noteikumus un rakstu kultūru; rakstīt dzirdes diktātus, īsus radošos darbus; veidot aprakstu; pieklājīgi uzvesties; strādāt pāri; rūpēties par apkārtējo vidi; būt atbildīgs. Pilnveido fonemātisko dzirdi un spēju saklausīt, izrunāt un diferencēt skaņas. Gūst priekšstatu par valodu kā tautas kultūras un nacionālās identitātes sastāvdaļu.	MG 141.– 149. lpp. DM 12		
<i>J. Osmanis.</i> Noklausīta saruna <i>Anekdotē</i>	2				
<i>Ā. Elksne.</i> Lelles	2				
Mīces sludinājums <i>Ā. Elksne.</i> Uzmanību!	2				
<i>Šausmu stāsts.</i> Liela cūcība	2				

Jedziens *sludinājums*.

<p><u>Gimene</u></p>	<p>6</p>	<p>Mācās:</p> <ul style="list-style-type: none"> • lasīt dzejoļus un tautasdziesmas atbilstoši tajos paustajam saturam un noskaņai; • lasīt lomās, izmantojot atbilstošu intonāciju, tembru; • izlasīt vārdus pareizā secībā, izveidojot loģiskus teikumus; • orientēties tekstā, atbildot uz jautājumiem ar teikumiem tekstā; • uzdot jautājumus un atbildēt uz jautājumiem; • stāstīt par attēliem; • atstāstīt lasīto, kā arī reālu notikumu, balstoties uz savu dzīves pieredzi; • skandēt no galvas tautasdziesmu; • pabeigt teikumus un vārdu savienojumus; • atrast tekstā vienzilbes vārdus; • norakstīt iespiestu un rakstītu tekstu; • ievērot rakstīšanas higiēnas noteikumus un rakstu kultūru; • rakstīt dzirdes diktātus, īsus radošos darbus; • uztvert teksta saturu un rakstiski atbildēt uz jautājumiem; • uzklaušīt klasesbiedru viedokļus; • respektēt citu vajadzības; • nosaukt savas ģimenes locekļus; 	<p>MG 150.–158. lpp.</p> <p>DL 16</p>	
<p><i>N. Kovaļevska.</i></p>	<p>2</p>			
<p>No kā darināta pasaule</p>				
<p><i>Pēc I. Ziedona.</i></p>				
<p>Mājas</p>				
<p><i>Pēc E. Nītas.</i></p>	<p>2</p>			
<p>Brālītis</p>				
<p><i>A. Ločmelis.</i></p>				
<p>Māsa ar brālīti</p>				
<p><i>Pēc A. Sakses.</i></p>	<p>2</p>			
<p>Dāvana māmiņai</p>				
<p>Tautasdziesmas par māmiņu</p>				<p>PD II 6. darbs 13.–16. lpp.</p>

1	2	3	4	5	6
		<ul style="list-style-type: none"> • iepriecināt tuviniekus, izmantojot mīļvārduņus; • atpazīt mīlestības izpausmes ģimenē; • vērtēt savu mācību darbību. <p>Pilnveido fonemātisko dzirdi un spēju saklausīt, izrunāt un diferencēt skaņas.</p>			
Veselība	6	Mācās	MG		
<i>Pēc Ē. Kūļa. Roku pasaka Anekdotēs</i>	2	<ul style="list-style-type: none"> • lasīt tekstus ar izpratni; • izteiksmīgi lasīt dzejoļus atbilstoši dzejoļa noskaņai; • uzdot jautājumus un atbildēt uz jautājumiem; • veidot aprakstu, ievērojot tekstā pausto informāciju; • stāstīt par attēlu, balstoties uz savu dzīves pieredzi; • skaidrot teicienu nozīmi; • diskutēt un pamatot savu viedokli; • atstāstīt lasīto, kā arī reālu notikumu; • pabeigt teikumus; • atrast vārdu virknē neiederīgo vārdu, pamatojot savu izvēli; • atrast tekstā vairākzilbju vārdus; • norakstīt iespiestu un rakstītu tekstu; • ievērot rakstīšanas higiēnas noteikumus un rakstu kultūru; • rakstīt dzirdes diktātus, īsus radošos darbus; 	159.–167. lpp. DL 17		
<i>Pēc A. Baižas. Sambo A. Tomikalne. Strīdīgās kurpes</i>	2				
<i>O. Vācietis. Zobi Anekdotē</i>	2				

	<ul style="list-style-type: none"> • rakstīt teikumus pēc noteikumiem; • rūpēties par telpu, apģērba un apavu tīrību; • rūpēties par savu veselību; • vērtēt savu mācību darbību. 			
	Pilnveido fonemātisko dzirdi un spēju saklausīt, izrunāt un diferencēt skaņas.			
	6	Mācās	MG 168.–188. lpp.	
<u>Nāc nākdama, vasariņa!</u>	<ul style="list-style-type: none"> • lasīt tekstus ar izpratni; • izteikt savu viedokli par teksta saturu un diskutēt par to; • vērtēt literāros varoņus un pamatot savu vērtējumu; • uzvert darba saturu un izdomāt tam atbilstošu virsrakstu; • uzdot jautājumus un atbildēt uz jautājumiem; • prognozēt; • sacerēt stāsta nobeigumu; • skandēt no galvas tautasdziesmas; • orientēties tekstā, atbildot uz jautājumiem ar teikumiem tekstā; • stāstīt par attēlu, bagātinot vārdu krājumu un pilnveidojot runātprasmi; • izveidot no burtiem vārdus, no vārdiem – teikumus; • norakstīt iespiestu un rakstītu tekstu; 	DL 18		
<i>Pēc M. Tim- mas. Jēriņš</i>	2			
Tautas- dziesmas par vasaru	2		DM 7,13	
<i>Pēc V. Lagz- diņa. Nakts- vijole</i>	2			
				PD II 7. darbs 16.–18. lpp.

1	3	4	5	6
<p>Bērniem jauki vasarā! <i>Pēc J. Baltvilka.</i> Dārzniece <i>Pēc M. Stārstes. Ieviņa</i> Sasistais ceļgals <i>Pēc Dz. Rinkules-Zemzares. Pirmā zemene</i> Anekdotas <i>Pasaļa. Desmit vilki</i> <i>M. Cielēna. Krišs sargā Annu</i> <i>Pēc Dz. Rinkules-Zemzares. Zaķis</i> <i>J. Baltvilks. Cik maksā visdārgākais?</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • ievērot rakstīšanas higiēnas noteikumus un rakstu kultūru; • rakstīt dzirdes diktātus, īsus radošos darbus; • rakstīt īsu aprakstu; • rakstiski atbildēt uz jautājumiem; • rakstīt novēlējumus; • veidot emocionāli vērtējošu attieksmi; • saprast dzīvās dabas vērtības; • sadarboties; • vērtēt savu un klasesbiedru mācību darbu. <p>Pilnveido fonemātisko dzirdi un spēju saklausīt, izrunāt un diferencēt skapas.</p>	<p>MG 177.–189. lpp.</p> <p>Raibā darba lapa</p>	<p>PD II 8. darbs 18.– 20. lpp.</p>	

PASKAIDROJUMI PAR DARBU STUNDĀ

Pirmā nedēļa skolā parasti ir adaptācijas nedēļa. Mēs to esam nodēvējuši par “Iepazīšanās nedēļu”, tāpēc piedāvājam plānojumu katrai dienai pirmajā nedēļā. Vēlams, lai šajā laikā bērnu mācību grāmatas, burtnīcas un citi mācību piederumi glabātos skolā un skolotājs tiešām pakāpeniski veiktu skolēnu iepazīstināšanu ar visām lietām, kas saistās ar terminu *skolēna mācību vide*.

Protams, skolotājs šo laiku var plānot pēc saviem ieskatiem, un varbūt kādam nebūs nepieciešama nedēļa, bet varbūt kāds cits adaptācijas laiku pagarinās.

LABDIEN, SKOLA!

PIRMĀ SKOLAS MĀCĪBU DIENA

3. lpp.

Pieturas punkti

- Pirmklasnieku adaptācijas laiks skolā
- Skolēnu aprašana ar jauno skolas situāciju
- Izpratne par nosaukumiem *skolēns, skolotājs, pirmklasnieks*
- Iepazīšanās ar jauno mācību grāmatu *Mazā Zīle*

MĀCĪBU GRĀMATA

Stundas sākumā skolotājs nolasa fragmentu no Ē. Kūļa grāmatas “Niķa un Riķa stiķi”.

Rūķēni Riķis un Niķis ceļa malā apturēja rūķēnu Ciķi, kurš gāja uz skolu.

– Ciķi, saki: vai pirmklasniekam ir smaga dzīve? – jautāja Riķis.

– Var iztikt, – teica Ciķis, – tur ir lasīšana.

– Man patīk lasīt! – teica Niķis. – Un ja vēl pēc āboliem jākāpj kokā!

Kad izaugšu lielāks, strādāšu par lasītāju.

– Nē jē! – skaidro Ciķis. – Skolā jālasa burti! Gan lielie, gan mazie!

Tie ir jālasa no grāmatām.

– Un kas vēl skolā jādara? – gribēja zināt Riķis.

– Skolā vēl ir jāreķina, cik iznāk.

- Kā to dara?
- Liek kopā skaitļus. Piemēram, pie trīs pieliek trīs.
Un Ciķis ceļmalas smiltīs uzvelk trijnieku.

Pēc fragmenta noklausīšanās skolotājs var pajautāt skolēniem, ko viņi atbildētu rūķēniem Riķim un Niķim. Tālāk skolotājs pārrunā ar bērniem par jaunajiem nosaukumiem, kurus lieto skolā: bērnus sauc par skolēniem un pieaugušos, kuri pa dienu būs mājiņnieku vietā, – par skolotājiem (pedagogiem). Skolēnus var saukt arī pēc tā, kurā klasē viņi mācās. Līdzīgi kā tikko dzirdētajā fragmentā – “vai pirmklasniekam ir smaga dzīve?”. Tāpat skolotājs var pastāstīt, ka skolā bērnus kopumā sauc par skolēniem, bet atsevišķi zēnus – par skolniekiem, meitenes – skolniecēm.

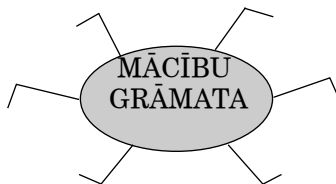
Turpmākajā stundas gaitā varētu sekot iepazīstināšana ar jauno mācību grāmatu *Mazā Zīle* un tās galvenajiem varoņiem Zīlīti un Zīlenu. Skolotājs uzdod bērniem mīklas, kuru atminējums ir *grāmata*.

- Lapas ir, koka nav.
- Runāt es nemāku,
Bet tomēr visu pastāstu.
- Kas ir visgudrākais pasaulē?

Var rosināt arī bērnus izdomāt mīklas, kuru atminējums būtu *grāmata*. Būtu vēlams pārrunāt ar bērniem, kā grāmatas top, kāpēc tās ir cietos vākos, kāpēc tās nepieciešams apvākot u.tml. Ja ir iespējams, varētu apmeklēt tipogrāfiju, kur skolēni redzētu, kā top grāmata.

Pēc tam vēlams kopīgi aplūkot gan jauno mācību grāmatu *Mazā Zīle*, gan citus mācību līdzekļus, kurus skolēni izmantos mācību procesā. Aplūkojot grāmatu, skolotājs pievērš bērnu uzmanību tam, ka ikvienai grāmatai ir nosaukums, autors(i), ka grāmatas ir ilustrētas (mācoties no *Mazās Zīles*, skolēni vingrinājumos sastapsies ar terminiem *māksliniece, ilustrēšana*), grāmatām ir lappuses, kuras ir numurētas, grāmatām ir satura rādītājs, nodaļas vai izkārtojums pa tēmām u.tml.

Skolotājs klasē var noorganizēt diskusiju, kāpēc nepieciešamas mācību grāmatas un citi palīgīdzekļi, un uz tāfeles veidot *ideju zirnekli*, kur fiksē bērnu domas.

Pārrunas beidzot, skolotājs pastāsta bērniem, ka šo domu pieraksta veidu sauc par *ideju zirneklī* (ieteicams pārrunāt, kāpēc zirneklis) un ka mācību gada laikā viņš bieži sauks *zirneklī* palīgā, uzklausot bērnu domas.

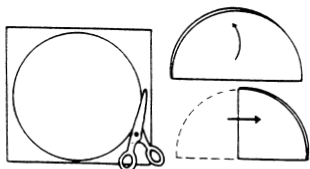
Turpmākajā dienas gaitā skolotājs ar bērniem var sākt veidot “Pirmās nedēļas iepazīšanās grāmatiņu”, kuras pirmajās lappusēs (Tās iekārtojot un numurējot kā īstā grāmatā!) skolēni iezīmē, aplicē, līmē, raksta (drukā) gan pirmās skolas dienas iespaidus, gan pirmās “darba” dienas iespaidus par tēmu “Grāmata”. Pēc skolotāja ieskatiem grāmatiņu var veidot katrs bērns atsevišķi vai arī klase kopīgi.

Uz nākamo dienu skolotājs bērniem palīdz paņemt līdzī kādu mīļu grāmatu.

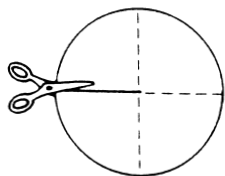
IDEJU MAKETS GRĀMATIŅAS VEIDOŠANAI

APAĻĀ GRĀMATIŅA

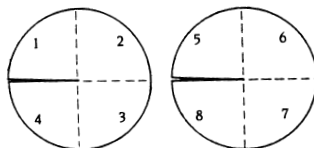
1. Uzzīmē un izgriež divus vienādus aplus. Saloka četrās daļās. Ja grāmatiņai vēlas vairāk nekā astoņas lappuses, aplū skaitu var palielināt.

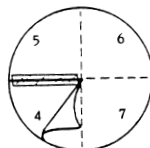
2. Atloka aplus un iegriež abus pa vienu no locījuma līnijām līdz centram.

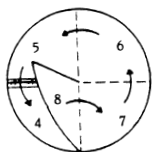
3. Sākot no griezuma līnijas un turpinot pulksteņa rādītāju kustības virzienā, sanumurē aplū ceturtdaļas (1. aplim – no 1 līdz 4; 2. aplim – no 5 līdz 8).

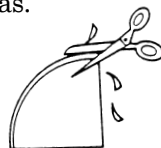
4. Uzliek otro (ar cipariem no 5 līdz 8) apli virsū pirmajam, lai iegriezumi sakrīt. Ar līmlenti salīmē kopā 4. un 5. ceturtdaļu, kā parādīts zīmējumā. Lai to būtu vieglāk izdarīt, 1. un 8. ceturtdaļu atloka.

5. Grāmatiņu var salocīt dažādi. Var locīt 8. virs 7., tad virs 6. utt. (kā parādīts zīmējumā). Var salocīt, lai izveidojas četri atvērumi, katrā pa divām lappusēm.

6. Nolīdzina malas.

7. Tagad var ķerties pie grāmatīņas sarakstīšanas un ilustrēšanas.

BURTNĪCA

Skolēni pēc iepazīšanās ar jauno burtnīcu *Mazā Zīle* uzsāk darbu 1. lpp.

OTRĀ SKOLAS MĀCĪBU DIENA

4.–5.lpp.

J. Osmanis. Klāt ir rudens

Pieturas punkti

- Izpratne par to, kas ir skola
- Ievērojamākie objekti ap skolu vai skolas tuvumā
- Priekšstats par ceļu satiksmes noteikumiem
- Satiksmes noteikumu ievērošana ceļā uz skolu un mājām

MĀCĪBU GRĀMATA

Otrajā skolas dienā notiek iepazīšanās gan ar skolu (galvenokārt no ārpusēs), gan ar ielām un objektiem skolas tuvumā.

Ieteicamās diskusijas par tēmām.

* Kas, skolēnuprāt, ir skola, kāpēc tā ir vajadzīga.

* Bērnu gaitas pirms skolas.

Klausīšanās teksts.
Gita Andersone

Gribu uz skolu!

Mazā Dace nostājas priekšā durvīm un sauc:

– Es arī gribu uz skolu!

Emīls liek mugursomu plecos un saka:

– Tu vēl maza. Man vasarā palika septiņi gadi, un mamma mani pieteica skolā.

– Kad es iešu skolā? – nerimstas mazā māsa.

– Kad tev būs izkrituši piena zobi un augs īstie, – atbild Emīls. – Un kad pazīsi burtus un ciparus.

– Es jau zinu A un D! – sauc Dace un ķeras Emīlam pie rokas.

Emīls ievēd māsu istabā pie vecmāmiņas un nosaka:

– Gaidi mani mājās, tad paspēlēsim skolas!

Pēc teksta noklausīšanās skolotājs ar bērniem pārrunā,

* kāpēc skolas gaitas jāsāk septiņu gadu vecumā,

* kāpēc skolā nevar mācīties agrāk, piemēram, jau četrus gadus vecumā.

Pēc tam skolotājs ar klasi dodas laukā un mudina skolēnus vērot un pateikt, kas parasti atrodas pie ikvienas skolas (plāksne ar skolas uzrakstu, karogs), kā arī padomāt, kā skolas var atšķirt no citām ēkām. Skolotājs var mudināt bērnus aplūkot skolas ēku no ārpusē un pastāstīt par to. Pie atsevišķām skolām ir piemiņas akmens, absolventu stādītie kociņi. Vēlams bērnu uzmanību pievērst arī šīm lietām. Skolēnu novērojumus skolotājs var papildināt ar stāstījumu vai interesantiem faktiem no skolas vēstures.

Tālāk klase dodas pastaigā un aplūko, kādas ielas un citi objekti atrodas skolas tuvumā, pārrunā, kādi ceļu satiksmes noteikumi jāievēro ceļā uz skolu.

Stundas turpinājumā skolotājs lūdz bērniem parādīt savu mīlāko grāmatiņu un pastāstīt par to, kāpēc tā ir mīļa, kur to dabūja, par ko tajā stāstīts u.tml. Pēc tam veido šo grāmatu izstādi klasē.

Nobeigumā darbs ar *Pirmās nedēļas iepazīšanās grāmatiņas* nākamo lappušu veidošanu. Var ieteikt skolēniem uzzīmēt savas skolas plāksni, uzrakstīt (drukāt) skolas nosaukumu, kādu ievērojamu objektu skolas tuvumā u.tml.

BURTNĪCA

2. lpp. pirmo uzdevumu klase var veikt kopīgi, vēlreiz pārrunājot par ielām un objektiem skolas tuvumā.

TREŠĀ SKOLAS MĀCĪBU DIENA

6.–7. lpp.

Pieturas punkti

- Ceļš no skolas durvīm līdz klasei
- Vērtību izzināšana. Skolas telpas
- Evakuācijas iespējas
- Mūsu klases kaimiņi

MĀCĪBU GRĀMATA

Stundas sākumā emocionālas noskaņas radišanai skolotājs var izlasīt Maijas Laukmanes dzejoli *Skolas rūķis*.

Maija Laukmane

Skolas rūķis

Katrai skolai ir savs Rūķis,
Kas to naktīs sargā.
Sargā klases un sargā gaitenūs...

Katrai skolai, jā, katrai skolai
Savs Rūķis – tas tiešām tā ir.
Ja tu paklusēsi, stāvot gaitenā vidū,

Kā sauc to Rūķi vārdā?

Tad dzirdēsi: pukst viņa sirds.

Katrai skolai ir savs Rūķis,
Dienās viņš neredzams staigā.
Ieskatās katras klases žurnālā –

Katrai skolai ir savs Rūķis,
Gaišzilām čibiņām kājās.
Aizejot atskaties – klases logā

Vai Rūķi kāds redzējis vaigā?

Stāv Rūķis, tev atvadas māj...

Stundas gaitā skolotājs organizē ekskursiju pa skolu. Bērņus iepazīstina ar svarīgākajām telpām, kas atrodas skolā. Var organizēt tikšanās ar skolas direktoru, skolas medmāsu vai bibliotekāru, aplūkot darba kabinetus un noklausīties stāstījumu par viņu darbu.

Vēlreiz kopīgi izstaigā to ceļu, kas ved no skolas ārdurvīm līdz klasei. Aplūko, kādi objekti vai citas telpas atrodas pa ceļam, noskaidro

klases kaimiņus, kāds izskatās gaitenis, kāpēc tāds ir vajadzīgs, kā tajā jāuzvedas starpbrīdī. Skolotājs var informēt bērnus par to, kā jāizturas, kur jāiet situācijā, ja sācies, piemēram, ugunsgrēks, u. tml.

Skolotājs jau var veidot runas situācijas, lai skolēnus vingrinātu vadodas prasmju apguvē. Klasē varētu izspēlēt situācijas, kas jāsaņem, ienākot no rīta klasē, satiekot klasesbiedrus, viņu vecākus, skolotājus, skolas tehnisko personālu, kā jāuzvedas tualetē (skolotājam jāatceras, ka bērni nāk no dažādām ģimenēm ar katrai raksturīgu sadzīves kultūras līmeni), skolas kafejnīcā u. tml.

Pirmās nedēļas iepazīšanās grāmatiņā skolēni var zīmēt simbolus atsevišķām skolas telpām (pēc mācību grāmatas parauga 7. lpp.) vai rakstīt atminējumus telpu mīklām (mīklas mācību grāmatas 7. lpp. apakšpusē).

Uz nākamo dienu skolotājs lūdz bērniem paņemt līdzīgu rotaļlietu.

CETURTĀ SKOLAS MĀCĪBU DIENA

8.–9. lpp.

Burti *i, ī*

Pieturas punkti

- Saskarsmes vērtība. Es – klasesbiedrs starp citiem skolēniem klasē
- Iepazīstināšana ar sevi un klasesbiedru iepazīšana
- Vērtību izzināšana. Klases vērtības
- Rokas sīkās muskulatūras pilnveidošana
- Burtu *i, ī* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Irbīte zem īsas īves

Rīvē graudiņus uz rīves.

MĀCĪBU GRĀMATA

KLAUSĪŠANĀS VINGRINĀJUMI

- Izmantojot taktēšanu, vingrināties īsā un garā patskaņa izrunā!
- *Taktē! Ar ko atšķiras šie vārdi?*

min	pin	tin	pile	pīle
spīd	slīd	krīt	līka	likā
tīn	svin	trīc	stīga	stīga
līp	rīb	vīj	līkums	likums

Stunda varētu sākties ar sarunu par klasi, kurā skolēni uzturēsies visu mācību gadu. To var salīdzināt ar savu istabu vai dzīvokli, kuru nepieciešams uzturēt kārtībā, par kuru rūpēties, kuru saudzēt. Pārrunā klases iekārtojumu, kāpēc tas ir tieši tāds, u.tml. Skolotājs var nolasīt fragmentu no Kristīnes Nestlingeres grāmatas “Minīte pošas uz skolu” un salīdzināt attēloto klasi ar savu.

Kristīne Nestlingere

Minīte neveikli iegāja klasē. Viņa palūkojās visapkārt. Skolotājas vēl nebija. Tomēr skolas solos jau sēdēja daudz skolēnu.

Klasē viss izskatījās citādi – nevis tā, kā to bija attēlojis brālis Morics. Viņš bija skaidrojis, ka ikvienā klasē ir trīs solu rindas. Logu rinda, vidējā rinda un durvju rinda.

Šajā klasē skolas soli atradās juku jukām. Tie bija salikti kopā tā, ka bērni pāros sēdēja iepretī cits citam. Šādas “solu salīņas” klasē bija piecas.

Pēc tam skolēni pārējos klasesbiedrus iepazīstina ar savām rotaļlietām un visi kopīgi pārrunā, kādā skolā tās varētu iet un ko varētu mācīties. Klasē izveido rotaļlietu izstādi. Šajā reizē ar rotaļlietu palīdzību bērni var savstarpēji iepazīties, pastāstot kaut ko vairāk par sevi.

Skolotājs izlasa fragmentu no Margaritas Stārastes grāmatas “Tince grib mācīties”.

Margarita Stāraste

Nu jau Sandra iet skolā, bet rotaļlietas paliek mājās. Lellei Tincai garlaicīgi.

– Es arī gribu mācīties! – viņa saka citām lellītēm un piebiksta lellītei Lullīnai:

– Iesim arī mēs uz skolu! Tur iemācīsimies lasīt, rakstīt, rēķināt.

Bet Lullīna negrib un apaļā koka lellīte Maružiņa arī negrib mācīties.

– Es gan ietu uz skolu, – nopūšas lācītis, – bet ar savām vecajām kājām nekur tālu aizčāpot nevarēšu – skaidas birst ārā...

Ja nav ceļabiedru, tad Tince ies viena. Viņa paņem ābeci, ko Sandra izgatavojusi, un iziet pa durvīm.

Pēc teksta noklausīšanās skolotājs pārbauda, cik vērīgi bērni tekstu klausījušies.

Skolotājs lasa apgalvojumus, bet bērni saka, kuru lauciņu (JĀ vai NĒ) uz tāfeles iekrāsot.

Apgalvojumi.

Sandra ir skolniece.

Tince ir Sandras kaķene.

Citas lelles negrib mācīties.

Lācis grib iet uz skolu.

Tince uz skolu aiziet viena.

JĀ	NĒ

Ja klasē ir skolēni ar augstu mācāmības līmeni, tad atsevišķus uzdevumus var likt viņiem veikt patstāvīgi. Pa to laiku skolotājs strādā ar citiem skolēniem.

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Pirms burtu rakstīšanas vēlams vispirms attiecīgās roku kustības veikt gaisā, tad – bezlīniju laukumā un visbeidzot – tikai burtnīcā lineatūrā.

Lai skolēniem izveidotos glīts rokraksts, vispirms jāsāk ar pareizu sēdēšanu skolas solā. Skolas solam jāatbilst skolēna augumam un jābūt tādām, lai visa skolēna pēda atrastos uz grīdas. Tāpat ērtam jābūt sēdeklim un atzveltnei.

Rakstāmo satver ar diviem pirkstiem tā, lai īkšķis un rādāmais pirksts saturētu to no abām pusēm, bet vidējais pirksts viegli gulētu zem rakstāmā un vadītu to. Skolotājam vajadzētu skatīties, lai bērni rakstāmo stipri nespiestu starp pirkstiem, citādi roka ātri nogurst un raksts veidojas neglīts. Tāpēc stundas gaitā ik pa laikam vēlami dažādi rokas sikās muskulatūras vingrinājumi (gan tādi, kas piedāvāti mācību grāmatā, gan skolotāja vai skolēnu izdomāti citi), jo bērniem šajā vecumā ir vāja muskulatūra.

PIEKTĀ SKOLAS MĀCĪBU DIENA

10.–11. lpp.

Ā. Elksne. Es gribu visu zināt

Burti *I, Ī*

Pieturas punkti

- Vērtību izziņāšana. Izglītība
- Mācību motivācijas nostiprināšana
- Priekšstats par dzejoļa uzbūvi
- Burtu *I, Ī* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Inta dzīvo Ipiķos,
Intars dzīvo Ieriķos.
Bet kas dzīvo Limbažos?

MĀCĪBU GRĀMATA

Skolotājs veido diskusiju par tēmu “Kāpēc vajag mācīties?”. Uzklauša bērnu viedokļus un pēc tam nolasa Džanni Rodari stāstu “Kāpēc vajag mācīties?”.

Džanni Rodari

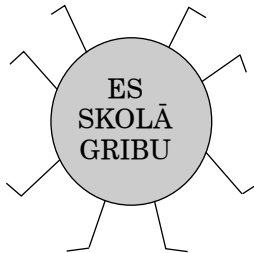
Mācīties vajag tāpēc, lai izzinātu pasauli, lai to padarītu skaistāku un labāku. Bet ievēro labi: mācīties no grāmatām vien – tas ir par maz.

Kāda pele, kura dzīvoja bibliotēkā un kurai patika mācīties tik ļoti, ka tā ik dienas apgrauza ne mazāk kā divas grāmatas. Reiz kādā grāmatā pele ieraudzīja zīmējumu, kurā bija attēlots kaķis. Pele šo zīmējumu notiesāja un saldi iemīga... Bet īstais, dzīvais kaķis pa to laiku no mugurpuses piezagās un – capcaraps! – aprija nabadzīti. Tad viņš saglauda ūsas un teica:

– Lūk, tā, manu mīļo pelīt! Arī no dzīves vajag mācīties!

Pēc stāsta izlasīšanas skolotājs veido pārrunas: kāda bija pele, ko viņa nesaprata, ko nozīmē stāsta pēdējais teikums, ko skolēni var mācīties no dzīves u. tml.

Skolotājs izdala baltas papīra lapas un informē skolēnus, ka šoreiz viņi paši veidos savu *ideju zirnekli*. Skolotājs uz tāfeles, bet bērni lapas vidū uzzīmē *zirnekli*, kurā ieraksta (iedrukā) “Es skolā gribu”.

Tālāk seko uzdevums – bērniem uzrakstīt vai uzzīmēt (pēc spējām), ko katrs grib skolā darīt.

Pēc darba beigšanas skolotājs kopā ar bērniem uz tāfeles raksta un pārrunā *ideju zirnekli* par iepriekš minēto tēmu. Turpinājumā salīdzina paveikto ar mācību grāmatas uzdevumu (11. lpp.) un strādā ar darba burtnīcu.

Piektajā dienā bērni *Pirmās nedēļas iepazīšanās grāmatiņās* zīmē vai raksta (drukā) savas izjūtas par pirmo aizvadīto nedēļu. Ja nepieciešams, skolotājs uz tāfeles raksta priekšā atsevišķus vārdus. Grāmatiņas tiek izliktas klases izstādē un parādītas vecākiem.

Galvenais, lai aizvadītā pirmā skolas nedēļa būtu pagājusi bez lieka satraukuma, mīļā gaisotnē. Lai mazais skolēns būtu iepazinies ar skolas telpām, iedzīvojies savā klasē, iepazīties ar klasesbiedriem un skolotājiem un aptvēris savu jauno lomu – skolēns!

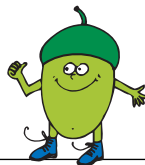
ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Plaukšķināšana.

BURTNĪCA

8. lpp. papildus pasvītrot *I* un *Ī* burtus.

MANA SKOLAS SOMA

12.–13. lpp.
Burti *l, Ļ*

Pieturas punkti

- Vērtību izziņāšana. Mācību piederumi
- Darba organizācija skolā
- Burtu *l, Ļ* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Liels lācis acis bola,
Vilks tam skolas somu sola.

MĀCĪBU GRĀMATA

Stundas sākumā skolotājs nolasa Gitas Andersones stāstu “Mantu glabātava”.

Gita Andersone

No rītiem Dāvida somu līdz skolai palīdz nest tētis.

– Klau, Dāvid, kas tev tajā somā? Vai akmeņi, ko vasarā salasīji jūrmalā? – vaicā tētis, pārlikdams somu no vienas rokas otrā.

– Jā, viens jūras akmentiņš tur ir. To došu Artai. Ar viņu sēžu vienā solā, – saka Dāvids. – Tad vēl mazā mašīna, ko vectētiņš uzdāvināja. To es parādišu Edgaram. Viņš krāj pirmās formulas modelišus. Arī uzlīmju albumu ieliku. Mēs starpbrīžos maināties ar uzlīmēm.

– Bet vai grāmatas un burtnīcas tur ir? – smaidīdams jautā tētis.

– Jā! Un vēl penālis, divielītis un sporta tērps, – savas mantas uzskaita Dāvids.

– Kāpēc sporta tērps? Tev taču šodien nav sporta stunda! – tētis izbrīnīti paskatās uz dēlu.

– Nu, tēt, ko brīnies! To man vajadzēs rīt. Labāk lai visas mantas ir somā katru dienu. Tad man nekad nekas neaizmirsīsies! – skaidro Dāvids.

Vispirms vajadzētu noskaidrot, vai bērni zina, kas ir mantu glabātava. Pēc tam pārrunāt, kāpēc stāstam tāds virsraksts. Tālāk vēlams padiskutēt, kuras no zēna nosauktajām lietām ir mācību piederumi, kuras – nav, kāpēc bērniem uz skolu gribas ņemt citas lietas (noteikti klasē vajadzētu kopīgi vienoties par to skaitu, lielumu, svaru, nepieciešamību u.tml.). Īpaši akcentēt skolas somas svaru. Skolotājs var demonstrēt “Dāvida” somu un somu, kurā ir konkrētās mācību dienas mācību piederumi (protams, kādu mīļlietiņu ieskaitot), dot bērniem panēsāt un salīdzināt abas somas pēc svara. Likt skolēniem vēlreiz pārliūkot savas skolas somas saturu un padomāt, vai arī kādam no viņiem tajā nav mantu glabātava. Cik bieži ir nācies novērot (kā Dāvida gadījumā), ka bērni ņem līdzīgu citu dienu mācību piederumus. Te var būt pat atsevišķs temats klases vecāku sapulcei, jo pirmajā klasē ļoti svarīgi vecākiem ir kontrolēt savu bērnu somas, to darot draudzīgā gaisotnē.

Tad skolotājs liek izņemt no somām dažādus mācību piederumus: penāli, lineālu, līmi, dienasgrāmatu, mācību grāmatu, burtnīcu u. c. Kopīgi noskaidro, ka šīs lietas sauc par mācību piederumiem. Pēc tam pārrunā par tiem sīkāk, piemēram, kas glabājas penālī, kas liekams mapē, kuriem mācību piederumiem jābūt līdzīgu katru dienu, par to saudzēšanu, par mācību grāmatu un burtnīcu apvākošanu u.tml.

Vēl vēlams pārrunāt par to, vai drīkst aiztikt cita skolēna lietas, ņemt kaut ko no otra sola (somas) bez īpašnieka atļaujas u. tml.

13. lpp. uzdevumā var būt dažādi varianti liekā priekšmeta vai vārda noteikšanai, piemēram, nagla nav mācību piederums, vārdā *soma* nav burta *l* u.tml.

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Pirksti satverti dūrītē, rādāmpirksts izsliets. Rādāmpirkstu kustina pa labi un pa kreisi, to nesaliecot. Plauksta līdzīgu nekustas.

BURTNĪCA

10. lpp. doto aprakstu par skolas somu skolotājs var stundā izmantot dažādi. Piemēram, spējīgākie klases skolēni var “drukāt” patstāvīgi teikumus par savu skolas somu, citi skolēni to dara pēc burtnīcā dotā parauga.

14.–15. lpp.

Pēc Mika Valdburga. Ezis pasakā lasa...

Burti *L, Ļ*

Pieturas punkti

- Darba organizācija skolā
- Skolas ikdiens. Mācību priekšmeti
- Izpratne par laika nozīmi
- Burtu *L, Ļ* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Lana liksmi saka tā:

La-li-lu-la-lā

Dziedu arī lasīšanā!

MĀCĪBU GRĀMATA

Šajā stundā ar pulksteņa palīdzību vajag izskaidrot jēdzienus *laika stunda* un *mācību stunda*. Parunāt par stundu un starpbrīžu garumu.

Tālāk pāriet pie vēl viena jēdziena – *mācību priekšmets*. Atverot dienasgrāmatu vai aplūkojot stundu sarakstu pie klases sienas, noskaidro, kādi mācību priekšmeti ir pirmās klases skolēniem. Var padiskutēt, kāpēc tieši tādi, varbūt vajadzīgs vēl kāds mācību priekšmets. Tālāk pārrunā, ko skolēni apgūs latviešu valodas stundās, kāpēc vajag mācīties lasīt, rakstīt, kāpēc jāmacās pareizi runāt, izteikt savas domas u.tml.

Stundas gaitā skolotājs papildus var nolasīt fragmentus no Mika Valdburga grāmatas “Tava skolas diena”. Skolēniem jānoklausās fragmenti un jāpasaka, par kādām mācību stundām stāstīts.

Miks Valdbergs

1. Mazai pelei šodien ir kāda stunda. Viņa ņem zīmuli un otu un dodas uz skolu. Viņai būs jāzīmē klusā daba ar brūnu vāzi un sieru. Arī citas peles zīmēs. Vislabāk zīmēt ar eļļas vai ūdens krāsām. Tad siers izskatās kā īsts. Tikai nesmaržo. Visas gleznas noteikti ieliks skaistos rāmīšos un pakārs koka zaros.

2. No tumšā mākoņa vēl krīt dažas lietus lāses. Mazā varde dodas uz skolu. Lietusmākoņi viņai netraucē. Varde ir ļoti lepna. Viņa šodien dziedās korī. Vislabāk mazajai vardei patīk dziedāt mūzikas pavadijumā. Šodien skanēs taures un bungas.

Skolotājs pēc iepriekš noklausīto fragmentu parauga var likt skolēniem pastāstīt par saviem mācību priekšmetiem. Var mudināt kādu teikumu uzrakstīt ar iespiedburtiem. Šo darbu var veikt visi kopīgi: skolotājs – priekšā uz tāfeles, bērni – uz lapām vai burtnīcās. Spējīgākie skolēni rosināmi šo darbu veikt patstāvīgi.

Stundas nobeigumā skolotājs nolasa M. Laukmanes dzejoli “Pārpratums”. Skolēniem dots uzdevums – pateikt, kāpēc dzejolim tāds virsraksts.

Maija Laukmane

Pārpratums

– Beidz lēkāt! – sauc mamma, –
ej labāk ko palasi!

Es arī tā daru.

Lasu,
lasu,
lasu,

lasu,
lasu,
lasu,

lasu,
lasu,
lasu – visas zemenes:
gatavās,
negatavās,
pusgatavās,
zemainās un pat tās,

kurās koduši strazdi, –
tik lielā daudzumā
IELASĪJUŠĀS
manā vēderā,
ka jūtos
PĀRLASĪJIES, bet

vagas galā stāv mamma
un gluži dusmīgi sauc:

– Jāni, beidz lasīt reiz zemenes,
ej labāk ko palasi, draugs!

15. lpp. ir zīmētas šādas ogas un sēnes: brūklenes, upenes, mellenes, lācene, zemene, avene, gailenes, bekas, bērslapes, vilniši.

Lappuses malā liekais vārds ir *līme*, pārējie ir meiteņu vārdi.

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Pirksti satverti dūrītē, rādāmpirksts izsliets. Rādāmpirkstu kustina uz priekšu un atpakaļ, to nesaliecot. Plauksta līdzī nekustas.

16.–17. lpp.

A. Neibarts. **Ko rūķim skolā mācīs**

Burti *i, ī, I, Ī, l, ļ, L, Ļ*

Pieturas punkti

- Vērtību izzināšana. Izglītības loma jebkurā vecumā
- Mācību motivācijas nostiprināšana
- Skolas bērniem un pieaugušajiem
- Mācību piederumi un mācību priekšmeti
- Priekšstats par sakāmvārdiem
- Burtu *i, ī, I, Ī, l, ļ, L, Ļ* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Līmē ar līmi, zīmē ar zīmuli,

Kas tas par līmuli,

Ko sauc par līmes zīmuli?

MĀCĪBU GRĀMATA

Stundas gaitā skolotājs papildus nolasa Gītas Andersones stāstu “Māmiņa – skolniece”. Pirms teksta nolasīšanas tiek dots uzdevums – pateikt, ko nolēmusi darīt Līgas māmiņa.

Gīta Andersone

Māmiņa – skolniece.

Līga jau veselu nedēļu apmeklējusi skolu. Viņai skolā ļoti patīk. Liels ir meitenes izbrīns, kad kādu vakaru māmiņa lūdz, lai Līga viņai aizdod savu pildspalvu.

– Kam tev tā? – Līga vaicā.

– Es arī sāksu mācīties. Jau rīt braukšu uz Rīgu un pieteikšos augstskolā, – māmiņa paskaidro.

– Bet rīt ir sestdiena. Visas skolas aizslēgtas! – meitene nesaprot.
– Nē, Līguci! Skolas pieaugušajiem sauc par augstskolām. Daudzas no tām strādā tieši brīvdienās, jo citās dienās mammām un tētiem jāstrādā savos darbiņos, – mamma paskaidro Līgai.
– Bet kāpēc tu gribi mācīties? Tu jau esi liela, tu visu zini!
– Nezinu gan visu! Sākšu mācīties reizē ar tevi. Abas būsīm skolnieces, – māmiņa smaida.
– Bet tad rīt gan nopērc pati sev pildspalvu. Kārtīgai skolniecei ir jābūt saviem mācību piederumiem! – Līga nosaka.

Skolotājs pastāsta par iespējām mācīties arī pieaugušajiem. Akcentē, cik liela nozīme ir izglītībai jebkurā vecumā, saistot to ar bērnu pašreizējo darbu – mācībām. Varbūt klasē ir kāds bērns, kura vecāki mācās, varbūt mācās pats skolotājs. Ja ir iespējams, klase var doties ekskursijā uz kādu augstāko mācību iestādi.

Pēc pārrunām skolotājs uz tāfeles uzraksta vai nolasa divus sakāmvārdus (pirms tam paskaidrojot, kas ir sakāmvārds):

Mūžu dzīvo, mūžu mācies.

Miegs saldāks par medu.

Skolēniem jāpasaka, kurš no abiem sakāmvārdiem atbilst noklausītajam tekstam.

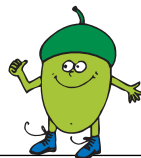
17. lpp. var izdomāt šādus mācību piederumus: penālis, papīrs, grāmata, ota, līme, lineāls, zīmulis u. c.

Beidzamo uzdevumu var diferencēt, ievērojot klases skolēnu lasītprasmes un rakstītprasmes līmeni.

BURTNĪCA

14. lpp. rakstītajiem teikumiem skolēni papildus var pasvītrot (apvilkt) tos iespiedburtus, kurus jau iemācījušies rakstīt.

CIEMOS PIE DZĪVNIEKIEM

18.–19. lpp.

Burti *u, ū, U, Ū*.

Pieturas punkti

- Cieņa pret dzīvo radību
- Stāsta veidošana
- Prognozēšana pēc ilustrācijas
- Mīklu domāšana
- Klausīšanās uzdevums
- Burtu *u, ū, U, Ū* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Upes malā viņā galā

Uģis uguni kur alā.

MĀCĪBU GRĀMATA

KLAUSĪŠANĀS VINGRINĀJUMI

- Izmantojot taktēšanu, skolēni vingrinās īsā un garā patskaņa izrunā un diferencēšanā.

rūc	dūc	šuj
runā	šūpo	stūrē
mūk	pūš	plūc
tup	lūdz	kut

- Skolotājs saka vārdu, skolēni to atkārti, ar balsi pastiprinot skaņas *u* vai *ū*.

duša	dūša
lupa	lūpa
putas	pūta
suta	sūta

Pirms teksta lasīšanas pārrunāt vai veidot *ideju zirnekli* par tematu “Mazāk zināmie dzīvnieki Latvijā”. Parasti bērni labi zina nosaukt zaķi, lapsu, lāci un citus biežāk dažādās pasākās vai stāstos minētus dzīvniekus, bet daudzi Latvijā mītoši dzīvnieki tiek nepelnīti aizmirsti. Labs uzskates materiāls ir grāmatās sērijā “Latvijas mazā enciklopēdija”: “Latvijas kukaiņi”, “Mūsu putni”, kā arī J. Blaumaņa, V. Klimpiņa “Putni Latvijā” un J. Uzuleņa “Dzīvnieki Latvijā” (visas grāmatas izdotas apgādā “Zvaigzne ABC”).

Šajā stundā bērni uzzinās nedaudz vairāk par ūdru un ūpi.

Pirms 19. lpp. dotā uzdevuma “Ko kurš dara?” skolotājs papildus var izlasīt divus sajauktus tekstus. Skolēniem jānosaka (jāparāda mācību grāmatas zīmējumā) pēc katra teikuma izlasīšanas, par kuru dzīvnieku tiek runāts.

Tas ir kažokzvērs ar lokanu ķermeni un garu asti. (*ūdrs*)

Viņš labi peld un nirst. (*ūdrs*)

Tam ir liks knābis, lielas acis un liela galva. (*ūpis*)

Viņš spēj nomedīt zaķi, ezi un pat čūsku. (*ūpis*)

Lielu daļu pavada ūdenī. (*ūdrs*)

Vismīļākais ēdiens ir zivis. (*ūdrs*)

Viņa sauciens “hūū-u” parasti dzirdams ļoti tālu. (*ūpis*)

Spējīgākie klases skolēni stāsta turpinājumu par ūpi var rakstīt, pārējie domā un tad pastāsta pārējiem klasesbiedriem.

Dzīvnieku mīklu atminējumi: *lūsis, varde, kurmis*.

Lappuses malā burtu kastē var atrast šādu dzīvnieku nosaukumus: *lapsa, lācis, sesks, alnis, kaķis, ezis*. Pa diagonāli var atrast vārdu *sams*.

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Ar plaukstām izveido burtu T. Pēc skolotāja signāla maina abu plaukstu novietojumu.

20.–21. lpp.

Lietuviēšu tautas pasaka. Kā vilks sadomāja maizi cept

Burti *m, M*

Pieturas punkti

- Cilvēku un dzīvnieku savstarpējās attiecības
- Lielie sākuma burti cilvēku un dzīvnieku vārdos
- Lasīšana lomās
- Priekšstats par runas intonāciju, tembru

- Stāstījums pēc attēliem
- Burtu *m, M* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Mūsu mīļā māsa Māra
Mārim makaronus vāra.

MĀCĪBU GRĀMATA

Ja nepieciešams, stundas sākumā var pārrunāt par dzīvnieku iedalījumu – mājas un meža dzīvnieki. Kādi dzīvnieki ir katram mājās, kā tos sauc, kāpēc cilvēki liek dzīvniekiem vārdus, kāpēc cilvēku un dzīvnieku vārdi rakstāmi ar lielo sākuma burtu.

Stundas turpinājumā skolotājs nolasa fragmentu no Ausmas Alksnes stāsta “Rudais” (krājums “Sīpolu princesīte un citi stāsti”, apgāds “Zvaigzne ABC”).

Ausma Alksne

Mājputnu troksnis piesaistīja visu mājinieku uzmanību. Lielās kņadas vainieks izrādījās mazs, ruds un nonīcis lapsēns. Izskatījās, ka lapsēns ilgāku laiku neko nav ēdis.

– Es pasaukšu Kārļonkuli, lai paskatās, vai rudajam kas nekait. Viņš, kurš ir vetārsts, izlems, ko darīt, – tētis teica.

Tajā pašā vakarā noskaidrojās, ka rudais ir vesels, tikai ļoti novārdzis.

– Vai kopsiet un barosiet, līdz lapsēns atgūs spēkus? – tētis uzrunāja Mariju un Rūdi. – Tikai pārāk neaizraujieties, vēlākais, pēc pāris dienām mums viņš jāatbrīvo – lai nepierod.

Divas dienas paskrēja nemanot. Trešās dienas rīts visiem sagādāja pārsteigumu – lapsēna sētiņā vairs nebija.

– Droši vien mazais sasaucis mammu un viņa tam palīdzējusi izkļūt brīvībā. Tad jau labi, ka ir atraduši viens otru, vai ne? – tētis uzmundrinoši paraudzījās uz bērniem.

– Jā, lapsēns noteikti ir saticis savu māmiņu. Bet man vienalga žēl, ka viņš ir prom, – bēdīgi novilkta Marija.

– Lapsēna mājas ir mežā, mēs tikai kādreiz, kad tas nepieciešams, varam palīdzēt, bet ne pieradināt, – noteica tētis.

Skolotājs veido pārrunas, kuros gadījumos nav vēlams dzīvniekus pieradināt, ko dzīvnieku pieradināšana prasa no cilvēkiem, kā bērni un pieaugušie dažkārt izturas pret pieradinātajiem dzīvniekiem u. tml.

Turpinot iesākto stundas tēmu par cilvēku attieksmi pret dzīvo raģību, skolotājs no mācību grāmatas 20. lpp. liek skolēniem izdomāt

stāstiņu par kaķēnu, kurš makšķerē. Kāpēc kaķēns ielaida zivi burkā ar ūdeni? Parasti makšķernieki tā nerikojas. Bērniem var lūgt arī uzzīmēt uz papīra lapas nobeiguma zīmējumu un tad veidot stāstījumu.

Šajā stundā, iespējams, pirmo reizi bērni mācīsies tekstu lasīt lomās. Lasīšana lomās veicina izteiksmīgas lasīšanas iemaņu attīstību. Lasīt lomās sāk, kad ir iepazīts teksts, analizējot ir noskaidrota autora un pašu skolēnu attieksme pret izlasīto. Skolotājs izskaidro, ko nozīmē “lasīt tekstu lomās”, kā tas jā dara, un pirmo reizi nolasa vai nu pats, mainot balsis intonāciju, tembru, vai kopā ar kādu labāku lasītāju no klases.

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Nepieciešama bumbiņa vai smilšu maisiņš, kas satverts starp abām plaukstām. Abu roku pirksti savienoti. Veic plaukstu kustību, noliecot tās pa labi un pa kreisi. Kad plaukstas noliektas pa labi, ar augšējo (kreiso) plaukstu bumbiņu piespiež – un otrādi.

BURTNĪCA

Mīklas atminējums ir *muša*.

Papildus dotajiem bērnu vārdiem var likt uzrakstīt vēl citus, kuros būtu burts M.

22.–23. lpp.

Pēc Ulda Plotnieka. Āpsis nebaidās

Burti *a, ā*

Pieturas punkti

- Izpratne par dzīvnieku dzīvi
- Cilvēka rakstura īpašību piedēvēšana dzīvniekiem
- Teksta virsraksta un satūra saistība
- Burtu *a, ā* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Āpsis lapsai saka tā:
“Manā alā neložņā!”

U. Auseklis

– vai tu zini tādu *aku*,
kam ir *acis*?
– zinu, zinu,
tur, kur – *akacis*.

MĀCĪBU GRĀMATA

Pēc uzdevuma veikšanas 22. lpp. skolotājs pārrunā, kāpēc dzīvniekiem tiek piedēvētas cilvēka rakstura īpašības. Varbūt skolēni ir dzirdējuši, kā līdzīgi saka par citiem dzīvniekiem, piemēram, *lielīgs kā ... (gailis, pāvs), čakla kā ... (skudra, bite), lēnīgs, gauss kā ... (gliemezis, bruņurupucis)* u. tml.

Pēc stāsta “Āpsis nebaidās” var pārrunāt par to, ka stāstiem, dzejoļiem, pasakām ir virsraksti. Kāpēc ir vajadzīgi virsraksti? Iesaka padomāt, kāpēc stāstam par āpsi ir tāds virsraksts. Varbūt ir iespējami citi varianti. Kādi?

Papildinformācija par āpsi.

Āpsis sver 7–10 kg, bet rudenī – pat līdz 25 kg. (Saistot ar tekstu, vēlreiz pārjautāt – kāpēc?) Āpsis dzīvo klusos mežos. Ziemu pavada alā. Āpsis dziļā miegā neguļ. Atkušņu laikā iziet ārā no alas. Āpša alai parasti ir vairāki stāvi. Bieži āpša alu iekāro lapsa. Tādos gadījumos āpsis iekārtojas apakšējā stāvā, augšējo atstājot lapsai.

Āpsis ēd varden, putnu olas, sliekas, tārpainās sēnes, čūskas (to inde viņam nekaitē). Sastopoties ar ienaidnieku, āpsis vai nu metas ciņā, vai arī izliekas miris, lai izdevīgā brīdī aizmuktu.

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Rokas pie pleciem. Saliektu roku aplošana.

IESPIESTA TEKSTA NORAKSTS

No mācību grāmatas var norakstīt vārdu *ala* (22. lpp. malā).

24.–25. lpp.

Pēc V. Lagzdiņa. Čaklās skudras

Burti *u, ū, U, Ū, m, M, a, ā*

Pieturas punkti

- Dzīvās dabas vērtības. Izpratne par dzīvnieku dzīvi
- Saudzīga attieksme pret dzīvo dabu

- Virsraksta veidošana
- Priekšstats par sinonīmiem
- Burtu *u, ū, U, Ū, m, M, a, ā* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Z. Purvs

Ābelē ābols sārts,
 Augstākā zarā kārts.
 Āzis, iznācis ārā,
 Noskatās acīm kārām,
 Stāv, murminādams bārdā:
 – Jā, kā tāds ābols kārdina...

U. Auseklis

tūrr, tūrr, tūrrr –
 ūbele ūbina ābelē,
 ūbele ābelē
 stabuli tur.

MĀCĪBU GRĀMATA

Stundas ievadā skolotājs mudina aplūkot tikai ilustrāciju par āpsi. Pēc tam viņš lasa teikumus par āpsi, bet skolēni klausās un lasīto salīdzina ar ilustrāciju (var skaļi ar *jā* vai *nē* apstiprināt vai noliegt redzamo).

Āpsim ir īsas kājas ar gariem, nedaudz izliektiem nagiem. (Jā!)

Ar tiem viņš rok zemi. (Nē! Tikai ilustrācijā un pasakās rok ar lāpstu, bet īstenībā – ar ķepām.)

Apmatojums ir rupjš, līdzīgs sariem. (Jā!)

Viņam ir smails purns. (Jā!)

No deguna līdz ausīm stiepjas divas melnas svītras. (Jā!)

Āpsim ir spārni. (Nē!)

Var mudināt skolēnus ne tikai sacerēt un pastāstīt klasesbiedriem (sola biedram) stāstiņu par āpsi, izmantojot gan iepriekšējā stundā gūto informāciju, gan šajā dzirdēto, bet ar iespiedburtiem uzrakstīt vai nu dažus vārdus, vai teikumus (spējīgākie skolēni). Spējīgākiem skolēniem var likt izdomāt un uzrakstīt arī virsrakstu.

Būtu ļoti vēlams turpmākajā valodas mācības apgūvē rosināt bērnus pēc iespējas vairāk patstāvīgi sacerēt stāstiņus, dzejolišus un tos (katra spēju robežās) rakstīt.

Pirmo reizi skolēniem dots uzdevums – izdomāt stāstam virsrakstu (25. lpp.). To var darīt, izmantojot gan Zilītes palīdzību lappuses malā, gan izdomāt vēl citus virsrakstus.

Klase kopīgi veic uzdevumu *Kurš no dotajiem vārdiem iederas vārda “čakls” vietā?* Pārrunā, kuri no dotajiem vārdiem ir līdzvērtīgi, kurš – neiederas.

Šīs tēmas nobeigumā klasē var sarīkot grāmatu par dzīvnieku dzīvi izstādi.

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Plauksta atbalstīta pret sola virsmu. Viena plauksta – dūrītē, otra – vaļā. Pēc signāla maina plaukstu stāvokli. Censties neatraut plauksta no sola virsmas.

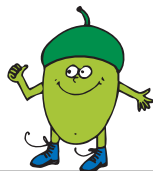
BURTNĪCA

Abus 22. lpp. dotos uzdevumus var iesākt kopīgi. Bērni, ja vēlas, var paši papildināt pirmo uzdevumu ar citiem vārdiem.

IESPIESTA TEKSTA NORAKSTS

No mācību grāmatas var norakstīt vārdu *alu* (24. lpp.).

LABS AR LABU SADZĪVOJA

26.–27. lpp.

Pēc Ernās Taubes. Piekususi Anna

Burti A, Ā

Pieturas punkti

- Darba tikums kā vērtība
- Temata un teksta virsraksti
- Teksta lasīšana lomās
- Stāstījuma veidošana pēc sižetiskajiem attēliem
- Burtu A, Ā rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Virtuvē stāv mazā Anna,
Rokās viņai liela panna.

MĀCĪBU GRĀMATA

KLAUSĪŠANĀS VINGRINĀJUMI

- Izmantojot taktēšanu, turpina vingrināties īso un garo patskaņu diferencēšanā:

ada	mana	radi	krāva	lāva	saka
āda	māna	rādi	krava	lava	sāka

sāls	karpa	lāpa	kāzas
sals	kārpa	lapa	kazas

Pārrunā, kā garais patskanis spēj izmainīt vārda nozīmi.

Nosaka patskaņu *a* un *ā* atrašanās vietu vārdos (sākumā, vidū, beigās) *soma, mape, kūka, galds, aste, cukurs, mīkla, lāse, āķis, vāze, āmurs.*

Skolēni iepazīstas ar jaunās nodaļas nosaukumu “Labs ar labu sadzīvoja”, pārrunā tā nozīmi. Mācās izprast atšķirību starp nodaļas un teksta nosaukumiem. Pēc teksta izlasīšanas apspriež, vai nosaukums atbilst saturam, kāds vēl virsraksts būtu piemērots.

Stundas gaitā risina sarunu par vecāku rūpēm ģimenē, par to, ka katram ģimenes loceklim ir savi pienākumi. Pārrunā, kādas var būt sekas tam, cik apzinīgi vai neapzinīgi katrs dara savu darbu. Akcentē gandarījuma izjūtu, kas ir pēc labi padarīta darba.

Stāstu “Piekususi Anna” var lasīt lomās. To darīt ir vienkārši, jo te nav tā sauktā autora teksta. Tā kā šeit izmantotas tikai personāžu tiešās runas, tad lasīšanu var papildināt ar kaut minimālu darbošanos klases priekšā.

Stāstījumu veido pēc četriem sižetiskajiem attēliem. Tam izdomā arī atbilstošu virsrakstu.

Malā rakstītos vārdus var papildināt ar

a) Andis, Andrejs, Anvars, Angelika, Andra, Ance, Antis, Antons u.c.,

b) Artis, Arvis, Arnolds, Arnita u.c.,

c) Agris, Agnese, Agnija, Agnis u.c.

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Šim vingrinājumam nepieciešama bumbiņa vai maisiņš. Bumbiņa satverta abās plaukstās. Pēc kārtas atceļ abu roku pretējos pirkstus, līdz visi pirksti atcelti. Bumbiņa tagad turas tikai starp plaukstām. Tālāk veic pretēju darbību.

BURTNĪCA

24. lpp. pareizo ceļu meklē, velkot līniju ar zīmuli.

28.–29. lpp.

Ojārs Vācietis. Kas tas par laiku?

Tautasdziesma

Burti *n*, *ņ*

Pieturas punkti

- Saskarsmes norma – pieklājīga sveicināšana
- *n-ņ*, *n-m* diferenciacija
- Burtu *n*, *ņ* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

J. Sirmbārdis

Ņaud ņaudulīgi ņaudulis:
– Ņau – ņau – ņau!
Ņurd ņurdulīgi ņurdulis:
– Ņurr – ņurr – ņurr.

MĀCĪBU GRĀMATA

KLAUSĪŠANĀS VINGRINĀJUMI

- Vārdi *n-ņ* diferencēšanai:

dūnas – dūņas, cinis – cīņa, nauda – ņaud, nazis, notis, zirņi, vārna, ronis; grūtāki vārdi – sliņķis, riņķis, soliņš, lakatiņš, vilciņš.

- Vārdi *m-n* diferencēšanai:

māt – nākt, miegs – nieks, mati – nagi, nēģis – mērķis, runa – doma, avenes – sekmes, doma – dona.

Pareizās skaņas parādīšanai izmanto signālkartītes vai iepriekš norunātas darbības (acu aiztaisīšana, vēdera paglaudišana u.c.).

Pēc dzejoļa *Kas tas par laiku?* lasīšanas pārrunā sveicināšanas nozīmi, balss skaļuma, sejas mīmikas, acu skatiena svarīgumu.

Ieteicams arī praktiski vingrināties sveicināšanā. Bērni veido 3 vai 4 grupas. Grupas pēc kārtas iziet no klases, pa vienam skolēnam nāk atpakaļ un sveicina klasē esošos. Iepriekš norunā, ka var iedomāties citu diennakts laiku, tāpēc klasē esošajiem jābūt uzmanīgiem ar atbildi.

Brīvākā brīdī var spēlēt sveicināšanās rotaļu. Skolēni stāv aplī ar vienu spēles dalībnieku ārpusē. Rotaļai sākoties, šis dalībnieks skrien apkārt aplim un piesit kādam no aplī stāvošajiem pie muguras. Tas skrien pretējā virzienā aplim nekā pirmais skrējējs. Kad abi skrējēji satikušies, apstājas un sasveicinās. (Sasveicinoties jāmin arī dalībnieka vārds, piemēram, “Labdien, Arni!” vai “Labrīt, Solvita!”) Pēc tam pirmais skrējējs uzdod kādu jautājumu, piemēram: “Kādā krāsā ir tavs zīmulis?” – vai: “Kur dzīvo lapsas?” Otrais skrējējs atbild uz jautājumu, pēc tam abi skrien atpakaļ uz savu vietu aplī. Veiklākais no abiem ieņem tukšo vietu aplī, bet otrs skrējējs turpina rotaļu.

Mīklas atminējums: *gaisma* vai *saule*.

Vēl var uzdot mīklas:

Balts kaķis logā lien. (*Gaisma*)

Dīvas māsas, viena balta, otra – melna. (*Diena un nakts*)

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Rokas apakšdelms balstās uz sola, kā parādīts fotogrāfijā. Pirksti – dūrītē. Nekustinot apakšdelmu, atceļ dūri no sola virsmas un lēnām nolaiž atpakaļ. Šo vingrinājumu var veikt ar vienu roku, pēc tam – ar otru, var ar abām rokām reizē. Pagrūtinājums – dūrē satverts zīmulis vai bumbiņa.

BURTNĪCA

Zīmējot puķes 26. lpp., jāievēro n burta rakstības virziens.

Ja klasē ir bērni, kas jauc m un n burtu rakstību, tad pēc burta n rakstīšanas var pildīt šādus vingrinājumus (*pēc B. Skromules* “Lasi, runā, raksti!”).

- Pasaki, cik svītriņu jāvelk burtam m un burtam n ! Zem katra cipara uzraksti atbilstošo burtu!

3 2 3 3 2 2 2 3

- Uzraksti zilbes, svītriņu vietā liekot m vai n ! Izlasi šīs zilbes!

Vēlāk, kad apgūta visu burtu rakstība, var pildīt šādus vingrinājumus.

Svītriņu vietā liec m vai n ! Lasi vārdus!

a - a	a - ā - ā
u - u	u - ū - ū
i - ī	i - i - ī

II agi	zieIIIa	soIIIa zēIIIi
zeIIIeIIes	jauIIuIIIi	
IIaIIIi	IIIašiIIa	IIIagoIIe

- Uzraksti vārdus, ciparu vietā liekot m vai n ! Izlasi tos!

Lī3e	3arts	2ātre	dze2is
3āsa	2agla	zie3a	vie2a

30.–31. lpp.

Pēc Jāņa Baltvilka. Spēkavīri

Tautasdziesma

Burti *N, Ņ*

Pieturas punkti

- Labsirdības, savaldības, iecietības nozīme cilvēku saskarsmē
- Uzmanības vingrinājums, telpisko priekšstatu nostiprināšana
- Stāstījuma veidošana par attēlu
- Frazeoloģismi (kad tā saka)
- Burtu *N, Ņ* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Nora, Nelda, Nellija
Mannas putru vārīja.

Jānis Baltvilks

Nātre nebaidās nenieka
Ne no gliemeža, ne sliekas.

Ņipri suņuki ar mieru
Ņukāt vakariņās sieru.

MĀCĪBU GRĀMATA

LASĪŠANAS IEVADVINGRINĀJUMS

Nu – ņu – nu	ne – ne – ņe
Nu – ņu – ņū	ņe – ņe – nē
Nu – ņu – un	ņe – ņē – eņ

Pēc teksta izlasīšanas organizē *prāta vētru* par jautājumu *Kas ir laba sirds?* Skolotājs iespējamās atbildes raksta uz tāfeles. Nobeigumā pārrunā arī frazeoloģismus *zelta sirds, pilna sirds, ļauna sirds (mīksta sirds, cieta sirds)*.

Attēlos atrod 5 atšķirības. *L* burts apmainīts ar *E*, zēna kabatā ir dažāds skaits rakstāmpiederumu, puķu pušķī redzami 5 un 6 ziedi, abām meitenēm aiz muguras ir dažādi zīmējumi – ir un nav redzami gliemeža radziņi un ābelē ir dažāds skaits ābolu.

Kad noskaidrotas atšķirības zīmējumos, veido stāstījumu.
Tautasdziesmu var mācīties no galvas.

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Nepieciešama bumbiņa. Tā tiek satverta starp plaukstām. Abu roku pirksti nav savienoti. Veic bumbiņas “ripināšanu” starp plaukstām dažādos virzienos. Ja iespējams, izmanto bumbiņu ar nelielām radzēm vai pumpiņām.

BURTNĪCA

Ieteicams pārrunāt jēdzienus pirms zīmēšanas vingrinājuma (28. lpp.) veikšanas. Līdzīgu uzdevumu pirms tam kopīgi var veikt uz tāfeles.

Bērniem, kuriem ir izrunas un rakstības traucējumi, bieži ir nepieņemama telpisko priekšstatu uztvere. Tāpēc ikdienā jāpievērš uzmanība ne tikai labās un kreisās puses noteikšanai (atslodzes minūtēs parādīt labo vaigu, kreiso plecu u.tml., izstiept roku pa labi, pa kreisi, nosaukt priekšmetus, kas atrodas no bērna pa labi, pa kreisi, priekšā, aizmugurē), bet arī prievārdu *uz, zem, pie, aiz, virs* nozīmju izpratnei. Arī dažādu figūru noskaidrošanai pēc formas un lieluma, vārdu *vecāks, jaunāks, vakar, šodien, rīt, agrāk, vēlāk* nozīmju izpratnei. Attīstot bērna uztveri, veicinām arī rakstības iemaņu ātrāku veidošanos.

IESPIESTA TEKSTA NORAKSTS

No mācību grāmatas var norakstīt vārdu *mani* (31. lpp.).

32.–33. lpp.

Naura pienākums

Tautasdziesma

Burti *A, Ā, n, ņ, N, Ņ*

Pieturas punkti

- Atbildība par mājdzīvniekiem
- Teksta izpratnes pārbaude
- Stāstījums pēc sižetiskajiem attēliem
- Burtu *A, Ā, n, ņ, N, Ņ* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Jānis Baltauss

Niķis Nedara Nenieka,
Niķojas uz Nebēdu:
Negriež Nagus, Nemazgājas,
Nevingro un Nekā Need!

MĀCĪBU GRĀMATA

Pēc teksta izlasīšanas un pārrunāšanas noskaidro, kuri no dotajiem teikumiem atbilst tekstam.

KLAUSĪŠANĀS UZDEVUMS

Pēc Margaritas Gūtmanes.

Minkāns raud.

Es dzirdu – mans kaķis Minkāns raud! Kaut kur pavisam žēli ņaud.

– Minkān! – saucu. – Kas noticis? Vai ķepu iegrūdi durvju spraugā? Vai astes galu? Vai kāds izrāvis ūsas saru?

– Nau, ai-iii!

– Minkān! Kur tu esi? – Skrienu apkārt mājai, līdz beidzot saprotu: kāds aizvēris durvis un Minkānu iespundējis. Neviena nav mājā, un mājas durvis ciet. Minkāns jūtas viens. Kad neviens nenāca, viņš sāka raudāt.

Kad paveru durvis, Minkāns noraudājies man ievēlas klepī.

– Runčuk! – paspēju pateikt. Tad man nāk smieklī, jo Minkāna garās ūsas ļoti kutina. Minkāns smeļ līdzī. Izsmējies viņš izslien ausis un sāk vērīgi aplūkot apkārtni.

Iepriekš vienojoties par atbildēm (*jā* vai *nē*, *pareizi* vai *nepareizi* u.c.), skolēni saka, kuri no teikumiem atbilst tekstam.

- Kaķa vārds ir Minkāns.
- Minkāns ir bēdīgs.
- Kaķa ķepa ievērtā durvju spraugā.
- Kāds kaķim ir izrāvis ūsas saru.
- Minkāns ir iespundēts mājā.
- Runčuks ir priecīgs par atbrīvošanu.

Uz jautājumiem par mājdzīvniekiem skolēni var atbildes pārdomāt mājās un uzzīmēt savu (vai vēlamu) mājdzīvnieku. Klasē pēc tam sarīko zīmējumu izstādi. Ja ir laiks, var mācīties kopīgi veidot tabulu (diagrammu) par uzzīmēto mājdzīvnieku skaitu.

Mājdzīvnieks	Skaitis
KAĶI	5
SUŅI	3
...	...

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Bumbiņu vai maisiņu met no vienas rokas otrā (žonglē).

BURTNĪCA

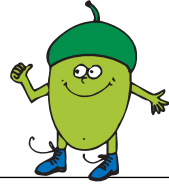
Klausīšanās teksts 30. lpp.

Ingai ir balts trusītis. Trusi sauc Tenis. Inga rūpējas par trusi. Viņa katru dienu to baro un samīļo.

Ja skolēni pirmo reizi veic šāda veida uzdevumu burtnīcā, tad vēlams to darīt visiem kopīgi. Skolotājs arī uz tāfeles uzzīmē tādu pašu tabulu ar ierakstiem un, kopīgi tos lasot, atzīmē pareizo vai nepareizo atbildi.

IESPIESTA TEKSTA NORAKSTS

No mācību grāmatas var norakstīt vārdus *māni* – *māņi* (32. lpp. malā).

CIEMOSIMIES LAUKU SĒTĀ!

34.–35. lpp.

Lauku sētā

Tautasdziesma

Divskaņi *ai, au*

Pieturas punkti

- Lauku sētas iekārtojums un iemītnieki
- Divskaņi *ai, au*, to rakstība

RUNĀ RAITI!

Jānis Baltvilks

Tumša nakts vai diena jauka,
Vistas visu dienu laukā.

MĀCĪBU GRĀMATA

Iepazīstīnot ar divskaņiem, var nolasīt Imanta Ziedoņa rakstīto par *au* un *ai*.

Imants Ziedonis

“A-i! – čīkst ķerra. Viņa neprot vēl labi runāt. Cilvēks prot un savēlk abas skaņas kopā: ai!

Vilks saka: a-u! Vilks neprot tik labi runāt kā suns. Suns savēlk abas skaņas kopā: au!”

Ja skolotājs uzskata par nepieciešamu, tad 1. klases skolēnus var pamazām iepazīstināt ar skaņu pasaules dažādību: patskaņiem (īsiem, gariem), līdzskaņiem, divskaņiem. Skaņu dažādību palīdz apjaust ar daudzveidīgiem uzdevumiem, kuros “pēta” to izrunas īpatnības un skaņējumu.

Uz tāfeles var uzrakstīt vārdus, kuros, mainot tikai divskani, tiek mainīta vārda nozīme, piemēram,

l (ai, au) pa l (ai, au) zīt gr (ai, au) za

LASĪŠANAS VINGRINĀJUMS

ai – ai – ai – aitiņas
au – au – au – auniņi
lai – lai – lai – laiviņa
lau – lau – lau – laumiņa

Pēc teksta lasīšanas izpēta attēlu un noskaidro, kas notiek lauku sētas ēkā (stallis – zirgu “māja”, kūts – govju, aitu “māja” u.tml.). Tā kā šobrīd ir pieejams plašs rotaļlietu klāsts, tad jau iepriekšējā stundā skolotājs var palūgt atnest uz skolu mantīņas – mājdzīvniekus. Stundas gaitā runājot par dzīvniekiem, tos visi aplūko. Lauku bērni salīdzina savas mājas ar attēlā redzamajām. Ja iespējams, var doties ekskursijā uz kādu zemnieku saimniecību.

Klausīšanās teksts ar uzdevumu – uz lapas vai burtnīcā uzzīmēt (uzrakstīt), kādus mājdzīvniekus saklausīja dzejolī.

L. Blūma

Ciemos lauku sētā

Nu, bērni, šodien dosimies
Mēs lauku sētā ciemoties!
Tur iemītnieku daudz paties,
Ar visiem iepazīsimies.

Suns Kāravs pirmais pretī nāk,
Sāk riet, tad asti luncināt.
“Ko, sunīt, Kārav, dari tu?” –
“Es reju: vau, vau, vau!”

Pie kājām kaķis glaužas klāt.
“Kā varam tevi uzrunāt?” –
“Par pašu peļu ķēniņu,
Jo godam pildu amatu.
Par to man katru vakaru
Dod padzert siltu pieniņu.”

Uz žoga gailis uzlaižas
Un modri apkārt noskatās.
“Ko, gailīt, labu dari tu?” –
“Es rītos visus modinu.
Kad celties laiks, es nodziedu
Trīs reizes skaļi: ki-ke-ri-gū!”

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Pārmaiņus paceļ vienu un otru plecu.

IESPIESTA TEKSTA NORAKSTS

No mācību grāmatas var norakstīt vārdu *auns* (34. lpp. malā).

36.–37. lpp.

Pēteris Jurciņš. Es varu

Burti *e, ē*

Pieturas punkti

- Lauku darbi. Bērna vieta tajos
- Priekšstats par teikuma jēdzienu
- Mērvienība – sprīdis
- Burtu *e, ē* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Jānis Baltvilks

E mums būs EZIS,
kam adatas asas.
Ē mums būs ĒRCE,
kas asinis prasa.

MĀCĪBU GRĀMATA

VINGRINĀJUMI SKAŅU NOTEIKŠANAI

Izmantojot taktēšanu, vingrinās *e, ē* diferencēšanā.

Skolotājs saka vārdu, skolēni to atkārtoti taktējot.

Leja – lēja, deļa – dēja, seja – sēja, mele – mēle, ķepa – ķēpa, zeķes, sēnes, ķēde, mēle, dzenis, vēstule, svece.

Iespējams variants: skolotājs saka vārdu no vārdu pāriem, skolēni, mainot patskaņa *e* garumu, saka izveidoto vārdu.

Pēc dzejoļa “Es varu” izlasīšanas noskaidro, kas ir sprīdis.

Sprīdis – sena garuma mērvienība, attālums starp izstieptas plaukstas īkšķi un rādītājpirkstu vai starp īkšķi un vidējo pirkstu.

Var būt arī laika sprīdis – ilgums no viena laika momenta līdz otram.

Tā kā dzejolī runāts par garuma mērvienību, tad skolēni klasē mēra dažādu priekšmetu garumu sprīžos. Izmantojot lineālu, noskaidro arī sprīža garumu centimetros.

Pēc uzdevuma veikšanas 37. lpp. pārrunā, kādi darbi laukos veicami rudenī, ziemā, pavasarī, vasarā.

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Bumbiņa satverta abās plaukstās. Ar rādītājpirkstu un īkšķu palīdzību to virpina uz priekšu un atpakaļ.

IESPIESTA TEKSTA NORAKSTS

No mācību grāmatas var norakstīt vārdu *un* (36. lpp.).

38.–39. lpp.

Elvis laukos

Iepazīšanās

Burti *E, Ē*

Pieturas punkti

- Mājlopi, to nepieciešamība cilvēku dzīvē
- Kļūdainais teksts, tā labošana
- Burtu *E, Ē* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Elga dzīvo Eglainē,
Evelīna – Ērgļos.
Elvim draugi Ēdolē,
Ērikam – Embūtē.

MĀCĪBU GRĀMATA

Lasišanas vingrinājums (līdzīgi arī ar garo *ē*)

el – mel – tel – vel

es – mes – tes – ves

ek – mek – tek – vek

er – mer – ter – ver

Stundas gaitā pārrunā, kāpēc cilvēki audzē mājlopus. Noskaidro, ka tie vajadzīgi ne tikai pārtikai, bet no tiem iegūst arī vilnu, dūnas, ādu, izmanto lauksaimniecības darbos, sportā.

Klausīšanās prasmju attīstīšanai turpina lasīt Lilijas Blūmas dzejoli "Ciemos lauku sētā". (Sk. klausīšanās uzdevumu iepriekšējās stundas apdarē!)

Lilija Blūma

Kur ceļš pār kalnu aizvijas,
Ēd govīs zaļās ganībās.
"Ko, gotiņ, labu dari tu?" –
"Es dodu baltu pieniņu.
No piena taisa sviestiņu
Un krējumu, un sieriņu."

Te pļavas spirtgā zaļumā
Ēd zāli balta aitiņa.
"Ko, aitiņ, labu dari tu?" –
"Es dodu mikstu vilniņu.
No tās var savērt dzītiņu
Un adīt siltu cimdiņu."

Vēl diķa malā palejā
Mīt putnu saime spārnota.
"Ko, pīlīt, zosīt, darāt jūs?" –
"Tev pašam miksta guļa būs,
Kad mūsu dūnām piepildīts
Būs baltais gultas spilvenīts."

Skolēnus var rosināt veidot no tukšām papīra kārbām rotaļlietas – mājdzīvniekus.

Mīklas par mājdzīvniekiem:

Platkāje iet pa ceļu, ķēniņgulta mugurā. (*Pīle*)

Saime ēd, galds runā. (*Cūka ar sivēniem*)

Muca uz četriem stabiem. (*Govs*)

Ne arājs, ne galdnieks, ne kalējs, bet pirmais strādnieks bija kādreiz ciemā.

(*Zīrgs*)

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Pārmaiņus ar labo un kreiso roku veic sēšanas kustību.

IESPIESTA TEKSTA NORAKSTS

No mācību grāmatas var norakstīt vārdus *Ennai, Elīna*.

40.–41. lpp.

Tautas teika. Kāpēc sunim ganos jāiet

Rotaļa. Kaķis un pele

Divskaņi *ai, au*, burti *e, ē, E, Ē*

Pieturas punkti

- Ilustrācijas un teksta saistība
- Prognozēšana
- Sadarbības prasmes rotaļājoties
- Burtu *e, ē, E, Ē*, divskaņu *ai, au* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Tautasdziesma

Incītim, kaķītim,
Deviņas meitas,
Visām deviņām
Deviņas gultas,
Visām gultām
Deviņi palagi,
Visus palagus
Incītis mazgā.

MĀCĪBU GRĀMATA

DZIRDĒS VINGRINĀJUMS

Taktējot izrunāt vārdus

lemt, ķert, dzēst, celt, svērt, slēpt, ņemt, bēgt;

meklēt, peldēt, spēlēt, cerēt, tērēt, sēdēt, bremzēt, vērtēt.

Diezgan bieži skolotājs rosina bērnus ilustrēt literāros darbus. Ilustrēšanai skolēni jāsatavojas pakāpeniski – vispirms skolēniem jāapjēdz ilustrāciju nozīmi (palīdzēt spilgtāk priekšstatīt autora radītās ainas, personāžus, kā arī darbu kopumā).

Ilustrētā latviešu tautas teika “Kāpēc sunim ganos jāiet” sniedz skolēniem izpratni par ilustrāciju nozīmību. Katrai teksta daļai ir savs zīmējums. Skolēni gan lasa pasaku, gan vērtē ilustrācijas atbilstību.

Tālāk pēc ilustrācijām prognozē pasakas turpinājumu. Ar nolūku ir izvēlēta zināma, populāra pasaka, lai skolēniem būtu vieglāk veikt šo uzdevumu. Pēdējiem diviem attēliem atbilstu šāds teksts:

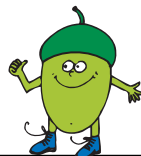
“Tagad nu sunim bija jāiet ganos. Kaķis varēja staigāt apkārt bez darba.

No tā laika sunim sirdī niknums pret kaķi. Abi nesatiek un bieži plēšas.”

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Virpina bumbiņu starp abiem rādītājpirkstiem.

ES UN CITI

42.–43. lpp.

Vitauts Ļūdēns. Laima aug

Tautasdziesma

Mazie burti *s, š*

Pieturas punkti

- Es un citi. Kopīgais un atšķirīgais:
 - fiziskās atšķirības
 - attīstība
- Vispārināšana un konkretizēšana
- Burtu *s, š* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Skolotājam ir izvēles iespēja – kuras 2 vai 3 rindiņas izmantot kā vingrinājumu. Nekādā gadījumā nav ieteicams izmantot visu dzejoli. Var visu tekstu pārrakstīt un piedāvāt skolēniem izlasīt, bet pēc tam lai bērni paši izvēlas, kuras pāris rindiņas viņi vēlētos izmantot kā raitas runas vingrinājumu.

Uldis Auseklis

tā, tā, tā –
upučā, upučā,
ņemsim bērnu
upučā.

tā, tā, tā –
upučā, upučā,
šūpināsim,
ūpināsim
upučā.

tā, tā, tā –
upučā, upučā,
budināsim,
dudināsim
upučā.

tā, tā, tā –
upučā, upučā,
smīdināsim,
dīdināsim
upučā.

tā, tā, tā –
upučā, upučā,
bērns aug lieliņš
upučā –

Saule skudru saimi silda,
skudras taisa smilgu tiltu.

Šalkojošiem ošiem pāri
šodien šaudās koša spēre.

MĀCĪBU GRĀMATA

KLAUSĪŠANĀS (LASĪŠANAS) VINGRINĀJUMI

Atkarībā no skolēnu lasītprasmes pakāpes šos vingrinājumus var veikt kolektīvi vai individuāli.

Lasi vārdus, svītriņu vietā liekot s vai š!

-āk	-auc	-alle	-vīka
-alc	-aka	-aule	-ņore

Lasi vārdu savienojumus, svītriņu vietā liekot s vai š!

gai-a	ugun-
-pēcīg-	vēj-
a-a-	-ķere-
zaļ-	mauriņ-
-aldi	ķir-i

Šajā stundā, runājot par kopīgo un atšķirīgo, vēlams vairāk akcentēt fiziskās atšķirības. Vispirms – salīdzinājumā ar sevi: kāds es biju agrāk, kāds es esmu tagad. Pēc tam – salīdzinājumā ar klasesbiedriem, ģimenes locekļiem (augums, mati, acis utt.). Ja iespējams, katrs skolēns varētu atnest uz skolu savu fotogrāfiju pirmsskolas vecumā (bet ne zīdaiņa). Pēc fotogrāfijām varētu minēt, kurš ir kurš, noskaidrojot, pēc kādām pazīmēm var to pateikt.

Šai sarunai iesakām izmantot arī fotogrāfijas grāmatā, pārrunājot jautājumus:

- Kāpēc fotogrāfijas sakārtotas tādā secībā?
- Kurā vietā tu liktu savu tagadējo fotogrāfiju? Kāpēc?
- Kurā vietā tu liktu savas mammas, tēta, brāļa, māsas, vecmāmiņas, vectētiņa, skolotājas u. c. fotogrāfiju?

Pirms teksta lasīšanas iesakām izmantot šādu lasīšanas ievadvingrinājumu:

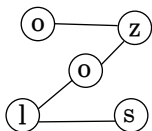
sau		le	šo		gad
		ja			būt
		ri			rīt
		na			dien
		ca			vakar
		ga			nāk

Lasīšanas ievadvingrinājumu ieteicams vispirms lasīt individuāli (visiem reizē) pusbalsī. Pēc tam skolotājs uzaicina izlasīt tikai vārdus (piemēram, *saule, sauja, sauna, sauca*). Vēlams ar izlasītajiem vārdiem veidot teikumus, noskaidrot izlasīto vārdu nozīmes, otrā stabiņa vārdus iesaistīt jautājumos klasesbiedriem utt.

Uzdevumā *Kas vēl aug?* skolēni savas atbildes var izteikt mutiski, var kopīgi klasē veidot domu ziedu, var arī darba burtnīcā iedrukāt savas atbildes.

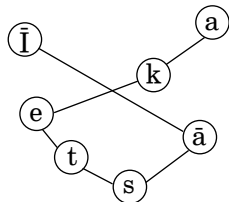
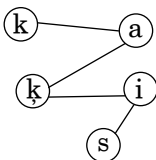
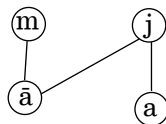
Papildus kā savu pārsteigumu skolotājs var piedāvāt šādu uzdevumu uz tāfeles, lielas lapas vai kodoskopa ekrāna.

Izlasi vārdus!

Vai
Kad
Kā

→ aug?

Atbildi uz jautājumiem!

Uzdevumā *Kas tas ir?* skolēni izlasa visus vārdus un cenšas vispārināt, ko raksturo šie vārdi. Tādējādi tiek bagātināts skolēnu vārdu krājums. Izmantojot dotos vārdus, kā arī tos papildinot, bērni pastāsta par saviem matiem, acīm, seju. Papildus var veikt vingrinājumu, kad

skolēni mēģina izdomāt līdzīgas vārdu grupas, kas raksturo, piemēram, augumu.

Papildu uzdevums (šajā vai citās stundās, runājot par kopīgo un atšķirīgo).

1. Bērni pa vienam (kuri vēlas) pastāsta par sevi trīs faktus. Pārējie skolēni uzdod jautājumus, ko viņi vēl nezina par šo bērnu. Jāpievērš uzmanība, lai skolēni neuzdod jautājumu tikai ar *vai*. Jāpievērš uzmanība arī tam, lai bērni uzmanīgi klausās, lai nerunā “pa vidu” citiem.

2. Viens no skolēniem iziet no klases (kurš vēlas). Izmaina savā izskatā kaut ko nenozīmīgu. Nāk atpakaļ, un pārējie skolēni min, kas ir izmainījies.

3. Skolotājs raksturo kādu bērnu (pēc ārējām pazīmēm), bet nemin labi saskatāmas lietas, vairāk pieminot sīkas nianses. Skolēni min, par kuru bērnu skolotāja stāsta.

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

I variants

Plaukstas vērstas uz priekšu, nedaudz izvērstas (kā spārni), ikšķi saākēti. Putniņš lido, kustinot spārnus (pirkstus).

II variants

Rokas sakrustotas, plaukstas vērstas pret sevi, ikšķi saākēti, un atkal putniņš var lidot.

BURTNĪCA

Uzdevumā par augumu vispirms rūpīgi jāizpēta zīmējums. Nepieciešams arī sevi nomērīt. Tas ir jānoorganizē klasē. Var pārrunāt, kā mājās notiek sevis mērīšana. Populārākais veids, kā zināms, ir sava auguma atzīmēšana pie durvju stenderes, bet varbūt bērni pastāstīs citus, oriģinālākus veidus. Savukārt, tie, kuri to vēl nedara, varbūt uzsāks vērot sava auguma garuma izmaiņas.

Kad skolēni noskaidrojuši sava auguma garumu, to vajadzētu atzīmēt burtnīcas zīmējumā, iepriekš atrodot uz skalas aptuveno sava auguma garuma atzīmi. Pēc tam novelk pārtrauktu līniju, lai neuzzīmētu sevi garāku vai īsāku. Var savu augumu salīdzināt ar Laimas un Laimas tēta augumu. Lai skolēnus nemulsina atzīmes uz mēru skalas. Kaut arī viņi vēl nav mācījušies skaitļus 100 un lielākā apjomā, skolēni ļoti labi saprot, ko nozīmē, piemēram, 1 metrs 20 centimetri, runājot par augumu. Ja kādam skolēnam sagādā problēmas sava auguma garuma atzīmēšana, skolotājs palīdz.

IESPIESTA TEKSTA NORAKSTS

No mācību grāmatas var norakstīt vārdus *Laima, saule, īsi*.

44.–45. lpp.

Iepazīsimies!

Tautasdziesma

Burti *S, Š*

Pieturas punkti

- Es un citi. Kopīgais un atšķirīgais:
 - zēns, meitene
 - nodarbošanās
 - intereses
- Lasīšana, aizstājot grāmatas tekstu
- Vārdu veidošana no zilbēm
- Burtu *S, Š* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Māra Cielēna

Līga, Ieva, Zane, Anna!
Nu būs liela skraidīšana.
Tulpīt, rozīt, samtenīt,
Puķīt, projām bēdz tūlīt!

Rūdi, Mārci, Viestur, Krišu!
Glābies skriešus, dzenies dzišus!
Bērziņ, alksnīt, pilādzīt,
Kociņ, projām bēdz tūlīt!

Skolēni, runājot šo skaitāmpantu, varētu doto vārdu vietā teikt arī savus vārdus.

MĀCĪBU GRĀMATA

Stundas sākumam piedāvājam lasīšanas ievadvingrinājumu.

sa – sa – ša – Šarlote
| | | |
sa – ša – sa – Sanita
| | | |
ša – sa – sa – Sandis
| | | |
ša – sa – ša – šalc vējš

Lasīšanas ievadvingrinājumā zilbes un vārdus var lasīt gan horizontāli, gan vertikāli.

Gan šajā, gan arī citās stundās lasīšanas vingrinājumus var lasīt noteiktā ritmā, iepriekš vienojoties, kāds tas būs. Lai vieglāk būtu lasīt, līdzī lasīšanai ieteicams ritmizēt ar kādu priekšmetu (zīmuli, kociņu, bungu vāli, ozolzi, kastani, akmentiņu utt., kas nu kuram pieejams), viegli piesitot ar to pie galda vai sasitot plaukstu. Piemēram,

| | | |
sa sa ša Šarlote (šo vārdu jāpaspēj izrunāt ātri)

Var arī šādi:

— —
sa sa ša Šarlote

Šādus vingrinājumus kopā ar ritmizēšanu var veikt, ja raiti var izlasīt uzrakstīto vai arī ja zina to no galvas. Kad skolēni iepraktizējušies, viņi paši izdomās interesantus ritmus, kādos lasīt.

Tekstus “Iepazīsimies!” papildina zīmējumi. Pēc lasīšanas bērni varētu izdomāt teikumus pēc zīmējumiem, pastāstīt par Sanda un Šarlotes izskatu, jautāt cits citam pēc zīmējumiem, piemēram, *Ko Sandis darīs ar āboliem?* utt.

Teikumu ievaddaļas ir izceltas, lai skolēni, atkārtoti lasot, aizstātu neizceltas daļas ar informāciju par sevi. Piemērs: *Mani sauc Silva. Es esmu meitene. Mācos 1. klasē* (varbūt – *Ērgemes pamatskolā*) utt. Vispirms bērni varētu šādi lasīt pāros – viens otram (tā vienlaicīgi būtu iesaistīta visa klase) vai nelielās grupiņās, pēc tam arī individuāli.

Ja skolēni mācās šo tautasdziesmu no galvas, pēdējās divas rindiņas veikli var pārveidot, lai tās būtu atbilstošas arī zēniem:

*Lai es augu daiļš puisītis,
Daiļa darba darītājs.*

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Viena plauksta uz galda, pirksti nedaudz izvērsti. Ar otru roku uzmanīgi paceļ un nolaiž pēc kārtas pa vienam pirkstam (var arī katru vairākas reizes). Pēc tam to pašu veic arī ar otru plaukstu.

Variants.

Pirkstus pa vienam paceļ un atlaiž vaļā.

BURTNĪCA

Tā kā skolēni vēl nav apguvuši visu burtu rakstību, informāciju par sevi, pabeidzot teikumus, vajadzētu drukāt.

IESPIESTA TEKSTA NORAKSTS

No mācību grāmatas var norakstīt vārdus *Mani, Es, esmu, Man, lēllēm, māmiņa*.

46.–47. lpp.

Pēc Ērika Kūļa. Roku pasaka

Tautasdziesma

Burts *r*

Pieturas punkti

- Es un citi. Kopīgais un atšķirīgais
- Kopā var vairāk padarīt
- Higiēna
- Burta *r* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Jānis Baltvilks

Raibi rubenēni rasā
Rubeņmātei putru prasa.

Rita ripu ripina.
Ripa ripo, ripa rit.

MĀCĪBU GRĀMATA

Ieteicams ar skolēniem pārrunāt, ko rūķēni varētu būt darījuši, ja jau rokas bija ar medu, sveķiem, līmi, māliem. Kāpēc, skolēnuprāt, rūķi izdomāja nemazgāt rokas.

Varētu mēģināt iztēloties, kā tagad jutīsies rūķi, kā rīkosies dažādās situācijās (pie rokām ir šķīvis un karote). Piemēram, rūķi grib iet uz kino, sporta zāli, karuseli, pabraukāt ar riteni, bibliotēkā palasīt grāmatu. Vai to varēs?

Pēc tam savas versijas salīdzina ar pasakā aprakstīto. Skolotājs var nolasīt plašāku fragmentu.

Ēriks Kūlis

Roku pasaka

- Mums šodien nav jāmazgā rokas! – paziņoja Riķis. – Vecāku taču nav mājās!
- Urrā! – iesaucās Niķis.
- Urrā! – piebalsoja Riķis.

Un tad katrs ķērās pie sava darba. Riķis no plastilīna lipināja liliputus – tie ir tādi mazi cilvēciņi, vēl mazāki par rūķišiem, bet Niķis ar visstiprāko līmi

līmēja klāt lellei bārdū. Lai tā amatu savienošanas kārtībā varētu strādāt par Ziemassvētku vecīti.

Un ko rūķēni darīja pēc tam?

Pēc tam viņi devās uz kūti paskatīties, vai kumeliņam garšo kumelītes.

Pēc tam viņi uzkāpa uz bēniņiem paskatīties, vai lapsenes nav uzaicinājušas ciemos lapsas.

Pēc tam viņi gāja pagalmā paskatīties, cik pelēm ir garas mēles.

Pēc tam viņi izgāja ārā paskatīties, vai māja vēl jāpieskata.

Pēc tam viņi iegāja pieliekamajā paskatīties, vai medus nav pārklājies ar ledu.

Pēc tam viņi izgāja dārzā paskatīties, vai ķirbim nav uzkritis cirvis.

Pēc tam viņi uzkāpa kokā paskatīties, vai nevar dabūt mākonī rokā.

Pēc tam viņi aizgāja uz mežu paskatīties, cik adatu ir ezim.

Pēc tam viņi aizgāja aiz klēts paskatīties, kā vakar baļķus darvoja tētis.

Pēc tam viņi mīcīja mālus, lai sataisītu veselu baru svilpojamo caļu.

Un tā pavisam negaidot pienāca pusdienas laiks. Rūķēns Riķis un rūķēns Niķis pēc visiem šiem darbiem sēdās pie galda. Viņi jutās ļoti apmierināti, ka neviens tiem neliek mazgāt rokas.

Rūķēns Riķis un rūķēns Niķis ilgi ēda pupu zupu no baltām, brūnām un raibām pupām.

– Pēc tam iesim uz kino, – abi nosprieda. Bet, kad pienāca laiks celties no galda, izrādījās, ka Riķim pie rokām pielipusi karote un zupas šķīvis. Bet Niķim – zupas šķīvis un karote.

Jo rokas abiem bija ar plastilīnu,

rokas bija ar līmi,

rokas bija ar sveķiem,

rokas bija ar medu,

rokas bija ar māliem,

rokas bija ar darvu,

rokas bija ar zupu.

Ko nu darīt? Vai tāpēc viņi sēdēs mājās un raudās? Nekā nebija! Viņi bija pietiekami spītīgi. Rūķēns Riķis un rūķēns Niķis devās pa Rū pilsētas ielām uz kino, it kā nekas nebūtu noticis. Kas par to, ka viņiem pie rokām bija pielipuši šķīvji un karotes? Varbūt viņi nāca no iepirkšanās trauku veikalā?

Bet pie kinoteātra durvīm biļešu kontroliere teica: – Pie mums ar šķīvjiem neielaiž. Arī karotes te nav vajadzīgas!

Rūķēns Riķis teica: – Bet šī ir filma par nepaklausīgiem bērniem!

Rūķēns Niķis teica: – Un mums šī filma noteikti jāredz! Mēs gribam būt paklausīgi!

Taču nekas nelīdzēja.

Abi brāļi devās uz sporta zāli uzspēlēt bumbu. Bet vai bumbu var spēlēt, ja vienā rokā karote, otrā – šķīvis?

Rūķēns Riķis un rūķēns Niķis gribēja pabraukāt ar riteni.

Rūķēns Riķis un rūķēns Niķis gribēja bibliotēkā paskatīties bērnu grāmatīņas.

Viņi vēl daudz ko gribēja, bet nevarēja to izdarīt.

Rū pilsētas ielās viņus jau sāka ievērot.

– Re, kur iet šķīvja rūķis un karotes rūķītis, – iedzīvotāji sauca, skatīdamies uz brāļiem. – Interesanti, kur tādi trauku rūķi rodas?

– Mēs neesam trauku rūķi! – abi sauca. – Mēs esam tādi paši, kādi bijām agrāk!

– Neesat vis! – pārējie teica. – Re, ka neesat!

Rūķēns Riķis un rūķēns Niķis pa klusām ielām pārskrēja mājās. Labi vēl, ka māja vēl atradās savā vietā bez pieskatīšanas.

Kad no Nū pilsētas pārbrauca vecāki ar nūdelēm, viņi ieraudzīja abus brāļus sēdam tukšā vannā.

– Tie nu gan ir brīnumi! – iesaucās rūķu tētis.

– Kāpēc jūs neielaižat vannā ūdeni? – jautāja rūķu mamma.

– Palīdziet, – šņukstēja rūķēns Riķis un rūķēns Niķis, – tagad mums pie rokām pielipusi lielā vanna!

Labajā pusē zem zīmējuma ir teikumi. Skolēniem rūpīgi jāvēro zīmējums un skaļi jāizlasa teikumi, izmantojot zīmējumam atbilstošo vārdu no iekavām.

Vēl daži teikumi.

Uz skapīša ir (ķirbis, arbūzs).

Riķim ir (tumši, gaiši) mati.

Niķis (sēž, stāv).

Man ir (tīras, netīras) rokas.

Skolēni var līdzīgi izdomāt teikumus par attēlu un cits citam tos pastāstīt.

Ja atliek laiks, skolēnu redzesloka paplašināšanai skolotājs var piedāvāt attēlus ar dzīvām būtnēm un aicināt bērnus noskaidrot, kam ir rokas (cilvēkam), ķepas (kaķim, sunim u.c.), spārni (putnam), spuras (zivij).

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Pirksti saākēti, plaukstas nav kopā, it kā starp tām būtu bumbiņa. Veic plaukstu aplošanu.

BURTNĪCA

CIMDA ZĪMĒŠANA.

Šis uzdevums jāpilda divatā – savstarpēji vienojoties (veicina sadarbību pārī). Vispirms vienojas, kurš zīmēs labās rokas plaukstu, kurš – kreisās. Rezultātā, saliekot abas burtnīcas kopā, veidosies cimdu pāris.

Pēc tam skolēni vienojas, kā krāsos cimdus, jo pāri taču abi cimdi ir vienādi.

Piemēram, vienojas par to,
kādā krāsā krāsos,
vai būs kādi raksti, zīmējumi,
ja zīmēs zīmējumu, tad kurā vietā tas atradīsies, u. tml.

Sākumā jāizrunā visas detaļas, pēc tam bērni sāk krāsot tā, lai abi cimdi būtu maksimāli vienādi un simetriski.

Pēc tam var rosināt veikt pašvērtējumu, uzdodot vienkāršus jautājumus.

- Vai cimdi vienādi?
- Vai var teikt, ka tas ir cimdu pāris?
- Kurš no jums izdomāja cimdu rakstu, krāsas?
- Kam tu piekriti? Par ko tu domāji citādi?

IESPIESTA TEKSTA NORAKSTS

No mācību grāmatas var norakstīt vārdus *līmi, nu*.

48.–49. lpp.

Kāds var būt Sandis?

Burti *s, š, S, Š, r*

Pieturas punkti

- Es un citi. Kopīgais un atšķirīgais:
 - rakstura īpašības
- Antonīmi
- Stāstījums par attēlu
- Burtu *s, š, S, Š, r* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Uldis Auseklis

tie nav Miķeliši,
kas tur dārzā
sasēduši gliši,
tie ir niķeliši,
mazo Miķelīti
apsēduši tiši –

raudina un rausta puiku
niķu miķi, nešpetnīši,
reti gadās tādi brīži,
kad tie paši paguruši, –
nāciet, Miķeliši,
visiem, visiem niķeliši
tikš
un vēl pār – pa – liks –

MĀCĪBU GRĀMATA

Teksta turpinājums.

Dažas īpašības ir vienkārši mulksinošas. Sandis jūtas mulķīgi, kad draugi apsmej viņu. Viņš jūtas vientuļš, kad draugi nerotaļājas ar viņu. Sandis ir bēdīgs, kad viņam jāatvadās no draugiem.

Seko saruna pēc attēliem.

Pēc kā var spriest, ka lācēns ir priecīgs, laimīgs, dusmīgs, čakls, pieklājīgs, labsirdīgs utt. (sejas izteiksme, attēlotā darbība utt.)? Ieteicams pārrunāt, kad skolēni ir tādi bijuši, minēt situācijas.

Pārrunājot zīmējumā attēloto situāciju, ieteicams izdomāt lācēniem vārdus, lai vieglāk būtu veidot teikumus.

Runājot par rakstura īpašībām, varat izmantot paņēmienu, kad sadomā rakstura īpašības ar visiem vārda burtiem. Skolotājs šo uzdevumu var piedāvāt kā savu pārsteigumu.

Kāds ir lācēns?

L –

Ā –

C –

Ē – ĒDELĪGS

N –

S –

Kāds ir Sandis?

S –

A –

N – NEATLAIDĪGS

D –

I –

S –

Šādi varētu rakstīt arī katrs skolēns par sevi un skolotājs par sevi. Ja ar kādu burtu ir grūtības sadomāt raksturojošu vārdu, citi klasesbiedri un skolotājs varētu palīdzēt.

Veicot šo uzdevumu, vajadzētu akcentēt pozitīvo raksturojumu.

Mācību grāmatā ir piedāvāts ar zīmējumu palīdzību atšifrēt lāču vārdus. Trešā lācēna vārdu skolēni (kuri vēlas) varētu uzreiz neno-saukt, bet mēģināt šifrēt ar zīmējumu palīdzību un aicināt citus skolenus šo vārdu atšifrēt.

Par attēlu skolēni var ne tikai izdomāt stāstījumu, bet arī drukāt teikumus (atkarībā no skolēnu spējām).

PAPILDU TEKSTS KLAUSĪŠANĀS PRASMES ATTĪSTĪBAI

Ungāru tautas pasaka

Badīgie lācēni

Viņpus stikla kalniem, aiz zīda pļavas slējās necaurejams, neredzēti biezs mežs. Šajā mežā pašā dziļākajā biežoknī dzīvoja veca lācene. Šai vecajai lācenei

bija divi dēli. Kad lācēni bija labi paaugušies, viņi nolēma, ka ies pasaulē laimi meklēt.

Vispirms viņi gāja pie mātes un atvadījās no tās. Vecā lācene apkampa dēlus un piekodināja nekad nešķirties vienam no otra.

Lācēni apsolījās izpildīt mātes vēlējumu un devās ceļā.

Viņi gāja vispirms uz meža malu un no turienes uz lauku. Gāja, gāja. Gāja vienu dienu, gāja otru. Pēdīgi visi krājumi viņiem izbeidzās, bet pa ceļam nekas nebija sadabūjams. Lācēni sašļukuši čāpoja abi blakus.

“Eh, brāļuk, kur man neganti gribas ēst!” jaunākais žēlojās.

“Un man vēl trakāk!” vecākais bēdīgi šūpoja galvu.

Tā viņi gāja un gāja, līdz uzreiz uzgrūdās virsū lielam, apaļam siera ritulim. Gribēja izdalīt pēc taisnības uz pusēm, taču nemācēja. Lācēnus pārņēma nenovīdība: ikviens baidījās, ka otram tiks lielākā puse.

Viņi strīdējās, ķildojās, rēca, kad uzreiz pie viņiem pienāca lapsa.

“Par ko tad jūs, puīši, tā strīdaties?” lapsa apjautājās. Lācēni izstāstīja lapsai savu nelaimi.

“Kas tā nu par nelaimi?” sacīja lapsa. “Tā nav nekāda nelaime! Dodiet šurp, es jums to sieru izdalīšu vienādās daļās: vai tas jaunākais, vai tas vecākais – man alga viena.”

“Āre, tas ir labi!” lācēni nopriecājās. “Dali!”

Lapsa paņēma sieru un pārlauza uz divām daļām. Taču vecā blēde bija pār-lauzusi rituli tā, ka viens gabals – to jau ar aci varēja redzēt – bija lielāks par otru.

Lācēni abi reizē iesaucās:

“Šis ir lielāks!”

Lapsa viņus mierināja:

“Klusāk, jaunie cilvēki, arī šī nelaime nav nekāda nelaime. Mazliet pacietības! Tūlīt es visu nokārtošu.”

Viņa nokoda no lielākās pusītes krietnu kumosu un aprija. Tagad mazākais gabals bija ticis par lielāko.

“Arī nu nav vienādi!” lācēni kļuva nemierīgi.

Lapsa uzmeta viņiem pārmetuma pilnu skatienu.

“Nu, mierā, mierā!” viņa tos apsauca. “Pati zinu, kas darāms!”

Un viņa nokoda no lielākās puses prāvu kumosu. Tagad nu lielākais gabals bija kļuvis par mazāko.

“Arī tā nav vienādi!” lācēni bažīgi iesaucās.

“Rimstiet taču reizi!” sacīja lapsa, ar pūlēm kustinādama mēli, jo mute viņai bija pietūkēta ar visai garšīgu sieru. “Vēl tikai mazu kriptatiņu, un tad vienādi.”

Tā nu dališana turpinājās. Lācēni tikai grozīja savus melnos purnus uz vienu pusi, uz otru, no lielākā gabala uz mazāko, no mazākā uz lielāko.

Lapsa tikai daliņa un daliņa, līdz nebija līdz kaklam pieēdusies.

Kad gabali beidzot bija nolīdzināti, lācēniem siera nebija atlicis tikpat kā nemaz: divi mazītiņi kumosīņi.

“Nu, nekas,” lapsa sacīja, “ kaut arī pa kripatai, toties abiem vienādi! Veseli ēduši, lācēni!” viņa novelēja un, zobgalīgi paluncinājusi asti, pazuda kā nebijusi.

Tā, lūk, iet tādiem badīgiem!

Pēc pasakas noklausīšanās var aicināt skolēnus pabeigt teikumus (mutiski).

- Lācenei bija ...dēli.
- Lācēni devās pasaulē
- Lācene piekodināja nekad
- Lācēniem ceļā izbeidzās
- Brāļi atrada
- Lācēni sastrīdējās par to
- Lapsa apsolīja
- Lapsa sadalīja sieru tā, ka
- Lapsa dalīja sieru, kamēr
- No siera lācēniem tika
- Lapsa bija
- Lācēni bija

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Pirksti saākēti, plaukstas nav kopā. Veic ikšķu apļošanu vienu ap otru pārmaiņus abos virzienos.

Variants

Veic mazo pirkstiņu apļošanu. Tas būs grūtāk veicams, bet ļoti ieteicams, jo mazo pirkstu muskulatūra ir visvājāk attīstīta.

BURTNĪCA

Šajā uzdevumā skolēni mācās veikt darbu, sekojot instrukcijām. Ieteicams ar skolēniem iepriekš vienoties, ka vajadzētu instrukcijas pildīt secīgi – pa vienai.

50.–51. lpp.

Pēc Elenas Nītas. Rīna un Dāvis

Burts R

Pieturas punkti

- Es un citi. Kopīgais un atšķirīgais:
 - vārds, uzvārds
 - garastāvoklis
- Vārdi, ko sakām viens otram

- Teksta salīdzināšana ar attēlu
- Burta *R* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Uldis Auseklis

protu, protu, to es protu –
trīs pirkstmīces zemenītes,
trīs pirkstmīces saulītes,
trīs pirkstmīces sirśniņas, –
un tad jau māmiņai
baltu, baltu liliju dodu –

Jānis Baltauss

Rūgtin rūgst rūgušpiens
Resnā rūgumpodā.
No rūgšanas rūpēm tam
Reimatisms rodas.

Reimatismam riebīgs raksturs –
Raujas reimatisms no rāmjiem.
Rūgušpiena rūgtās raizēs
Rozā ruksis raugās rāmi.

Ripo rukša resnais rumpis
Rūgušpiena rīma,
Rij un rij, rīstīdamies norūc:
Runā Rīga!

MĀCĪBU GRĀMATA

Ievadvingrinājumā ir cilvēku vārdi *Rasa, Regīna, Renāte, Ramona, Rudīte, Rolands, Roberts, Renārs, Reinis, Rihards, Rūdolfs, Ritvars, Ralfs*.

Skolēni varētu nosaukt arī savas klases skolēnu vārdus, kuri sākas ar *R*.

Malā – zīmējums ar dažādām bērnu sejām.

Kā tu domā: kāpēc bērniem ir tāds garastāvoklis? Kāpēc meitene ir bēdīga? Kas varēja notikt? Iesaki, ko bērni varētu darīt, lai uzlabotu meitenes garastāvokli!

Papildus skolotājs varētu piedāvāt skolēniem fotogrāfijas vai zīmējumus, kuros redzami, piemēram,

- bērni rotaļājoties,
- bērni, kuri lasa grāmatas,
- bērni, kuri dara kādu darbu.

Iepazīstoties ar attēliem, noskaidro, ka bērniem ir labs garastāvoklis. Pēc tam skolotājs vēl var jautāt. *Kad vēl ir labs garastāvoklis? Kad tev ir labs garastāvoklis?* Pastāsti!

Skolēni varētu pāros izspriest, kādus vārdus viņi var izdomāt, izmantojot vārda GARASTĀVOKLIS burtus.

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Rokas saliektas elkoņos, paceltas krūšu augstumā, pirksti saākēti (izņemot īkšķus). Izpilda vilnīša kustību.

BURTNĪCA

Ja kāds skolēns izvirza versiju, ka seja var būt skāba u. tml., nevajadzētu to tūdaļ noraidīt. Varbūt bērns varēs savas domas pamatot.

IESPIESTA TEKSTA NORAKSTS

No mācību grāmatas var norakstīt vārdus *Rīna, ir, arī, Māsiņa, lasa, māmiņa*.

52.–53. lpp.

Pēc Elenas Nītas. Rīnas un Dāvja ģimene

Vija Gune. Omītes kamoli

Burti *o, O*

Pieturas punkti

- Es un citi. Kopīgais un atšķirīgais:
 - vieta, kurā dzīvo
 - ģimene
- Ģimenes kopīgā nodarbošanās, pienākumi
- Stāstījums par attēlu
- Burtu *o, O* rakstība, burtu savienojumi
- Patskaņa un divskaņa *o* diferencēšana runā

RUNĀ RAITI!

Uldis Auseklis

kad aiz lielā bērza
pikti pērkoni dūcina,
mani vecmamma paņem
un ucina, ucina, ucina –

kad aiz sienas brālis
skaļi mašīnu dūcina,
mani vecmamma paņem
un ucina, ucina, ucina –

kad aiz ceriņu krūma
zvīrbulis zvīrbuli plucina,
mani vecmamma paņem
un ucina, ucina, ucina –

kad uz mammu tētis
kaut ko bārdā rūcina,
mani vecmamma paņem
un ucina, ucina, ucina –

lai jau ducina, ducina,
lai jau plucina, rūcina,
mani vecmamma paņem
un ucina, ucina, ucina –

Jānis Baltauss

Odiņš ogās:
– O-la-lā.
Otrs odiņš:
– O-pa-pā.
Odu orķestris:
– Oho!
Opaps ogās:
– O-o-o!

MĀCĪBU GRĀMATA

Lasīšanas ievadvingrinājumu var lasīt arī virzienā no augšas uz leju.

Jautājumi par zīmējumu

Ko dara Rīnas un Dāvja ģimene?

Kā tev šķiet: kurš ierosināja šo darbu darīt kopīgi?

Kāds garastāvoklis ir katram ģimenes loceklim?

Runājot par attēlu, ģimenes locekļus var saukt arī vārdā, izmantojot tekstā dotos vārdus, *piemēram*, Kārlis Ozols griež maizi. Var teikt arī, *piemēram*, tētis griež maizi.

Papildus, runājot par pienākumiem, klausīšanās prasmes attīstīšanai var izmantot fragmentu no Ērika Kūļa “**Pienākumu pasakas**”.

Ēriks Kūlis

Rūķenam Rīķim un rūķenam Niķim bija arī savi pienākumi. Jūs jau zināt, ko tas nozīmē. Pienākums pienāk klāt un pasaka: – Tev jāizdara tas un tas. – Pienākumi ir lieli – tāpat kā rūķēni. Mans lielākais pienākums reiz bija uznest pašas lielākās mājas pašā pēdējā stāvā pašu lielāko kartupeļu maisu. Kā es svidu, kāpdams pa kāpnēm! ...

Ir arī pavisam mazi pienākumi – tādi, kurus pat nevar lāgā ieraudzīt. Reiz man pagadījās tāds pienākums – rūķenam Niķim nācās no papēža izvilkēt tik mazu skabardziņu, ka es domāju – tās vispār tur nav. Bet Niķis teica: – Ir gan! Es nevaru kāju nolaist zemē! ...

Ir arī patīkami un nepatīkami pienākumi. ...

Vai zināt, kādi pienākumi bija Niķim un Riķim? Tik ļoti daudz un dažādi, ka baidos, vai visus pareizi uzskaitīšu. Abiem rūķēniem pienākumi sākās no paša rīta. Vispirms vajadzēja atvērt acis, tad nožāvēties, pēc tam izlēkt no gultas ar basām kājām tieši uz grīdas, pēc tam gērbties, mazgāties, saķemmēt matus, brokastot, tīrīt zobus, izšņaupt degunu, pateikt vecākiem uz redzēšanos, ieliet kaķenam pienu, pieskriet pie loga, lai paskatītos, kāds ārā laiks, saklāt savas gultas, izslaucīt istabu, apliet puķes ...

Pēc dzejoļa *Omītes kamoli* izlasīšanas var zīmēt dažādus rakstus, pirms tam noskaidrojot, kas ir raksti.

Papildus var noklausīties dzejoli.

Maija Laukmane

Mazmeitiņa un vecmāmiņa

Mazmeitiņai sarkana kleitiņa,
Vecmāmiņai – zaļa.
Ko vēl vairāk?

Abas zaļā plāvā
Kā taureņi krāsaini, viegli –
Ko vēl vairāk?

Abas šūpojas šūpolēs,
Dziedot dziesmiņu skaļi –
Ko vēl vairāk?

Mazmeitiņa pastāsta joku,
Vecmāmiņai nāk smieklī! –
Ko vēl vairāk?

Vairāk neko – ir labi,
Šūpoles dejo un dejo.
Dīvas priecīgas kleitas
Līdzī taureņiem klejo.

Pēc dzejoļa noklausīšanās var pajautāt skolēniem, vai viņi zina, kas viņu vecmāmiņām patīk, nepatīk, garšo, negaršo, par ko viņas priecājas, par ko – bēdājas utt.

SKOLOTĀJA PĀRSTEIGUMS

Skolotājs iepriekš sagatavo uz tāfeles vai lielas lapas uzdevumu – kamoliņos ieraksta vārdus.

LŪDZU!

PALDIES!

ATVAINO!

PIEDOD!

LABRĪT!

Vai tu savā ģimenē lieto šos vārdus? Kad? Kādus vēl šiem līdzīgus vārdus vari nosaukt? Kad tos lieto? Skolotājs stāsta arī par savu pieredzi.

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Rokas saliektas elkoņos, paceltas krūšu augstumā, pirksti dūrītēs, rokas apļo vienu ap otru (tin kamoliņu) pārmaiņus abos virzienos, gan paātrinot, gan palēninot tempu. Kamoliņu var tīt arvien lielāku, bet pretējā virzienā tīt vaļā arvien mazāku. Rokas var turēt sev priekšā, var celt pamazām uz augšu vai leju.

BURTNĪCA

Burtnīcā vēlams zīmēt ģimeni, kura kopīgi dara kādu darbu. Pirms zīmēšanas ir jāpadomā, ko visa ģimene mēdz darīt kopīgi. Pēc burtnīcas zīmējuma var pastāstīt par savu ģimeni līdzīgi kā par grāmatā zīmēto Rīnas un Dāvja ģimeni. Papildus var atbildēt uz jautājumiem *Kāds tev ir garstāvoklis zīmējumā? Kāds tev ir garstāvoklis tagad?*

Zem zīmējuma var drukāt ģimenes locekļu vārdus un uzvārdus. Kas vēlas, var drukāt arī teikumus, ko dara katrs ģimenes loceklis.

IESPIESTA TEKSTA NORAKSTS

No mācību grāmatas var norakstīt vārdus *Rīnas, ola, olis, solis, oma, soma, loma, Leons, Leo, māmiņa, ir, Un, nu.*

54.–55. lpp.

Pēc Jāzepa Osmaņa. **Adrese**

Divskaņi *ie, ei*

Pieturas punkti

- Es un citi. Kopīgais un atšķirīgais:
 - vieta, kurā dzīvo – adrese
- Stāstījums par attēlu
- Izsaukmes vārdu lietojums
- *ie, ei, Ie, Ei* rakstība

RUNĀ RAITI!

Uldis Auseklis

gravas grāvī griezes grieza,
gari, gari grieza,
greizi, greizi grieza,
garo grīslī
arī greizi nesagrieza –

MĀCĪBU GRĀMATA

LASĪŠANAS IEVADVINGRINĀJUMI

ieva — sieva — tieva
| | |
iela — liela — viela
| | |
piens — viens — siens

Ieva
Liene
Einārs
Eižens

Sniedze
Teiksma
Miervaldis
Grieta

Ziedīte
Ziedonis
Viesturs
Liesma

Ieteicams akcentēt arī skaņu *o, uo* izrunu vārdos *policists, dzīvo, nokļuva*.

Vērojot zīmējumu atvēruma labajā pusē, skolēni var nosaukt vai drukāt burtnicā vai uz atsevišķas lapas vārdus, kuros ir *ie* vai *ei, pie-*
mēram, IELA, KLEITA, VEIKALS, SLIEDES, VIENS, VIENPADSMIT,
PIETURA, SIENA, MEITENE, LIEPA.

Papildus var klausīties dzejoli.

Herberts Dorbe

Inča adrese

Tēti, lūdzu zīmuli,
Gribu rakstīt vēstuli
Vecāsmātes Incītim,
Adrese tik gara šim:

“Pāri ielai, viņā sētā,
Ietīkšana dikti lēta –
Divas trepes, vienas durvis!
Tur, kur ķebļis stāv un kurvis,
Kaktā, kur viss tumsā tīts,
Pele pīkst un muša dīc, –
Tur tas runcis pierakstīts!”
Nama numurs būs tak lieks –
Gan jau zinās pastinieks.

Skolotājam atslodzei anekdote

Uz ietves stāv puisītis un raud. Pienāk labsirdīga kundze un vaicā:
– Kādēļ tu raudi?
– Es esmu pazaudējies.
– Vai tu savu adresi zini? – vaicā kundze.
– Zinu! www.puisitis.lv

Papildus – lasot dzejoli, pievērst uzmanību dzīvnieku “valodai”, divskaņu izrunai.

Jāzepe Osmanis

Sakāmie

Kā saka sunītis?
– Vau, vau!
Kā saka kaķītis?
– Ņau, ņau!
Kā saka gailītis?
– Kikerīgū!
Kā saka gotiņa?
– Mū, mū!

Un kā saka māmiņa?
– Ai, ai!
Un kā saka vecmāmiņa?
– Pai, pai!
Un kā saka vectētiņš?
– Budibudu!
Un kā saka tētiņš?
– Nu, nu!

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Bērni “staigā” pa sola virsmu pārmaiņus ar vienas vai otras rokas rādītājpirkstu un vidējo pirkstu. Pēc tam – ar abu roku pirkstiem uz priekšu, atpakaļ, pretim viena roka otrai, gan palēninot, gan paātrinot tempu.

56.–57. lpp.

Latviešu tautas teika. Gliemezis

Māra Zālīte. Pasveicini mājiniekus ...

Burti *R, o, O, ie, ei*

Pieturas punkti

- Es un citi. Kopīgais un atšķirīgais:
 - vieta, kurā dzīvo
 - mājas izjūta
- Analīze, sintēze
- Burtu *R, o, O, ie, ei* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Uldis Auseklis

namiņā, namiņā,
mazajā kameņu namiņā
kamene dūc kā
nemaņā –

namiņā, namiņā,
mazajā kameņu namiņā
kamenes pamana
kamieli –

kamielis, saliecies
kamolu kamolā,
mazajās kameņu gultiņās
guļ.

un nu namiņā,
mazajā kameņu namiņā
kamenes dūc kā
nemaņā –

MĀCĪBU GRĀMATA

Viens no pārrunu tematiem šajā stundā varētu būt *Kāpēc tev mājas ir mīļas?*

Iesakām šajā stundā runāt arī par “pazaudēšanos”. Jāzina sava adrese, telefons. *Kam ko prasīt? Kur jautāt?*

Pēc uzdevuma *Cik vārdu māja vari salasīt?* veikšanas skolēni varētu paši izdomāt līdzīgus uzdevumus ar citu vārdu un aicināt savus klasesbiedrus izpildīt šo uzdevumu. Nekādā gadījumā šeit un turpmāk, līdzīgus uzdevumus veicot, nerīkojiet sacensību, kurš pārspēs visus, vairāk un ātrāk atradis vārdus.

Uzdevumā *Kurš vārds neiederās* pieņemiet jebkuru pamatotu atbildi.

Papildus. Skolēni sauc, kas atrodas viņu mājās (gan lietas, gan dzīvas būtnes). Skolotājs pieraksta visus vārdus (katru uz citas papīra sloksnītes). Visas sloksnītes saliek vienkopus. Pēc tam katrs skolēns “izvelk” divus vārdus un domā teikumu ar šiem vārdiem. Var teikumu pateikt vai uzdrukāt.

Vēl papildus varētu aplūkot karti. Kur atrodas mūsu mājas (pilsētas karte), kur atrodas mūsu pilsēta, pagasts (Latvijas karte), kur atrodas mūs valsts (pasaules karte).

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Rokas saliektas elkoņos, paceltas krūšu augstumā, pirksti dūrītēs, “bungā” vienu dūrīti pret otru. Vēlams izmantot visdažādākos ritmus, protams, arī skolēnu izdomātus.

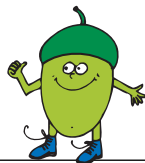
BURTNĪCA

Pēc iezīmētajiem X var stāstīt katrs par savu māju.

Iespiesta teksta noraksts

No mācību grāmatas var norakstīt vārdus *nes, No, nams, iela, nūmurs*.

NO RĪTA LĪDZ VAKARAM

58.–59. lpp.

Pēc Valfrīda Karstena. Kikerīgū!

Anna Sakse. Lūgums pulkstenim

Burti *k, ķ*

Pieturas punkti

- Dienas plānošana
- Rīta cēliens
- Burtu *k, ķ* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Uldis Auseklis

ķīvītis
brokastu laikā
ķīvīti ķircinājis,
ķīvītim, ķircinot ķīvīti,
izkritis šķīvītis

tagad tur, pļavā,
ķīvītis un ķīvīte
lēnām līmē
sašķelto šķīvīti
un ķīvējas –

Jānis Sirmbārdis

Klip – klapu kurpītes.
Klib – klapu kurpes.
Klibada – klabada –
Kleperis
Klibado.
Klenderē klenderis.
Kleķerē kleķeris.
Klukste – kluk – kluku –
Klukst klukstēdama.

Ķepainis ķīķerē –
Ķiršogas ķirsī.
Ķiršogas ķepaini
Ķircināt ķircina.

Ķepainis ķekarus
Ķepām ķeksē.
Ķepainis ķekarus
Ķeksēt ķeksē.

Klusi,
Klusītiņām
Klavē kāds. Klaudzina.
Klau! Klau! Klausieties!
Klik...Klik...
Klik...

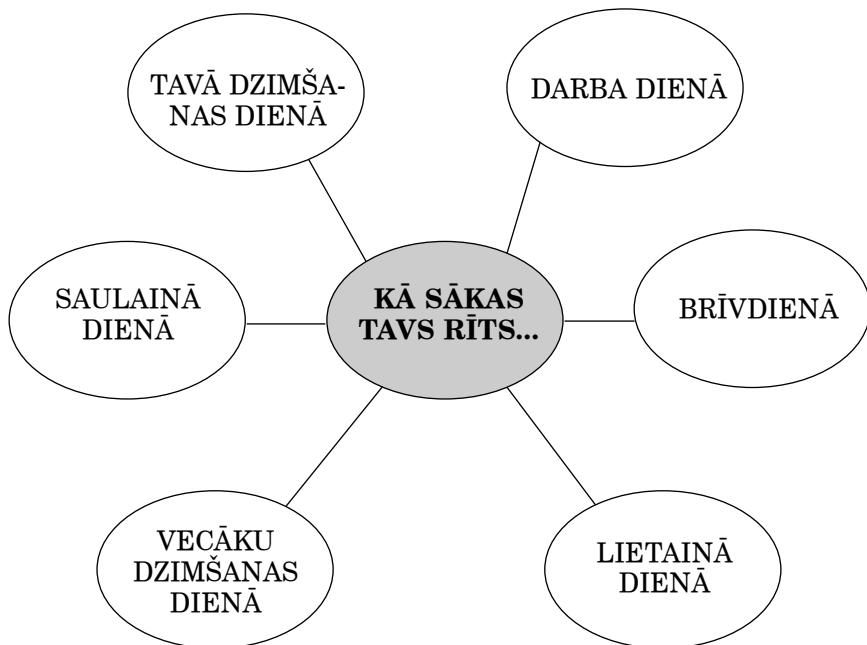
Ķauķi, ķivītes,
Ķīķi, ķivuļi
Ķiukst, ķaukst, ķivina:
“Ķēpainīt, ķeriet!”

MĀCĪBU GRĀMATA

LASĪŠANAS IEVADVINGRINĀJUMS

ka – ķa – ķa – nav neviena kaķa
| | |
ķe – ke – ķe – kājā balta zeķe
| | |
ķi – ķi – ki – man ir jauni zābaki
| | |
ku – ku – ķu – diķī daudz ir dulķu

Runājot par rīta cēlienu, papildus var izmantot *ideju zirnekli*.

Vēl *ideju zirnekli* varētu papildināt ar *ciemos*, *šorīt* u. c.

SKOLOTĀJA PĀRSTEIGUMS

Cik vārdu *RĪTS* vari salasīt?

R	Ī	T	S	
Ī	R	Ī	T	S
T	S	T	Ī	R
S	T	Ī	R	

Atbilde. Šeit ir 6 vārdi *RĪTS*.

Meklējot vārdus, nerīkojiet sacensības, kurš vairāk vārdu atradīs. Priecājieties arī, ja kāds skolēns ir atradis tikai 1 vai 2 vārdus. Tas ir viņa sasniegums. Bērni varētu arī parādīt, kur, kādā virzienā ir šo vārdu izlasījuši.

Papildus var klausīties tekstu.

Pēc Česlava Jančarska

Laiks celties!

Dzin! ... dzin! ... trr! ...trr! ... iezvanījās modinātājs. Istabā ienāca māmiņa.

– Jau septiņi! Laiks celties, meitiņ!

– Jau septiņi! Laiks celties, Ausainīt, – Annele modināja rotaļu lācēnu un jautāja:

– Ausainīt, ko tu redzēji šonakt sapnī?

Lācēns klusēja, bet Annele turpināja:

– Es sapnī redzēju rūķīti. Viņš skandināja koši zilu zieda zvaniņu:

Dzin! ... dzin! ... trr! ...trr! ...

Visiem jāceļas nu ir!

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Šim vingrinājumam nepieciešams neuzasināts zīmulis vai kāds kočiņš bez asiem galiem. Rokas saliektas elkoņos, elkoņi atbalstīti pret solu. Zīmulis saņemts starp rādītājpirkstiem. Kustinot rādītājpirkstus,

- zīmuli kustina uz priekšu un atpakaļ;
- vienu pirkstu uz priekšu, otru atpakaļ;
- it kā apļo zīmuli.

Variants.

Zīmuli kustina vertikālā plaknē: vienu galu – uz augšu, otru – uz leju. Tādā gadījumā elkoņi no sola virsmas jāpaceļ.

Šos vingrinājumus var mēģināt veikt arī ar pārējiem pirkstiem.

BURTNĪCA

IESPIESTA TEKSTA NORAKSTS

No mācību grāmatas var norakstīt vārdus *laiku, no, ko, saka, saime, ir, Aka, es, klausās, rēķina, skaļi, ka, mani, Lai, saule, Man, saku.*

60.–61. lpp.

Pēc Genādija Ciferova. Kuram taisnība?

Burti *K, Ķ*

Pieturas punkti

- Dienas plānošana
- Diena
- Attieksme pret dzīvi (optimisms, pesimisms)
- Antonīmi
- Burti *K, Ķ*

RUNĀ RAITI!

Uldis Auseklis

siena sien, diena dien,
dzenis dzen, pele peļ,
roka rok, deguns deg,
māja māj, kāja kāj,
mute mut, brilles brill,
durvis dur, kurvis kur –
kur? kur? kur? kur?
tur, tur, tur –

MĀCĪBU GRĀMATA

Pēc teksta “Kuram taisnība” izlasīšanas skolotājs var aicināt bērnus pabeigt (mutiski vai drukāt) šādus teikumus:

- Es priecājos ...
- Es bēdājos ...
- Diena ir īsa, kad ...
- Diena ir gara, kad ...

Zīmējumā pēc lācēnu sejas izteiksmēm vajadzētu noteikt, kurš ir Ķepainītis un kurš – Krišs.

Atbildot uz jautājumu *Ko vēl var darīt dienā un naktī?*, dažas atbildes var būt neparastas. Piemēram, cilvēki strādā. Arī naktī taču daļa cilvēku strādā. Nevajag pieprasīt no bērniem vienu “pareizo” atbildi.

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Pirksti dūrītēs, rokas – gar sāniem, saliektas elkoņos. Veic apļveida kustības uz priekšu un atpakaļ gan ar abām rokām vienlaikus, gan pārmaiņus ar vienu un otru roku.

BURTNĪCA

IESPIESTA TEKSTA NORAKSTS

No mācību grāmatas var norakstīt vārdus *Krišs, Kuram, no, mums, ir, meli, garš, saule, mēness*.

62.–63. lpp.

Pēc Ēslava Jančarska. Ar labu nakti!

Alfrēds Krūklis. Labu nakti

Burti *p, P*

Pieturas punkti

- Dienas plānošana
- Vakara cēliens
- Pasakas sadomāšana pēc sižetiskajiem attēliem
- Burtu *p, P* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Uldis Auseklis

pakasi, pakasi pakausi,
pakausī paslēpies
pasakas pasaciņš –
pasaki, pasaki –
viens, divi, trīs –
pagaidi, pagaidi,
izlēks no pakauša viņš,
pasaku pastāstīs –

Puisēns pūci pamanīja.
Pūce pelēnu pamanīja.
Pelēns paceri pamanīja.

Puisēns pēc pūces!
Pūce pēc pelēna!
Pelēns – pacerē!
Pamatīgi pacere
Pelēnu paslēpa!

Paslēpa. Paglāba. Pasargāja.
Pazares pelēnam pāri plāja.
Paceres pūliņiem pateicīgs,
– Paldies par pajumti! –
Pelēns pīkst.

MĀCĪBU GRĀMATA

Lasīšanas ievadvingrinājums

parki – bargi – dārgi
purvs – burvis – durvis
vārpa – kārba – bārda
spuras – buras – duras

Pēc teksta “Ar labu nakti!” izlasīšanas var pārrunāt, cik ilgi skatīties televizoru.

Pēc attēlu aplūkošanas pasakai vajadzētu sadomāt arī nosaukumu, cāļiem – vārdus, vēlams, lai tie sāktos ar *P*.

Papildus var klausīties dzejoli.

Māra Zālīte

Saruna vakarā

Tu, runci, tagad izej ārā,
Tev drusku jāuzgaida,
Jo pelīte, kas miegu velk,
No tevis ļoti baidās.

Jā, runci, tikai tevis dēļ
Nav miedziņš laikā klāt,
Un tādēļ tevi, nevis mani
Te vajadzētu rāt.

Tu, runci, tagad izej ārā
Un pabradā pa sniegu,
Jo tūlīt mamma nāks un lūgs:
– Velc, pelīte, saldu miegu...

Dziesmiņa par miega vilcieniņu

Čuku, čuku, čuku, tū! –
ripo vilcieniņš.
Visu dienu dziedādams
ripo vilcieniņš.

Naktī miega vilcieniņš
cauri tumsai brauc,
tikai galastacijā
pamosties būs ļauts.

Čučī, čučī, čučī tu! –
ripo vilcieniņš.
Arī naktī dziedādams
ripo vilcieniņš.

Čuku, čuku, čuku, tū,
čučī, čučī tu,
čuku, čuku, čuku, tū,
čučī, čučī tu...

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Rokas saliektas elkoņos, plaukstas pavērstas prom no sevis. Katras rokas četri pirksti saliekti (bet ne dūrītēs), cieši viens pie otra. Īkšķi nesaliekti, pavērsti viens pret otru. Saliektos pirkstus iztaisno un atkal saliec, mainot tempu un ritmu. Īkšķi nekustas.

BURTNĪCA

IESPIESTA TEKSTA NORAKSTS

No mācību grāmatas var norakstīt vārdus *pasaka, asaka, saka, aka, ka, Ar, Paula, Laiks, mīlo, Mēness*.

64.–65. lpp.

Pēc Deivida Haugreiva-Greeima. Pūkas darbadiena

Burti *k, ķ, K, Ķ, p, P*.

Pieturas punkti

- Dienas plānošana
- Dienas režīms
- Burtu *k, ķ, K, Ķ, p, P* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Uldis Auseklis

pulkstenim ir savi
tiki, tiki, tiki, tiki,
bukam birzī savi

briki, briki, briki, briki,
žagatiņai savi
šviki, šviki, šviki, šviki –

bet tu saki –
sīki, rīki, pīki, bīki,
nīki, dīki,
tev ir savi
sikirikipiki
trīki!

MĀCĪBU GRĀMATA

Skolēni var salīdzināt Pūkas darbadienu ar savējo, īpaši pievēršot uzmanību laikiem, piemēram, cikos iet gulēt vai cikos ir skolā.

Var pārrunāt arī, kā dienas režīms atšķiras darbdiēnā un brīvdienā.

Šīs stundas uzdevums nav iemācīt bērniem pazīt pulksteni.

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Rokas saliekta elkoņos (var būt arī izstieptas uz priekšu, uz augšu, uz sāniem, viena augšā, otra sānis u. tml.). Ar katras rokas četriem pirkstiem satverts zīmulis (dūrīte neveidojas). Īkšķi izvērsti. Pirkstus ar satverto zīmuli pieliec pie plaukstām un atpakaļ, mainot tempu un ritmu.

Papildus var klausīties dzejoli.

Uldis Auseklis

vakar ezis saticis pulksteni,
un nu ezis tikšķina –
tik, tik, tik, tik –

vakar pulkstenis saticis ezi,
un nu pulkstenis pukšķina –
puk, puk, puk, puk –

tik, tik, tik,
puk, puk, puk,
ej nu sazini,
kurš te tikšķina,
kurš te pukšķina –

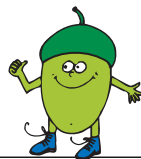
tik, tik, puk, puk,
tik, puk, puk, tik,
tikpuk, puktik –

BURTNĪCA

IESPIESTA TEKSTA NORAKSTS

No mācību grāmatas var norakstīt vārdus *Pūkas, Pūka, Pūkai, arī, skolā, Laiks, ir*.

PALĪDZĒSIM CITS CITAM UN SADARBOSIMIES

66.–67. lpp.

Pēc Alfreda Kennera. Pilēns Taps

Tautas teika. Zvēri un putni rok upi

Burti *t, T*

Pieturas punkti

- Vērtības:
 - sadarbība, izpalīdzība
- Burtu *t, T* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Jānis Sirmbārdis

Trusis tamburīnu tvēris.

Telēns tauri taurē.

Tītars, ticis trompetistos,

Tramda tiepšu taureni.

Taurenis tītaru tracinā –

Tišuprāt taisa trikus.

Tītars trompeti tricīna,

Taurenis tikai tvīsto.

Tricinās taurenītis,

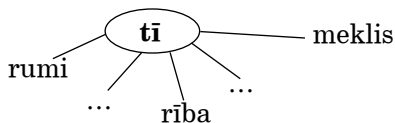
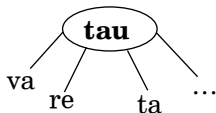
Tītaru tracinā...

Tad ta trādirīds!

Tad ta tracīs!

MĀCĪBU GRĀMATA

LASĪŠANAS IEVADVINGRINĀJUMS

Tekstu “Pilēns Taps” varētu dramatisēt, pašiem sacerot dialogus. Vajadzētu pievērst uzmanību pieklājības frāžu lietojumam.

Vingrinājums teksta “Zvēri un putni rok upi” izpratnei.

Zvēri un putni nolēma rakt

- bedri
- upi
- ezeru

Slinka bija

- lapsa
- vālodze
- varde

Upei ceļu zīmēja

- zaķis un lapsa
- kurmis un lācis
- vālodze

Vālodzei tagad jādzer

- rasa
- migla
- lietus

Pirmo vagu dzina

- lācis
- zaķis
- kurmis

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Rokas saliektas elkoņos, plauksta vērsta uz augšu, pirksti nedaudz izvērsti, it kā rokās turētu nelielu bumbuņu. Apļo plauksta, it kā apļotu bumbuņu pārmaiņus uz labo un uz kreiso pusi.

BURTNĪCA

IESPIESTA TEKSTA NORAKSTS

No mācību grāmatas var norakstīt teikumus *Kaķenīte atnesa peli.*
Suņuks atnesa kaulu.

68.–69. lpp.

Tautas pasaka. Lācis un pele

Burts *d*

Pieturas punkti

- Vērtības:
 - sadarbība, izpalīdzība
- Burta *d* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Artūrs Goba

Pele mele,
Balta tele,
Iet pa cele
Kartupele.

Klimpu, klampu,
Aizdedz lampu,
Lai var meļus
Saskatīt,
Meļu soļus
Saskaitīt.

Jānis Baltvilks

Dižens dundurs dienas vidū
Dūkdams dadzim apkārt lido.

MĀCĪBU GRĀMATA

LASĪŠANAS IEVADVINGRINĀJUMS

dur – tur
drīz – trīs
duša – tuša
draugi – trauki
dēls – tēls

radi – rati
vārdi – vārti
ziedi – sieti
saldi – salti
ledus – lietus

• *t vai d?*

-aka	-īvāns	grū-i	cim-i
-ivi	-aure	gu-ri	nau-a
-ulpe	-iena	glī-i	me-us

Pēc pasakas izlasīšanas uzmanība tiek pievērsta ilustrācijai, kura uzzīmēta nepareizi. Vispirms skolēni noskaidro, kas zīmējumā ir nepareizi, pēc tam burtnīcā vai uz atsevišķas lapas var uzzīmēt savu ilustrāciju pasakai.

Vārdi kreisajā malā – *diena, doma, dūja, deja, duša, daba, dobe, drēbe*. Līdzīgu uzdevumu skolēni var sadomāt arī paši un piedāvāt to izpildīt klasesbiedriem un skolotājam.

Uzdevumā *Kā tu palīdzi?* skolēni paši izvēlas, par ko stāstīt.

Pirms mīklu teksta atjaunošanas klasē kopīgi vajadzētu pārrunāt uzdevuma noteikumus, noskaidrojot, ka mīklas atminējums jau ir dots, un vienojoties par darba secību.

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Plaukstu saspiestas kopā viena pret otru, pirksti kopā. Veic plaukstu kustības, liecot tās pa labi, pa kreisi, uz priekšu un atpakaļ, mainot tempu un ritmu. Raugieties, lai plaukstu visu laiku būtu kopā.

BURTNĪCA

Ar šī uzdevuma palīdzību bērni mācās secīgi pildīt instrukcijas. Ir svarīgi, lai pēc katras izpildītās darbības tiktu atzīmēts, kas ir paveikts – šajā gadījumā izkrāsots paveiktā uzdevuma ovāls.

Noteikumu secība ir norādīta ar bultiņām. Kad skolēni uzzīmējuši nosauktos objektus, viņi var izdomāt stāstiņu, kurā iesaistīti šie trīs objekti.

IESPIESTA TEKSTA NORAKSTS

No mācību grāmatas var norakstīt vārdus *Pele, peli, saķēra, sāka, mani, nelaimē, es, Par, tādu, palaida, vaļā, iekrita, netika, nu, tika.*

70.–71. lpp.

Pēc Elenas Nītas. Pagales

Tautasdziesma

Burts *D*

Pieturas punkti

- Vērtības:
 - sadarbība
 - kopīgs darbs, pienākumu sadalīšana
 - ko veikt vienam, ko kopā ar citiem
- Burta *D* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Jānis Sirmbārdis

Debesīs dūkoņa,
Debesīs dimdoņa,
Dunoņa, dārdoņa,
Dundēšana.
Dunošās debesis
Dardedzi dāvina
Dimanta diegiem darinātu.

MĀCĪBU GRĀMATA

IEVADSARUNAI

Ir reizes, kad gribas rotaļāties vienam, un ir darbi, kuri cilvēkam jādara vienam pašam. Bet bieži ir tā, ka vienam spēlēties ir neinteresanti un ir darbi, kurus labāk darīt kopā. Kā strādāt un spēlēties kopā bez strīdiem, bez aizvainojumiem, lai viss izdotos un būtu prieks?

Pēc teksta izlasīšanas var uzdot jautājumus:

– Cik pankūku vecmāmiņa izcepa?

– Kādas pankūkas tev garšo?

Pēc teksta “Pagales” izlasīšanas un pārrunāšanas var pavaicāt, kā bērnu ģimenēs sauc vecmamma un vectēvus (*omīte, opaps, biba* utt.). Klasē var veikt arī apkopojumu.

Papildus var klausīties dzejoli.

Vitauts Lūdēns

Malkas darbi

Es un mamma darbu sākām
ar lielo zāģēšanu.

Tētis darbu turpināja
ar lielo skaldīšanu.

Un tad saucām:

– Atnāc, vējš,
ar lielo žāvēšanu!

71. lpp. dažās situācijās var būt dažādas atbildes. Piemēram, šūpoties var viens pats, var arī kopā ar citiem. Var šūpoties viens un cits šūpināt.

Var pārrunāt, kas ir labi un kas ir slikti, kad dari kaut ko viens pats, kā arī kopā ar citiem.

Vēl var pārrunāt.

Kurus no šiem darbiem un nodarbēm esat veikuši? Kurus protat?

Var burtnīcā drukāt teikumus par attēliem.

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Rokas saliektas elkoņos, plaukstas pavērstas prom no sevis. Katras rokas četri pirksti iztaisnoti, cieši viens pie otra. Īkšķi nesaliekti, pavērsti

viens pret otru. Pieliec ikšķus pie plaukstas un iztaisno, mainot tempu un ritmu. Pārējie pirksti nekustas.

BURTNĪCA

Zem zīmējumiem var “drukāt” teikumu.

IESPIESTA TEKSTA NORAKSTS

No mācību grāmatas var norakstīt vārdus *malku, māmiņa, ies, iešu, arī, es, Rīna, kopā, vairāk, paveiksiet, nesa, šķūnī, pankūkas, Desmit, desmit, vakariņas, sadalīt, Kā, skudriņas, siliņā, Tā, māsiņas, Lielu.*

72.–73. lpp.

Pēc Iras Lemberes. Kā palīdzēt?

Tautasdziesma

Burti *t, T, d, D*

Pieturas punkti

- Vērtība:
 - izpalīdzība
- Lēmumu pieņemšana. Palīdzības sniegšana
- Lomu spēles
- Burtu *t, T, d, D* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Tidi – dudi – daks.

Darbs ir smags.

Tidi – dudi – darīts.

Darbs ir padarīts.

MĀCĪBU GRĀMATA

LASĪŠANAS IEVADVINGRINĀJUMS (*T UN D* DIFERENCĒŠANAI)

Tīna – Dina

Tekla – Dēkla

Tīms – Dīns

Tamāra – Dagmāra

Tigna – Digna

Taiga – Daiga

Šajā stundā vēlams runāt par to, kādu lēmumu un kā pieņemt dažādās situācijās, lai sniegtu palīdzību.

Mācību grāmatā papildus tekstem ir piedāvātas arī četras situācijas. Lai noskaidrotu, kā rīkoties šādos brīžos, vēlams izmantot lomu spēles – bērniem situācijas izspēlēt. To var darīt grupās. Katra grupa izvēlas vienu situāciju, sadala lomas un vienojas, kā parādīs savu rīcību. Pēc katras situācijas parādīšanas klase kopīgi to pārrunā (analizē).

Ja klasē daudz skolēnu, tad skolotājs var piedāvāt vēl citas situācijas, *piemēram*, tavam klasesbiedram pazudusi cepure u.tml.

Kreisajā malā veidojas jautājums *Kā tu palīdzi citiem?*

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Šim vingrinājumam nepieciešami 2 neuzasināti zīmuļi vai vienāda garuma kociņi ar neasiem galiem. Rokas saliektas elkoņos, elkoņi atbalstīti pret solu. Viens zīmulis saņemts starp rādītājpirkstiem, otrs – starp vidējiem pirkstiem. Citi pirksti saliekti dūrītē. Vingrinājumu veic, rādītājpirkstu un vidējo pirkstu savienojot un atplešot uz sāniem. Abu roku pirksti kustas vienlaikus. Nesteidzieties, jo ir svarīgi, lai zīmuļi nenokrīt.

BURTNĪCA

IESPIESTA TEKSTA NORAKSTS

No mācību grāmatas var norakstīt vārdus *Kādu, dienu, stundu, sāka, stāstīt, Es, parkam, Tur, puikas, ar, akmeņiem, meta, prom, Nē, kādam, Tad, Toms, Andris, kaķim, iekritis, peļķē, sporta, tētis, ir, saslimis, māsa, iet, pāri, ielai, neatļautā.*

74.–75. lpp.

Andris Zauers. Spēlēšos

Jānis Baltvilks. Skaitāmpants

Pēc Daces Liepas. Burtu blēņas

Pieturas punkti

- Vērtības:
 - draudzība
- Rotaļu un spēļu noteikumi
- Spēles vadītāja izvēle
- Burtu *z, ž, Z, Ž* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Uldis Auseklis

žagata žvaigšņeš žaga,
žaga, žaga,
nenožaga,
piemetāš žagas
un žagojāš –

Jānis Baltvilks

Zaķis, zāli grauzdams, mana
zaļā pļavā zilu zvanu.

MĀCĪBU GRĀMATA

Runājot par spēļu (“Paslēpes”, “Gumijas”) noteikumiem, būtu interesanti izzināt katra bērna pieredzi, par ko pirms spēles vienojas viņa pagalmā (dzīvesvietā), jo noteikumi var būt atšķirīgi. *Piemēram*, spēlējot paslēpes, dažviet vienojas par to, vai drīkst slēpties aiz muguras vadītājam, cik tālu skaitīs, kurš būs nākamais vadītājs – tas, kuru atrādīs pirmo vai pēdējo, utt. Skolotājs arī var atcerēties, kā viņš bērnībā spēlējis šīs spēles.

SKAITĀMPANTS

Pirms iepazīties ar skaitāmpantu mācību grāmatā, ir svarīgi pārrunāt, izzināt bērnu un skolotāja pieredzi, kā izvēlēties jebkuras spēles vadītāju. Skaitāmpants ir tikai viens no veidiem.

Lasot cilvēku vārdus mācību grāmatas atvēruma labajā pusē, var meklēt šajos vārdos citus vārdus (atmetot kādu burtu).

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Šim vingrinājumam nepieciešami 2 neuzasināti zīmuļi vai vienāda garuma kociņi ar neasiem galiem. Rokas saliektas elkoņos, elkoņi atbalstīti pret solu. Viens zīmulis saņemts starp rādītājpirkstiem, otrs – starp vidējiem pirkstiem. Citi pirksti saliekti dūrītē. Vingrinājumu veic šādi: kreisās rokas rādītājpirkstu un vidējo pirkstu savieno, labās rokas tos pašus pirkstus atpleš uz sāniem – un otrādi. Nesteidzieties, jo ir svarīgi, lai zīmuļi nenokrīt.

BURTNĪCA

Pirms uzdevuma veikšanas ir svarīgi sākumā izrunāt, ka katrs bērns iznāk no savas mājas un kaut kur satiekas. Tad jāvienojas, ko darīs abi kopā. Klasē kopīgi var pārrunāt, ko vispār var kopā darīt.

Pēc uzdevuma veikšanas var pārrunāt, kā izdevās vienoties.

IESPIESTA TEKSTA NORAKSTS

No mācību grāmatas var norakstīt vārdus *Ziedīte, Zinta, Žanis, Žanete, Ziedonis, Zina, Zilupe, Zita, Žanna, Zintis.*

Raksti arī teikumus!

Es ar putnu spēlēšos.

Putns tālu lidot prot.

76.–77. lpp.

Pēc V. Osejevas. Labie nodomi

Pēc Valda Rūmnieka. Anekdote

Burtu *j, J*

Pieturas punkti

- Vērtības
- Ieceres un to realizācija
- Teikumu iedalījums pēc izteikuma mērķa. To lasīšana
- Burtu *j, J* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Jānis Sirmbārdis

Jahtai jūrā jājoņo,
Jātrauc, jāpeld, jāslīd.
Jāņubērniem jājāņo,
Jāņtārpiņam jāspīd.

Jāizsmaržo jūnijos
Jautram jasmīnzaram.
Jestrā jonī jāprot jozt
Jaunam jaguāram.

Jānis Baltauss

Jancis jokupēteris
Jūsmo jauks un jancīgs.
Jārēdamis
Jampadraci joņo
Jestrais Jancis.

Janīnstantei jautri jālec,
Juronkulim jāpadejo,
Jāložņā kā jāņtārpiņam,
Jancim jubileja!

MĀCĪBU GRĀMATA

Lasot teikumus kreisajā malā, pievērsiet uzmanību pieturzīmēm teikumu beigās un tam, kā šos teikumus lasīt.

Tekstu “Labie nodomi” varētu mēģināt lasīt lomās vai pat dramatizēt.

MANI LABIE NODOMI

Veidojot labo nodomu lapas, pārrunājiet, ka jebkurš, arī “mazs” realizējams nodoms ir vērtīgs. Te nevajag sadomāt globālas lietas. Lapās vajadzētu rakstīt tiešām reālus, izpildāmus nodomus. Lapas katrs skolēns varētu ielīmēt dienasgrāmatā, kā arī pielīmēt pie lielas lapas visu skolēnu darbus u. tml. Nedēļas noslēgumā vai nākamās nedēļas sākumā noteikti jāpārrunā, kā veicies ar nodomu izpildi. Ja kas nav veicies, kāpēc? Kad plāno šo darbu tomēr paveikt? Pildot labo nodomu lapas, skolēni veic projektējošo pašvērtējumu. Tādēļ ir ļoti svarīgi šādus un līdzīgus uzdevumus veikt regulāri arī turpmāk.

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Pirksti saliekti dūrītēs, abu roku ikšķu gali savienoti. Bērni varētu iztēloties, ka tā ir lecamaukla. Veic apļveida kustības ar ikšķiem uz priekšu un atpakaļ, ikšķus neatraujot vienu no otra (nepārraujot lecamaukliņu).

BURTNĪCA

Uzdevums jāpārrunā. Abos zīmējumos daudzas lietas var zīmēt arī vienādi. Atšķirības jāzīmē tā, lai kopskaitā to būtu 5 (arī krāsas var atšķirties).

Kad klasesbiedrs atšķirības atradis, abi var pārrunāt savā starpā, kādas atšķirības atraduši otra zīmējumā. Pastāsta viens otram.

IESPIESTA TEKSTA NORAKSTS

No mācību grāmatas var norakstīt teikumus

Jānis Jūra jautri joko.

Jānis un Juris jautri joko.

Jānis un Juris jauki joko.

Jānis Jūra jautā Jurim.

78.–79. lpp.

O. Grigorjevs. Bedre

Burti *b, B*

Pieturas punkti

- Vērtības:
 - sadarbība, izpalīdzība
 - prasme palūgt palīdzību
- Prasme izvēlēties
- Burtu *b, B* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Uldis Auseklis

brū, brā, brī,
brū, brā, brī –
briksnainē,
tumsainē
brūkšķēdams, brākšķēdams,
brī – īkšķēdams,
brrradā
briesmīgs brrikšķibrrozziķis –

krusttēv,
bultē durvis ciet,
lai pie tevis –
brī, brā, brū
brrikšķibrrozziķis
neieiet!

Jānis Sirmbārdis

Briedis brizdams
Bedrē bruka
Briku – braku,
Bruku – brū!

Braši, braši bundzinieki
Bungodami braslu brien,
Braslu brien bungodami,
Bangas bungām bangodami.

Bungo bungas,
Bango bangas,
bundzinieki
Bungāto.

MĀCĪBU GRĀMATA

LASĪŠANAS VINGRINĀJUMS (IETEICAMS PIRMS STUNDAS UZRAKSTĪT UZ TĀFELES)

Lasi vārdu savienojumus, svītriņu vietā liekot *p* vai *b*!

zie-ju	bur-uļi
da-as	māci-a
-utnu	-ūris
-riežu	stum-ri
-altas	-uras

Pēc dzejoļa izlasīšanas vēlams pārrunāt, ko skolēni darītu abu zēnu vietā, kā rīkotos.

Varētu domāt turpinājumu stāsta formā, kā zēns izkļūst no bedres vai arī kas notika, pirms viņš iekrita bedrē. Kā tas gadījās.

Papildus skolotājs var piedāvāt uzdevumu.

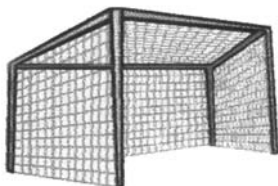
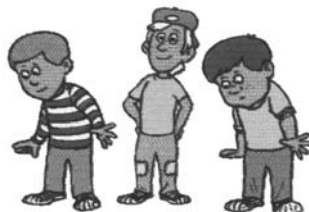
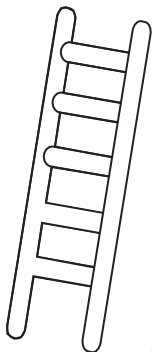
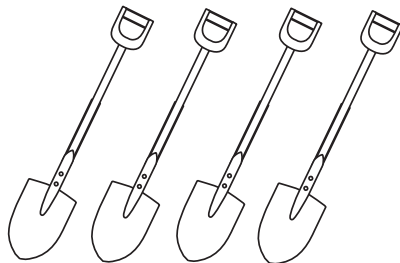
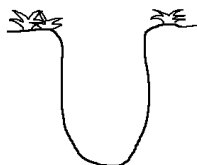
Lasi, kas varētu notikt tālāk! Papildini teikumus ar zīmējumu palīdzību!

Bruno sēž bedrē. Roberts atnes ... Bruno priecājas. Viņš izkāpj no ...

Zēni nolēmj ... aizbērt. Bruno sameklē ... Roberts pasauc palīgā citus ... Viņi kopā aizber bedri.

Zēni noliek ..., un Bruno aicina visus spēlēt futbolu. Viņš paņem ... Robertam jāšargā ...

Spēlē laiks paiet nemanot. Ar ... atbrauc Roberta māsa. Viņa aicina brāli vakariņās. Spēle beidzas, un ... dodas uz ...

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Šim vingrinājumam nepieciešami 2 neuzasināti zīmuļi vai vienāda garuma kociņi ar neasiem galiem. Rokas saliektas elkoņos. Viens zīmulis saņemts starp rādītājpirkstiem, otrs – starp vidējiem pirkstiem. Rādītājpirksts un vidējais pirksts kopā. Citi pirksti saliekti dūrītē. Pagrieziet zīmuļus vertikāli tā, lai labās rokas pirksti būtu augšā, bet kreisās rokas pirksti – apakšā. Pēc tam otrādi.

BURTNĪCA

Krustvārdu mīklas atminējums: *ābols, burkāns, bumbieris, biete, baravika, labība, kabacis.*

Var noskaidrot, kas kopīgs šiem vārdiem.

Varbūt bērni paši var sastādīt līdzīgas krustvārdu mīklas.

IESPIESTA TEKSTA NORAKSTS

No mācību grāmatas var norakstīt vārdus: *Biruta, Baiba, Bruno, Bauska, Benita*, kā arī teikumus

Jo vairāk atņem, jo lielāka top.

Nu tad es eju mājās.

80.–81. lpp.

Pēc Valda Grenķova. Kā Žanis konfektes saēdās

Burti z, ž, Z, Ž, j, J, b, B

Pieturas punkti

- Vērtības:
 - dališanās ar otru
- Prognozēšana
- Punkts, izsaukuma zīme, jautājuma zīme
- Burtu z, ž, Z, Ž, j, J, b, B rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Uldis Auseklis

biezā brikšņa

brīvi brieži braši brida,

brikšu brakšu brikšķināja,

brikšu brakšu brākšķināja,

brikšu brakšu

biklo buku biedināja –

Jānis Baltauss

Zila ziema.
Zvēri zaros
Žāvē zilgas žaketītes.
Zaķenītei žāvu noauž
Zirneklītis.

Žāvājas uz zilgiem zariem
Žubīte un zvirbulēns.
Aijā, žūžū, zilā žāva.
Žūžū, manu zēn.

MĀCĪBU GRĀMATA

Teksta “Kā Žanis konfektes saēdās” pirmo daļu var mēģināt lasīt lomās vai pat dramatizēt, lai skolēni, iejūtoties lomās, labāk izprastu abus varoņus, viņu rīcību.

Kad skolēni prognozējuši, kas notiks tālāk, varētu pārrunāt, kā viņi paši rīkotos šajā situācijā.

Pēc tam lasa teksta turpinājumu.

Ļoti svarīgi atšifrēto sakāmvārdu (atvēruma kreisās puses malā) “Ne pašam, ne citam” saistīt ar tekstā aprakstīto situāciju.

Papildus, runājot par pieturzīmēm teikumu beigās, skolotājs var noslasīt dzejoli.

Verners Lindermanis

Jautājuma zīme

No daudziem jautājumiem mans augums kļuvis liks.
Man mazais vārdiņš “kāpēc” starp visiem vairāk tik.

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Šim vingrinājumam nepieciešams viens zīmulis. Rokas saliektas elkoņos, atbalstītas pret solu. Zīmuļa gali satverti ar abu roku trim pirkstiem. Zīmuli virpina starp pirkstiem uz priekšu un atpakaļ.

BURTNĪCA

Pirms uzdevuma izpildes vajadzētu noskaidrot, kādu objektu puses te ir uzzīmētas. Pēc uzdevuma veikšanas noteikti jāpārrunā, kuras lietas skolēni izvēlējušies, lai dalītos ar draugu, un kāpēc.

IESPIESTA TEKSTA NORAKSTS

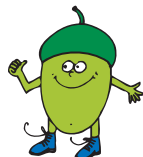
No mācību grāmatas var norakstīt teikumus

Re, kas man!

Tas ir mans balons.

Zēns turpina trenkāt putnus.

PĒC STUNDĀM

82.–83. lpp.

Cik cāļu?

Jāzeps Osmanis. Ričuračs

Burti *c, č, C, Č*

Pieturas punkti

- Vērtību izzināšana. Laiks pēc stundām
- Ideju zirneklis
- Vaļasprieks
- Galda spēles
- Burtu *c, č, C, Č* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Alberts Kronenbergs

Circenis un viņa cilts
Čirkst, kad aizkrāsnē ir silts.

Māris Čaklais

Čau, čaumala!

Čau, čau, čaumala,
atver logu!
Cik var klauvēt?
Es sāku nogurt ...

Dzirdu, kā čivina
jau mani brālīši,
brālēni, māsīcas,
širīta cālīši.

Tu gribi zināt,
ko nozīmē Čiv?
Divreiz čiv čiv –
tas ir – esmu jau dzīvs.

MĀCĪBU GRĀMATA

Pirms teksta lasīšanas var pārrunāt, ko bērni dara pēc stundām. Izteiktās domas skolotājs var uzrakstīt uz tāfeles, veidojot *ideju zirkli*.

Pēc teksta izlasīšanas vēlams runāt par attiecībām starp brāļiem. Bērniem jānonāk pie secinājuma, ka brāļu starpā valda mīļums un satiecība, gan veicot darbus, gan rotaļājoties.

Stundas gaitā noskaidrot jēdzienu *vaļasprieks*. Bērni var uz lapiņām uzrakstīt savu vaļasprieku un klasē sameklēt bērnu, kuram ir tieši tāds pats vaļasprieks. Kopīgi apspriežoties, pastāstīt pārējiem, kāpēc izvēlētais vaļasprieks šķiet visinteresantākais.

Stundas gaitā jārunā par iespējām ģimenei kopā pavadīt brīvo laiku. Viena no iespējām – spēlēt galda spēles. Bērni var atbildēt uz jautājumiem.

1. Kādas galda spēles tu spēlē?
2. Ar ko kopā tu spēlē?
3. Cik bieži spēlē?
4. Kā jūties, kad esi uzvarējis?
5. Kā jūties, kad esi zaudējis?

KLAUSĪŠANĀS VINGRINĀJUMS

Skolotājs lasa vārdus, bet skolēni rāda attiecīgas kartītes: uz vienas ir burts *č*, uz otras – *ķ*.

ze-e	-aumala	-irši	pu-e
ka-is	-iekurs	-ības	klu-i
lā-i	-emme	-epas	rū-i

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Šim vingrinājumam nepieciešams neuzasināts zīmulis vai kociņš ar neasiem galiem. Zīmulis atbalstīts pret galdu un satverts ar abu roku īkšķi un rādītājpirkstu. Ar pirkstiem “kāpj” pa zīmuli uz augšu un leju.

BURTNĪCA

26. lpp. aplīšos ir paslēpušies šādi spēļu nosaukumi: loto, domino.

IESPIESTA TEKSTA NORAKSTS

No mācību grāmatas var uzrakstīt teikumus
Cik cāļu? Centis pārnāk no skolas.

84.–85. lpp.

Lelles dzimšanas diena

Burti *v, V*

Pieturas punkti

- Vērtību izzināšana. Viesības
- Gatavošanās viesībām, jubilāra sveikšana, viesu uzņemšana
- Sižetiskās spēles
- Pieklājības noteikumi
- Teikumu veidošana
- Burtu *v, V* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Vieglītēm kā vingrodama
Vecmāmiņa viegli veļas.

MĀCĪBU GRĀMATA

Sākot stundu, noskaidrot, kuri ģimenes svētki bērniem vislabāk patīk. Pārrunāt, kā jāgatavojas dzimšanas dienas svinībām. Var izmantot arī *prāta vētras* metodi. Stundas gaitā iespējama lomu spēle, kā jubilārs sagaida viesus. Spēlē noskaidrojas, kādi pieklājības noteikumi jāievēro jubilāram, kādi – ciemiņam. Stundas noslēgumā bērni var uzzīmēt un uzrakstīt ielūgumu uz dzimšanas dienas svinībām, pārrunāt, kas ielūgumā jānorāda.

Klausīšanās prasmju pilnveidošanai var nolasīt tekstu “Dzimšanas diena”. Teksta izpratnes kontrolēšanai uzdodami šādi jautājumi.

1. Ko Andulis jautāja māmiņai?
2. Ko māmiņa atbildēja?
3. Ko apsoliņa vecmāmiņa?
4. Kas bija jāveic Andulim?
5. Kāpēc vecmāmiņa nevarēja pacienāt Anduļa viesus?

Dzimšanas diena.

– Vai es varētu dzimšanas dienā ielūgt dažus draugus? – Andulis jautāja mātei.

– Kāpēc gan ne? – māte atbildēja. – Palūdz vecmāmiņu, lai izcept cepumus. Vecmāmiņa apsolīja izcept maizītes.

– Tu tikai neaizmirsti uznest vecmāmiņai malku, – tēvs noteica.

– Nē, nē! – Andulis atsaucās.

Zēns piesēdās pie mācībām un aizmirs par malku.

Nākamā dienā sanāca viesi.

– Redzi, Andul! – bēdīgi teica vecmāmiņa. – Tu vakar neatnesi malku. Un tā nu man nekā nav, ar ko tavus viesus pacienāt.

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Rokas saliektas elkoņos. Elkoņi atbalstīti pret galdu. Pirksti sakrustoti pamīšus. Īkšķi novietoti viens pret otru. Pirksti tiek kustināti uz leju un augšu.

BURTNĪCA

28. lpp. uzdevumā ir paslēpušies šādi cienasta vārdi: *torte, pīrāgi, cepumi, āboli*.

IESPIESTA TEKSTA NORAKSTS

No mācību grāmatas var norakstīt vārdus un teikumu *Vijas, Vendiņa, vītne, viesi. Viesi jau ir klāt*.

86.–87. lpp.

Pēc E. Nītas. **Garausis**

Burti *g, ģ*

Pieturas punkti

- Vērtību izzināšana. Saticība ģimenē
- Mīļākā rotaļlieta
- Stāstījuma veidošana pēc attēla
- Sinonīmi
- Diskusija
- Burtu *g, ģ* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Alberts Kronenbergs

Govis gatves malā ganās,
Gans uz celma sēž un klanās.

MĀCĪBU GRĀMATA

Stundas sākumā bērni stāsta par mīļāko rotaļlietu, kuru paņēmuši līdzī uz skolu. Ieteicamais stāstījuma plāns.

1. Rotaļlietas vārds.
2. Kā rotaļlieta iegūta.
3. Kā notiek rotaļāšanās.
4. Vai rotaļlietu dotu arī citiem.

Pēc teksta nolasišanas seko diskusija “Kā rīkoties, ja vienu rotaļlietu vēlas divi bērni”. Bērniem jānonāk pie secinājuma, ka jābūt savstarpēji satiecīgiem un iecietīgiem, lai nerastos konflikti.

Veidojot stāstījumu pēc attēla, ieteicams šāds plāns.

1. Kur meitenes atrodas.
2. Kas atrodas istabā.
3. Kā meitenes sauc.
4. Ko meitenes dara.
5. Kā meitenes jūtas.
6. Ko tu meitenēm ieteiktu.

Pāpildus ieteicams izlasīt Cecīlijas Dineres stāstu “Nedarbi nāk gaismā”. Pēc stāsta noklausīšanās var pārrunāt šādus jautājumus.

1. Kā Jānītis izturas pret rotaļlietām? Kas par to liecina?
2. Ko darīt ar sabojātajām rotaļlietām?
3. Kur rotaļlietas jānovieto?

Cecīlija Dinere

Nedarbi nāk gaismā.

Māmiņa aiziet uz darbu. Rotaļlietas atpūšas. Vecmāmiņa otrā istabā ada. Es, uz vēdera nogūlies, vēroju tumsu, kas valda zem skapja. Tur nekā nevar saredzēt.

– Pašizkrāvēj, draudziņ, kur tu esi? – es saucu.

Atbildes nav.

– Vai tu vēl vari paciesties, kamēr es kopā ar dakteri Aikāsāp un skrūvgriezi tevi izārstēšu?

Klusums.

– Draudziņ, man tevis žēl, es tevi salabošu un vairs nekad neizjaukšu. Tikai pacieties.

Klusums.

– Tu laikam dusmojies un nemaz negribi ar mani runāt. Es pat zvaigžņu kuģi salaboju un garausi izārstēju. Nu viņš drīz būs atkal uz pekām. Es viņu sēdināšu pie stūres pašizkrāvējā, jo šoferis jau kļuvis vecs un nezin kur viņam pazuda viena roka.

Klusums.

– Nē, ar viņu kaut kas būs noticis. Varbūt viņu nemaz nevar atdzīvināt ...

Aizskrienu uz virtuvi un paķeru slotu. Atkal nogulstos uz vēdera un laižu slotaskātu dziļajā tumsā zem skapja. Tad es virzu to pa visu skapja apakšu un izvelku ārā. Saārdītā pašizkrāvēja zem skapja vairs nav.

Brīnums.

Vai tas būtu aizbēdzis? Bet kā tas varēja aizbēgt, ja riteņi noskrūvēti? Es guļu uz vēdera un skatos tumsā.

– Draudziņ, kur tu esi?

Pēkšņi atveras durvis, un tajās stāv vecmāmiņa. Es viņu visu neredzu, jo guļu uz vēdera zemē. Redzu tikai vecmāmiņas lielās čības.

Tad viņa saka:

– Puika, ko vērties pa grīdu? Celies augšā!

Balss viņai nav tik mīļa kā parasti. Es paklausīgi pieceļos un nezinu, ko atbildēt.

– Ko tu tur meklē? – viņa vēl skarbāk jautā. – Un kāpēc atstiepi slotu? Varbūt gribēji man palīdzēt grīdu uzslaucīt?

Es klusēju un noduru galvu. Vispār es sen gribēju palīdzēt slaucīt istabu.

– Skaties te, – pavisam tuvu pienākusi, vecmāmiņa saka un pastiepj man pretī izjaukto pašizkrāvēju. – Tad tāds tu esi! Izjauc rotaļlietu, noslēpj un nesaka nekā. Šorit slaukot grīdu, atradu šo mašīnu. Vai tā drīkst rīkoties?

86. lpp. malā uzdevums – sinonīmu veidošana. Izveidotie sinonīmi: *garausis, garkakle, garspārnis, garknābis, garkāje*.

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Rokas ar sakrustotiem pirkstiem izstieptas priekšā. Plaukstas vērstas pret sevi. Mainīt plaukstu stāvokli, pagriežot tās prom no sevis un atpakaļ.

IESPIESTA TEKSTA NORAKSTS

No mācību grāmatas var norakstīt vārdus *garausis, gultā*.

88.–89. lpp.

Pēc V. Karstena. Pelnītais sods

Māra Cielēna. Tumšpadsmīt

Burti *c, ģ, C, Ķ, v, V, g, ģ*

Pieturas punkti

- Vērtību izzināšana. Attieksme pret dzīvo dabu
- Bērnu rotaļas ārā
- Drošība rotaļājoties
- Prognozēšana

RUNĀ RAITI!

Četri vilki ceļa malā
Vāra vilkābeļu tēju.
Četras vārnas zara galā
Cenšas projām aizdzīt veju.

MĀCĪBU GRĀMATA

Stundas sākumā ieteicamas pārrunas par to, kādas rotaļas bērni spēlē ārā. Pēc teksta pirmās daļas nolasišanas bērni prognozē stāsta turpinājumu un pastāsta to klasesbiedriem. Pārrunāt, kādi noteikumi jāievēro, rotaļājoties ārā. Visi kopīgi var izveidot noteikumu sarakstu un tad to parakstīt.

Pēc dzejoļa “Tumšpadsmīt” virsraksta izlasīšanas censties noskaidrot, kas tas varētu būt par laiku un vai ir labi bērniem mājās pārrasties *tumšpadsmītos*. Pievērst uzmanību tam, kā jūtas mājinieki, ja bērni nav mājās noteiktajā laikā.

Stundas gaitā var runāt par to, ka katrai spēlei ir savi noteikumi un bieži spēles vada vadītāji, kurus noskaidro ar skaitāmpantu palīdzību. Rosināt bērnus norunāt zināmos skaitāmpantus.

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Šim vingrinājumam nepieciešama neliela bumbiņa. Rokas saliektas elkoņos. Pirksti sakrustoti, plaukstas vērstas uz leju. Bumbiņa atrodas plaukstu virspusē. Nedaudz kustinot plaukstas, bumbiņa tiek virzīta pa labi un pa kreisi. Jāuzmanās, lai bumbiņa nenokrīt.

IESPIESTA TEKSTA NORAKSTS

No mācību grāmatas var norakstīt teikumu

Lāču māmiņa vēl guļ.

90.–91. lpp.

Leons Briedis. Zīmējums

Burti G, Ģ

Pieturas punkti

- Priekšstats par tēlotāju mākslu
- Atbilstība starp ilustrāciju un tekstu
- Vārdu secīgums teikumā
- Burtu G, Ģ rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Uldis Auseklis

gadījās godīga gane,
gādīgi ganija govis,
gadījās godīgas govis,
godīgi ganija gani,

garām ganībām
garais gārnis gāja,
godīgos godināja –

MĀCĪBU GRĀMATA

Stundas ievaddaļā ieteicamas pārrunas par tēlotājmākslu un gleznotāja profesiju. Var noskaidrot, ka mākslinieki ir arī tie, kas ilustrē grāmatas, aicināt bērnus pastāstīt, kādas ilustrācijas viņiem patīk un šķiet interesantas. Aplūkojot zīmējumus ar neatbilstošu tekstu, veidot diskusiju, kurā pārrunā šādus jautājumus: *Vai neatbilstība starp ilustrāciju un tekstu ir pieņemama? Vai tā jānovērš? Kāpēc?* Var izmantot *prāta vētras* metodi, lai noskaidrotu, kas nepieciešams, lai kļūtu par gleznotāju. Bērniem var likt pastāstīt, kādus pulciņus viņi apmeklē, vai patīk zīmēt, ko vislabprātāk zīmē, vai zīmē arī mājās.

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

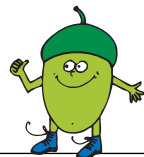
Šim vingrinājumam nepieciešams zīmulis vai kociņš. Pirksti nedaudz paplesti un izstiepti taisni. Zīmulis novietots virs vidējā un mazā pirkstiņa, pārējie pirksti, izņemot īkšķi, novietoti virs zīmuļa. Zīmuli nedaudz pašūpot, pamīšus uzspiežot uz zīmuļa viena un otra gala. To pašu atkārtot ar otru roku.

IESPIESTA TEKSTA NORAKSTS

No mācību grāmatas var norakstīt teikumu

Bērni skatās pa logu.

ESMU DROŠS, BET PIESARDZĪGS

92.–93. lpp.

Mazs vai liels?

Jāzeps Osmanis. Pāreja

Burts *f*

Pieturas punkti

- Vērtību izzināšana. Mana drošība
- Drošība uz ielām un ceļiem:
 - ceļš uz skolu
 - ceļu satiksmes noteikumi
- Burta *f* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Alberts Kronenbergs

Fotogrāfs par vienu latu
Filmē aizgrābjošu skatu.

MĀCĪBU GRĀMATA

Stundas sākumā skolotājs stāsta par ielām un ceļiem. Tiek noskaidrots, kāda starp tiem ir atšķirība. Skolēni tiek rosināti pastāstīt par savu ceļu uz skolu. Pēc pārrunām un teksta izlasīšanas kopīgi tiek noskaidrots, kāpēc stāstam tāds virsraksts un kāpēc jāzina ceļu satiksmes noteikumi.

Papildus var izlasīt fragmentu no Kristīnes Nestlingeres grāmatas “Minīte pošas uz skolu”.

Kristīne Nestlingere

Ar skolā iešanu Minītei ir vēl viena problēma. Viņa nevar izlemēt, kuru skolu lai apmeklē. Tajā pusē, kur dzīvo Minīte, ir divas skolas. Viena skola ir Gliemežu laukumā. Otra skola ir Kukaiņu gatvē. Brālis Morics mācās Gliemežu skolā. Visi bērni no Minītes bērnudārza mācīsies Kukaiņu skolā.

Meitenes vecāki vēlētos pierakstīt Minīti Gliemežu skolā, jo tajā mācās arī Morics. Un arī ceļš uz skolu ir pavisam drošs.

Turpretī ceļā uz Kukaiņu skolu ir divi lieli krustojumi bez luksofora!

Minīte atzīst, ka visprātīgāk būtu iet Gliemežu skolā. Tomēr vēl labāk viņa justos, ja varētu mācīties vienā klasē ar bērniem no sava bērnudārza nekā ar galīgi svešiem. Un tāpēc Minīte nekādi nespēj izšķirties!

Mīklas atminējums – *ceļš*.

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Šim vingrinājumam nepieciešama neliela bumbiņa. Roka izstiepta. Plauksta nedaudz saliekta uz augšu. Pirksti izstiepti, bet kopā. Bumbiņu, izdarot plauksta kustības, virzīt uz pirkstgaliem un delnas locītavu. To pašu atkārtot ar otru roku. Uzmanīties, lai bumbiņa nenokrīt.

IESPIESTA TEKSTA NORAKSTS

No mācību grāmatas var norakstīt teikumu

Ralfs ir liels.

94.–95. lpp.

Kā rīkoties?

G. Beloraga. Luksofors

Burts *F*

Pieturas punkti

- Drošība uz ielām un ceļiem:
 - ceļa zīmes
 - luksofors
- Burta *F* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

No rīta mazā Fanija

Meklē, kur ir kafija.

MĀCĪBU GRĀMATA

Stundas sākumā skolotājs pastāsta, ka jebkur var sastapties ar zīmēm. Zīmes var būt dažādas, un tās var izpausties daudzveidīgi. Gan izmantojot mācību grāmatu, gan citus uzskates līdzekļus (piemēram,

ikvienā mācību grāmatā ir redzams izdevniecības logo, uz mēbelēm, apaviem, apģērba ir redzamas ražotājfirmu zīmes), var iepazīstināt skolēnus ar zīmju daudzveidību turpat klasē. Var pārrunāt par zīmēm, kuras norāda, kur atrodas pasts, ēdnīca, slimnīca. Šīs zīmes palīdz orientēties nepazīstamā vietā.

Stundas turpinājumā tiek runāts par ceļa zīmēm un luksoforu. Skolotājs liek bērniem atcerēties mācību gada sākumā pārrunātos noteikumus, kas saistīti ar ceļu satiksmes noteikumiem. Ievērojot mūsu valstī esošo dramatisko situāciju uz ceļiem, kā arī ņemot vērā to, ka dienas kļūst īsākas un agrāk iestājas tumšais laiks, bērniem regulāri jāatgādina par atstarotāju lietderību, par noteikumiem, kas jāievēro gājējiem.

Dienas gaitā skolotājs ar bērniem dodas ārā un vēlreiz izpēta ceļa zīmes skolas tuvumā.

Papildus var nolasīt P. Šenhofa darbu “Esi uzmanīgs”.

Pāvels Šenhofs

Netālu no vecmāmiņas mājas atradās skola. Nupat bija beigušās stundas. Bērni kā zirņi izbira no skolas un skrēja uz visām pusēm. Vairāki zēni metās pāri ielai. Gaisā lidoja cepures un somas. Iela pārvērtās par sacīkšu laukumu.

Pēkšņi nāca smagā mašīna. Puikas pēdējā brīdī uzlēca uz trotuāra.

Šķērsielīnā pa to laiku notika īsts futbola mačs. Uz asfalta nomestās somas veidoja vārtus, bet paši puikas sita bumbu tā, it kā tie būtu valsts izlases komandas spēlētāji. Pēkšņi briesmīgi nočīkstēja bremzes – no galvenās ielas bija iegriezies mašīna, kas pēdējā brīdī paguva nobremzēt.

Pēc stāsta noklausīšanās pārrunāt, kādus ceļu satiksmes noteikumus neievēroja bērni.

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Roka novietota uz galda. Pirksti izplesti. *Bungot* pa galdu pēc kārtas ar katru pirkstu. Pārējie pirksti pacelti un galdam nepieskaras.

IESPIESTA TEKSTA NORAKSTS

No mācību grāmatas var norakstīt teikumu

Filipam patīk futbols.

96.–97. lpp.

Jāzeps Osmanis. Šurumburums

Burti *G, Ģ, f, F*

Pieturas punkti

- Drošība uz ielām un ceļiem:
 - ceļu satiksmes dalībnieki
 - cēloņi un sekas
- Darbs ar attēlu
- Burtu *G, Ģ, f, F* rakstība, burtu savienojumi

MĀCĪBU GRĀMATA

Stundas sākumā bērni veic uzdevumu un noskaidro, ka cilvēki uz ielām un ceļiem ir gājēji, šoferi, pasažieri. Tālāk tiek strādāts ar attēlu mācību grāmatā un atkārtoti ceļu satiksmes noteikumi.

Skolotājs uzdod jautājumu, vai bērni ir bijuši pasažieri, kā viņi jutušies, kādus noteikumus ievērojuši. Papildus var nolasīt J. Jakovļeva stāstu “Pasažieris”.

J. Jakovļevs

Mēs ar māmiņu gaidījām autobusu. Drīz vien autobuss apstājās pie pieturas un laipni atvēra mums savas durvis.

– Pasažieri, nedrūzmējieties! Pasažieri, pavirzieties uz priekšu! – atgādināja autobusa šoferis.

Izrādās, ka cilvēki, iekāpjot autobusā, visi kā viens kļūst par pasažieriem. Autobusā pasažieri ir gan vecmāmiņas, gan tēvoči, gan karavīri, gan skolēni, tikai ne es, jo māmiņa arī autobusā mani sauc par dēlu.

Te pēkšņi kāda balss sacīja:

– Pasažieri, lūdzu, uzrādiet biļeti!

Es atskatījos, man līdzās stāvēja nepazīstama sieviete. Tā bija viņa, kas nosauca mani par pasažieri un lika uzrādīt biļeti.

Nobijies es paskatījos uz māmiņu. Māmiņa pasmaidīja un iedeva man savu biļeti. Es ātri to pasniedzu svešajai sievietei. Tā bija kontroliere, kas pārbaudīja, vai visiem pasažieriem ir biļetes.

Pēc dzejoļa “Šurumburums” izlasīšanas pārrunāt, kādas sekas var būt satiksmes noteikumu neievērošanai. Lai pārliecinātos, kā bērni apguvuši ceļu satiksmes noteikumus, var veikt nelielu testu. Skolotājs lasa apgalvojumu, bērni ar norunātām ķermeņa kustībām parāda, vai apgalvojums ir pareizs vai nepareizs.

1. Es vienmēr eju pa ceļa labo pusi.
2. Es neskrienu uz braucamās daļas.
3. Es nešķērsoju ielu, ja luksoforā deg sarkanā gaisma.
4. Vakaros es neizmantoju atstarotāju.
5. Es skatos, vai pa vārtiem neizbrauc automašīna.

Šī temata stundās iesakām izmantot G. Beloragas mācību līdzekli “Drošība uz ielām un ceļiem” (izdevuma “Sākums” pedagoģiskā bibliotēka, Apgāds Zvaigzne ABC 2004).

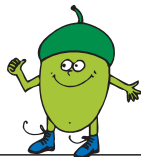
ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Rokas saliektas elkoņos un novietotas krūšu augstumā. Vienas rokas pirksti saliekti dūrītē. Otrās rokas plauksta pavērsta vertikāli uz augšu ar nedaudz saliektiem pirkstiem. Dūrīti iespiest saliektajā plaukstā. To pašu veikt, mainot roku.

IESPIESTA TEKSTA NORAKSTS

Turpmāk no mācību grāmatas var norakstīt jebkuru teikumu (spējīgākie skolēni) vai tikai vārdus, kuros visu burtu rakstība jau ir apgūta.

PASMAIDĪSIM

98.–99. lpp.

Jānis Sirmbārdis. Āziša ābece

Anekdotes

Burts *h*

Pieturas punkti

- Humors
- Burta *h* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Alberts Kronenbergs

Haizivs saķer viens un divi
Harpūnu tikpat kā zivi.

MĀCĪBU GRĀMATA

LASĪŠANAS IEVADVINGRINĀJUMS

Lasot ievadvingrinājumu, lai iejūtas smejošā cilvēka “ādā” un lasa skaļi to rindu, kuru grib. To var darīt tikai tad, kad vingrinājums labi apgūts un to var raiti izlasīt.

Var lasīt arī no augšas uz leju.

Atvēruma kreisajā malā ir doti zīmējumi un izsaukmes vārdi zem tiem. Skolēniem vajadzētu sasaistīt šos vārdus ar zīmējumiem.

- Kad tā saka?
- Domāt situācijas, teikumus, iesaistot šos izsaukmes vārdus.
- Ko saka bērni zīmējumos?

Vārdus *hameleons* un *helikopters* ieteicams izlasīt pirms dzejoļa lasīšanas. Noteikti jānoskaidro arī šo vārdu nozīmes.

Anekdotes var mēģināt lasīt lomās.

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Rokas saliektas elkoņos, atbalstītas pret solu. Plaukstas ar iztaisnotiem pirkstiem saspīestas viena pret otru. Pakāpeniski veic pretējo pirkstu atvienošanu un savienošanu. Pārēji pirksti neatvienojas. Var katru pirkstu atvienot 1 reizi vai vairākas reizes. Veicot šo vingrinājumu, var skaitīt līdzī kustībām, piemēram, ikšķus atvieno un savieno vienu reizi, rādītājpirkstus – divas reizes, vidējos pirkstus – trīs reizes utt. Var arī sākt skaitīt no mazā pirkstiņa.

BURTNĪCA

Skolēni savās burtnīcās tikai uzzīmē “nepareizos” zīmējums, bet nekrāso tos. Tad apmainās burtnīcām ar klasesbiedru un izkrāso “nepareizo” klasesbiedra zīmējumā.

100.–101. lpp.

Pēc Frensisas Frēlihas. Kļūdīšanās
Frensisa Frēliha. Kā divas ūdens lāses
Burts *H*

Pieturas punkti

- Humors, pārpratumi
- Higiēna
- Burta *H* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Jānis Baltauss

Helēnstantei haoss hallē:
Helikopters herbārijā,
Haizivs halātā sēž hallē...
Helēnstante histērijā.

Helēnstante – hop, hop, hopā –
Hūtes, hanteles vāc kopā.
Helēnstante – hejā, hē –
Halli slaukot, haltūrē.

Helikopters hiacintēs,
Haizivs himnas dzied ar hūti...
Helēnstantei haoss hallē.
Helēnstantei grūti.

Zaķis dip,
Zaķis dip,
Zaķu māte dipatā,
Siki, mazi zaķuliši
Ļepatāt ļepatāja.

MĀCĪBU GRĀMATA

Vērojot zīmējumu, skolēni varētu minēt, kurš ir Hips, kura – Hopa. Bērni varētu domāt ieteikumus zaķēnu vecākiem, ko darīt, lai bez kļūdīšanās atšķirtu diviņus.

Kad skolēni ir izteikuši savus priekšlikumus, skolotājs var nolasīt fragmentu, kurā aprakstīts, kā problēmu atrisināja zaķu ģimenē.

Frensisa Frēliha

Lentes un cepures

Tētis Pūkļipa pagalam noskaities: – Kā lai abus resgaļus atšķir, ja tie ir līdzīgi kā ūdens lāses?

Viņš labu brīdi domā, tad pasauc Hipu un Hopu un paziņo: – Turpmāk Hopa sies ausīs lentes!

Taču Hopa nemaz nepriecājas. Ja viņa sies lentes, bet brālis Hips ne, tad jau abi vairs nebūs nekādi diviņi. Hopa jūtas tik apbēdināta, ka ir tuvuraudāšanai.

Māmiņa, sapratusi misēkli, steidz to labot. Patiesībā viņa jau sen domājusi, kā abus atšķirt.

Viņa izņem no atvilktnes divas cepures – sarkanu un zilu. Ja Hips cieši apsolās vienmēr valkāt zilo cepuri, tad māšelei Hopai pienāktos sarkanā. Un par lentēm varētu aizmirst!

Urrā! Abi diviņi ir ļoti apmierināti.

Šajā stundā skolēni varētu pastāstīt no savas pieredzes dažādus smieklīgus gadījumus – pārpratumus.

VĒL VIENS SKOLOTĀJA PĀRSTEIGUMS

Skolotājs var piedāvāt skolēniem izlasīt kādu ļoti garu vārdu, kurš sākas ar *H* (vārds uzrakstīts drukātiem burtiem uz tāfeles vai lielas lapas), piemēram, **HIDROELEKTROSTACIJA**.

Skolēni mēģina šo vārdu izlasīt, pēc tam kopīgi noskaidro, ko šis vārds nozīmē.

Pēc tam no garā vārda burtiem veido jaunus vārdus (sauc vai drukā), piemēram, *jaka, es, roka* utt. Nerīkojiet sacensības! Priecājieties par katru vārdu, kuru skolēni saskata.

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Rokas saliektas elkoņos, atbalstītas pret solu. Pakāpeniski savieno katru pirkstu ar īkšķi (sasveicinās), sākot no rādītājpirksta un beidzot ar mazo pirkstiņu – un otrādi. Sākumā vingrinājumu veic ar katru roku atsevišķi, pēc tam – ar abām kopā. Varat kāpināt tempu. Var arī “sasveicināties” ar katru pirkstu vienu vai vairākas reizes.

BURTNĪCA

Līdzīgu uzdevumu var izdomāt bērni paši un piedāvāt izpildīt klasesbiedriem un skolotājam.

102.–103. lpp.

Vitauts Ļūdēns. Lāča miegs

Pēc Frensisas Frēlihas. Sapnis

Burti *dz, dž, Dz, Dž*

Pieturas punkti

- Humors
- Sapņi
- Burtu *dz, dž, Dz, Dž* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Alberts Kronenbergs

Degunradzis gaitā smagā
Džungļos kokus lauž un dragā.

Dzīvo dzīvē dzīvu dzīvi,
Dzīvam dzīvē dzīva dzīve.

MĀCĪBU GRĀMATA

Vingrinājums teksta “Sapnis” izpratnei. Šo vingrinājumu skolotājs sagatavo iepriekš.

Atzīmē × pareizajā lodziņā!

	JĀ	NĒ
Zaķēna īstais vārds ir Andžiņš.		
Zaķēns atrod klusu vietīņu, lai paspēlētos.		
Andžiņš sapņos nokļuva Amerikā.		
Sapņos zaķēna vārds ir Tarzans.		
Zaķēns sapņos drosmīgi cīnās ar tīģeriem.		
Māmiņa pamodina Andžiņu.		

Skolotājs var nolasīt vēl vienu fragmentu no F. Frēlihas grāmatas “Zaķu stāsti visam gadam”. (Šajā fragmentā nomainīts zaķēna vārds [Kārlēns – Andžiņš], lai skolēni vingrinātos skaņas *dž* izrunā).

Frensisa Frēliha

Mierinājums

– Vai sapņos redzēji lapsu? – Tomiņš Pūklīpa jautā mazulim Andžiņam.

– Jāa ... nē! Nu, redzēju gan, – Andžiņš mazliet samelo.

Viņš nestāstis Tomiņam, ka sapņos bijis Tarzans. Brālis smiesies un citi droši vien arī, tāpēc noslēpums jāpatur pie sevis.

– Es sapņoju, ka esmu džungļos un ka mani kāds sagrābj aiz ķepas. Man šķita, ka tā ir Rudaste, – Andžiņš stāsta Tomiņam.

– Ak tu, mazais nejēga! Lapsas džungļos nedzīvo! – brālis paskaidro.

“Tas gan labi,” Andžiņš nodomā. “Rīt sapņos atkal būšu Tarzans.”

Ieteicams ar skolēniem pārrunāt, kāpēc Andžiņš gribēja sapnī būt Tarzans. Kas ir Tarzans?

Skolēni varētu pastāstīt arī savus sapņus.

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Rokas saliektas elkoņos, pirksti saspiesti dūrītēs. Bērni varētu iztēloties, ka dūrīte ir pirkstu mājiņa. Pirksti pa vienam “dodas pastaigāties”. Pirmais no mājas iznāk mazais pirkstiņš (abu roku mazie pirkstiņi tiek iztaisnoti). Tāpat turpina pārējie pirksti pēc kārtas. Kad visi pirksti iztaisnoti, pirksti “dodas mājās”, sākot no mazā pirkstiņa.

BURTNĪCA

Krustvārdu mīklas atminējumi:

džemperis, degunradzis, dzenis, džinsi, dzērve, kaudze, spuldze, dzija, dadzis.

Vidū no augšas uz leju – *mudžeklis*.

Var mudžekli zīmēt, var veidot no aukliņām u. c.

Kur dabā redzēts mudžeklis?

Var spēlēt spēli “Mudžeklis”.

Klasē izvēlē mudžekļa atšķetinātāju – vienu vai vairākus. Ja liela klase, var veidot vairākus mudžekļus.

Atšķetinātājs iziet no klases vai stāv ar muguru pret pārējiem skolēniem, lai neredzētu, kā tiek veidots mudžeklis.

Pārējie skolēni sastājas aplī, sadodot rokas. Satvērienu nedrīkst atlaist. Sāk veidot mudžekli, kāpjot pāri kādam satvērienam vai lienot zem satvēriena, utt. Kad mudžeklis izveidots, paaicina atšķetinātāju, lai mēģina mudžekli atšķetināt.

Veidojot mudžekli, var ierobežot gājienu skaitu. Var to arī nedarīt.

104.–105. lpp.

Jāzeps Osmanis. Hallo – hallo!

Burti *h, H, dz, dž, Dz, Dž*

Pieturas punkti

- Humors
- Sarunas pa telefonu, pieklājības frāzes
- Lomu spēle
- Tālruņa numuri steidzamos gadījumos
- Burtu *h, H, dz, dž, Dz, Dž* rakstība, burtu savienojumi

RUNĀ RAITI!

Nīderlandiešu tautasdziesma

Divi lāči grozu pina –
Tas gan bija brīnums,
Tiešām brīnums, milzu brīnums –
Lāči, kuri strādāt zina.
Hi – hi – hi,
Ha – ha – hā,
Es te stāvu
Maliņā.

Divas lelles dziju tina –
Tas gan bija brīnums,
Tiešām brīnums, milzu brīnums –
Lelles, kuras strādāt zina.
Hi – hi – hi,
Ha – ha – hā,
Es te stāvu
Maliņā.

Žirafes man' projām dzina –
Tas gan bija brīnums,
Tiešām brīnums, milzu brīnums –
žirafes, kas bārties zina.
Hi – hi – hi,
Ha – ha – hā,
Es te stāvu
Maliņā.

Skolēni arī varētu sacerēt līdzīgus dzejolišus pēc šo tautasdziesmu parauga.

MĀCĪBU GRĀMATA

Uzdevumā *Kurus teikumus tu varētu izmantot, runājot pa telefonu?* ir doti arī lieki teikumi.

Spēlējot situācijas “Sarunas pa telefonu”, svarīgi vispirms pārrunāt, kādas un kāpēc pieklājības frāzes jālieto, sarunājoties pa telefonu. Vajadzētu mācīties īsi pateikt savu sakāmo.

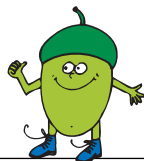
Skolēni varbūt var piedāvāt arī citas situācijas lomu spēlei. Sarunas pa telefonu varat spēlēt arī citās stundās.

Pievērsiet uzmanību tālruņa numuriem 01, 02, 03, 112. Vai skolēni zina šos numurus? Kuros gadījumos uz tiem jāzvana? Kā jārunā pa telefonu šādā steidzamā gadījumā? Vai bērni zina vēl citus speciālos tālruņa numurus?

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Rokas saliektas elkoņos, atbalstītas pret solu. Labās rokas pirksti saliekti dūrītē, kreisās rokas pirksti nesaliekti. Labā roka “dodas ciemos” pie kreisās plaukstas, pēc tam kreisās rokas pirksti, saliekti dūrītē, “dodas ciemos” pie labās plaukstas. Tā turpina, arvien kāpinot tempu.

NĀK ZIEMASSVĒTKI

106.–119. lpp.

Tautasdziesmas

Ticējumi

Rotaļa “**Vilks un kaza**”

M. Cielēna. Ceļā uz Ziemassvētkiem

V. Plūdonis. Ziemassvētku rūķītis

J. Osmanis. Eglīte

Pēc V. Černoglazovas. Pie Ziemassvētku vecīša

Tautasdziesmas par ziemu

A. Vējāns. Ziemas spārni

Tautas pasaka. Sala derības ar zaķi

V. Kalniņš. Ziemassvētku rūķi

U. Auseklis. Piparkūka

Pieturas punkti

- Dzejoļi Ziemassvētkos
- Sižetiskie attēli
- Ziemassvētki tautasdziesmās, ticējumos, mīklās, rotaļās, Ziemassvētku ēdieni
- Luga Ziemassvētkos
- Valodas tēlainums
- Salikteņu veidošana
- Uzmanības, vērīguma uzdevums
- Drošības noteikumi ziemā

RUNĀ RAITI!

Uldis Auseklis

tin, tin, tin –
debesis baltu kamolu vaļā tin,
debesis balti, balti
Ziemassvētkus svin.

zin, zin, zin –
zilītes slaidākās eglītes zin,
zilītes slaidākās eglītēs
Ziemassvētkus svin.

min, min, min –
svēcītes gaismiņas vārdu min,
svēcītes gaismiņu minot,
Ziemassvētkus svin.

dzinn, dzinn, dzinn –
tava balsniņa kā zvaniņš dzinn,
tava balsniņa kā zvaniņi
Ziemassvētkus svin –

MĀCĪBU GRĀMATA

Decembra mēnesī skolā sākas gatavošanās Ziemassvētkiem. Skolotājam būtu jāatceras, ka mazajiem pirmklasniekiem tie būs pirmie lielākie un gaidītākie skolas svētki, tāpēc jāvelta īpaša vērība dažādiem sagatavošanās darbiņiem, protams, aktīvi iesaistot visus klases bērnus.

Lai skolotājam nebūtu jātērē laiks, meklējot darbus par Ziemassvētku tēmu, piedāvājam gan iemācīties rotaļas, gan ludziņu, ko lēnām un laicīgi iestudēt klases vakaram, gan tautasdziesmas un dzejoļus, kurus skandēt pie klases eglītes un mājās.

Iesakām skolotājam pašam veikt laika plānojumu decembra mēnesim, ievērojot savas klases bērnu zināšanu un prasmju līmeni.

Rotaļa *Vilks un kaza*

Adat, meitas, ko a-da-ti, a-dat, meitas, ko a-da-ti,
Vil-kam ze-ķes no-a-dat, vilkam ze-ķes no-a-dat.

Rotaļnieki stāv aplī, ar seju dejas ceļa virzienā, rokas nesatvertas. Izrauga vienu “vilku” un vienu “kazu”. Dziedot pirmo pantu, visi soļo cits aiz cita pa dejas ceļu uz priekšu “adot” (saliek pretējo roku iekšā un rādītāja pirkstus kopā – cilpā. Šīs katras rokas cilpas ieāķē vienu otrā un maina ieāķēšanos otrādi). Dziedot otro pantu, iesprauž rokas sānos un, ceļot augstu celi liektās kājas, soļo pa dejas ceļu, imitējot brišanu. Dziedot trešo pantu, dalībnieki pagriežas ar sejām uz centru un sadodas rokās. Iepriekš izraudzītā “kaza” iet dārziņa vidū. Dziedot ceturto pantu, pie vārda “augstu” visi dalībnieki paceļ satvertās rokas uz augšu un palecas, tad rokas nolaiž un drusku pietupstas. Pie piektā panta visi atlaiž rokas un notupstas, arī “kaza”, imitējot gulēšanu. Pie sestā panta dalībnieki veikli pieceļas un satver rokas. “Vilks” mēģina

“kazu” noķert. Dārziņā stāvošie “kazai” ļauj brīvu ceļu, bet “vilkam” liek šķēršļus priekšā, to nelaiž. Šo pantu dzied tik ilgi, līdz “vilks” “kazu” noķer.

Rotaļas atkārtojumā “vilks” un “kaza” izrauga sev vietniekus.
(*Rotaļas. – R: Zvaigzne, 1992, 163. lpp.*)

Tautasdziesma

Pirāgam, nabagam
Krāsni kājas nosvilušas;

Ejat, bērni, ķeriet ciet,
Ēdat viņu dziedādam’.

Ceļā uz Ziemassvētkiem

Samba ♩ = 120

Mārča Kalniņa mūzika
Māras Cielēnas vārdi

♩
♭

1. Snie-dziņ, snie-dziņ, snie-dziņ, uz ku-rie - ni tu? Uz
2. Dziesmiņ, dziesmiņ, dzies-miņ, uz ku-rie - ni tu? Uz

Zie-mas-svēt-kiem, Zie-mas-svēt-kiem li - do - šu.
_ " _ ska-nē - šu.

Snie-dziņ, sniedziņ, snie - dziņ, uz ku-rie - ni tu? Uz
Dzies-miņ, dziesmiņ, dzies - miņ, uz ku-rie - ni tu? Uz

Zie-mas-svētkiem es, es li - do - šu. Tas
_ " _ ska - nē - šu.

tik ir jau - ki: pa ce-ļam mums!

F₇ B \flat

Di - va - tā dro - šāks būs li - do - jums.
Tri - ja - tā skais - tāks būs ska - nē - jums.

B \flat C_m E \flat

Di - va - tā, di - va - tā, di - va - tā būs
Tri - ja - tā, tri - ja - tā, tri - ja - tā būs

F₇ B \flat

dro - šāks, dro - šāks li - do - jums.
skais - tāks, skais - tāks ska - nē - jums.

instr. E \flat B \flat

F₇ %

3. Gaismiņ, gaismiņ, gaismiņ, uz kurieni tu?
Uz Ziemassvētkiem, Ziemassvētkiem spīdēšu.

Gaismiņ, gaismiņ, gaismiņ, uz kurieni tu?
Uz Ziemassvētkiem es, es spīdēšu.
Tas tik ir jauki: pa ceļam mums! Četratā gaišāks būs spīdējums.
Četratā, četratā, četratā būs gaišāks spīdējums.

Par lugu “Pie Ziemassvētku vecīša” (pēc Veltas Černoglazovas)

Lugas sākumā ir paredzēta Lielā rūķa uzruna skatītājiem. Apjoma dēļ to neierakstījām mācību grāmatā, bet piedāvājam rokasgrāmatā skolotājam. Šo tekstu var runāt gan Lielais rūķis, gan skolotājs.

Pēc rūķu dejas

Lielais rūķis. Jūs taču ticat brīnumiem, vai ne? Vai gribat pacie-
moties rūķu ciemā? Tas ir pavisam vienkārši: trejdeviņas reizes pa labi,
trejdeviņas reizes pa kreisi, zem kuplākās egles – Rūķu zemē iekšā!
Un pirmais, ko jūs ieraudzīsiet Rūķu ciemā, būs Ziemassvētku vecīša
māja. Miļi gaidīti!

Tad pie durvīm klauvē.

Pašās beigās

Ziemassvētku vecītis. Paldies jums par draudzību un brīnišķīgo
svētku sajūtu!

Visi kopā dzied dziesmu par eglīti.

Beidzamajā skolas dienā pirms garajām ziemas brīvdienām skolotājs
vēl ar skolēniem pārrunā drošības noteikumus, kuri jāievēro ziemā.
Iesakām izmantot G. Beloragas izdevumu (sērijā žurnāla “Sākums”
pedagoģiskā bibliotēka) “Drošība dažādās situācijās” (Apgāds Zvaigzne
ABC).

BURTNĪCA

Burtnīcas “Mazā Zile” lappusēs skolotājs piedāvā skolēniem veikt
dažādus vingrinājumus. No mācību grāmatas bērni var norakstīt kādas
tautasdziesmas vai dzejoļa rindiņas vai pantiņu (spējīgākie skolēni),
sacerēt stāstiņu pēc dotajiem zīmējumiem (109., 110. un 117. lpp.) un
ierakstīt burtnīcā virsrakstu un pāris teikumu; skolotājs tukšo lineā-
tūru var izmantot diktātu un citu radošu darbiņu rakstīšanai.

ROKU UN PIRKSTU VINGRINĀJUMS

Joprojām izmantojami gan mācību grāmatā piedāvātie, gan pašu
bērnu un skolotāja izdomātie vingrinājumi rokas sikās muskulatūras
attīstīšanai. Skolotājs vērš uzmanību skolēnu rakstīšanas kultūrai
stundās.

PASKAIDROJUMI PAR DARBU STUNDĀ

3.–7. lpp.

Skolēnu radošie darbi par vārda *zīle* dažādajām nozīmēm.

Pēc Ernasa Taubes. Lasīšana

Pieturas punkti

- Iepazīšanās ar mācību grāmatu "*Zīle*"
- Dzimtās valodas daiļskanība
- Vārdu daudznozīmība (*zīle* u. c.)
- Skolēna pienākumu nozīme

Pirmās latviešu valodas stundas varētu būt atvēlētas pārrunām par latviešu valodu, tās skanīgumu, valodas kultūru. Stundās būtu ieteicams izmantot sērijas "Sprīdi pa sprīdim" mūsdienu dzejnieku dzejoļu grāmatiņu "Ak tu viens!", lai bērni pārliecinātos par dzimtās valodas daiļskanību. Skolotājam vajadzētu uzsvērt, ka ikvienam jā rūpējas par savas valodas "tīrību", labskanību. Diskusijas ceļā būtu vēlamams noskaidrot, kāpēc latvietim jā mācās latviešu valoda.

Teksts

Mācību grāmatas sākumā doti teksti, kurus sacerējuši skolēni. Tajos uzsvērtas vārda ZĪLE dažādās nozīmes. Skolotājs varētu rosināt bērnus sacerēt radošus darbiņus par šo tēmu. Pēc tam klasē varētu izveidot kopīgu grāmatu "Zīle" ar skolēnu radošajiem darbiem un zīmējumiem. Vēl varētu izveidot izstādi vai stendu ar tām rakstnieku, dzejnieku grāmatām, kurās pieminēts vārds ZĪLE visā šī vārda daudznozīmībā.

Pēc E. Taubes. "Lasīšana".

Pirms šī teksta lasīšanas skolotājs varētu dot piemērus vārdiem ar dažādām nozīmēm (*acs* – cilvēka *acs*, *adatas acs* u. c.), bet bērni šos vārdus varētu iesaistīt teikumos.

Vārds *lasīt* arī ir daudznozīmīgs. Bērniem ar skolotāja palīdzību vajadzētu noskaidrot šī vārda nozīmes. Sīkāk pievērst uzmanību nozīmei – *lasīt* grāmatu. Katrs bērns īsi varētu pastāstīt, ko viņš vislabprātāk lasa. Tekstu ieteicams lasīt arī lomās.

Malas (slejas lappušu ārmalās)

Mīklu atminējumi: *zīle, grāmata*.

Šeit un turpmāk mācību grāmatā ar simboliņu *divas Zīles sarunājas* apzīmēti jautājumi, kas paredzēti pārrunām, diskusijām klasē. Protams, 1. klases skolēni vēl tikai mācās diskutēt.

8.–10. lpp.

Pēc Ilzes Indrānes. Labā grāmata

Pieturas punkti

- Saudzīga attieksme pret grāmatu
- Lasīšanas kultūras veidošana
- Priekšstats par veselības vērtību, tās saglabāšanu
- Pašvērtējums

Teksts

Pirms teksta lasīšanas izvirzīt jautājumu, kas, skolēnuprāt, varētu būt labā grāmata (saistībā ar teksta virsrakstu). Tad, izlasot tekstu, konstatēt, ka labā grāmata ir ābece. Noskaidrot, kāpēc ābeci var nosaukt par labo grāmatu.

Jautājumi un uzdevumi

4. Pēc atbildes uz šo jautājumu varētu izvērst diskusiju par saudzīgu attieksmi pret grāmatu un tās glabāšanu.

5. Rosināt bērnus saskatīt latviešu valodas mācību grāmatas atšķirību no ābece. Secinājumi jāizdara pašiem bērniem.

6. Pārrunas varētu notikt pie grāmatu izstādes. Izstādi varētu veidot no bērnu atnestām un bibliotēkas grāmatām. Šo jautājumu varētu plašāk izvērst un turpināt literārās lasīšanas stundā (skat. *G. Andersone, D. Ērgle*. Ārpusklases lasīšana. Metodiski ieteikumi sākumskolas skolotājiem).

8. Iespējams uzdevumu papildināt ar bērnu izdomātiem vārdiem vai skolotāja dotajiem vārdiem, piemēram, *izteiksmīgi, ātri* u. c.

11. Pēc dzejoļa izlasīšanas pārrunāt, kādas grūtības bija Vijai un skolēniem pašiem, mācoties lasīt, kādas rakstura īpašības nepieciešamas, lai iemācītos lasīt raiti.

Pievērst uzmanību vārdiem – *sija, jauda, aši*.

Atkarībā no klases sagatavotības pakāpes pēc skolotāja ieskatiem 7., 9., 10. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

Malas

Savu ābeci bērni var zīmēt gan stundā, gan mājās, pēc tam izveidojot zīmējumu izstādi.

Pārrunas par lasīšanas kultūru un higiēnu.

Papildus iesakām pārrunāt šādus jautājumus.

- Vai šie ieteikumi (zem virsraksta *Lūdzu, centies ievērot!*) tev palīdz rūpēties par veselību?
- Kādi noteikumi vēl jāievēro mācoties?

11.–13. lpp.

Latviešu tautas pasaka. Gudrais muļķītis

Pieturas punkti

- Gudrība, attapība
- Stāstījuma teikums

Teksts

Pēc teksta lasīšanas skolotājs uz tāfeles vai atsevišķām lapām var piedāvāt bērniem tabulu, ar kuras palīdzību pārbaudīt, vai skolēni tekstu izpratuši. Darbu var veikt arī grupās.

Atzīmē ar × pareizos apgalvojumus!

<i>Kādam tēvam bija divi dēli.</i>	
<i>Tēvs uztaisīja jaunu istabu.</i>	
<i>Vidējais dēls ieveda istabā zirgu.</i>	
<i>Salmu vezums piepildīja visu istabu.</i>	
<i>Muļķītis ienesa istabā sveci.</i>	
<i>Tēvs veco istabu atdeva muļķītim.</i>	

Papildus var dot uzdevumu – izlabot nepareizos apgalvojumus.

Jautājumi un uzdevumi

Šajās un turpmākajās stundās īpaša vērība veltāma stāstījuma teikumam. Te vēlams nostiprināt tās prasmes, kuras skolēni sākuši apgūt ābece periodā.

4. Pēc šī jautājuma apspriešanas varētu arī paprātot, kāpēc tieši muļķītis prata piepildīt istabu.

6. Sniegt priekšstatu par sakāmvārdiem.

Papildus var spēlēt spēli ar signālkartītēm. Skolotājs lasa sakām-vārdus, bet skolēni, paceļot atbilstošas signālkartītes, analizē, kurš sakām-vārds runā par gudrību, kurš – par muļķību.

Sakām-vārdi

- ◆ *Kamēr dzīvo, tikmēr mācies.*
- ◆ *Dzīvo kā pa miglu.*
- ◆ *Prāts līdz ar cilvēku aug.*
- ◆ *Gudrs saprot no pusvārda.*
- ◆ *Vīrs kā miets, prāts kā siets.*
- ◆ *Mūžu dzīvo, mūžu mācies.*
- ◆ *Viņš prātu maizē apēdis.*

8. Daudzpunktes vietā iederīgi šādi vārdi:

sarkanā

zaļā

vienāda garuma (nav pilnīgi vienādas, jo krāsas atšķirīgas)

nedeg

baltajai

11. Pievērst uzmanību cilvēka vārda rakstībai.

Atkarībā no klases sagatavotības pakāpes pēc skolotāja ieskatiem 5., 8., 9., 10. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

Malas

Miklu atminējumi: *svece, zirgs, istaba, gaisma.*

14.–16. lpp.

Jāzepe Osmanis. Miklainā soma

Pieturas punkti

- Veiksmes un neveiksmes mācībās
- Stāstījuma teikums
- Lielie sākuma burti
- Savas mācību vides organizēšana, dažādu mācību līdzekļu izmantošana

Teksts

Pievērst uzmanību vārdiem un teicieniem:

tipina;

drūmas, melnas domas;

plecos ierautā galva.

Jautājumi un uzdevumi

3. Sniegt priekšstatu par teikām.

Tests teikas izpratnei (var veikt pāros vai grupās)

Pasvītro pareizo atbildi!

Dzeguze senos laikos bija

◆ *putns,*

◆ *meitene,*

◆ *zēns.*

Meitenei mācīties

◆ *patika,*

◆ *ļoti patika,*

◆ *nepatika.*

Viņas māte par to bija

- ◆ *ļoti dusmīga,*
- ◆ *priecīga,*
- ◆ *dusmīga.*

Māte teica:

– *Ja nekā nezināsi, tad arī visu mūžu tā*

- ◆ *pogosi,*
- ◆ *kūkosi,*
- ◆ *svilposi.*

Meita palika par

- ◆ *lakstīgalu,*
- ◆ *bezdelīgu,*
- ◆ *dzeguzi.*

Kad tests izpildīts, teikumus ieteicams izlasīt pareizi.

8. Skolotājs papildus var dot arī citus uzdevumus.

Sameklē garāko teikumu!

Sameklē teikumu, kurā ir ... vārdi!

Izlasi trešo teikumu! U. tml.

9. No skolas somas izbirušas šādas lietas:

penālis, zīmuļi, grāmatas, burtnīca, lineāls.

10. Pievērst uzmanību cilvēka vārda un uzvārda rakstībai.

11. Pievērst uzmanību lielo sākuma burtu un pieturzīmju lietojumam.

9. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

Malas

Piedāvājam vēl šādus ticējumus.

- ◆ *Kad gulēt iet, tad vajaga grāmatu likt pagalvī, lai paliktu gudrāks.*
- ◆ *Ja grāmatu atstāj vaļā un pats aiziet projām, tad velns apēd visus burtus.*
- ◆ *Kad mācās, tad nedrīkst ēst, jo tad apēd gudrību.*
- ◆ *Ja zēnam ir īsi mati, tad tas ir gudrs.*
- ◆ *Ja matu gali stāvus stāvo, tad esot gudrs.*

Miklu atminējumi: *gudrība, grāmata, zīmulis.*

Papildus iesakām pārrunāt šādus jautājumus.

- Kas kārtu tavu skolas somu?
- Kādi mācību līdzekļi ir tavā somā?
- Kā tu katru no tiem izmanto?

17.–19. lpp.

Latviešu tautas pasaka. Gudrā atbilde

Pieturas punkti

- Attapība – palīgs dzīvē
- Analīze un sintēze
- Stāstījuma teikumu veidošana
- Plānojot dienu, iespējams sekmīgāk tikt galā ar pienākumiem

Teksts

Pievērst uzmanību nedēļas dienu nosaukumiem, secībai, ja iespējams, arī rakstībai.

Radošās domas attīstīšanai varētu bērniem pajautāt:

- *Par ko karalis varēja sadusmoties uz saimnieku?*
- *Kādu iemeslu pēc vispār cilvēki dusmojas cits uz citu?*
- *Par ko tu dusmojies?*
- *Vai dusmoties ir labi? Kāpēc?*

Jautājumi un uzdevumi

4. Pasakai atbilst 3. un 4. teikums.

6. Veidojas divas grupas:

<i>prātīgs</i>	<i>negudrs</i>
<i>skolots</i>	<i>dumjš</i>
<i>gudrs</i>	<i>muļķīgs</i>
<i>zinošs</i>	
<i>attapīgs</i>	

Ar katru vārdu vēlams sadomāt vārdu savienojumus.

8. Vārdu skaits teikumos nav ierobežots. Iespējami visdažādākie teikumu turpinājumi.

3., 6., 7., 8. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

Malas

Atbildes uz āķīgajiem jautājumiem:

astotajā gadā

kam kurpēs vai zābakos ir iesistas naglas (staigā uz naglu galvām)

no tukšas

divi kažoki

kad tas ir sasalis

Pieļaujamas arī citas asprātīgas atbildes.

20.–22. lpp.

Jāzepts Osmanis. Kāpēc – tāpēc

Pieturas punkti

- Kāpēc ir jāmacās
- Jautājums un atbilde
- Jautājuma teikums

Teksts

Skaidrojot iespējamus neskaidros vārdus, izmantot grāmatas zīmējumus. Skolēni varētu iemācīties no galvas pa vienam jautājumam un runāt dzejoli it kā lomās, bet skolotājs runā dzejoļa atbildes daļu. Šādi dramatizējot dzejoli, lasījums kļūst "dzīvāks".

Jautājumi un uzdevumi

Šajās stundās īpaša uzmanība veltāma jautājuma teikumam.

4. Pieļaujamas dažādas atbildes, asprātīgas, ne tikai zinātniski precīzas.

5. Šo uzdevumu varētu veikt grupās uz lapām vai pie tāfeles, veidojot "ideju zirneklī", piemēram:

atbildi meklēju Internetā

?

izlasu grāmatā

vaicāju mammai

6. un 7. Ja skolēnu rakstītprasme ir pietiekami augstā līmenī, skolotājs var piedāvāt bērniem 4 lielas lapas ar virsrakstiem:

- ◆ draugs,
- ◆ skolotājs,
- ◆ ārsts,
- ◆ Latvijas prezidente.

Iespējami arī citi, aktuālāki varianti.

Skolēni ar krāsainiem flomāsteriem raksta jautājumus šajās lapās.

Ja viņi vēlas, aiz jautājuma var uzrakstīt savu vārdu.

Uzdevumu var veikt pat nedēļas garumā un jautājumus var izmantot audzinātāja stundās, uzaicinot ciemos, piemēram, ārstu.

8. Neiederas šādi vārdi:

- asara* (pārējie ir zivju nosaukumi)
- zirgs* (pārējie ir dzīvnieku mazuļu nosaukumi)
- ērglis* (pārējie ir mājputnu nosaukumi)
- gudrinieks* (pārējie vārdi vairāk saistīti ar palaidnībām)

Malas

Miklas atminējums – *ligzda*.

23.–25. lpp.

Latviešu tautas pasaka. Muļķa kungs

Pieturas punkti

- Gudrība/muļķība
- Jautājumu veidošana par saturu
- Loģiskā darbību secība
- Veselības saglabāšana
- Lēmumu pieņemšana

Teksts

Tabula teksta izpratnes pārbaudei.

Iezīmē × pareizajā lodziņā!

	Jā	Nē
<i>Kungs bija ietīnīes kažokā.</i>		
<i>Zemnieks bija ietīnīes segā.</i>		
<i>Kungs ragavās jautri lēkāja.</i>		
<i>Kungs atdeva zemniekam kažoku.</i>		
<i>Zemnieks atdeva kungam tiklu.</i>		
<i>Zemnieks bija attapīgs.</i>		
<i>Kungs pārbrauca mājās nosalis.</i>		

Jautājumi un uzdevumi

3. Nenoraidīt dažādus teikumu turpinājumus, bet beigās akcentēt pretējās rakstura īpašības.

5. Pievērst uzmanību, kā pareizi ģērbties dažādās situācijās ziemā, lai saudzētu savu veselību.

7. Daļēji sasauca ar 5. uzdevumu.

Šo uzdevumu skolotājs var padarīt uzskatāmu.

Klasi sadala grupās. Katrai grupai iedod lietu nosaukumus (uzrakstīti uz atsevišķām lapiņām) divos eksemplāros. Skolotājs uzaicina bērnus izlasīt piedāvāto lietu nosaukumus. Pēc tam skolēni izvēlas vajadzīgās lietas Ilzei un Andrim, pieliekot vai piestiprinot lapiņas pie atbilstošiem uzrakstiem – **Ilze, Andris**. Kad darbs veikts, salīdzina

grupu darbu. Ja nepieciešams, aizstāv vai noraida kādu variantu, piemēram, ja Andrim tiek piedāvāts kažoks, tas jānoraida, jo kažokā ir grūti slēpot, nav kustību brīvības u. tml. Ja Andrim piedāvā saulesbrilles, šo ideju ir iespējams aizstāvēt.

Uzdevuma izpilde pieļauj diskusiju.

4., 5., 8. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

Malas

Mīklu atminējumi: *kažoks, aukstums.*

Lai jums būtu vieglāk atbildēt uz 24. lpp. malā izteikto jautājumu, izlasiet B. Jirgenzona rakstu "**Kāpēc drēbes mūs silda?**"!

Pirms sākam pārrunas par to, kāpēc drēbes mūs silda, ir jājautā: vai maz drēbes mūs silda? Patiesībā taču ir otrādi: nevis kažoks silda cilvēku, bet cilvēks – kažoku. Citādi tas jau arī nemaz nevar būt. Siltumu var dot tikai tas, ko kurina, bet kažoku neviens nekurina. Cilvēks turpretī, kā jūs droši vien jau zināt, ir savā ziņā līdzīgs krāsniņ, ko kurina. Apēstās uzturvielas gan nesadeg ar liesmu, bet lēni, un siltums rodas vienmēr.

Krāsniņa, ko sauc par cilvēka ķermeni, ir tiešām brīnišķīga lieta. Kurināmās vielas te deg bez liesmas, nenodarīdamas pašam organismam ne mazākās kaites. Un silda...

Šo siltumu mēs rūpīgi sargājam, jo tas ātri aizplūst prom. Lai uzturētu siltas istabas, ziemeļos tās ne vien apsildām, bet siltumu arī glabājam: liekam divkāršus logus, noklājam spraugas. Tāpat mēs cenšamies silto gaisu ilgāk saistīt pie savas miesas, ieslogām to apģērba sienās. Drēbes atdod siltumu apkārtni, bet daudz lēnāk nekā miesa. Sargādams savu siltumu, cilvēks ģērbjas – lai drēbes salst viņa vietā.

To zinot, padomā, kas būtu siltāks – trīs krekli vai viens trīskārt biezs kreklis! Trīs krekli siltumu aizturēs labāk un tāpēc būs siltāks. Lieta tā, ka svarīgi nav tik daudz paši krekli, cik gaiss, kas atrodas kreklu starpās.

Gaiss ļoti slukti vada siltumu, neļauj tam izplatīties. Jo vairāk gaisa starp kreklīm, jo biežāka ir gaisa siena, kas sargā mūsu no aukstuma. Trīs krekli dod trīs gaisa kārtas, trīs gaisa mēteļus, bet viens kreklis, kaut arī tas biežāks – dod tikai vienu gaisa kārtu.

Šī paša iemesla dēļ ziemā liekam divkāršus logus. Starp rūtīm tā uzceļ gaisa sienu, kas neļauj aukstumam nākt istabā un siltumu nelaiž no istabas ārā. Divkāršas rūtis tāpat sargā istabas siltumu tāpat kā divēji krekli mūsu.

Mazputniņš. – Nr. 240. – 1978. – Dec.

26.–28. lpp.

Latviešu tautasdziesmas par ziemu

Pieturas punkti

- Dabas skaistums ziemā
- Tēlaina valoda
- Vārdu secīgums teikumā
- Priekšstats par laika ritējumu (gadalaiki)

Teksts

Pievērst uzmanību valodas tēlainībai. Salīdzināt gadalaiku raksturīgās krāsas.

Skolotājs iepriekšējā dienā var lūgt dažus skolēnus ar augstāku mācāmību mājās iemācīties no galvas citas tautasdziesmas par ziemas skaistumu, piemēram:

*Sniedzi, sniedzi, baltais sniedziņ,
Apklāj zemes melnumiņu
Ar baltām villainēm,
Ar sidraba vizuļiem.*

*Ai, ziemiņa, baltsvārcīte,
Tu diženi rotājies:
Pērļu svārki mugurā,
Dūnu cimdi rociņā,
Galvā samta cepurīte,
Vizuļiem izrakstīta,
Vizuļiem izrakstīta,
Baltām pērlēm piebārstīta.*

Pēc skolotāja ieskatiem tās var norunāt stundas vidusdaļā vai citā piemērotā laikā.

Jautājumi un uzdevumi

4. Rindās neiederas šādi vārdi:

varavīksne (pārējās ir dabas parādības ziemā)

augsts (pārējie vārdi saistīti ar temperatūru)

jūnijs (pārējie ir ziemas mēneši)

ragaviņas (pārējie ir apģērbi)

5. Ja par kādu vārdu rodas domstarpības, var diskutēt.

6. Miklas un to atminējumi.

*Ne sēta, ne plūkta, bet ist**a**bā **z**ied.* (*Leduspuķe*)

*Ziemu kalta n**a**gla.* (*Lāstekā*)

*Rud**e**nī dzimst, pav**a**sarī mirst.* (*Sniegs*)

*M**a**zi, balti put**n**iņi, kur skrien, tur metas.* (*Sniegpārslas*)

*Bez r**o**ku, b**e**z kāju tiltu taisa.* (*Sals*)

7. Pievērst uzmanību – otrais ir jautājuma teikums.

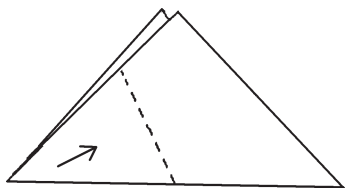
5., 6., 7. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

Malas

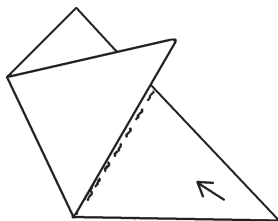
Vēl daži ticējumi saistībā ar ziemu.

- ◆ Kad ziemā liels sals, tad vasarā karsts laiks.
- ◆ Ja ziemā daudz sniegputeņu, tad lietaina vasara.
- ◆ Jo aukstāka ziema, jo bērziem būs saldākas sulas.
- ◆ Ja ziemas beigās ir liela salna, tad gaidāms labs ābolu gads.
- ◆ Ja ziemā ir liela sarma, tad vasarā kokiem būs daudz ziedu un augļu.

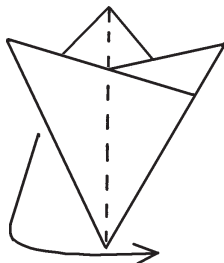
Paraugs, kā locīt papīru, lai izgrieztu sešstarainu sniegpārslīņu:

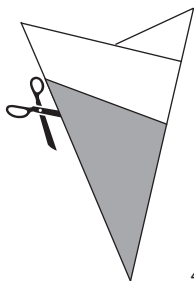
1.

2.

3.

4.

5.

29.–31. lpp.

Eduards Lejgalietis. Brauciens pie vecmāmiņas

Pieturas punkti

- Emocionāla attieksme
- Iztēle
- Miļvārdiņi
- Vārdu secīgums teikumā
- Ģimenes nozīme cilvēku dzīvē
- Paaudžu pēctecība

Teksts

Šo dzejoli ieteicams lasīt vai norunāt skolotājam. Emocionālas attieksmes veidošanai ļoti svarīgi radīt atbilstošu noskaņojumu, pārrunājot grāmatas ilustrāciju, piemeklējot attiecīgu muzikālo fonu u. tml.

Tā kā dzejolis ir samērā grūti lasāms pirmklasniekam, lūgt bērnus dzejoli lasīt klusu. Balsī šo uzdevumu varētu veikt veiklākie lasītāji.

Klausoties dzejoli vai to lasot, bērni var veidot redzes un dzirdes gleznas.

Šo dzejoli nebūtu ieteicams mācīties no galvas.

Jautājumi un uzdevumi

2. Kaut arī dzejolis uzrakstīts it kā 1. personā, tomēr saprotams, ka bērns viens pats vēlā ziemas vakarā ar zirgu nekur nebrauc. Tādēļ pievērst uzmanību ilustrācijai un pārrunāt, ar ko kopā bērns dodas ciemos pie vecmāmiņas.

4. Vajadzētu paskaidrot bērniem, kas ir miļvārdiņi, kāda ir to loma emocionālās noskaņas radīšanā.

7. Pievērst bērnu uzmanību gadalaikam, kurā noris dzejoļa darbība.

4., 5., 7., 8. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

Malas

Pirms spēlēt vectētiņa iemīļoto datorspēli "Esi vērīgs!", ieteicams ar bērniem pārrunāt, kurš spēlē datorspēles, cik ilgi, kurā laikā to dara u. tml.

Vectētiņa iemīļotā datorspēle "Esi vērīgs!" atrodas didaktiskajā materiālā "ZĪLE".

32.–34. lpp.

Pēc Ulda Plotnieka. Pārsteigums

Pieturas punkti

- Vāvere ziemā
- Izsaukuma teikums

Teksts

Pirms teksta lasīšanas pārrunāt ar bērniem, kā mežs dzīvo ziemā (koki, dzīvnieki).

Papildus var izlasīt latviešu tautas teiku "Kā radies vāverei vārds", jo grāmatas tekstā lielāka uzmanība pievērsta tieši vāverei.

Kā radies vāverei vārds

Trīs vīri cirtuši mežā malku.

Te uzreiz viens no viņiem ieraudzījis kokā sarkanīgu zvēriņu ar kuplu asti un izbrīnā iepletis muti:

– Vā!...

Otrs paskatījies uz to pusi un uzsaucis trešajam:

– Ve!...

Trešais tajā mirklī jau pats zvērēnu pamanījis un pārsteigumā iesaucies:

– Re!

Nu sākuši gudrot, kas tas par zvēriņu varētu būt un kādā vārdā saucams. Beidzot nolēmuši dot zvēriņam to vārdu, kāds pirmajā mirklī visiem trim nācis pār lūpām, proti: vā – ve – re.

Jautājumi un uzdevumi

Šajās stundās īpaša uzmanība pievēršama izsaukuma teikumiem.

7. Kad skolēni izlasījuši tautasdziesmas, ieteicams pārrunāt, ko tautasdziesmas stāsta par vāveri (ēdienkarte, izskats, dzīvesvieta).

9. Vāveres kaimiņi ir *stirna, vilks, lapsa, zaķis, alnis*.

10. Jautāt bērniem, ko interesantu viņi saskata šajā uzdevumā (VĀVERE).

Pildot šo uzdevumu, pievērst uzmanību pieturzīmei katra teikuma beigās, vārdu skaitam katrā teikumā, kā arī pirmajam burtam vai vārdam.

3., 4., 5., 6., 9. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

Malas

Miklu atminējumi: *vāvere, čiekurs, egle un čiekuri.*

Pārrunāt, kad eglei ir sarkani čiekuri.

Papildinformācija par vāveri

Vāveres ir tik izplatīti dzīvnieki, ka liekas – tās var sastapt visās pasaules malās. Patiešām, vāveres dzīvo visur, izņemot Austrāliju.

Vāveres ziemu pavada kādā dobumā, kas izklāts ar zariem un lapām, bet pavasarī būvē sev mājokli koka galotnē. Tur tās apmetas un audzina savus 4–6 vāverēnus.

Vāveres pa koka zariem pārvietojas ļoti ātri. Tam noder nagi, kas cieši satver zarus. Spēcīgās pakaļkājas ļauj lēkt no koka uz koku. Bet, lai noturētu līdzsvaru, palīdz kuplā aste.

M. Mellēna, I. Irbe. Ceļotāju spēles. – R.: Atols, 1996. – 28. lpp.

Latviešu tautas ticējumi

- ◆ *Ja vāvere ienāk mājās un lēkā pa jumtu, tad tanīs mājās būs ugunsgrēks.*
- ◆ *Ja ejot ceļam pāri pārskrien vāvere, tad viss izdosies laimīgi.*
- ◆ *Ja vāveres pa zemi staigā, tad gaidāms labs laiks.*
- ◆ *Ja vāveres ligzdā daudz riekstu un čiekuru, tad būs dziļa ziema.*
- ◆ *Ja vāvere nāk mājā, tad būs sausa vasara.*

35.–37. lpp.

Pēc Ulda Plotnieka. Trīs pūku kamoliši

Pieturas punkti

- Zaķis ziemā
- Lasīšana lomās
- Novēlējums
- Tikumiskās vērtības

Teksts

Tabula teksta izpratnes pārbaudei

Iekrāso pareizo lodziņu!

	Meli	Taisnība
<i>Sniegs ir graudains.</i>		
<i>Sniegā kūleņo trīs balti pūku kamoliši.</i>		

	Meli	Taisnība
<i>Zaķēniem ir smailas ausis.</i>		
<i>Pūkainie kamoliši paceļas uz priekšējām.</i>		
<i>Zaķēnu māmiņa paceļas uz pakaļkājām.</i>		
<i>Zaķēniem vieniem nav bail.</i>		
<i>Trīs pūku kamoliši nozūd priežu biezoknī.</i>		

Jautājumi un uzdevumi

8. Pievērst uzmanību tam, ka arī dzīvniekam var būt vārds, kā arī šī vārda rakstībai.

11. Rosināt skolēnus sadomāt īsus stāstiņus pēc dotajiem teicieniem. Šo darbu varētu veikt pāros vai grupās.

6. un 10. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

Malas

Miklu atminējums – zaķis.

Vēlams pārrunāt, kā šīs mīklas raksturo zaķi.

Papildinformācija par zaķi

- *Zaķi ļoti ātri vairojas, tāpēc to ir ļoti daudz. Pasaulē ir 25 zaķu sugas, no kurām divas – pelēkais un baltais zaķis – sastopamas arī Latvijā.*
- *Zinātnieki noskaidrojuši, ka pelēkais zaķis var sasniegt pat 12,5 gadu vecumu. Taču parasti zaķi nenodzīvo vairāk par 5 gadiem.*
- *Zaķi ir grauzējdzīvnieki ar gariem un asiem priekšzobiem. Tie ēd tikai augu barību. Viņi var pat iztikt tikai no koku mizas.*
- *Zaķu pakaļkājās ir garākas un arī daudz spēcīgākas par priekšējām. Tāpēc arī zaķim vieglāk uzcilpot kalnā augšā nekā tikt no tā lejā.*
- *Zaķi ir ļoti viltīgi dzīvnieki. Viņi, bēgot no vajātāja, met cilpas un izdara lielus lēcienus, lai sajauktu pēdas. Amerikas zaķi var aizlēkt pat 6 m tālu.*
- *Ja zaķa paziņām un pašam draud briesmas, zaķis, ar pakaļkājām bungojot pa zemi, prot nodot briesmu signālu, ko visi citi zaķi pazīst.*
- *Zaķiem acis izvietotas galvas sānos. Viņi var vienlaikus ganīties un vērot plēsēju tuvošanos plašā redzeslaukā, taču nespēj labi novērtēt attālumu.*

M. Mellēna, I. Irbe. Ceļotāju spēles. – R.: Atols, 1996. – 48., 49. lpp.

Ticējumi

- ◆ *Ja kādu lopu vai cilvēku nosauc par zaķi, tad tā nosauktais trīs dienas neaug.*
- ◆ *Ja zaķis pārskrien pār ceļu no labās uz kreiso pusi, tad nelaime; no kreisās uz labo – laime.*
- ◆ *Lielākais nelaimes nesējs zvejniekiem ir zaķis, kas, zvejas tuvumā nākot, var izputināt visu lomu. Zvejniekam izsauciens "Zaķis tiklā!" nozīmē nelaimes vēlēšanu.*
- ◆ *Ja, pa ceļu ejot, ierauga zaķi, jānotupjas, lai būtu laime.*
- ◆ *Ja sapnī redz zaķi, tad ar zagli būs darīšana.*

38.– 39. lpp.

Latviešu tautas teika. Viltīgais zaķis

Pieturas punkti

- Jautājumu veidošana par saturu
- Attēlu sakārtošana darbību secībā
- Tekstveide
- Prasme darboties pāri

Teksts

Šai teikai apzināti grāmatā nav nevienas ilustrācijas. Didaktiskajā materiālā ir sīzētisku attēlu sērija par teiku.

Teksta izpratnes tests

Apvelc pareizo atbildi!

Zaķis lūdza Dievam vairāk

- *drosmes,*
- *viltības,*
- *prāta.*

Dievs iedeva zaķim

- *kurvi,*
- *lādi,*
- *tiklu.*

Zaķis aizgāja uz

- *ezermalu,*
- *mežmalu,*
- *upmalu.*

Drīz salaidās

- *taureņi,*
- *putni,*
- *spāres.*

Zaķis gribēja zināt,

- *vai kurvī visiem putniem pietiks vietas,*
- *vai putni varēs kurvī aiznest Dievam,*
- *vai zaķim kurvī pietiks vietas.*

Dievs redzēja, ka

- *zaķim pietrūkst viltības,*
- *zaķis nav pārāk viltīgs,*
- *zaķis ir pārāk viltīgs.*

Jautājumi un uzdevumi

2. No didaktiskā materiāla jāizgriež sīzetiskie attēli.

4. Tautasdziesmas skan šādi.

Zaķīts lēca pa tīrumu

Septiņiem gabaļiem:

Dīvas ausis, četras kājas,

Septiņ' līpa pakalā.

Lai bij labi, kam bij labi,

Zaķīšam, tam bij labi:

Vai bij ziema vai vasara,

Pelēks kažoks mugurā.

1., 3., 4. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

Malas

Spēli "Pelēkais zaķis" vēlams iesākt skolotājam. Stāstu varētu sākt, piemēram, šādi:

– Reiz dzīvoja kāds tirgotājs, vārdā Frīdis. Draugi viņu sauca par Pelēko Frīdi, jo tirgotājs vienmēr nēsāja pelēku cepuri. Viņš bieži brauca uz ārzemēm pēc jaunām mašīnām. Frīdis braucienos līdzī nēma savu talismanu – pelēko zilonīti. Kādā braucienā tirgotājs nolēma apmeklēt rotaļlietu muzeju. Lielāko pārsteigumu Frīdim un viņa pelēkajam zilonim sagādāja muzeja attālākajā stūrī novietotais mazliet apputējušais pelēkais zaķis. (Šajā brīdī visi mainās vietām, arī skolotājs cenšas apstēties. Bez krēsla palikušais turpina stāstu vai domā jaunu stāstu.)

Šo spēli ieteicams spēlēt arī citreiz. Vārdus "pelēkais zaķis" var aizstāt ar citiem atkarībā no situācijas. Spēle ļoti attīsta bērnu fantāziju, stāstītprasmi. Protams, sākumā stāstījumi droši vien būs ne-veikli. Tomēr ar laiku bērni izdomās interesantus stāstus.

Lai spēle sagādā jums priecīgus mirkļus!

40.–42. lpp.

Ivars Vids. **Sēnes sniegā**

Pieturas punkti

- Ezis ziemā
- Bērnu radošais darbs
- Intonācija
- Kļūdu labošana

Teksts

Pievērst bērnu uzmanību faktam, ka autoram pasakas sacerēšanas brīdī ir bijuši 6 gadi. Rosināt arī skolēnus rakstīt radošos darbiņus, tādējādi ceļot viņu pašapziņu.

Uzdevums teksta izpratnes pārbaudei

Skolotājs lasa jautājumus. Bērni atbild ar "jā" vai "nē". Var izmantot arī signālkartītes, roku kustības u. tml.

Jautājumi

- *Vai ezis nomaldījās mežā?*
- *Vai ezim bija slēpes?*
- *Vai sniegš bija dziļš?*
- *Vai ezītis piekusa?*
- *Vai ezītis ieraudzīja ogas?*
- *Vai groziņš bija paņemts līdzī?*
- *Vai ezītis nogaršoja vienu ogu?*
- *Vai ezītis pārvērtās par lapsu?*
- *Vai ezītis pārvērtās par vilku?*
- *Vai ezītis pārvērtās par zaķi?*
- *Vai viņš sakrāva sēnes groziņā?*
- *Vai viņš brauca mājās zaķa kažokā?*

Piebilde. Ja skolēni atbild ar "nē", tādā gadījumā kādam no skolēniem ir jāpasaka, kā bija pareizi.

Jautājumi un uzdevumi

- 3.** Vēlams bērnu stāstījumus ierakstīt audiokasetē.
- 4.** Eža ēdienkarte: *kukaiņi, sliekas, gliemeži, vardes, olas.*
- 5.** Pievērst uzmanību intonācijām.
- 8.** Dzejoli iespējams nodziedāt.

Dzidra Rinkule-Zemzare,
Arvīds Žilinskis.

Ziemas miegs

1. Za-ķēns mežā e - zi sauc: Kur gan pa - li - cis mans draugs?

Snie - gi snieg un pu - te - ņo! Kā lai ta - gad at - rod to?

1. Zaķēns mežā ezi sauc:
Kur gan palicis mans draugs?
Sniegi snieg un puteņo!
Kā lai tagad atrod to?

4. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

Malas

Mīklu atminējumi: ezis.
Ezim ir 9 gadi.

Papildinformācija par ezi

Ilmārs Tīrmanis. Ezis

...

Diemžēl stāstu, nostāstu, multeņu iespaidā varen lielai daļai cilvēku jau kopš bērnības veidojas priekšstats, ka eži ienīst, tāpēc meklē, atrod un bezbailīgi nogalina čūskas (īpaši – indīgo odzi), ka čūsku inde tiem nemaz nekaitē, ka tie kaķa vietā var un kaķa veiklībā spēj ķert peles, ka tiem ļoti kāro āboli un sēnes, ka rudeņos tie čakli vāc barības krājumus ziemai. Taisni jābrīnās, ka par visiem pazīstamu zvēriņu var būt izdomātas tādas aplamības.

Ezis taču guļ no rudens līdz pavasarim – bez pamošanās. Vai tad guļot kāds ēd!? Kālab vākt barības krājumus, ja nēd?

Par čūsku nogalēšanu un ēšanu jāteic: odzes, tāpat kā citi rāpuļi, ezim pa kampieņam patrāpās reti, nejauši un parasti tiek cauri sveikā – aizbēg.

Lai gan ezis pret dažādām indēm (ne tikai čūsku indēm) ir samērā izturīgs, nepareizi ir apgalvot, ka odzes kodiens tam nemaz nekaitē. Čūskas sakosts ezis vārguļo, var pat nobeigties.

Peļu ķērāja slava ezim arī nepamatoti piedēvēta. Kur nu lempīgajam radījumam panākt veiklo, manīgo peli! Panākt nedz peli, nedz strupasti ezis nevar, toties – izrakt reizumis var. Pele gan pati vainīga, ja meklē glābiņu tik seklā alā, ka īskājainais ezis to var izkārpīt... Arī peļu mazuļi, ja ezim izdodas uzost grauzēju midzeni, dabū galu starp eža zobiem. Tāpat zvēriņš netaupa uz zemes ligzdojošo putnu perēkļus.

Govs piens? Tiesa kas tiesa – tas ezim garšo. Taču veselīgs šis ēdiens viņam nav. Tie cilvēki, kuri turējuši sagūstītus ežus, zina teikt, ka, sadzēries pienu, zvēriņš dabū "cauru vēderu". Ja kāds tev mēģina iegulvot, ka ezis pats slauc vai izziž pienu no gov, zini: tās ir tīrākās muļķības.

Ezis pieder kukaiņēdāju kārtai. Tas nebūt nenozīmē, ka viņš pārtiek tikai no kukaiņiem. Nebūt ne! Peles, to bērni, putnu olas un mazuļi, dažs rāpulis ietilpst eža ēdienkartē. Godīgi sakot, viņš ēd visu, kam ir gaļas smaka. Visu, ko vien var saost, atrast un noķert vai kā citādi dabūt. Viņš ēd daudz. Viņš ir liels riļa. Galvenokārt tomēr viņš ēd kukaiņus, tārpus, gliemjus. Vēl: retumis noķer kādu abinieku; priedcājas, ja atrod maitu, un našķojas ar kūpinātām, iepuvušām reņģēm, ar desu ādām.

Ziemā no tā visa maz ko var dabūt. Tāpēc ezis guļ ziemas miegu. Pirms došanās guļā viņš krietni uzbarojas, top vismaz kilogramu svarīgs. Pavasarī pamodīsies gandrīz uz pusi vieglāks.

Ezim ir asi mati: adatas. Ne jau viscaur adatas sedz eža ķermeni, tikai – no augšas un no sāniem. Apakšā aug tādi paši mati kā lielākajai daļai zvēru. Tāpat kā pārējiem zvēriem, mati (tātad arī adatas) ezim pakāpeniski izkrīt un to vietā izaug jauni.

Katram ezim izaug 7–8 tūkstoši adatu; tās ir dzeltenīgas, ar tumšākiem galiem. Kad adatainis ir mierīgs, adatas viņa ādā turas slīpi un ir novietojušās cita pār citu kā jumta dakstiņi, bet, kad, sargādamies no uzbrucējiem, zvēriņš saritinās kamolā, tās izslejas stāvus. Eža galvenie ienaidnieki ir suņi, lapsas, meža cūkas un – automobiļi.

Žurnāls "Zilīte" 1996. g. aprīli.

Latviešu tautas ticējumi

◆ Kad ezi ierauga vakaros staigājam, tad būs lietus.

◆ Vajag izraut no eža kažoka vienu adatiņu un to nēsāt līdzī, iespraustu cimdā, tad klāsies labi.

Pieturas punkti

- Draudzība, izpalīdzība
- Bērnu prieki ziemā
- Darbību secība
- Tikumiskās vērtības
- Pašvērtējums un savstarpējā vērtēšana
- Prasme darboties grupā

Teksts

Pievērst uzmanību dzejoļa lasīšanas tempam, intonācijai.

Jautājumi un uzdevumi

6. Iesakām šādu uzdevuma izpildes veidu.

Skolotājs katrai skolēnu grupai iedod palielu sloksnīti ar "uzdrukātu" vārdu SNIEGAVĪRS. Uzaicina skolēnus pārgriezt šo vārdu tā, lai izveidotos divi vārdi. Te nu ir iespēja sniegt skolēniem priekšstatu par salikteņiem.

Pēc tam vārdu sagriezt pa zīlēm. Tad zīlbes sagriezt pa burtiem. No šiem burtiem var veidot jaunus vārdus. Grupas rakstvedis jaunizveidotos vārdus pieraksta.

Pēc noteikta laika (pēc skolotāja ieskatiem) katras grupas izvirzītais runātājs sauc pa vienam vārdam. Vārdi nedrīkst atkārtoties. Uzvar grupa, kura nosauc visvairāk vārdu.

Lūk, daļa iespējamo vārdu – *rīve, gans, sniegs, vīrs, Rīga, sīvs, nags, sargs, sega, ieva, Ēva, nes, ir, ar, var, nevar, sen, sens, rings* u. c.

7. Pareizā teikumu secība.

1. *Dace brauca kamaniņās.*
2. *Kupenā viņai aizķērās kāja.*
3. *Dace ar visu kažociņu ievēlās dziļajā sniegā.*
4. *Sniegs aizbira aiz apkakles.*
5. *Dace par to tikai skaļi smējās.*

9. Var uzaicināt bērnus kļūt par dzejniekiem, veidojot divrindes, ja atskaņas jau dotas.

Piemēram,

*sniegs – miegs,
aši – braši,
sals – gals* u. c.

7. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

Malas

Mīklas atminējums – *ragavas* vai *kamanas*, vai *slēpes*.

Didaktiskajā materiālā "Zīle" doti vārdi piecu teikumu stāstiņa veidošanai.

46.–48. lpp.

Pēc *Ērika Kūla*. **Niķa sapņi**

Pieturas punkti

- Iztēle, fantāzija
- Krāsu pasaule
- Priekšmetu un dzīvu būtņu pazīmes
- Teikumu paplašināšana, pārveidošana
- Tikumiskās vērtības
- Laika ritējums (kā es izjūtu nedēļas dienas)

Teksts

Strādājot ar tekstu, skolotājs varētu uzaicināt bērnus izlasīt atsevišķus teksta teikumus (izlases lasīšana).

Piemēri

– *Izlasi to teikumu, kurā teikts, ko rūķēns Niķis darīja sniegā!* (Pievērst uzmanību vārdam *kūņojās*.)

– *Kura pārslīņa liecina par drīzu pavasara atnākšanu? Atrodi atbildi tekstā!*

– *Kas ir zilā pārslīņa?*

– *Kura sniegpārslīņa jāatrod, lai iepazītos ar pašu labāko draugu pasaulē?* U. tml.

Jautājumi un uzdevumi

3. Filozofisks uzdevums. Iespējams atbildes arī uzzīmēt. Pēc tam – pārrunāt, piemēram, audzinātāja stundā.

4. Mīklas.

Balta kaza ledu grauz.

Sarkana mājiņa, *zaļš* jumtiņš.

Zaļš kā zāle, *balts* kā sniegš, *sarkans* kā asinis.

Zaļa vistiņa *melnas* olas dēj.

Pa ziemu *zaļš*, pa vasaru *dzeltens*.

Mazs, mazs vīriņš vienu kāju, *brūna* cepure galvā.

Liela, *zila* villaine, pilna *baltu* zirnīšu.

Atsevišķās mīklās pieļaujams cits piemērotas krāsas nosaukums, piemēram, oranžs burkāns u. tml.

7. Lai vieglāk būtu paplašināt teikumus, skolotājs var palīdzēt bērniem, uzdodot jautājumus.

Piemēri.

– *Ko zīmē rūķis?*

– *Kāds rūķis?*

– *Kur zīmē? U. tml.*

4., 5., 7., 8. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

Malas

Podnieku rotaļa

1. Laba mana podu māte,
Par kapeiku podu dev'.

2. Suņi tavus kaulus grauzīs,
Ja tu podu man nedos'.

Piedziedājums.

Ziedu, ziedu, ziemeli,
Kā kuplas lagzdas krūms,
Virpu, virpu, virpu virpupulē.

3. Izknābs vārna tavu aci,
Ja tu podu man nedos'.

Rotaļnieki sastājas rindā cits aiz cita. Priekšgalā stāv Podnieks vai Podniece. Pircējs paliek ārpus kolonnas un iet apkārt, dziedādams pirmo pantu. Viņš apstājas Podnieces priekšā un jautā: "Vai dosi podu?"

Podniece atbild: "Jā, ņem to, kas pakaļā!" Pircējs dodas uz rindas beigām, ņem pie rokas aizmugurējo, abi iet rindai apkārt un atkārtu pirmo pantu. Ja atbild "nē", tad dzied otro pantu un jautā tāpat kā pirmāk. Pēc atbildes "jā" ņem pie rokas pakaļējo rotaļnieku un iet apkārt, dziedot pirmo pantu. Pēc atbildes "nē" dzied trešo pantu. Tā turpinās, līdz Podniece palikusi viena pati.

V. Muktupāvels. Dindaru, dandaru. – R.: Avots, 1989. – 69. lpp.

Podniece var atbildēt, minot podiņu krāsu. Pircējs tādā gadījumā izvēlas "podu", kura apģērbā ir visvairāk nosauktās krāsas.

Par kupenu veidošanu

Šo uzdevumu var veikt arī citā gadalaikā, pārslīņu vietā liekot ziedņus, lietus lāsītes, koku lapiņas u. tml.

49.–52. lpp.

Pēc Vika. Saruna

Pieturas punkti

- Cilvēku palīdzība putniem
- Teikumu veidi pēc izteikuma mērķa

Teksts

Stundu ieteicams sākt ar mēles mežģi "Runā raiti", kurā bērni iepazīstas ar vārda *sarežģīti* izrunāšanu. Noskaidrot, ko nozīmē vārds *sarežģīti*. Stundā vēlams iepazīstināt ar sērijas "Sprīdi pa sprīdim" grāmatiņu – Viks. "Sarežģītais zvirbulēns". Gan mācību stundās, gan literārās lasīšanas nodarbībās ieteicams par šo tēmu izmantot G. Andersones, D. Ērgles *Darba lapas ārpusklases lasīšanā 1*.

Jautājumi un uzdevumi

4. Radošās domas attīstīšanai izvērst pārrunas par to, kas, pēc bērnu domām, dzīvē ir sarežģītas lietas.

7. Putnu nosaukumu virknē vārds "vistas" dots apzināti. Ieteicams vērot bērnu reakciju, pārrunāt, ka vistas ir mājputni. Pastāstīt bērniem, ka gan mācību grāmatās, gan citos mācību līdzekļos var būt "āķīgi uzdevumi", tāpēc uzdevumu nosacījumi jālasa rūpīgi un uzdevumi jāpilda uzmanīgi.

Pēc uzdevuma izpildes skolotājs var izvērst sarunu par tuvojošos pavasari un putniem, kuri atlidos pie mums.

5., 8. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

Malas

Iesakām lasīt fragmentus no J. Baltvilka grāmatas "Sarunas par putniem", izmantot enciklopēdijas, piemēram, "No A līdz Z" u. c.

Latviešu tautasdziesmas par tikumu

Pieturas punkti

- Tikumi un netikumi
- Priekšstats par rakstura īpašībām
- Sākotnēja prasme noteikt netieši izteiktu galveno domu (ar skolotāja palīdzību)
- Tikumiskās vērtības
- Saistība starp rīcību un sekām
- Savas mācību vides organizēšana

Teksts

Jānod sākotnējs priekšstats par to, ka tikumi ir labi paradumi, cilvēku vidū nostiprinājies atzīstamas rīcības un izturēšanās veids. Netikumi – nosodāmi, apkaunojoši cilvēku ieradumi – dzeršana, zagšana, aprunāšana, melošana u. c.

Sarunas ievadā var izmantot tautasdziesmu:

*Kas man' teica, kas slavēja
Tāla�ās tautiņās?
Mans darbiņš mani teica,
Mans labais tikumiņš.*

Vēl dažas tautasdziesmas par tikumu:

*Ai, bērniņi, ai, bērniņi,
Citiem pāri nedariet!
Kā jūs paši negribat,
Ka jums citi pāri dara.*

*To puisīti suņi rēja,
Kas tētiņu neklausīja.
To meitiņu tautas mīl,
Kas klausīja māmuli.*

Jautājumi un uzdevumi

1. Veidojama sākotnēja prasme apjaust netieši izteiktu galveno domu.

2. Uzdevums rosina pašiem skolēniem vērtēt arī sevi (nevienu nesaucot vārdā). Ieteicams pārrunāt arī, kā konkrēta rīcība ietekmē sekas.

3. un 4. Pirms šo uzdevumu veikšanas noskaidrot, kas ir rakstura īpašības.

Malas

Tautasdziesma "Slinkum, slinkum, ..." izmantojama kā runas vingrinājums.

Didaktiskajā materiālā "Zīle" ir spēle "Tautasdziesmas – 1".

56.–58. lpp.

Anekdotas. Kam priekšroka?

Pieturas punkti

- Anekdotas
- Runas situāciju inscenēšana
- Izpratne par pieklājīgu rīcību dažādās situācijās
- Lielie sākuma burti cilvēku vārdos

Teksts

Lai noskaidrotu jēdzienu "anekdote" un stundas tematu, stundu var iesākt ar skolotāja stāstītu anekdoti par pieklājību.

Kārlis jautā klasesbiedram: "Kāpēc cilvēki sasveicinoties spiež viens otram roku?"

Vilnis padomā un saka: "Tāpēc, ka kāju spiest būtu apgrūtinoši, bet galvu – bīstami!"

Anekdote ir īss stāstījums par kādu saistošu, parasti jautru atgadījumu.

Anekdotas "Kam priekšroka?" piemērotas inscenēšanai, sadaloties darba grupās pa četri. Ir iespēja radošai darbībai – papildināt tekstu, lietot nevārdiskos saziņas līdzekļus – mīmiku, žestus.

Jautājumi un uzdevumi

3. Ja laiks atļauj, pārrunāt pieklājības normas arī citās situācijās, piemēram, pie galda.

- *Nešūpoties uz krēsla, sēdēt taisni, neatbalstīt elkoņus pret galda virsmu.*
- *Maizi no kopīgā trauka ņemt ar pirkstiem. Ēdienus ņemt ar rīkiem, kas ielikti ēdienu traukā.*
- *Dzert tad, kad mute nav pilna ar ēdienu. Taukainas lūpas pirms dzeršanas noslaucīt.*
- *Pēc cukura izmaisīšanas tējkaroti no tasītes izņemt un nolikt uz apakštasītes. U. c.*

4. Iespēja inscenēt situācijas, kurās nepieciešams lietot šos pieklājības vārdus. Sadalīties pa divi un katram pārim norādīt lietojamo vārdu un situāciju (variants – norāda tikai vārdu, situāciju izdomā skolēni).

Piemēri.

Labrīt! – māmiņa modina bērnu.

Labdien! – kaimiņam saka zēns, kurš vakar izbradājis viņa puķu dobi.

Labvakar! – ieradies televizora labotājs.

Atvainojiet, lūdzu! – pasažierim nākamajā pieturā jāizkāpj no pārpildīta autobusa.

Pasniedziet man, lūdzu! – zem skolotāja galda nokrīt stundā ēstais ābols.

Sakiet, lūdzu! – jāpajautā preces cena pārdevējai.

Paldies! – no skolotāja tiek saņemta dienasgrāmata ar ierakstītu pateicību.

Veicot uzdevumu, jāpievērš uzmanība emocionālās attieksmes paušanai, runas intonācijai. Jāveido prasme iesaistīties dialogā, to veidot.

5. Ja tā ir nākamā stunda pēc teksta lasīšanas, tad vēlreiz pārlasa anekdotes un noskaidro, kāpēc daži vārdi teikuma vidū rakstīti ar lielo sākuma burtu. Pēc tam daži bērni savu vārdu uzraksta arī uz tāfeles.

Malas

Atbildes uz joku jautājumiem: *slapja, pamostas, sausu.*

"Spēli ar savu vārdu" var uzdot mājās tiem bērniem, kuri to vēlas. Varianti: izdomā trīs augu (dzīvnieku, priekšmetu, darbību) nosaukumus, kas sākas ar tādu pašu burtu kā bērna vārds.

59.–61. lpp.

*Latviešu tautas teika. **Kā kauns dalīts***

Pieturas punkti

- Gods un kauns – galvenie tikumiskas rīcības vērtētājpārdo
- Prasme saviem vārdiem pastāstīt dzirdēto
- Teikumu robežas
- Lielie sākuma burti cilvēku vārdos

Teksts

Stundas ievadā klausīšanās prasmju attīstīšanai var izmantot tautsdziesmas:

Godam dzimu, godam augu,

Godam gribu padzīvot.

Godam mans augumiņš,

Vai ir liels vai ir mazs.

Vai kauniņis ar godiņu

Abi līdzī piedzimuši?

Kas kauniņu kaunējās,

Tas godiņu paturēja.

Sarunā noskaidro jēdzienus "gods", "godavārds", "negods", "kauns".
Teiku ieteicams lasīt skolotājam. Pēc pārrunām kopīgi mācīties pastāstīt dzirdēto.

Jautājumi un uzdevumi

2. Palīdz izprast un konkretizēt jēdzienus "gods" un "kauns".
3. Pirms uzdevuma veikšanas atkārtoti cilvēku vārdu rakstību.
- 4., 5. Pirms šo uzdevumu pildīšanas der attīstīt spēju saklausīt teikumu robežas runā.

Teksts vingrinājumam:

Pie durvīm atskanēja zvans. Einārs atvēra durvis. Kāpņu telpā stāvēja pastnieks.

7. Pirmajā tautasdziesmas rindā vārdu "puisītis" var aizstāt ar vārdu "meitiņa".

Malas

Tautasdziesma izmantojama runas vingrināšanai ar dažādu emocionālu attieksmi: nosodoši, dusmīgi, bēdīgi, milīgi.

Sakāmvārdu nozīmi ieteicams pārrunāt jau stundas sākumā, runājot par jēdzieniem "gods", "kauns".

62.–64. lpp.

Anekdote. Labākais draugs

Pieturas punkti

- Draudzības nozīme cilvēku dzīvē
- Dialogu lasīšana
- Prasme jautāt un atbildēt uz jautājumu
- Lielie sākuma burti cilvēku vārdos un uzvārdos
- Prasme darboties pāri

Teksts

Lai anekdoti labāk uztvertu, to pirmo reizi lasa skolotājs, jo dialogs ir garš.

Risinot sarunu par draudzību, skolotājs var nolasīt Sandras Virses dzejoli "Pats". (Garā pupa. – R.: Liesma, 1987. – 72. lpp.)

Pats liels.

Pats visu varošs,

Pats visu darošs.

*Pats debesīs braucu,
Pats mākoņus jaucu,
Pats kalnus gāžu,
Lauvu kabatā bāžu.*

*Pats liels,
Nevienu nevajag klāt,
Ja nu vienīgi draudziņu,
Ar ko parunāt.*

Ar domu, ka diviem draugiem var būt arī trešais, var lasīt Ojāra Vācieša dzejoli "Cepti kartupeļi". (Ojārs Vācietis. Astoni kustoņi. – R.: Liesma, 1984. – 47. lpp.)

*Draugs, mēs ugunskurā
baltu kartupeli liksim.
Ārā no ugunskura
melnu kartupeli vilksim.
Karsts!
Kā mēs izdalīsim
desmit melnus kartupeļus?
Kā mēs izdalīsim
desmit karstus kartupeļus?
Var!
Trīs – man.
Trīs tev.
Bet kam tie četri?
Pagaidi. Pacieties.
Gan jau kāds garām ies.
Lūdzu!*

Jautājumi un uzdevumi

2. Pārrunāt, ka citiem cilvēkiem nestāsta sliktu arī par saviem ģimenes locekļiem. Ārpus skolas nestāsta sliktu par klasesbiedriem un skolotājiem u. c.

4. Atbildot uz jautājumu "Kāds ir tavš draugs?", rosināt minēt drauga labās īpašības. Tāpēc pirms uzdevuma veikšanas lietderīgi izlasīt malā rakstīto. Aicināt katru apdomāt, vai viņš pats arī ir labs draugs.

5. Pāru darbs.

Malas

62. lpp. Malas tekstu lasa skolotājs un rosina uz sarunu, kā izrādīt vēlēšanos draudzēties. Iespēja pārrunāt, ka ne vienmēr priekšlikums draudzēties ir jāpieņem.

63. lpp. minētās rakstura īpašības izmanto, veicot 5. uzdevumu.

65.–67. lpp.

Pēc Jāņa Širmaņa. Kā atrast slavu?

Pieturas punkti

- Izpratne par vārdiem "slava", "slavenība"
- Prasme nosaukt darbojošās personas, darbības vietu
- Lielie sākuma burti dzīvnieku vārdos
- Kas ir bagātība

Teksts

Uzdevums teksta izpratnes pārbaudei.

Ja apgalvojums ir pareizs, pamāj ar galvu, ja nepareizs, – papurini galvu!

- *Zaķis Krikums sēž mežā.*
- *Garām skrien vecāks zaķis.*
- *Abi zaķi sarunājas.*
- *Krikums stāsta, ka ir priecīgs.*
- *Viņš meklē savu draugu.*

Jautājumi un uzdevumi

2. Pievērst uzmanību dzīvnieku vārdu rakstībai.

5. Runāt ne tikai par Valsts prezidentu, komponistiem un aktieriem, bet arī par pazīstamiem cilvēkiem rajonā, pilsētā, pagastā, arī skolā.

7. Pirmaajā rindā 9 vārdi – *Ginta, Inta, Tamāra, Māra, Raivis, Ivis, Visvaldis, Valdis, Aldis.*

Otrajā rindā 4 vārdi – *Daila, Laila, Lana, Anda.*

Malas

66. lpp. Rakstot parakstu, veidot izpratni, ka virsraksts izsaka ziņmējuma, stāsta, dzejoļa galveno domu.

67. lpp. Papilduzdevums "Kaķu mīkla".

Atrodi 6 kaķu vārdus!

PŪ	MEL	NIS	ĶĪZS
MUN	KA	RŪ	CIS
FRAN	MAR	TIS	CIŅŠ

Pūka, Melnis, Francis, Muntis, Marķizs, Rūciņš.

68.–70. lpp.

Biminita Grunde. Jāiet ciemos

Pieturas punkti

- Gatavošanās viesībām, jubilāra sveikšana un viesu uzņemšana
- Stāstījuma veidošana pēc attēla ar jautājumu palīdzību
- Apsveikuma kartīte, teksta izkātojums uz tās

Teksts

Stundas ievaddaļā var nolasīt Alberta Ločmeļa dzejoli "Domas par dzimšanas dienu". (*Alberts Ločmelis*. Rīteņi un tīģeri. – R.: Liesma, 1989. – 28. lpp.)

Manā dzimšanas dienā

Varbūt

Krāsains salūts

Varētu būt.

Sporta sacīkstes

Varētu būt,

Kur es čempions

Kļūtu varbūt.

Ciemos atnāca

Daži draugi.

Dzimšanas diena

Pagāja jauki.

Jautājumi un uzdevumi

1.–4. Šie uzdevumi sagatavo skolēnus pasakas atstāstīšanai saviem vārdiem.

5. Pievērst uzmanību īpašvārdu rakstībai.

9. Vispirms mācās glīti rakstīt apsveikuma tekstu, tad pārrunā tā izkātojumu uz apsveikuma kartītes. Kartīti var pagatavot rokdarbu stundā vai mājās.

Malas

"Kā pasniegt ziedus". Pievērst uzmanību tam, ka puķes jāiztīn no papīra un pirms pasniegšanas jāpaceļ ar ziediem uz augšu. Ieteicams situāciju izspēlēt.

Salātu recepte ir iesākums lietišķo rakstu lasīšanai. Bērni to var izmēģināt mājās vai rokdarbu stundā.

71.–73. lpp.

Pēc Jāņa Širmaņa. Vāvere Draiskule

Pieturas punkti

- Kāpēc un kā sveicināt
- Rindkopu noteikšana
- Teikumu izrunāšana ar atbilstošu intonāciju
- Sinonīmi – vārdi ar līdzīgu nozīmi
- Stāstījuma veidošana pēc attēla

Teksts

Annas Rancānes dzejolis "Labdienas" noder klausīšanās prasmju attīstīšanai. (Ar zelta saulespuķi rokā. – R.: Krauklītis, 1996. – 46. lpp.)

Viena pīpene pa pļavu gāja,

Otru pīpeni sveicināja.

Otrā pīpene pa pļavu gāja,

Trešo pīpeni sveicināja.

Pīpenei ceturtai arī labdiena tika,

Piektā pīpene arī bešā nepalika,

Kamēr līdz pašai saulei labdiena tika.

Visa pļava labdienās šūpojas.

Visas debesis labdienās šūpojas.

Neviena pīpene nestāv kā mēma siena,

Visas saka cita citai: laba diena!

– Nu, vai tu zini, kādēļ šodien tik laba diena?

Pasaka "Vāvere Draiskule" noderīga, lai nostiprinātu priekšstatu par rindkopām.

- *Cik rindkopu pasakā?*
- *Izlasi trešo (pirmo, pēdējo, piekto) rindkopu!*
- *Izlasi rindkopu, kurā pateikts, kā sauc vāveri!*
- *Izlasi rindkopu, kurā citādi pateikts vārds "sēta"!*
- *Kura pēc kārtas ir rindkopa "Ja tu netraucēsi manu snaudīenu, tad arī es tevi likšu mierā."?*

Jautājumi un uzdevumi

2. Lai sagatavotos šī uzdevuma veikšanai, uz tāfeles uzraksta:

Lazdās aug rieksti.

Skolēni izlasa stāstījuma teikumu. Tad pieturzīmi nodzēš un uzraksta "!", pēc tam "?", lasa ar atbilstošu intonāciju.

5. Uzdevums, lai turpinātu veidot prasmi stāstīt pēc attēla. Šoreiz uzdevums grūtāks – nav doti jautājumi. Kopīgi veido jautājumus un atbildes – vispirms mutiski, pēc tam rakstiski.

6. Ja rodas neskaidribas, kā rakstīt vārdus, tad skolotājs rosina tos sameklēt tekstā un norakstīt pareizi.

Malas

Mīklu atminējumi: *vāvere, lazda ar riekstiem.*

74.–76. lpp.

Pēc Jāņa Širmaņa. Ciemiņš

Pieturas punkti

- Piekļājbības noteikumi ciemošanās laikā pie draugiem
- Izlases lasīšana
- Zilbes

Teksts

Iespējamie uzdevumi izlases lasīšanai.

- Izlasi teikumu, kurā minēts meža nosaukums!
- Izlasi teikumu, kurā pateikts, ka zaķim patīk ciemoties!
- Izlasi, ko zaķis Bricis jautā Pelēcim!
- Izlasi, ko Pelēcis saka par ilgu ciemošanos! U. c.

Jautājumi un uzdevumi

2.–3. Runāt par pieklājības noteikumiem, kas jāievēro, ciemojoties pie klasesbiedriem, draugiem. Var salīdzināt arī ar ciemošanos pie vecmāmiņas, krustmātes vai citiem tuviem radiem. Rosināt padomāt, ar ko šīs ciemošanās atšķiras.

7. Sākt atkārtot zilbes.

8. Rosināt meklēt vairākus vārdus.

Iespējamie vārdi:

<i>varde</i>	<i>laiva</i>	<i>airis</i>	<i>jūra</i>	<i>pele</i>	<i>kurmis</i>
<i>klade</i>	<i>tieva</i>	<i>aille</i>	<i>jūtas</i>	<i>mele</i>	<i>kurjers</i>
<i>kode</i>	<i>brīva</i>	<i>aina</i>	<i>jūnijs</i>	<i>tele</i>	<i>kurpes</i>
<i>lāde</i>	<i>lāva</i>	<i>airēt</i>	<i>jūlijs</i>	<i>pīle</i>	<i>kurši</i>
<i>mode</i>	<i>daiva</i>	<i>aita</i>	<i>jūdze</i>	<i>saule</i>	<i>kurvis</i>
<i>priede</i>	<i>darva</i>			<i>zāle</i>	
<i>ziede</i>	<i>deva</i>			<i>vīle</i>	
	<i>drava</i>			<i>vāle</i>	
	<i>galva</i>			<i>tāle</i>	
	<i>grava</i>				
	<i>ieva</i>				
	<i>sieva</i>				
	<i>slava</i>				

Malas

Miklu atmiņējumi: *mežs, sauli, skuju koku, diena un nakts, diena.*

Spēle "Ciemīņš"

Rotaļas dalībnieki sasēžas aplī. Divus no dalībniekiem izvēlas par klusajiem ciemiņiem, vienu – par rotaļas vadītāju.

Aplī sēdošie pēc vadītāja norādījuma aizver acis un noliec galvu. Tad ciemos dodas "klusie ciemiņi". Viņi pēc iespējas klusāk iet apkārt aplim un kādam no dalībniekiem nostājas aiz muguras. Tad vadītājs jautā: "Kurš no jums domā, ka pie viņa ieradies ciemiņš?"

Neatverot acis, rotaļas dalībnieki, kuri domā, ka aiz viņiem nostāties ciemiņš, paceļ rokas.

Pēc vadītāja norādījuma dalībnieki atver acis. Tie, kuri uzminējuši, ka pie viņiem ieradies ciemiņš, mainās lomām un rotaļu turpina.

77.–79. lpp.

Pēc Jāņa Širmaņa. Krikums meklē baumas

Pieturas punkti

- Saticība, aprunāšana un baumošana
- Zilbes
- Stāstījuma veidošana pēc sīžetiskiem attēliem
- Saticības nozīme kolektīvā

Teksts

Klasē gadās, ka nevalda īsta saticība, sākas nevajadzīgas pļāpas, baumošana.

Tāpēc sarunas laikā var izmantot Valsts prezidentes Vairas Viķes-Freibergas atziņu:

"Vispirms ir jāapvalda nevalodas, pašiem tās tālāk nelaižot. Katru reizi, kad uz mēles nāk kas ļauns par kādu sakāms, apstāsimies, noshkaitīsim līdz deviņi.

Un padomāsim: vai tai vietā nebūtu drīzāk kas labs sakāms par kādu citu. Mūsu vidū ir tik daudz labu, gudru, čaklu, prātīgu cilvēku! Runāsim labāk par tiem!"

Latviešu tautas dzīvesziņa. – R.: Zvaigzne, 1993. – 335. lpp.

Pārrunu laikā var nolasīt tautasdziesmas:

<i>Labāk dziesmas padziedāju,</i>	<i>Es nelauzu liepai zaru,</i>
<i>Nekā otru aprunāju:</i>	<i>Patī augu kā liepiņa.</i>
<i>Dziesmas naida nepacēla,</i>	<i>Es nepēlu otras meitas,</i>
<i>Kā pacēla valodiņa.</i>	<i>Jo es pati meita biju.</i>

Jautājumi un uzdevumi

3. No zilbēm var sastādīt vārdus:

<i>mašīna</i>	<i>karūsa</i>	<i>kartīte</i>	<i>karsa</i>
<i>mana</i>	<i>kasa</i>	<i>karte</i>	<i>posa</i>
<i>malas</i>	<i>rūsa</i>	<i>pote</i>	

4. Liekie vārdi: *sēž, saredz, sauc.*

7. Domraksts pēc sižetiska attēla. Iepriekš visi kopīgi pārrunā.

Iespējamais teksts:

Zēni spēlē futbolu. Ainis iesit bumbu vārtos. Meitenes priecājas. Skolotājs grūtāk rakstāmos vārdus uzraksta uz tāfeles.

80.–82. lpp.

Latviešu tautas pasaka. Lapsa ar pipi

Pieturas punkti

- Smēķēšanas kaitīgums
- Prasme jautāt un atbildēt uz jautājumu
- Zilbes
- Veselības saglabāšana, personiskā atbildība par to
- Riska situācijas, kas apdraud personīgo veselību un drošību
- Kur un kā meklēt palīdzību

Teksts

Prakse liecina, ka par smēķēšanas kaitīgumu jāsāk runāt, jau uzsākot skolas gaitas.

Jautājumi un uzdevumi

1. Pārrunājot šo jautājumu, skolotājs var nolasīt 80. lpp. malas tekstu.

3. Jautājumi.

- *Uz kuriem lapsa aizgāja?*
- *Ko viņa nopirka?*
- *Kur lapsa iegāja?*
- *Kas izkrita no pīpes?*
- *Kas aizdegās?*
- *Ar ko lapsa dzēsa uguni?*
- *Kāda tagad ir lapsas aste?*

Pēc tam kad jautājumi pirmo reizi pārrunāti, var visu klasi sadalīt divās grupās. Viena grupa uzdod jautājumu, otra atbild.

6. Vārdi bez otrās zilbes: *mēles, māca, pakas, sēja, pīne, kāti, māte, karte.*

Šajā stundā ieteicams spēlēt spēli "Zilbju loto" no didaktiskā materiāla "Zīle".

83.–86. lpp.

*Pēc Ilzes Indrānes. * * **

Pieturas punkti

- Pirmās pavasara pazīmes dabā
- Skaņas un burti
- Laika ritējums

Teksts

Skolotājam ieteicams sākt stundu ar pārrunām par gadalaiku maiņu, par pavasara pazīmēm.

Var rosināt bērņus pēc teksta izlasīšanas izdomāt tam virsrakstu.

Jautājumi un uzdevumi

Jau ābecītes posmā skolēni ir runājuši par skaņām un burtiem. Tagad šis temats turpināms, īpaši uzsverot, ka skaņas izrunājam, saklausām, bet burtus redzam, lasām, rakstām.

Pirms konkrēto uzdevumu veikšanas bērņiem var piedāvāt spēli "Saklausī, iztēlojies skaņas!". Skolotājs liek bērņiem aizvērt acis, tad veic dažādas darbības, piemēram, klauzina zīmuli pret galdu, burza papīru u. c. Skolēniem jāklusās un jāiztēlojas, ko šīs skaņas varētu nozīmēt. Savas fantāzijas var arī uzzīmēt.

7. Vērst uzmanību uz to, ka dialogs norit starp zēnu un stīrnēnu.

Pēc izlasīšanas kopīgi atcerēties, kādas grūtības ziemā ir dzīvniekiem mežā. Pārrunās uzsvērt, kas pavasarī notiek ar dzīvniekiem dabā.

Skolotājs pēc stāstiņa izlasīšanas un pārrunām var likt veikt testu par teksta izpratni (to var dot uz atsevišķām lapām vai uzrakstīt uz tāfeles).

Izvēlies pareizo atbildi!

Buciņš bija

- zēns,
- stirnēns,
- putnēns.

Dzīvnieki pavasarī

- apmaina savu kažoku,
- rūpējas par mazuļiem,
- pošas uz ziemas guļu.

Putni, nākot pavasarim,

- lido uz dienvidiem,
- dēj olas,
- sāk dziedāt jautrāk.

9. Uzsvērt, ka, mainot burtu secību, rodas cits vārds. Skolotājs, vadoties pēc zināšanu apguves līmeņa, var piedāvāt arī citus vārdus.

11. Veicot šo uzdevumu, būtu ieteicams iet dabā. Mudināt bērnus, ka, stāstot vai rakstot domrakstus, pasaule jāuztver ne tikai ar acīm, bet ar visiem maņu orgāniem, līdz ar to stāstījums (domraksts) kļūst dzīvāks, interesantāks.

3., 6., 9., 11. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

Malas

Miklu atminējumi: *putna ligzda, gājputni, cīrulis.*

Atbilde uz āķīgo jautājumu: *marts – sērsnu mēnesis, aprīlis – sulu mēnesis, maijs – lapu mēnesis.*

Šajā stundā vai turpmākajās var spēlēt spēli "Atšķir gadalaikus!". Spēle un tās noteikumi atrodami didaktiskajā materiālā "Zīle".

87.–89. lpp.

Tautasdziesmas par pavasari

Pieturas punkti

- Pavasaris tautasdziesmās
- Skaņas un burti
- Laika ritējums

Teksts

Pievērst uzmanību valodas tēlainībai. Daži bērni (iepriekš sagatavoti) var nolasīt vai noskandēt vēl kādu tautasdziesmu par pavasari, piemēram:

*Sīki putni čivināja,
Pavasari gaidīdami;
Visi spārnus nolaiduši,
Nevārēja sagaidīt.*

*Dziedi, dziedi, putniņi,
Nāci, nāci, vasariņa!
Jau ziemiņa kājas āva
Uz pelēka akmentiņa.*

Jautājumi un uzdevumi

2. Pārrunās akcentēt, ka pavasara atnākšanu jūt ne tikai zvēri un putni, bet arī kukaiņi. Kurus kukaiņus var nosaukt bērni?

Skolēniem var pastāstīt, ka pasaulē ir zināmi gandrīz 2 miljoni dažādu kukaiņu sugu. Salīdzinājumam var pateikt, ka Latvijā ir apmēram 2 miljoni iedzīvotāju, tātad katram iedzīvotājam būtu citāds kukainis.

Lielākā daļa kukaiņu pārtiek tikai no augu barības, bet ir kukaiņi, kas pārtiek no augu, dzīvnieku atliekām, piemēram, kapračvaboles ēd beigtus dzīvniekus. Viņas tos it kā apglabā, izrokot zem tiem zemi. Kukaiņi sūc arī sulu un nektāru, piemēram, laputis sūc sulu no rozēm, odu mātītes sūc asinis, bet odu tēviņi tikai nektāru.

Sīkāk (ne tikai par kukaiņiem) var izlasīt Apgāda Zvaigzne ABC izdotajā Laisa Votsa "Dabas enciklopēdijā", kurā ir doti arī brīnišķīgi attēli.

Tekstu var lasīt arī lomās.

Teksta izpratnes pārbaudei var dot pareizos/nepareizos apgalvojumus.

Ja apgalvojums ir pareizs, bērni, piemēram, var piecelties, ja nepareizs, – notuities.

- *Pavasara saulē spārnus vēcina dzeltens tauriņš* (pauze, kurā bērni parāda kustību), *melna muša* (pauze), *veikla spāre*.
- *Ziemā tauriņi nav redzami, jo tie ir aizlidojuši uz dienvidiem* (pauze), *pārziemo bēniņos un šķūņos* (pauze), *mājo alās*.

4. Papildinformācija par taureni.

Taurenis sajūt garšu ar kājām. Atrodoties blakus saldās sulas peļķītei, taurenis no tās nedzer. Taču atliek tikai iebirst peļķītē, un top skaidrs, ka tā ir garšīga. (Moriss Bertons. Kukaiņu dzīve.)

5. Rindā neiederas šādi vārdi:

jūnijs (pārējie ir gadalaiku nosaukumi),
asteres (pārējās ir pavasara puķes),
kadiķis (pārējie ir lapu koki).

Nostiprināt zināšanas par patskaņiem, pārrunājot īsos un garos patskaņus.

6. Lecot pāri upei, var izveidot šādus vārdus: *odi, ola, ala, sala, aka, soma, loms* u. c.

Šajā uzdevumā, ja to veic rakstiski, bērni var pasvītrot patskaņus.

Malas

Mīklu atminējumi: *sauļe, pavasaris*.

90.–92. lpp.

Pēc Ineses Cīrules. Vai laiks celties?

Pieturas punkti

- Dzīvnieku mošanās no ziemas miega
- Patskaņi
- Laika ritējums

Teksts

Pirms teksta lasīšanas pārrunāt, ka daļa Latvijas dzīvnieku guļ ziemas miegu, bet daļa neguļ. Skolēni min piemērus.

Šis teksts piemērots inscenēšanai.

Jautājumi un uzdevumi

10. Ar dotajiem patskaņiem var sākties šādi dzīvnieku nosaukumi: a – *alnis*, e – *ezis*, ā – *āpsis*, āzis, ū – *ūdrs*, ūpis, ē – *ērglis*, ēzelis.

11. Pēc dzejoļa izlasīšanas skaidrot vārdu "pukoties" (dusmoties). Bērniem lūgt izdomāt, kāpēc egle nosauca ezi par Puksīti.

13. Teikumi izlasāmi šādi:

Raiba mārīte dodas ceļā.

Viņa čāpo pie vārdes Kvākas.

Papildinformācija par mārīti

Vai jūs zināt, kāpēc mārītes ir spilgti sarkanā krāsā? Šī krāsa brīdina putnus, lai viņi neaiztiktu mārītes, jo tās ir negaršīgas. Mārītes ir ļoti derīgi kukaiņi, jo iznīcina laputis, kuras dzīvo uz augiem un sūc to sulu, visbiežāk uz rožu krūmiem.

7., 9., 10., 13. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

4. uzdevumu var veikt kā domrakstu.

Malas

Mīklas atminējums: *egle*.

93.–95. lpp.

Pēc Ineses Cīrules. Pūpoliņš

Pieturas punkti

- Augi pavasarī
- Patskaņi
- Laika ritējums

Teksts

Pēc stāsta izlasīšanas mudināt bērņus padomāt, vai viss, kas ir skaists dabā, tāds pats būs dzīvoklī. Pārrunāt par saudzīgu attieksmi pret dabu. (Māmiņa pūpolus pēc tam iestādīja dārzā.)

Jautājumi un uzdevumi

7. Pirms šī uzdevuma veikšanas brīdināt bērņus, ka uzdevumā var gadīties "āķīgi" vārdi (īpašvārdi), kuru rakstībā ir jāievēro kāds no-teikums.

<i>ābele</i>	<i>egle</i>	<i>ūdēns</i>	<i>Iveta</i>
<i>āka</i>	<i>ēzelis</i>	<i>ūsas</i>	<i>irbe</i>
<i>āzis</i>	<i>es</i>	<i>upe</i>	<i>īlēns</i>
<i>avēne</i>	<i>Ēriks</i>	<i>uguns</i>	<i>īkšķis</i>

12. Veidojas vārdi *jēriņi*, *aitiņas*, *kamoliņi*.

Var rosināt bērņus izdomāt citus salīdzinājumus un iesaistīt tos teikumos.

6., 7., 12. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

Malas

Mīklas atminējums: *pūpols*.

Saulainas, svinīgas gaisotnes radīšanai stundas sākuma daļā vai nobeigumā (pēc skolotāja ieskatiem) ieteicams izlasīt Kārļa Skalbes tēlojumu par pūpoliem un pavasari. Patīkamu atmosfēru var radīt mierīgas mūzikas ieraksta atskaņošana.

Visur pūpoli.

Pūpolu zars staigā kā sveiciens no rokas rokā – pavasarim un Tam, kas nācis visām sirdīm sauli nest.

Mēs dzīvojam no Saules. Kad ārā vēl snieg un puteņo, kārkļu krūmi ar saviem pūpolu pirkstiem jau taustās pēc saules gaismas. Kas gan vēl ir jūtīgāks par maigo pūpola zariņu?

Bet pavasaris neatnāk vienā dienā. Zeme vēl ir pelēka, sniegs netīrs un samīdīts. Bet mēs ticēsim sirds un saules uzvarai. Ka tā nav tālu,

to jau rāda pūpolu zars, kas izstiepis pelēkā gaisā savus jūtīgos, sudrabainos pirkstus.

Pēc K. Skalbes. Pavasara svētās dienas.

96.–98. lpp.

Arturs Goba. **Ķīvītes mācībstunda**

Pieturas punkti

- Putni pavasarī
- Patskaņi
- Laika ritējums

Teksts

Stundas sākumā var atskaņot ierakstus ar putnu balsīm. Var likt bērniem pašiem atdarināt dažas putnu dziesmas.

Pēc dzejoļa izlasīšanas var bērniem pajautāt, kuri no putniem ir gājputni, kuri – nometnieki.

Papildinformācija par ķīvīti

"Ķī-vit! Ķī-vit!" – skaņ rītā, dienā, vakarā mitrajās pļavās gar ezera malu. Ķīvīti var pazīt gan pēc tai raksturīgās dziesmas, gan pēc cekuliņa uz galvas. Lai gan tai ir īsi un apaļīgi spārni, ķīvīte ir laba lidotāja. Ziemu viņa pavada Francijā. Pie mums atlido reizē ar cīruļiem marta beigās.

Jautājumi un uzdevumi

5. Pievērst uzmanību vietām, kur vārdos var atrasties patskaņi.

6. Tests teksta izpratnes pārbaudei.

Putni sūtīja uz pilsētu

- strazdu,
- ķīvīti,
- vālodzi.

Strazds teica, ka lakstīgalu

- piemin puspilsētu,
- piemin laukos,
- piemin visa pilsētu.

Ķīvīte par strazda stāstīto

- apraudājās,
- priecājās,
- sadusmojās.

8. Kāda kuram dziesma?

*balodis dūdo
dzeguze kūko
stārķis klabina
grieze griež
lakstīgala pogo
vārna ķērc*

Pārrunāt, kuru no putniem bērni labāk pazīst, kuru putnu dziesmas ir dzirdējuši, kur.

10. Ligzdā paslēpušies šādi putni: *žubīte, vanags, grieze, balodis, strazds, apogs, pūce, žagata, gulbis*.

Pēc šī uzdevuma veikšanas skolotājs var sniegt bērniem nelielu papildinformāciju par Latvijā sastopamiem putniem ar interesantiem nosaukumiem.

- *Vasaras sākumā pie mums atgriežas **alene**. Tā ir līdzīga māju čurkstei un dzīvo upju krastos. **Alenei** nav nekādas dziesmiņas.*
- ***Ķīķis** ir plēsīgs putns. Tas pārtiek no lapsenēm, kamenēm. Ja to aprūkst, tad ķer peles, čūskas. **Ķīķis** ligzdu taisa kuplās eglēs.*
- ***Ķerra** pieder pie pīļu sugas. Tām nepatīk pulcēties lielos baros, vairāk viņas laidelējas pa vienai, pa divām. Savu vārdu ieguvusi no neskanīgās balss: "Ķerr, ķerr, ķerr!"*

K. Grigulis. Putnu grāmata.

5. uzdevumu var veikt arī rakstiski ar papilduzdevumu – pasvītrot visus patskaņus.

8. uzdevumu arī var veikt rakstiski.

Pēc skolotāja ieskatiem norakstam var ieteikt kādu dzejoļa panīti.

Malas

Miklu atminējumi: *cīrulis, žagata, pūce, stārķis*.

99.–101. lpp.

Pēc Lauras Kalniņas. Kas te iekšā?

Pieturas punkti

- Pavasaris – putnu mazuļu dzimšanas laiks
- Stāstījuma veidošana pēc sižetiskiem attēliem
- Patskaņi
- Prasme strādāt pāri

Teksts

Pievērst uzmanību cāļa Čabuļa fantāzijām par nepazīstamo priekšmetu, kā arī īpašvārdam tekstā. Rosināt skolēnus izdomāt vārdu Čabuļa "brālim".

Jautājumi un uzdevumi

8. Radošais uzdevums – var stāstiņu domāt individuāli vai grupā. Pēc tam pastāstīt klasesbiedriem. Izdomāt virsrakstu. Dot personām vārdus.

6., 8., 9. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

Malas

Miklu atminējumi: *cālis, ola*.

102.–104. lpp.

Ojārs Vācietis. Gailis

Pieturas punkti

- Dzejas valodas tēlainība
- Lielība – negatīva rakstura īpašība
- Divskaņi

Teksts

Pievērst bērnu uzmanību tam, cik interesanti un skanīgi dzejoli aprakstīts gailis.

Jautājumi un uzdevumi

6. Pasaku var arī inscenēt.

7. Noskaidrot gaiļa un pīles rakstura īpašības. Panākt, lai bērni paši nonāk pie secinājuma, ka lielība un citu izsmiešana nav labas rakstura īpašības. Pārrunāt, vai līdzīgas situācijas nav bijušas arī klasē.

8. Pasakai atbilstošs ir gan 2., gan 3. sakāmvārds. Ieteicams pār-runāt katru sakāmvārdu.

9. Rosināt bērnus pasakai izdomāt turpinājumu ar labām beigām.

11. Atbildes var salīdzināt ar A. Gobas dzejoli "Jenota bēdas".

Lācim – lācenes,

Dzērvei – dzērvenes,

Bet zaķim – zaķkāposti gardi.

Aunam – avenes,

Sunim – suņmēles,

Bet kumeļam – kumeļpēdas platas.

Kazai – kazenes,

*Vilkam – vilkvāles,
Bet briedim,
Jā, briedim ir – briežu utis pat...
Te pēkšņi viens jenots atskrien
Un svešzemju mēlē dīc:
– Kāpēc gan manam vārdam
Nekas vēl nav izraudzīts?*

Radošās domas un iztēles attīstīšanai var likt bērniem atbildēt uz jenota jautājumu.

5., 11. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

Malas

Mīklu atminējumi: *gailis; ola, cālis, gailis; pīle; zoss vai pīle.*

Atbilde uz aķīgo jautājumu: *tītars, arī uz abām kājām stāvot, svērs*
2 kg.

105.–107. lpp.

Pēc Konstantīna Ušinska. Bitītes izlūkos

Pieturas punkti

- Bites pavasarī
- Divskaņi

Teksts

Klasē ieteicams pārrunāt par bišu dzīvi ziemā, kā tās pārziemo, ko tās sāk darīt pavasarī.

Jautājumi un uzdevumi

8. Dzejoli varētu lasīt lomās ar sola biedru.

7. uzdevumu var veikt arī rakstiski. (5. uzd. atkārtošanas nolūkos varētu pasvītrot patskaņu burtus.)

Malas

Mīklu atminējumi: *bite* (pirmajās 3 mīklās).

Malā do to teicienu "Dūc kā bišu stropā" ieteicams pārrunāt, izdomāt, kādos gadījumos tā varētu teikt.

Papildinformācija par bitēm

Bites dzelonis ir atskabargains, tāpēc, iedzēlus cilvēkam, bite dzeloni vairs nespēj izvilk. Tas notrūkst, un bite iet bojā. Lapsenes dzelonis ir gluds, tāpēc ar to iespējams dzelt vairākas reizes.

Bitei ir īss sūcējsnuķītis. Bite nektāru no ziediem gan izsūc, gan daļu uzlaiza. Kad bite vairs neēd, tā snuķīti saloka zem galvas.

Šajā vai turpmākajās stundās ieteicams spēlēt spēli "Tautasdziesmas – 2" no didaktiskā materiāla "Zīle".

108.–110. lpp.

Jānis Peters. Vējš

Pieturas punkti

- Vējš, tā darbība
- Stāstījuma veidošana
- Tabulas veidošana
- Divskaņi
- Naudas vērtība un nepieciešamība saprātīgi rīkoties ar to

Teksts

Pievērst uzmanību atskaņām, dzejoļa valodas labskaņai.

Jautājumi un uzdevumi

3. Iesakām nodziedāt dziesmu "Pūt, vējiņi!".

4. Dotie vārdi:

<i>aitiņa</i>	<i>osis vai ausis</i>
<i>ozols</i>	<i>meitene</i>
<i>audums</i>	<i>ievārījums</i>
<i>laiva, lauva</i>	<i>Aivars</i>

5. Pirms teksta lasīšanas ieteicams iet dabā un vērot vēju, vēja radītās pārmaiņas dabā.

Papildus iesakām pārrunāt šādus jautājumus.

- Vai par elektrību jāmaksā?
- Kā tu mājās taupi elektrību? Kā skolā?
- Kas skolā maksā par elektrību?

Varat kopīgi izstrādāt projektu par elektrības taupīšanu skolā, papētot, kur un kad elektrība tiek izmantota bez vajadzības.

6. Veidojot tabulu, ieteicams izmantot arī grāmatas malā redzamos zīmējumus.

7. Var izveidot šādus teikumus.

Vējš norauj cepuri.

Vējš plivina matus.

Vējš auro skurstenī.

Vējš pūš skurstenī.

Vējš pūš acīs.

Vējš pūš mākoņus.

Skaidrot vārdu "aurot" – *ļoti skaļi klaigāt, skaļi brēkt.*

8. Miklas atminējums: *vējš.*

Bērniem uzdot jautājumu – *Kas varētu būt neredzamais stiprinieks? Kāpēc?*

10. Šo uzdevumu ieteicams veikt pāros, grupās, visai klasei kopā. Darba gaitā skaidrot vārdu nozīmes: "auka" – *ļoti spēcīgs vējš*, "viesulis" – *strauja riņķveida vēja kustība.*

4., 6., 7. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

Malas

Miklu atminējums: *vējš.*

111.–113. lpp.

Latviešu tautas teika. Babītes ezers

Pieturas punkti

- Latvijas ezeri
- Lielie sākuma burti cilvēku vārdos un ezeru nosaukumos
- Priekšstats par to, kā radušies vietvārdi
- Latvijas dabas un kultūras vērtības
- Lepnums par dzimtās zemes skaistumu

Teksts

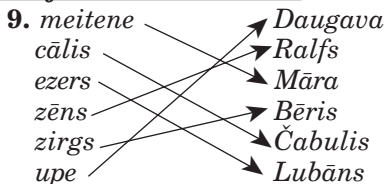
Uzsvērt, ka teikas skaidrojums par ezera izcelšanos atšķiras no realitātes.

Lai ieinteresētu lasīt teikas, der iepazīstināt skolēnus ar sērijas "Sprīdi pa sprīdim" grāmatiņu "Latviešu tautas teikas par ūdeņiem". Ja šī grāmata nav pieejama, piedāvājam teiku par Burtnieku ezera rašanos.

Burtnieku ezers

Senos laikos, kad pasaulē vēl bijuši visādi burvji, cilvēki lūguši, lai uzbur viņiem ezeru. Tajā apkārtnē ezeri nav bijuši, un cilvēki gribējuši, lai viņiem ir ezers. Tas burvis varējis izdarīt visu, ko vien gribējis, jo viņš bijis stiprs un varens. Viņš modes pēc no sākuma tielējies, bet pēc tam lielīgi teicis: "Man burt nieks!" Uzreiz tajā vietā radies ezers, un to sākuši saukt par Burtnieku. Ezers bijis ļoti dziļš un radies taisni tur, kur bijusi baznīca. Tā ar visu torni un gaili nogrimusi. Vēl tagad saulainā dienā ezera dibenā var redzēt šo baznīcu.

Jautājumi un uzdevumi

11. Pareizās atbildes: *dziļš, zils, mierīgs, akmeņains, sekls.*

Skolotājs var mudināt papildināt šo uzdevumu ar saviem vārdiem, piemēram, *dūņains, atvarains, aizaudzis* u. c. Var likt raksturot tuvāko ezeru. Uzdevumu var turpināt kā projektu par tuvāko ezeru.

12. Burtu un skaņu skaits vārdos:

līdaka – 6 b., 6 sk.

sams – 4 b., 4 sk.

ūdens – 5 b., 5 sk.

laiva – 5 b., 4 sk.

niedre – 6 b., 5 sk.

13. Tautasdziesmas rosināt iemācīties no galvas.

9., 11., 12. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

Malas

Mīklu atminējumi: *niedre, aizsālis ezers.*

114.–116. lpp.

Pēc Veltas Zundes. Lejup pa Gauju

Pieturas punkti

- Priekšstats par Latvijas upēm, zivīm
- Lielie sākuma burti cilvēku vārdos un upju nosaukumos
- Teikumu veidi pēc izteikuma mērķa
- Latvijas dabas un kultūras vērtības

Teksts

Pievērst uzmanību tiem teikumiem, kuri stāsta par Gauju, zivju daudzveidību un to raksturojumu.

Pēc stāsta izlasīšanas skolotājs var izmantot tabulu, ar kuras palīdzību var pārbaudīt, kā skolēni tekstu izpratuši.

Aizkrāso lodziņu pretī nepareizajam apgalvojumam!

- *Rita apsēžas laivas priekšgalā.*
- *Viņi ceļo pa Gauju.*

- *Upē daudz zivju.*
- *Mazās, ātrās ir līdakas.*
- *Makšķerēšana neveicas.*

Papildus var dot uzdevumu – izlabot nepareizos apgalvojumus.

Jautājumi un uzdevumi

4. Būtu ieteicams darbs ar karti. Sākumskolas skolēniem piemērots būtu jaunais karšu komplekts "Kartes jaunāko klašu skolēniem".

5. Veidojas šādi upju nosaukumi: *Gauja, Lielupe, Venta, Daugava.*

Upes ieteicams aplūkot kartē. Vēl, runājot par katru upi, ieteicams iepriekš jau sagatavot dažus skolēnus, kuri varētu noskandēt vai izteiksmīgi nolasīt atbilstošu tautasdziesmu.

*Līki kārkli Daugavā,
Kas tos līkus salocīja?
Lieli viļņi salocīja,
Lieli ledus gabaliņi.*

*Visas upes klusu tek,
Gauja klusu netecēja:
Gauja tek skanēdama,
Sidrabiņu sijādama.*

*Uz Ventīņas laba dzīve,
Tur migliņa ilgi stāv:
Var miedziņu izgulēt,
Var darbiņu padarīt.*

6. Pēc šī uzdevuma veikšanas var izspēlēt situāciju spēli. Piemēram:

Rūta, Valdis un tētis sāk ceļojumu pa upi. Ceļojuma laikā laivā rodas sūce. Kā tu rīkotos, ja būtu laivā?

8. Vērst uzmanību uz dzejoļa valodu, ritmu, drastiskumu.

Papildus var likt skolēniem noskaidrot, kuros vārdos ir burtu savienojums "up". Tos var likt arī izrakstīt. Te ir iespējama sacensība, darbojoties pa pāriem vai grupās.

10. Tiklā atrodas šādas zivis: *asaris, karpa, zutis, līdaka, rauda.* 5., 7., 10. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

Malas

Mīklu atminējumi: *upe* (pirmajās 2 mīklās); *upe, upes krasti, niedres.* Āķīgais jautājums: *upes dibenā.*

117.–119. lpp.

Pēc Mika Valdburga. Čupa vai māja

Pieturas punkti

- Skudras pavasarī
- Strādīgums un laiskums
- Divskaņi

Teksts

Uzsvērt skudru dzīves īpatnības. Pievērst uzmanību tam, kā veidot pieklājīgu sarunu. Raksturot ķirzacēnu Ķirku un Peļuku. Izspēlēt līdzīgas situācijas par šo tēmu. Mācīt bērniem neizsmiet nesaprotamas lietas, parādības.

Jautājumi un uzdevumi

9. Čakla kā skudra.

Bailīgs kā zaķis.

Viltīga kā lapsa.

Veikla kā vāvere.

Stiprs kā lācis.

10. Pievērst uzmanību dzejoļa valodai.

12. Pēc pārrunām skolotājs varētu skolēnus iepazīstināt ar dažiem interesantiem faktiem par skudru un spāri.

- *Spāres ir lidojoši kukaiņi, kas pēc izskata atgādina mazus helikopterīšus. Lielāko mūža daļu spāres pavada lidojot. Spāres var salīdzināt ar putnu – vanagu. Arī viņas lidojumā veikli ķer citus kukaiņus un tad tos sagrauž.*
- *Austrālijā dzīvo melnās buldogskudras, kuras ir visbīstamākās no visām skudrām. Tās vienlaikus kož un dzeļ. Buldogskudras var nogalināt pat cilvēku.*

7., 8., 9. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

Malas

Mīklu atminējumi: *skudru pūznis, skudra.*

Stundā ieteicams spēlēt "Burtu spēli" no didaktiskā materiāla "Zīle".

120.–122. lpp.

*Pēc Ata Baižas. * * **

Pieturas punkti

- Cilvēku emocijas saistībā ar dabas mošanos
- Teikumi pēc izteikuma mērķa

Teksts

Noskaidrot, kādas ir bērnu izjūtas pavasarī, kādēļ. Kā, viņuprāt, jūtas visa dzīvā daba? Kādi ir bērnu novērojumi?

Jautājumi un uzdevumi

5. Pareizās atbildes:

Reiz pavasarī gāju pa taku.

Lapsa lēca gaisā aiz prieka.

8. Pievērst uzmanību dzejoļa valodai un rotaļīgajam, jautrajam noskaņojumam.

13. Pareizās atbildes: *bite, zāle, saule, zēns.*

14. Pēc pārrunām iepazīstināt bērnus ar šādiem ticējumiem.

- *Ja pavasarī pirmo ierauga dzeltenu taurenī, būs karsta vasara; ja ierauga baltu, – būs mīlīga vasara; ja raibu, – būs lietaina vasara.*
- *Ja vakarā, kad aizdedzina lampu, ap to sāk lidot tauriņš, tad gaidāma vēstule.*

5. un 13. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

Malas

Miklu atmiņējumi: *lapsa, taurenis dažādās attīstības stadijās.*

123.–125. lpp.

Pēc Marī Divālas. Trusēna pirmie piedzīvojumi

Pieturas punkti

- Dzīvnieku mazuļu pirmā iepazīšanās ar pasauli
- Trušu dzīve
- Patskanis **o**, divskanis **o**

Teksts

Stundas ievaddaļā vēlams pārrunāt par to, ka pavasarī nāk pasaulē daudzu dzīvnieku mazuļi. Var salīdzināt cilvēka bērna un dzīvnieku mazuļu attīstības ātrumu, piemēram, dažu dzīvnieku mazuļi sāk staigāt pirmajās dzīves dienās.

Pievērst uzmanību īpašvārdu rakstībai.

Jautājumi un uzdevumi

5. Papildinformācija par trusi

Dzīvnieki rūpējas par saviem mazuļiem. Arī trušu mātei piedzimst vairāki mazuļi, kurus viņa baro ar pienu. Kad mazulis paaugas, māte viņam piegādā barību. Mazulis spēlējoties atdarina māti. Ir arī mājas

truši. Par mājas trušiem rūpējas cilvēki. Viņi gādā dzīvniekiem barību. Salīdzinājumā ar zaķiem trušiem ir īsākas kājas un ausis.

8. Pārrunāt vēlreiz ar skolēniem, kā mute veido patskani **o** un divskani **o**.

"Divskanis o ir latviska skaņa, bet patskanis o nāk no citām valodām. Patskanis o ir daudzos no citām valodām nākušos vārdos, arī cilvēku vārdos, piemēram, Olivers, Olafs, Olita."

I. Ziedonis. Sākamgrāmata. – R.: Zvaigzne,

1985. – 61., 91. lpp.

3., 4., 8. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

126.–128. lpp.

Pēc Haralds Šēla. Žoga krāsošana

Pieturas punkti

- Bērnu palīdzība pieaugušajiem
- Rūķi
- Teikumu veidošana pēc attēliem

Teksts

Pārrunāt, kādus darbus bērni var palīdzēt veikt pieaugušajiem. Vai viņiem kādreiz nav gadījies tāpat kā rūķim Kūlenītim? Vēlams atkārtoti izlasīt pēdējo teikumu un padomāt, kā to varētu pateikt citiem vārdiem.

Jautājumi un uzdevumi

7. Pievērst uzmanību dzejoļa valodai, uzsvērt skaņu atdarinājumu. Padomāt, kāpēc dzejnieks tādu izvēlējies.

10. Veidojas teikumi:

Rūķi ielec. Rūķi nolec. Rūķi pārlec. Rūķi uzlec.

Šo uzdevumu ieteicams izvērst, veidojot stāstījumu "Rūķu sporta diena". Rūķiem dot vārdus.

6. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

Malas

Papildinformācijai par rūķiem var izmantot Apgāda Zvaigzne ABC 1998. gadā izdoto enciklopēdiju "Rūķi".

Veidot klasē izstādi no bērnu zīmējumiem, kuros attēloti rūķi. Skolēni varētu uzrakstīt rūķiem vārdus. Rosināt bērnus izveidot rūķu grāmatu.

129.–131. lpp.

Par ko kļūt?

Pieturas punkti

- Priekšstats par profesijām
- Nākotnes nodomi
- Prognozēšana
- Teikumu veidošana
- Personiskās intereses un dotumi

Teksts

Stundas sākumā varētu pārrunāt profesiju daudzveidību. Iesakām spēli, ar kuras palīdzību bērni var uzzināt daudzu nodarbošanos nosaukumus. Spēli var spēlēt gan pāros, gan grupās.

Skolotājs parāda kartīti ar kādu burtu. Bērniem jāizdomā un jānosauc vai jāuzraksta pēc iespējas vairāk nodarbošanos, kuras sākas ar šo burtu. Piemēram, parāda burtu "g". Bērni raksta vai nosauc atbilstošās profesijas: galdnieks, grāmatvede, gans u. c.

Jautājumi un uzdevumi

8. Pievērst uzmanību dzejoļa skanīgumam, skaņu atdarinājumam.

9. J. Osmaņa dzejoļa virsraksts ir "Traktorists".

5. un 7. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

Stundas gaitā var izmantot spēli par profesijām no didaktisko materiālu komplekta "Zīle".

132.–134. lpp.

Latviešu tautas teika. Rīgas celšana

Pieturas punkti

- Pieņēmumi par Rīgas rašanos
- Rīgas senatne un šodiena
- Teikumu veidošana
- Īpašvārdi
- Prasme pastāstīt par Latvijas galvaspilsētu

Teksts

Tests teksta izpratnes pārbaudei.

Ar × atzīmē pareizo atbildi!

Kurzemieki gribēja savu galveno pilsētu.

Sabrauca lieli un mazi.

Cits nesa akmeņus, cits mūrēja.

Pilsētu neuzcēla.

Pilsētā bija deviņas mājas un rija.

Stundas gaitā var iepazīstināt bērnus ar sērijas "Sprīdi pa sprīdim" grāmatu "Latviešu tautas teikas par pilsētām" vai krājumu "Sen to Rīgu daudzinaja".

Jautājumi un uzdevumi

12. *Zilonis – cirks, zooloģiskais dārzs.*

Gailis – baznīcas torņi.

Pulkstenis – stacijas laukums, vislabāk redzamais pilsētas pulkstenis.

Konfekte "Miks" – konfekšu fabrika "Laima".

Rosināt bērnus padomāt par objektiem, kas vēl saistās tikai ar Rīgu (Zaķusalas TV tornis, Vanšu tilts u. c.).

4., 6., 9. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

135.–137. lpp.

Grūtais uzdevums

Pieturas punkti

- Priekšstats par Latvijas pilsētām
- Darbs ar karti
- Lielie sākuma burti apdzīvoto vietu nosaukumos
- Prasme pastāstīt par Latviju

Teksts

Stundas sākumā ieteicams aplūkot Latvijas karti. Pavērot, kā kartē apzīmētas apdzīvotās vietas, pārrunāt, vai Latvijā ir daudz apdzīvoto vietu. Rosināt parādīt kartē savu pilsētu, pagastu; tuvākās apdzīvotās vietas.

Jautājumi un uzdevumi

2. Paskatoties uz karti, pārdomāt, vai visi piekrīt Emīla teicienam "acis metas raibas".

4. Pēc šī uzdevuma veikšanas var rosināt skolēnus izdomāt maršrutu no savas apdzīvotās vietas līdz Rojai. Var sastādīt arī citus maršrutus.

5. Šo uzdevumu var veikt uz lapas. Uzzīmēt savu pilsētu, uzrakstīt izdomāto nosaukumu, kā arī īsu aprakstu par pilsētu. Pēc tam var veidot izstādi no bērnu darbiem.

6. Pievērst uzmanību dzejoļa valodas tēlainībai, tam, kā dzejnieks ir apspēlējis vārdu "taurenis".

10. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

138.–140. lpp.

Vitauts Ļūdēns. Kas vēl ir

Pieturas punkti

- Dzimtās zemes skaistums, vērtības
- Līdzskaņu burti
- Latvijas simboli, to lietojums
- Vieta, kurā dzīvo

Teksts

Strādājot ar dzejoli, vēlams izmantot Latvijas karti, attēlus, ja iespējams, – videofilmu ar Latvijas ainavām.

Papildus izmantojamas tautasdziesmas, kuras jau iepriekš skolēni iemācījušies no galvas.

Skaista mana tēvu zeme

Par visām zemītēm:

Plaši lauki, zaļi meži,

Zil(i)s jūras ūdentiņš.

Kas kaitēja man dzīvot

Mana tēva zemītē:

Visapkārt zaļa birze,

Vidū kupls ozoliņš.

Ai, tēva zemīte,

Tavu jaukumiņu!

Smildziņa ziedēja

Sudraba ziedus!

Jautājumi un uzdevumi

5. Te varētu izmantot projekta metodi, darbu veicot pat nedēļas garumā.

7. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

Malas

Atbilde uz āķīgajiem jautājumiem: *burts "r"*.

Šajā stundā var spēlēt spēli "Jūra bango".

◆ *Katru dalībnieku nosauc kādas upes vārdā.*

◆ *Visi spēlētāji sasēžas aplī.*

◆ *Vadītājam nav krēsla. Viņš stāv vidū.*

◆ *Vadītājs sauc, piemēram: Gauja – Venta.*

◆ *Nosauktie mainās vietām. Arī vadītājs cenšas apsēsties kādā krēslā.*

- ◆ *Bez krēsla palikušais kļūst par vadītāju.*
- ◆ *Ja saka: "Jūra bango!" – visi mainās vietām.*

Šo spēli var spēlēt, upju nosaukumu vietā liekot pilsētu, skaitļu u. c. nosaukumus.

Šajā stundā iespējams spēlēt spēli "Kur mēs dzīvojam". Didaktiskajā materiālā "Zīle" ir spēles kartītes.

Iesakām papildus pārrunāt par Latvijas simboliku (karogu).

141.–143. lpp.

Jāzepe Osmanis. Noklausīta saruna

Pieturas punkti

- Valodas "tīriba"
- Dialogs
- Neliterāro vārdu aizstāšana
- Līdzskaņu burti
- Literārā valoda

Teksts

Stundas ievaddaļā ieteicams piedāvāt skolēniem noklausīties divas sarunas (pieklājīgu un nepiedienīgu). Sarunas var būt iepriekš noklausītas klasē, skolā. Tās var nolasīt skolotājs pats, var iestudēt 2.–4. klases skolēni, kā arī atskaņot audiokasetē ierakstītas sarunas. Pirms sarunas noklausīšanās dod skolēniem uzdevumu noteikt, ar ko abas sarunas atšķiras.

Pēc šī temata aplūkošanas var ierosināt skolēniem ieklausīties savā un citu sabiedrības locekļu runā, kā arī izsludināt klasē "Pieklājības nedēļu".

Jautājumi un uzdevumi

6. Lai dialogi būtu dažādāki, var piedāvāt bērniem izlozēt lomas:

- pārdevējs/pircējs,
- ārsts/slimnieks,
- frizieris/klients,
- skolotājs/skolēns,
- šoferis/pasažieris,
- bērns/drauga tētis u. tml.

7. Tautasdziesma skan šādi:

*Aust gaismiņa, lec saulīte, –
Tas pirmais gaišumiņš;*

*Labrītiņu! Dievs palīdz!
Tā pirmā valodiņa.*

9. Atkarībā no bērnu sagatavotības pakāpes iespējams šāds uzdevuma variants. Skolēniem jāsadomā teikumi, kuros visi trīs vārdi sākas ar vienu burtu, piemēram,

Četri čiekuri čīkst.

10. Atbildes: *jaku, taku, makā, laku, līdaka, smaka.*

11. Pēc anekdotes izlasīšanas var aicināt bērnus uz sarunu.

- *Kas ir svešvalodas?*
- *Kādas svešvalodas bērni ir dzirdējuši savā apkārtnē?*
- *Kurš no bērniem jau zina kādu vārdu svešā valodā?*
- *Kādas svešvalodas zina ģimenes locekļi?*
- *Kāpēc jāmācās svešvalodas?* Utt.

7. un 9. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

Malas

Vai tu zini?

Vārdi runāti šādās valodās:

skola – latviešu val.

skūl – angļu val.

šūle – vācu val.

škola – krievu val.

mokikla – lietuviešu val.

Papildus piedāvājam spēli "Burvju vārduņš".

Spēli vada skolotājs vai skolēns. Vadītājs liek izpildīt dažādas kustības. Spēlētājiem tās jāizpilda tikai tad, kad vadītājs lieto "burvju vārduņš" – *lūdzu!* Spēli var sarežģīt tādejādi, ka vadītājs pats izpilda visas kustības, arī gadījumos, kad tas nav jādara.

144.–146. lpp.

Ārija Elksne. Lelles Mīces sludinājums

Pieturas punkti

- Priekšstats par sludinājumu
- Apraksts
- Līdzskaņu burti

Teksts

Šajā dienā jau no rīta pirms bērnu ierašanās skolotājs dažādās redzamās vietās klasē piestiprina sludinājumus (var izmantot DM "Sludinājumi"). Stundas sākumā, izmantojot lappuses malā doto informāciju, noskaidro, kas ir sludinājums, kāpēc raksta sludinājumus, kur tos var izlasīt utt. Skolotājs uzaicina bērnus sameklēt sludinājumu,

kurā izteikta vēlme pirkt, pārdot, mainīt, izīrēt, iepazīties utt. Skolēns, kurš atrod sludinājumu, nolasa to. Turpinājumā vajadzētu parunāt par to, ka sludinājumi nevar būt izlīmēti, kur pagadās. Tādēļ arī šos sludinājumus vajadzētu piestiprināt pie improvizēta sludinājumu dēļa vai staba.

Lai padarītu stundu dzīvāku, sludinājumus var arī nodziedāt.

Tālāk seko darbs ar tekstu.

Jautājumi un uzdevumi

3. Ieteicams veidot plānveidīgu sludinājumu:

- *kas es esmu, un kā mani sauc,*
- *vecums,*
- *izskats,*
- *raksturs,*
- *prasmes,*
- *kāpēc meklēju draugu,*
- *kur zvanīt vai rakstīt.*

Šos pieturas punktus varētu uzrakstīt uz tāfeles.

7. Var dot uzdevumu norakstīt vienu dzejoļa pantu un pasvītrot tajā līdzskaņu burtus.

Malas

Ieteicams rosināt bērnus rakstīt dažādus sludinājumus un piestiprināt tos pie sludinājumu dēļa. Svarīgi, lai sludinājumi būtu reāli, saistīti ar bērnu dzīvi.

147.–149. lpp.

Šausmu stāsts. Lielā cūcība

Pieturas punkti

- Piekļājīga uzvedība
- Līdzskaņi (**ģ, dž, ķ, č**)
- Tekstveide
- Nepieciešamība rūpēties par apkārtējo vidi
- Personiskā atbildība

Teksts

Pirms mācību stundas skolotājs varētu radīt klasē mākslīgu nekārtību – saķēpāt tāfeli, pa grīdu un skolēnu soliēm izmētāt konfekšu papirus, varbūt pat kādu banāna mizu, tukšas plastmasas pudeles u. tml. Bērniem atļaut ienākt klasē tikai pēc zvana vai uzaicinājuma. Bērnu reakcija varētu būt visdažādākā. Droši vien bērni vaicās, kas

noticis, citi sāks ieviest kārtību utt. Pēc tam varētu pārrunāt, ko bērni jūta, ieraugot nekārtību. Ja skolēni nereaģē uz izmaiņām klasē, tad skolotājam jāpievērš bērnu uzmanību apkārt valdošajai nekārtībai.

Kad klasē ieviesta kārtība un apspriestas skolēnu emocijas, var lasīt grāmatas tekstu un turpināt strādāt ar to.

Pēc teksta izlasīšanas un pārrunāšanas, ja atliek laiks, iespējams skolēniem uzdot jautājumus, uz kuriem atbildes tekstā nav dotas, piemēram:

- *No kurienes uz kurienu brauca elektriskais vilciens?*
- *Cik maksāja biļete?*
- *Kur notika kviešanas sacensības?*
- *Kādus čipsus ēda sivēni?*
- *Cik maksā kolas pudele?*

Jautājumi un uzdevumi

6. Stāsta turpinājumu var arī iestudēt, sadaloties grupās. Pieredze liecina, ka skolēni ļoti aktīvi spēlē savus iestudējumus, bet viņi dažkārt neprot tos pabeigt. Tādēļ skolotājam atkarībā no situācijas prasmīgi jāierobežo bērnu darbība.

Cits variants – bērni mājās var uzzīmēt "multfilmu" stāsta turpinājumam.

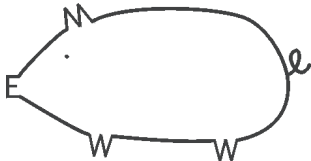
7. Šajā stundā vajadzētu noskaidrot, vai visi bērni ir braukuši vilcienā. Varētu izspēlēt braukšanu vilcienā, iekāpšanu, izkāpšanu. Pievērst uzmanību drošībai gan uz perona, gan vilcienā.

11. Svarīgi nonākt pie secinājuma – ja būsi nevižīgs, nekārtīgs, tad neviens ar tevi negribēs spēlēties.

8., 9. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

Malas

Runājot par cūku, var izpildīt šādu uzdevumu. Skolotājs stāsta par Rasmiņu un zīmē uz tāfeles, bet bērni uz lapām vai burtnīcās.

Rasmiņa mācījās rakstīt un vienā galā papīra lapai uzrakstīja iespiesto lielo E, otrā galā viņa uzrakstīja mazo rakstīto e. Apakšējā malā viņa uzrakstīja divus vecos W, bet augšā lielo M. Pēc tam viņa visus burtus savienoja un beigās pielika punktu.

Latviešu bērnu folklorā. – R.: Zinātne, 1993. – 189. lpp.

150.–152. lpp.

Nellija Kovaļevska. No kā darināta pasaule

Pieturas punkti

- Māja, ģimene
- Teikumu veidošana
- Saistība starp rīcību un sekām

Teksts

Pārrunāt, cik liela ir pasaule. Ieteicams izmantot globusu. Vēlams nonākt pie secinājuma, ka svarīgākais ir ģimene, mājas.

Jautājumi un uzdevumi

5. Skolotājs rosina bērnus pastāstīt, ko varētu darīt Jānītis.

11. Miklas atminējums: *brilles*.

6., 7., 8. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

Malas

Miklu atminējums: *māmiņa*.

153.–155. lpp.

Pēc Elenas Nītas. Brālītis

Pieturas punkti

- Brāļi, māšas
- Stāstījuma veidošana pēc attēla
- Kā respektēt citu vajadzības

Teksts

Iejūtīgas attieksmes veidošana brāļu un māšu starpā. Rūpes par jaunākajiem ģimenes locekļiem.

Pārrunāt ar bērniem, kādas viņu ģimenē ir brāļu un māšu savstarpējās attiecības.

Stundā ieteicams iepazīstināt ar E. Nītas grāmatu "Rīnas un Dāvja stāsti". Ja grāmata nav pieejama, tad piedāvājam fragmentu no šīs grāmatas par Rīnas un Dāvja ģimeni.

*Rīnas un Dāvja māmiņa ir vislabākā māmiņa pasaulē. Rīnas un Dāvja tētis ir vislabākais tētis pasaulē. Tāpēc viņi savu māmiņu un tēti nekad nevar sajaukt ar kādu citu māmiņu un tēti. Pat mazais brālītis Tenis pazīst viņus jau pa gabalu un sauc smalkā balstiņā:
– Māmiņ! Tēti!*

Tad tētis nosēdina Rīnu uz viena ceļa un Dāvi uz otra. Māmiņa paņēma klēpī Teni, jo viņš ir vēl pavisam maziņš. Nu ir kopā visa ģimene:

*Kārlis Ozols,
Karīna Ozola,
Rīna Ozola,
Dāvis Ozols,
Tenis Ozols.*

Liekas pavisam jocīgi, ka arī Tenim ir savs uzvārds.

Jautājumi un uzdevumi

7. Pievērst uzmanību dzejoļa noskaņai.

6. un 14. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

156.–158. lpp.

Pēc Annas Sakses. Dāvana māmiņai

Pieturas punkti

- Māmiņa
- Mājinieku mīļvārdiņi
- Līdzskaņi
- Tuvinieku iepriecināšana

Teksts

Pievērst uzmanību teksta dialoga formai. Tekstu lasīt lomās. Skolēni var sadalīties pāros un šo dialogu inscenēt. Bērni varētu prognozēt, ko uzzīmēja Liesmiņa, tad nolasīt stāsta turpinājumu.

Anna Sakse. Kas ir vismīļākais?

Liesmiņa apsēdās un sāka domāt, kas viņai ir vismīļākais.

Vai lelle Babiņa? Nē, kamēr Babiņai pēc mutes mazgāšanas sarkanie vaigi noplukuši, tā vairs nebija tik mīļa.

Vai pelēkais Incis, kas staigāja pa sētu un reizēm spēlējās ar bērniem? Bet nupat tas bija saskrāpējis Liesmiņai roku. Tāds nelabs kaķis!

Kas tad ir vismīļākais? Zigis ir mīļš, viņš ir brālītis. Tētis ir mīļš, viņš ir tētis.

Bet vēl mīļāka par viņiem ir māmiņa. Kad viņa paņēma klēpī, tad citur nekur vairs negribas. Māmiņa pati ir vismīļākā. Viņa uzzīmēs māmiņu!

Uzvilkusi uz baltas lapas iegarenu riņķi, viņa palūdza Zigim zilo zīmuli un ar to iezīmēja divus zilus punktus. Pēc tam palūdza sarkano zīmuli un ievilka riņķa apakšējā daļā sarkanu svītriņu.

Vēl vajadzēja uzzīmēt matus, bet kādā krāsā lai tos zīmē? Visskais-tāk būtu dzeltenī. Un viņa palūdza Zigim dzeltenu zīmuli.

Dzimšanas dienas ritā māte, saņemdamā Ziga kurvīti un Liesmi-ņas zīmējumu, noskūpstīja bērnus un pateicās par iepriecinājumu.

– Māmiņ, tur es tevi uzzīmēju, – Liesmiņa steidzās pastāstīt.

– Ej nu ej? – brīnījās māte. – Es nemaz nezinažu, ka man ir dzeltenī mati!

– Es tāpēc zīmēju dzeltenus, ka tu esi vismīļākā, – mātei pieglauz-damās, paskaidroja Liesmiņa.

Pārrunāt, par kādām dāvanām māmiņas varētu būt īpaši priecīgas, kā pareizi sveikt jubilārus.

Jautājumi un uzdevumi

3. Šo uzdevumu arī var izmantot, lai bērni iepazītos ar sinonīmiem. Atsevišķiem vārdiem pēc skolotāja izvēles veidot vārdus ar līdzīgu nozīmi (sinonīmus).

Piemēram, *zēns – puika, puīselis,*
dod – sniedz, dāvina.

4. Svīttriņu vietā veidojas vārdi:

<i>dāvana</i>	<i>torte</i>	<i>viesi</i>
<i>prieks</i>	<i>puķes</i>	<i>spēles</i>
<i>dejas</i>	<i>dziesmas</i>	<i>mūzika</i>

6. Pievērst uzmanību dzejas valodas emocionalitātei un tēlainībai. 3., 4. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

159.–161. lpp.

Pēc Ērika Kūļa. Roku pasaka

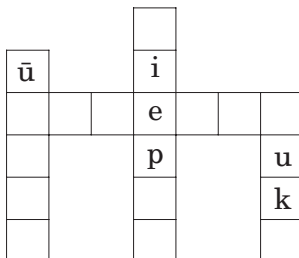
Pieturas punkti

- Ķermeņa un apģērba tīrība
- Divskaņi
- Kā rūpēties par savu veselību ikdienā

Teksts

Stundas gaitā var risināt krustvārdu mīklu "Kas vajadzīgs, lai būtu tīras rokas?".

Uz tāfeles uzzīmēta krustvārdu mikla.

Atbildes: *ūdens, ziepes, suka, divielis.*

Kā klausīšanās vingrinājumu var lasīt Raiņa dzejoli "Leļļu veļas diena".

Cik darbu daudz! Manu dienīņu!

Es šodien leļļu veļu mazgāšu.

Tik daudz pa nedēļu sakrājas,

Lellītei vēl mazgāt nevedas.

Nu silti spīd saule, tad labāk sokas,

Nu visu tik baļļā, kas vien pie rokas:

Lelles krekliņi, biksītes, svārciņi –

Visi jānes uz lielo toveri.

Tad tik viss ziepēts un berzēts tiks,

Ne melnumiņa vairs nepaliks.

Pēc ņemšu visu tīrā ūdenī skalot,

Vēlāk izkāršu saulē balot.

Kad veļa būs sausa,

Tad ar darbība nekļūs vēl gausa:

Tad rullēšu,

Gludināšu gludiņu,

Glīti to lēllītes škapītī sakāršu.

Jautājumi un uzdevumi

7. Pirmajā anekdotē divskaņus noteikt mutiski.

9. Man darba pilnas rokas – *daudz darba.*

Pa roku galam – *pavirši, nekārtīgi.*

Saņem sevi rokās – *savaldies, saņemies.*

Malas

Miklu atminējumi: *rokas, pirksti.*

Papildus stundā var spēlēt rotaļu "Čaklie veļas mazgātāji" (ja ir piemērotas telpas).

Skolēni sadalās divās grupās. Pie mērķa līnijas novilkta aukla, katrai grupai priekšā nolikts viens kabatlakatiņš. Knaģi novietoti apmēram skrejceļa vidū.

Pēc signāla jāpaņem kabatlakatiņš, pēc tam knaģi, jāaizskrien līdz auklai un jāpakarina.

Nākamā dalībnieka uzdevums ir kabatlakatiņu noņemt, knaģus nolikt atpakaļ vietā un kabatlakatiņu atdot nākamajam dalībniekam.

Tā skrējieni turpina, līdz visiem ir bijusi iespēja "veļu" pakārt vai noņemt.

162.–164. lpp.

*Pēc Ata Baižas. **Sambo***

Pieturas punkti

- Telpu tīrība
- Apavu kopšana
- Teikums
- Kā ikdienā rūpēties par savu veselību

Teksts

Teksts ievada sarunu par tīrību telpās. Papildus var nolasīt Alberta Ločmeļa dzejoli "Nepazūd ne lietiņa". (A. Ločmelis. Riteņi vai tīģeri. – R.: Liesma, 1989.)

*Nē, nepazūd ne lietiņa,
Tik maina savu vietīņu!
Nav lidmašīnai propellera?
To pielieku es motorrolleram.*

*Kad pārstumjam mēs dīvānu,
Es redzu ainu dīvainu –
Te ritentiņš,
alvas zaldātiņš,
Zīmuļi
un mantas citas,
Kas sen jau pazudušas šķīta.*

*Ha! Nepazūd ne lietiņa,
Tik maina savu vietīņu!...*

Jautājumi un uzdevumi

5. Šajā uzdevumā vēlams precīzi norakstīt no teksta.

7. Neiederas: *vāze, lupata, gulta.*

10. Ja skolēniem grūtības sagādā kurpju vai sporta apavu auklu sasišana, tad var to mācīties.

Malas

Miklu atminējumi: *suns, apavi.*

165.–167. lpp.

Ojārs Vācietis. Zobi

Pieturas punkti

- Zobu higiēna
- Teikums

Teksts

Pēc teksta lasīšanas bērni spoguļī (individuāli) apskata savus zobus – vai tie ir tīrīti vai ne.

Ja par zobu higiēnu jau runāts veselības mācības stundās, tad skolēnus var ievadīt frazeoloģismu izpratnē, izmantojot Māras Zālītes dzejoļus (*M. Zālīte. Deviņvīruspēks. – R.: Liesma, 1985*).

- Par kādu zobu stāsta šis dzejolis?

*Mums laukos ir šķūnis.
Tam jūmtā liels robs.
To esot izgrauzis laika zobs.*

*Laiks laikam ir milzīgs,
ja tādu robu
var izgrauzt ar vienu
vienīgu zobu!*

Laika zobs – *nelabvēlīgi apstākļi, kas ilgākā laika posmā kaut ko bojā, iznīcina.*

*Man ir uz tevi zobs.
Man patīk zoboties.*

*Bet tu man liki nokaunēties.
Kauns nezināja vairs, kur dēties.*

*Rīt pie zobārsta es došos
un to zobu izlabošu.*

*Lai vairs zobs uz tevi nav.
Kaut vai lai to ārā rauj!*

Man ir zobs uz kādu – *es kādu neciešu, cenšos viņam kaitēt.*

Iespējams pārrunāt arī citus frazeoloģismus:

- griezt zobus uz kādu – *būt ļoti dusmīgam, ļaunoties uz kādu*
- ēst ar gariem zobiem – *negribīgi ēst*
- kārt zobus vadzī – *palikt bez pārtikas, badoties*
- iekost mēli zobos – *neizstāstīt ko nepārdomātu, nevajadzīgu*
- turēt mēli aiz zobiem – *klusēt, neizpaust noslēpumu*
- zobi vaļā vien stāv – *daudz smejas*

Jautājumi un uzdevumi

5. Pirms uzdevuma veikšanas noskaidro zobu trīs pamatfunkcijas: ēšana, runāšana, patīkama āriene. Pievērs uzmanību tam, kāda nozīme zobiem ir sejas izteiksmes veidošanā. Aplūko smaidoša cilvēka attēlu. Lai uzskatāmi parādītu, kā zobi iespaido cilvēka izskatu, var attēlā vienu priekšzobu aizkrāsot ar melnu krāsu.

Malas

Svarīgi visiem kopā izlasīt "Zobus var sabojāt, ja...". Pārrunāt, kādos vēl gadījumos tiek apdraudēti zobi.

168.–170. lpp.

Pēc Mirdzas Timmas. Jēriņš

Pieturas punkti

- Emocionāli vērtējošas attieksmes veidošana
- Prognozēšana
- Saudzīga attieksme pret rotāllietām
- Taupības nozīme

Teksts apzināti sadalīts trijās daļās, lai skolēniem būtu iespēja prognozēt stāsta turpinājumus. Stāsts lasāms pa daļām. Lai darba gaitā skolēnu uzmanību nenovērstu turpmākās daļas, tās ieteicams aizsegt. Pēc katras daļas izlasīšanas nepieciešams šo teksta daļu apspriest, strādājot ar jautājumiem. Darba gaitā, kā liecina pieredze, noteikti radīsies arvien jauni jautājumi, kurus var pārspriest, par kuriem var filozofēt.

Tā kā šajās stundās grāmatā nav piedāvāti rakstu darbi, skolotājs pats var ierosināt bērniem rakstīt kādu radošu darbiņu (pēc bērnu

spējām), piemēram, novēlējumu jēriņam vai Ilzītei, vēstulīti vai zīmīti, aprakstu par savu rotaļlietu u. tml.

Ja skolēniem rodas interese par jēriņa turpmākajām gaitām, literārās lasīšanas stundās var izlasīt Mirdzas Timmas grāmatu "Jēriņa piedzīvojumi" (mums zināmais izdevums – Čikāga, 1969 vai žurnālos "Mazputniņš"). Tā kā lielai daļai Latvijas skolu, iespējams, šī grāmata nav pieejama, dažos vārdos pastāstīsim, kas notika tālāk.

... Kad mamma bija jēriņu saposusi, viņa to ielika mašīnas sēdekļi, kur parasti sēdēja Ilzīte. Jēriņš bija priecīgs par to, bet brauciena sākumā Ilzīte pat nepamanīja jēriņu. Kad viņa to ieraudzīja, meitene nikni iesaucās: "Vecais jērs sēž manā vietā! Ej nost, es tevi negribu!" Ilzīte paķēra jēriņu un izmeta pa auto logu. Mašīna aizbrauca, jēriņš palika guļot mežmalas grāvī.

Un tad sākās jēriņa piedzīvojumi. Viņš palika dzīvot mežā, kur satika draugus – zaķi, bebru, vāveri, ezi, stīrniņu, bet viņa labākie draugi bija sunītis un kaķītis. Kopā viņi piedzīvoja daudz interesanta – svīnēja meža svētkus, gāja zemenēs, apmeklēja skolu, gāja ciemos pie rūķiem, pie fotogrāfa, friziera, brauca ar karuseli, ar laivu utt.

Jēriņš kopā ar sunīti un kaķīti dzīvoja draudzīgi savā mājiņā un par Ilzīti vairs nedomāja.

171.–173. lpp.

Latviešu tautasdziesmas par vasaru

Pieturas punkti

- Tautasdziesmas par vasaru
- Vasaras pazīmes
- Attieksme pret dabu
- Emocionāli vērtējošas attieksmes veidošana
- Novēlējums

Teksts

Pārrunāt, kādas pazīmes raksturīgas vasarai. Ieteicams izspēlēt DM spēli "Atšķir gadalaikus!", sameklējot vasarai raksturīgās pazīmes.

Jautājumi un uzdevumi

2. Pārrunāt, kā pareizi rakstīt vēlējumus.

3.–7. Veidot emocionāli vērtējošu attieksmi pret dabas nesaudzēšanu. Rosināt bērnus pastāstīt par savu attieksmi pret dabu. Rosināt

iejusties Gijas un Madaras lomā, paust savu vērtējumu zēnu un meiteņu rīcībai, pārrunāt, kā risināt konfliktus.

9. Puķu nosaukumi: *zvaniņi, pīpenes, piēnes, magones.*

8. un 9. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

Malas

Mīklu atminējumi: *ziema un vasara; lietus, zeme, augi.*

Atbilde uz āķīgo jautājumu:

jūnijs – ziedu mēnesis

jūlijs – siena mēnesis

augusts – pļaujas mēnesis

174.–176. lpp.

Pēc Viktora Lagzdiņa. Naktsvijole

Pieturas punkti

- Saudzīga attieksme pret dabu
- Priekšstats par *Sarkano grāmatu*
- Teikumu veidošana, izmantojot tabulu
- Stāstījums pēc attēla

Teksts

Pārrunas par saudzīgu attieksmi pret dabu. Sniegt pirmo priekšstatu par aizsargājamiem augiem, "Sarkano grāmatu".

Vēlams atkārtoti izlasīt pēdējo teikumu un pārrunāt, kāpēc naktsvijole pateicīgi pamāj. Rosināt bērnus saprast, ka par skaistumu var priecāties arī no attāluma, neiznīcināts skaistums spēj iepriecināt ļoti daudzus. Mācīt bērnus nebūt egoistiem.

Jautājumi un uzdevumi

5. Augs – dzegužkurpīte.

Dzīvnieki – purva bruņurupucis, sikspārnis.

5. un 7. uzdevumu var veikt arī rakstiski.

Ieteicams spēlēt spēli "Svētki" no didaktiskā materiāla "Zīle".

PASKAIDROJUMI PAR DARBA LAPĀM

1. darba lapa

6. uzd. Atšifrējums: *Gudrību ar karoti neieliesi.*

2. darba lapa

2. uzd. Krustvārdu mīklas atminējumi: 1. *zeķe*, 2. *dūrainis*, 3. *cepure*, 4. *cimds*, 5. *kažoks*.

3. darba lapa

2. uzd. Pievērst uzmanību tam, ka tekstā ir tikai loģiskās kļūdas.

5. uzd. Krustvārdu mīklas atminējumi: 1. *ledus*, 2. *sniegs*, 3. *dūraini*, 4. *lausks*, 5. *svece*, 6. *slēpes*, 7. *garausis*, 8. *kadiķis*, 9. *vāvere*.

4. darba lapa

4. uzd. Burtu mežā paslēpies *lācis*, *dzenis*, *mežacūka*, *stirna*, *vilks*, *vāvere*, *ezis*, *alnis*, *lapsa*, *sīlis*.

5. darba lapa

Klausīšanās teksts.

Latviešu tautas pasaka.

Par zelta atslēgu

Vienā aukstā dienā kāds zēns brauca mežā malku cirst. Viņš bija ļoti nosalis. Tāpēc sadomāja sniegu nogrūst, lai varētu sasildīties. Sniegu rakdams, – ko domājat – viņš uzraka zelta kastīti...

"Bet, pag," viņš iedomājās, "kur kaste ir, tur arī atslēgai vajaga būt!" – un meklēja atslēgu. Par laimi, arī atrada to un tūliņ slēdza vaļā.

Tad nu gaidīsim, kad viņš atslēgs, kas tur labs iekšā būs!

5. uzd. Atšifrējums: *Tu esi labi pastrādājis!*

9. uzd. Liekās lietas: *mašīna*, *ķēde*, *pulkstenis*.

6. darba lapa

- Saprast sava vārda nozīmīgumu, mācēt pateikt dažus teikumus par savu vārdu.

- Trenēties cilvēku vārdu rakstībā.

Stundas ievadā var izmantot tautasdziesmas par cilvēku vārdiem:

Es piedzimu māmiņai

Bez vārdiņa, bez krekliņa.

Ja būs laba krustamāte,

Dos vārdiņu, dos krekliņu.

*Paldies saku māmiņai,
Ka Jānīti vārdā lika:
Kad atnāca Jāņa diena,
Visi Jāni daudzināja.*

*Paldies saku māmiņai,
Ka Ieviņu vārdā lika:
Kad atnāca pavasaris,
Visi liči balti zied.*

Skolotājs var atnest uz klasi lelli un pastāstīt, ko lelle varētu teikt par savu vārdu. Piemēram:

Mans vārds ir balts un smaržīgs – Ieva. Ievas zied pavasaros. Tad es priecājos par skaistajiem krūmiem. Dažreiz nolaužu ievas zaru un ielieku vāzē.

Man patīk mans vārds.

4. uzd. Skolotājam šajā stundā nepieciešams kalendārs, lai varētu pateikt vārdadienas datumu tiem bērniem, kuri to nezina.

5. uzd. Atbildes: 1. – Līga, 2. – Jānis, 3. – Ieva, 4. – Laima, 5. – Gundega.

6. uzd. Skolotājs savu vārdu un uzvārdu uzraksta uz tāfeles.

7. uzd. Nākamajā stundā jāatlicina laiks, lai uzklausītu skolēnu stāstījumu par savu vārdu. To var ielānot arī kādā klases pasākumā.

7. darba lapa

- Viesības
 - Vārdi ar līdzīgu nozīmi
 - Stāstījuma veidošana pēc attēla ar jautājumu palīdzību
1. uzd. Turpinās domraksta rakstīšanas prasmju veidošana.
Vēlams atgādināt, ka vārds "apsveikums" ir grūts un uzmanīgi norakstāms no attēla.
5. uzd. Atbildes: *torte, putukrējums, pīrādziņi, kliņģeris.*
Skolēni, kuri darbu paveic ātrāk, izkrāso zīmējumus.

8. darba lapa

- Tautasdziesmas noraksts
 - Zilbes
 - Mīklu minēšana
1. uzd. Mācīties pareizi norakstīt tautasdziesmu – katru rindu sākt jaunā līnijā ar lielo sākuma burtu.
Paskaidrot, ka tāpat vairumā gadījumu raksta arī dzejoļus.
4. uzd. Mīklu atminējumi: *skurstenis, jumts, ceļš, priedes.*
5. uzd. Lai vieglāk būtu orientēties zilbēs, bērniem māca nosvītrot tās zilbes, no kurām jau sastādīts vārds.
5 dārzenu nosaukumi: *gurķi, zirņi, burkāni, tomāti, bietes.*

9. darba lapa

1. Izrakstāmi šādi vārdi:

piene, putnu būritis, pūpoli.

5. Koku nosaukumi: *liepa, vītols, kļava, apse, kastaņa.*

10. darba lapa

1. Putnu nosaukumi tautasdziesmās:

1) *dzeguzīte,*

2) *balodiši,*

3) *dzenīšam, dzērvītei.*

2. Putnu nosaukumi:

pūce

grieze

zvirbulis

papagailis

gulbis

zoss

pīle

gārnis

zīlīte

pupuķis

gailis

zīriņš

3. Trešajā teikumā pievērst uzmanību vārda "Latvija" pareizrakstībai!

4. Krustvārdu mīklas atminējums:

stra	Z	ds
s	Ī	lis
ba	L	odis
dz	E	guze

11. darba lapa

2. Tautasdziesmās svītriņu vietā ierakstāmi:

1) bite, 2) oda.

4. Bites

Sienāži

Mārites

Laputis

Odi

Spāres

sūc asinis

dzīvo ūdens tuvumā

lec un sisina

vāc nektāru

ēd laputis

sūc sulu

12. darba lapa

3. Atšifrējums: *sliekas, mušas, odi.*

4. Zivi noķēra Armands.

13. darba lapa

2. Dzīvnieku nosaukumi:

lācis, lapsa, stirna, zaķis.

14. darba lapa

1. Māra dosies uz Olaini.

Andrejs – uz Dobeli.

Linda – uz Kolku.

4. Atšifrējums.

Santa dzīvo **Līgatnē**, bet mācās **Siguldā**.

Viņa bieži **Rīgā** apciemo draudzeni Inu.

Meitenēm ļoti patīk **Vecrīga**.

15. darba lapa

1. uzd. Lai izpildītu šo uzdevumu, nepieciešama karte. Ja ar kartēm ir nodrošināti visi skolēni, tad šo uzdevumu var veikt sacensību veidā. To var darīt arī pāros un grupās. Kurš pirmais izpildījis uzdevumu, sauc: "Bingo!"

16. darba lapa

6. Piedāvātais uzdevums rosina bērnu fantāziju.

"Noburt" nozīmē atdzīvināt, pārveidot priekšmetus par dzīvām būtnēm: ar seju, ķermeni, apģērbu u. tml.

17. darba lapa

- Pasaka, darbojošās personas

- Divskaņi

Pirmo darba lapas daļu ieteicams bērniem likt pildīt patstāvīgi, lai viņi izprot pasakas saturu, prot nosaukt darbojošās personas.

5. uzd. Jāuzmanās, jo krāsot nepieciešams tikai gaili. Tā tiek pārbaudīts, vai skolēns vērīgi izlasījis uzdevuma nosacījumu.

6. uzd. Pārbauda, kā skolēni pazīst divskaņus.

7. uzd. – anagrammas. Atbildes: *pasaku, avīzi, žagaru, filmu, vasaru*.

18. darba lapa

Šajā stundā katram skolēnam ir vajadzīgs šīgada kalendārs ar vārdadienām. Ja bērni iepriekš nav strādājuši ar kalendāru, skolotājs sniedz konsultācijas darba gaitā.

Kad 1.–3. uzd. ir izpildīts, tad skolotājs nolasa tekstu.

Netālu no Ilvas, Nika un Danas mājām bija mazs ezeriņš.

– Iesim peldēties! – Dana iesaucās.

Taču Niks iebilda, ka māmiņa neļaujot peldēties, jo ūdens esot auksts.

– Es tomēr nopeldēšos! – teica Dana.

– Labi! – Ilva iesaucās. – Lai Dana iet. Peldēšana ir veselīgs sports.

Tā var norūdīties.

– Bet viņa var noslīkt! – Niks raizējās.

– Es paņēmu glābšanas riņķi.

Dana paņēma riņķi un aizgāja peldēties, bet Ilva un Niks pa to laiku devās uz dārzu ēst zemenes. Pēc kāda brītiņa abi bērni nolēma paskatīties, kā Danai veicas peldēšana. Pienākuši pie ezera, viņi ūdenī ieraudzīja glābšanas riņķi, bet Danas nekur nebija.

– Dana! – Nīks skaļi iesaucās, bet Ilva bija tik ļoti uztraukta, ka nespēja parunāt un sāka raudāt.

– Ko jūs abi bļausstāties, – atskanēja Danas balss no mežmalas, – es tepat mežmalā ēdu zemenītes.

– Kā tu mūs nobiedēji! – teica Nīks.

Pēc teksta nolasišanas skolēniem jāļauj iepazīties ar 4. un 5. uzd. Tad tekstu lasa vēlreiz. Pēc atkārtotas lasīšanas bērni pilda 4., 5. un pārējos uzdevumus.

Šajā stundā vai vēlāk dzirdētā stāsta sakarā vajadzētu pārrunāt par drošības noteikumiem uz ūdens un tā tuvumā.

8. uzd. Atšifrējums: *Saulainu vasaru!*

TURPMĀKĀS DARBA LAPAS IR KĀ PAPILDMATERIĀLS

Vizu, vizu, Metenīti!

Šī darba lapa izmantojama kā papildmateriāls, iepazīstinot skolēnus ar Meteņu tradīcijām. To var pildīt gan skolā, gan mājās.

1. uzd. Ieteicams noskaidrot, kurš uzrakstījis visgarāko vārdu. Tas arī ir vistālāk aizbraucis.

3. uzd. Meteņu ēdieni: *karaša, medus, pupas, putra, pīrāgi.*

5. uzd. Atšifrējums: *Meteņos jādod bērniem cūkas šņukuru ēst, tad labi mācēs rakstīt.*

Nāc nākdama, Liela diena!

5. uzd. Atšifrējums: *Liieldienās vajag šūpoties, lai odi neēd.*

6. uzd. *Sīpolu mizas, kumelīšu tēja, bērzu lapas, melleņu ievāri-jums.*

Ūsiņš jāja pieguļā...

2. uzd. Produkti pantāgam: *olas, speķis, milti, piens.*

3. uzd. Mīklu atminējumi: *pērkons, vilciens, mute un zobi, zirgs un rati, jātnieks un zirgs.*

6. uzd. Atšifrējums: *Ūsiņu rītā staļļi jāaizslēdz, jo tanī laikā burvji un raganas staigā apkārt.*

Raibā darba lapa

3. uzd. *Lapa vai lūpa*

Riepa vai liepa

Rīpa

Pļāpa

Ļīpa

Vārpa

Ķepa

DIKTĀTI

svece, istaba, iela, skola, soma, klase, domas (7 vārdi)

Mārim zirgi. Visi pelēki. Kur tie ganās? (7 vārdi)

Ir ziema. Ārā liels sals. Man kažokā silti. (8 vārdi)

Lauki ir balti. Sirmītis velk ragavas. Kas tur skan? (9 vārdi)

Eglēm baltas cepures. Vāverei pelēks kažoks. Man raibi cimdi. (9 vārdi)

Sniegā kūleņo zaķēni. Ak vai! Kur viņu māmiņa? (8 vārdi)

Mārai burkāns. Gitai spainis. Vitai ogles. Kam ir slotā? (9 vārdi)

Edgars jauc krāsas. Puika zīmēs rūķi. Tas tik būs vareni! (10 vārdu)

māsa, meita, tētis, dēli, mute, māja, viesi, puķes, saule, diena (10 vārdu)

Visi sēž pie galda.
Zane paņem maizi. Viņa ēd zupu. (10 vārdu)

Māris labi lasa. Guna Līce smaida. Es arī smaidu. (9 vārdi)

Zaķis gaida ezi. Ezis pietiek pie upes. Viņi dodas ciemos. (10 vārdu)

Zaķi sauc par Pelēci. Pelēcis dzīvo mežā. Mežā ir maz zaķu. (11 vārdu)

Lapsa tup zem egles. Zarā sēž vāvere. Par ko viņas runā? (11 vārdu)

bite, ragi, pele, zupa, čupa, sega, ķepa, poga, raķete
Zeme ir balta. (12 vārdu)

lāse, dūmi, māli, sēne, čība, līme, kāja, vāvere, pedālis
Zaķim salti. Kur guļ lāči? (14 vārdu)

kauli, laipa, meita, soma, viesi, puika, priede, trauki
Bērni veļ sniega bumbas. Cik lielas! (14 vārdu)

milti, lāpsta, pļava, brālis, zirnis, grabulis, asteres
Modrim ir slēpes. Kur zēns slēpos?

(13 vārdu)

Es mazgāju logu. Māsa slauka grīdu. Brālis aplej puķes. Mums patīk tīrība. Tīrā mājā labi dzīvot.

(16 vārdu)

Saulīte silda. Putni lido. Zālīte zaļo. Vai klāt pavasaris?

(9 vārdi)

Mazais Agris ir čakls. Ko viņš dara? Zēns gatavo putnu būrīti.

(11 vārdu)

Diķī mostas vardenes. Viņas lec krastā. Cik salti! Vardenes sāk lēkāt.

(11 vārdu)

Buzis ir neliels tārpiņš. Viņam patīk ceļot. Kur šodien Buzis dosies?

(11 vārdu)

Putni atlido no tālienes. Cīruļi ir pirmie. Viņi ēd dažādus kukaiņus.

(11 vārdu)

Pagalmā staigā vistas. Māmiņa un Daina baro tās. Arī zvirbuļi grib cienāties. Ko nu?

(14 vārdu)

Zirneklis auž tīklu. Viņš ķers mušas. Tīklā iepūta vējš. Vai tīkls nesatrūks?

(12 vārdu)

Upē dzīvo raudas. Zivis kustina spuras un asti. Cik raudas ātri peld!

(11 vārdu)

Latvijai ir dziži meži. Lieli ezeri un upes. Kas vēl ir Latvijai? Mazas meitenes un zēni.

(16 vārdu)

Lindai ir lelle. Viņu sauc Zane. Lellei ir gari mati. Sapīti bizēs. Linda mīl savu lelli.

(16 vārdu)

Manu brāli sauc Elmārs. Viņš ģimenē ir jaunākais. Es lasu pasaku. Elmārs klausās. Cik jauka pasaka!

(16 vārdu)

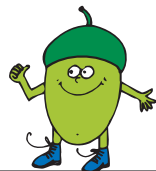
Katram ir sava māja. Pūce dzīvo kokā. Vēzis ūdenī. Lūsis mežā. Skudras pūznī. Bites stropā. Kur dzīvo mušas?

(18 vārdu)

Evija gaida vasaru. Tad viņa brauks uz laukiem. Tur dzīvo māsīca Maira. Meitenes ies peldēties. Vai tu proti peldēt?

(19 vārdu)

PAMATNOSTĀDNES ĀBECĪTES "ZĪLE" IZVEIDĒ UN LIETOŠANĀ

1. Latviešu valodas mācīšana 1. klasē notiek integrēti. Visas četras runas darbības prasmes (klausīšanos, runāšanu, lasīšanu, rakstīšanu) skolēni apgūst **kompleksi**, nenodalot runas darbības veidus citu no cita. Protams, laiku pa laikam priekšplānā izvirzās kāda viena runas darbība, taču pieejai kopumā ir raksturīga runas darbības veidu (attiecīgi četru prasmju) integrācija.

Pats par sevi saprotams, ka ābecītē galvenokārt ir iestrādāts materiāls skolēnu lasītprasmes un rakstītprasmes apguvei. Runātprasmes attīstīšanai ir domāts ilustratīvais un literārais materiāls. Klausīšanās prasmes attīstīšanai skolotājs piemeklē atbilstošus literāros darbus.

Mācības caurauž skolēnu runāšanas prasmes pilnveide – vārdu krājuma bagātināšana, izrunas izkopšana un tekstveide (atstāstīšana, stāstīšana). Tātad līdzās tematiskajai integrācijai sava vieta ierādāma arī **prasmju integrācijai**.

2. Prasmi lasīt, rakstīt, kā arī klausīties un runāt bērni apgūst aktīvā praktiskā darbībā. Praktiskās darbības metode ir vadošā mācību metode līdzās citām – ilustratīvi izskaidrojošai metodei, problēmiska rakstura sarunai, skolotāja stāstījumam un skaidrojumam. Skolēni klausās skolotāja un klasesbiedru runu, kā arī audioierakstus un veic uzdevumus pirms klausīšanās, klausīšanās laikā un pēc klausīšanās. Savu runu bērni pilnīgo no izrunas, vārdu krājuma attīstīšanas un tekstveides viedokļa. Skolēni veic praktisku darbību ar skaņām, burtiem, vārdiem, teikumiem – atzīmē objektu, kura nosaukumā ir norādītā skaņa, krāso un zīmē burtus, atstāsta dzirdēto, redzēto, piedzīvoto un izfantazēto, raksta (ar iespiedburtiem) vārdus, teikumus un pat nelielus tekstus utt. Bērns vienlaikus ir arī ābece autors un ilustrators (viņš krāso, zīmē, raksta, savelk, apvelk, atdala, izsvītro, lasa atbilstoši mācību uzdevumiem).

3. Skolēnus rosina likt lietā dažādas maņas (redzi, dzirdi, tausti), kā arī kustības, lai apgūtu mācību saturu. Sevišķi spilgti

tas izpaužas burtu iegaumēšanā, kad bērniem piedāvā dažādus darbības paņēmienus, lai viņi daudzveidīgi "izdzīvotu" katru burtu. Runas attīstīšanas vingrinājumos bērni dramatizē un inscenē, izmantojot arī nevērdiskos saziņas līdzekļus (kustības, mīmiku, žestus).

4. Ābece pilda vairākas funkcijas: parāda mācību saturu, kas bērnam jāapgūst, iezīmē metodes un paņēmienus mācību satura apguvei, rosina skolotāju un bērnu ābece materiālu izmantot radoši.

Ābecē ir materiāli skolēniem ar dažādu mācītību un mācāmību, lai dotu virzības iespēju jebkuram bērnam. Vienlaikus jāatzīst, ka neviena ābece nespēj pilnībā nodrošināt ikkatru bērnu ar tikai viņam nepieciešamo mācību saturu un tā apguves paņēmieniem. Skolotājs, nevis ābece ir un paliek galvenais bērnu virzības nodrošinātājs.

5. Lasītprasmes un rakstītprasmes apguvei izmanto analītiski sintētisko skaņu metodi. Analīze (vārda sadalīšana zilbēs un skaņās) sagatavo sintēzi (lasīšanu).

Lasīšanas un rakstīšanas pamatā ir **darbs ar skaņām**. Pirms burta mācīšanās vispirms iepazīstas ar attiecīgo skaņu – to izdala no vārda un mācās izrunāt, kā arī saklausīt vārdos, kur skaņa atrodas dažādās pozīcijās. Sadomā vārdus ar attiecīgo skaņu. Tad iepazīstas ar skaņas grafisko zīmi – burtu. Tātad, pirms skolēni ķeras pie burtu, zilbju un vārdu lasīšanas, viņi vārdus sadala zilbēs un skaņās un izdala jauno skaņu (**analizē**).

Kād skolēni sadomā vārdus ar kādu skaņu vai saliek tos no burtiem, vai drukā, vai jau lasa, viņi **sintezē** valodas vienības. Analīzes un sintēzes saistība visciešākā ir vārdu salikšanā no burtiem, drukāšanā un lasīšanā.

Lai nodrošinātu analīzes un sintēzes saistību, ābecē ir rosinājumi drukāšanai. Jo vispusīgāk bērns "izdzīvo" valodas skaņas, jo vieglāk viņam sokas lasītprasmes un rakstītprasmes apguve, mācoties pēc analītiski sintētiskās skaņu metodes.

Līdztekus ir izmantojami **veseluma metodes** paņēmieni. Populāra ir t. s. "fotografēšana". Tās būtība ir šāda: ierobežotu laiku demonstrē lasāmās vienības, skolēni cenšas veikli izlasīt un iegaumēt lasīto. Ābecītē ir dotas vārdu grupas, ko var izmantot arī "fotografēšanai".

6. Ābecītes lietošanas ilgums – pēc vajadzības. Viela ābecē ir blīvēta: katrā atvērumā ir jauni apgūstamie burti. Tas nenozīmē, ka atvērumā dotā mācību viela (lasīšanai un rakstīšanai) būtu jāapgūst vienā dienā. Skolotājs vada mācības, ņemot vērā bērnu izzīņas iespējas, un atvēruma materiālu izmanto divas vai pat vairāk dienu.

7. Ābecītes atvēruma **kreisajā pusē** ir lasāmviela galvenokārt ar jau **mācītiem burtiem**, bet **labajā pusē** daļa materiālu – ar vēl **nemācītiem burtiem**. Labās puses materiālu izmantošanas iespējas: atrast un iekrāsot tikai noteiktu burtu, izlasīt atsevišķus vārdus, norakstīt ar iespiedburtiem jeb "drukāt" kādu vienību, "drukāt" attēla nosaukumu, kuru vai nu izvēlas no dotajiem, vai arī bērns to izdomā pats, "lasītājiem" – izlasīt visu materiālu un veikt norādīto uzdevumu u. tml. Lasāmviela ābecītē ir īpaši piemeklēta vai sacerēta, lai tā atbilstu 7–8 gadus vecu bērnu izziņas vajadzībām un interesēm. Tāpēc ir daudz vēstījuma tipa tekstu par dzīvnieku un to mazuļu, kā arī skolasbērnu dzīvi. Jādomā, ka piedāvātā lasāmviela rosinās skolēnus ne vienu reizi vien lasīt tekstus, tādējādi pilnīgojot savu lasīšanas tehniku (nostiprinot apziņā vārdu redzes tēlus) un lasītā izpratni.

Ir vieta pat teikumu "drukāšanai". Tas ir netiešs norādījums uz sacerēšanu un radošas rakstīšanas aizsākumiem. Ja bērns "drukā" ar zīmuli, tad ir iespēja labot un uzlabot rakstīto. Līnijās ar pildspalvu varētu rakstīt tie bērni, kuri ir labi sagatavoti rakstīšanai.

Ābecīti lieto kopā ar **parasto līniju burtnīcu**. Tajā skolēni ne tikai veic tradicionālos rakstu darbus, bet arī modelē, zīmē, "drukā".

Attēlus krāso, kā arī izmanto nopietnākiem didaktiskiem nolūkiem – vārdu nosaukšanai, to skaņu analīzei, vārdu un atsevišķu skaņu izrunai, teikumu un tekstu veidošanai, attēla un atbilstoša vārda savienošanai utt. Attēli atvēruma kreisajā pusē augšā ir tiši pieblīvēti, lai bērni pēc tiem varētu nosaukt vārdus ar apgūstamajām skaņām.

METODISKAS PIEZĪMES PAR SPECIFISKIEM ĀBECES MĀCĪBU JAUTĀJUMIEM

1. IZRUNAS, FONEMĀTISKĀS DZIRDES UN VĀRDU SKAŅU ANALĪZES PRASMES ATTĪSTĪŠANA

Lai efektīvi apgūtu visas četras runas darbības prasmes, liela vēriba ir jāvēlē bērnu darbam ar valodas skaņām.

Latviešu valodas fonētiskās, grafēmiskās un ortogrāfiskās īpatnības nosaka, ka, jo pamatīgāk bērni iepazīst valodas skaņas, jo sekmīgāk noris viņu lasītprasmes un rakstītprasmes apguve. Jāuzsver tāda mūsu skaņu sistēmas īpatnība kā īsie un garie patskaņi. Ja bērni nav pietiekami vingrinājušies minēto skaņu diferencēšanā ābeces mācībās, sekas ir redzamas vēl ilgi – pat vidējo klašu skolēni kļūdaini apzīmē patskaņu garumu.

Līdzīgi ir jāvingrinās atšķirt (pēc izrunas un dzirdes) arī balsīgos un nebalsīgos līdzskaņus. Skaņu atšķiršanas spēja nosaka kā lasītprasmes, tā rakstītprasmes attīstību. Tikpat svarīga nozīme ir prasmei noteikt vārdā visas skaņas un to secību.

Ar skaņu saklausīšanu un to secības noteikšanu cieši saistīta ir runāšana. Vēlams katru vārdu, kurā jāsaklausa skaņa (skaņas), bērniem izrunāt atkārtoti, jo runas kustību sajūtas palīdz atšķirt vārdā ietilpstošās skaņas un arī noteikt to secību.

Skolēni veic ābecītē iestrādātās un arī citas darbības **fonemātiskās dzirdes un vārdu skaņu analīzes prasmes attīstīšanai**:

- nosauc attēlā redzamos objektus un nosaka vārdos attiecīgo skaņu (skaņas),
- nosaka vārdā pirmo un pēdējo, vēlāk arī jebkuru citu skaņu pēc kārtas,
- izdala vārdā vienādās skaņas, nosaka to atrašanās vietu,
- savieno doto burtu ar tā objekta attēlu, kura nosaukuma pirmā skaņa atbilst burtam,
- "iekrauj" kastē vai citā tilpnē visus priekšmetus (attēlus), kuru nosaukumos ir attiecīgā skaņa,
- nosaka, kuru klases bērnu vārdos ir attiecīgā skaņa,
- grupē attēlus atkarībā no to nosaukumu pirmās skaņas, piemēram, **p** un **b** atšķiršanai piedāvā šādus attēlus: *pupa, bumba, bumbieris, balodis, pīle, pildspalva* u. c.,
- salīdzina pēc izrunas un dzirdes vārdus, kuri atšķiras tikai ar vienu skaņu (*lapa – lāpa, seja – sēja, pile – pīle, duša – dūša, gari – kari, bēda – pēda* u. tml.),
- zīmē vārdu skaņu mājiņas, piemēram,

vēlāk raksta tajās arī burtus,

- min krustvārdu mīklas,
- ievieto vārdos izlaistos burtus,
- saliek vārdus no burtiem,
- "drukā" vārdus u. tml.

Fonemātiskās dzirdes un vārdu skaņu prasmes attīstīšanā noderīgs ir skaņu spilgtināšanas paņēmieni: garos patskaņus un "stiepjamos" līdzskaņus vārdā izrunā ilgāk nekā parasti, pārējās skaņas vai nu izrunā atkārtoti, vai arī skaļāk nekā parastā runā.

Izrunu attīsta, visā mācību procesā palīdzot bērniem apgūt pirmām kārtām skaidru, pareizu un pietiekami skaļu runu. Vingrinās arī speciāli atsevišķu skaņu, vārdu, teikumu un pat tekstu (mēles mežģu un skaitāmpantu) runāšanā.

2. "DRUKĀT" VAI "NEDRUKĀT"

Prakses vērojumi liecina, ka pašlaik ļoti reti izmanto saliekamo ābeci. Arī pedagoģijas zinātnieces A. Karules izstrādātā valodas modelēšanas sistēma, tostarp skaņu "mājiņas", nav populāra. Abi minētie paņēmieni savulaik nodrošināja, ka skolēni regulāri veica vārdu skaņu sastāva analīzi, kas ir tik ļoti nozīmīga lasītprasmes un rakstītprasmes apguvē.

Ar ko aizvietot minētos paņēmienus? Skaidrs ir viens – bez intensīvas skaņu analīzes un sintēzes skolēni nevar **efektīvi** apgūt lasīšanu, rakstīšanu un pareizrakstību.

Viens no paņēmieniem ir "drukāšana" (lielo iespaidburtu zīmēšana). "Drukājot" skolēns

- nosaka pēc kārtas vārdā ietilpstošās skaņas,
- apgūst un nostiprina skaņas un lielā iespaidburtu atbilstību, t. i., apgūst sākotnēju pareizrakstības prasmi,
- vingrina roku,
- attīsta arī lasītprasmi (ja bērns, skolotāja rosināts vai pēc pašiniciatīvas, izlasa drukāto, bērns **rakstot mācās lasīt**).

"Drukāšana" no īstās rakstīšanas atšķiras tikai ar to, ka izmanto nevis rakstītos, bet gan lielos iespaidburtus. Nebūtu jābažijas, ka "drukājot" bērnam ir grūti pāriet uz rakstītajiem burtiem vai ka viņam veidosies stūrainis rokraksts. Tas ir mazāks ļaunums nekā nepietiekama vingrināšanās valodas elementu analīzē un sintēzē.

"Drukājot" bērni paši sarūpē sev lasāmvielu, jo "drukātās" vienības var lasīt, dažādi kombinēt, grupēt, iesaistīt runāšanas vingrinājumos, savstarpēji mainīt pašu uzrakstīto materiālu. Bērnu darbības motivācijas veidošanai var iekārtot "krātuves", ko dēvē par vārdu vācēlītēm, vārdniecām vai citādi. "Drukā" vai nu īpašā burtnīcā, vai blociņā, vai uz atsevišķām lapām, ko var iesiet un noformēt. Piemērs lapas izveidošanai:

Nepazīstama burta vietā bērns "drukājot" ievielk –, apzīmējot izlaidumu tāpat kā ābecītē.

BUMBA			BALONS	
		B		
B			B	
b	b	B	b	b
	B			B
BIZE			BITE	
BŪRIS			BURKA	
BĒRNS			BURVIS	
BAĻĶIS			BALODIS	

Vietumis ābecītē burti (mazie) ir jāsakārto noteiktā secībā, lai veidotos vārds. Šos vārdus var arī "drukāt", t. i., rakstīt ar lielajiem iespiedburtiem, tā nostiprinot mazo un atbilstošo lielo burtu tēlus, piemēram, ābecītes 33., 39., 41. un citās lappusēs.

"Drukāšana" ir lietderīga arī no skolēnu rakstrunas attīstīšanas viedokļa. Parasti 1. klases skolēnu rakstruna jeb prasme izteikt domas rakstveidā ievērojami atpaliek no viņu lasītprasmes attīstības. Tikai otrajā mācību gadā skolēni ir spējīgi pierakstīt savus veidotos tekstus. Turpretī, ja izmanto "drukāšanu", tad jau 1. klasē skolēni spēj uzrakstīt vēra ņemamus darbus. Līdz ar to rodas iespēja agri rosināt bērnus radošai rakstīšanai – ne tikai uzrakstīt (drukāt) vārdus un vienkāršus teikumus, bet arī sacerēt un pierakstīt mazus stāstiņus, pasakas, dzejolišus, vēstulītes, apsveikumus utt. Ja bērnu darbus sakārto krājumos, – tā ir pašu radīta lasāmviela. Un skolēni, protams, jūt gandarījumu un pašapliecinās, kas rosina viņus turpmākai aktīvai rakstīšanai un lasīšanai.

3. SĀKOTNĒJAS LASĪTPRASMES VEIDOŠANA

Kā jau minēts, neviena ābece nespēj piedāvāt lasāmvielu pietiekamā daudzumā ikkatram bērnam. Skolotāja ziņā ir gādāt, lai katram audzēknim būtu iespēja regulāri vingrināties atbilstoši viņa **lasīšanas vajadzībām** (lasāmvielas apjoma, grūtību pakāpes un lasīšanas uzdevumu ziņā). Pašlaik, kad ir radīts speciāls krājums 1. klases sko-

lēniem lasītprasmes apguvei¹, jādoma, lielāka vērība tiks veltīta "lasītājiem", t. i., bērniem, kuri, uzsākot mācības 1. klasē, ir jau apguvuši elementāru lasītprasmi. Tāpēc nevajadzētu būt gadījumiem, ka "lasītājs" no mācību gada sākuma līdz ābece mācību beigām nav būtiski pilnveidojis savu lasītprasmi.

Kaut arī skolēni iespējami agri jārosina lasīt vārdus saliedēti, nepauzējot starp zilbēm, tomēr ir jāpiedāvā arī atsevišķu zilbju lasīšana. Ir lietderīgi savukārt no zilbēm kombinēt vārdus. Frontālam darbam ieteicams sagatavot zilbju kartītes. Piemēram, ābecītes 24.–25. lappusei:

sau	lel	šal	li	su	
ne	le	sē	ni	mī	sa

Vārdu kombinēšana no zilbēm veicina zilbju kopuztveri, kas ir svarīgi lasīšanas (redzes) lauka paplašināšanai.

Savureiz noderīgi ir arī īpaši vārdu un teikumu lasīšanas vingrinājumi, kuri ir doti iepriekšminētajā krājumā. Tādējādi jau no 1. klases **tiši** paplašina skolēnu lasīšanas lauku, attīsta uzmanību, īslaicīgo redzes atmiņu un prognozēšanas spējas. Šīs personības īpašības un spējas tieši ietekmē virzību lasītprasmes apguvē.

Taču vienlaikus ir jābrīdina no nepamatotas mazo lasītāju steidzināšanas. Katram bērnam ir jādod pietiekams laiks, lai izdzīvotu posmu, kurā viņa uzmanības centrā (lasīšanas laukā) ir katrs atsevišķais burts, tad zilbe un vārds. Pārlietu steidzinot, bērns var sākt lasīt kļūdaini un bez izpratnes. Tāpēc 1. klasē ļoti piesardzīgi izmantojams "fotografēšanas" paņēmieni, kad bērnam ierobežotā laikā jācenšas izlasīt un iegaumēt lasāmās vienības. Grūtības un neērtības skolotājam rada fakts, ka skolēniem ir ļoti atšķirīgs lasītprasmes līmenis. Tāpēc katrreiz jāapsver, cik daudz un cik grūtu "fotografējamo" materiālu piedāvāt. Būtu labi rīkoties pēc principa – **visiem nav jāspēj visu** "nofotografēt"! Katrs pasaka vai uzraksta, ko nu katrreiz ir paspējis "nofotografēt", un tas ir pietiekami.

Detazēta informācija par aktuāliem lasītprasmes attīstīšanas jauktajumiem ir rodama ābecītes autore izstrādātajā metodiskajā līdzeklī².

¹ Ptičkina Ā. Lasīsim raitāk!: Vingrinājumi lasītprasmes apguvei. – R.: Zvaigzne ABC, 1998.

² Ptičkina Ā. Lasīšanas mācības sākumskolā: Metodiskais līdzeklis. – R.: Pētergailis, 1999.

4. VALODAS STRUKTŪRAS ELEMENTU IEPAZĪŠANA

Ābecītē nav izdalīts materiāls un vieta vārda, skaņas, burta, zilbes, teikuma jēdzienu apguvei. Patskaņu, divskaņu, līdzskaņu burtu kopas un teikumu (pēc izteikuma mērķa) paraugi ir doti ābecītes pēdējās lappusēs.

Sākotnēju izpratni par minētajiem jēdzieniem un atbilstošās prasmes skolotājs veido pēc saviem ieskatiem. Skolēniem nav jāiemācās nosaukt skaņu grupas. Svarīgākā ir prasme pēc dzirdes un izrunas īpatnībām noteikt skaņu piederību. Noderīga ir skaņu izrunas salīdzināšana un elementāra skaņu grupēšana. Mērķis – palīdzēt skolēniem apjaust un izjust valodas skaņu dažādību un intuitīvās zināšanas izmantot lasīšanā un rakstīšanā, t. i., praktiskā valodas lietošanā.

5. TEKSTVEIDE

Skolēnu prasmi atstāstīt un stāstīt monologa un dialoga formā veido, izmantojot ne tikai ābecītes ilustratīvo un literāro materiālu, bet arī citus avotus – tekstus klausīšanās vingrinājumiem, patstāvīgi izlasītos tekstus, bērnu pieredzi, reālas situācijas klasē u. c.

Tā kā 1. klasē bērniem aktuālākā runas forma joprojām ir dialogs, samērā daudz būtu jāizmanto drāmas elementi. Bērni ne tikai atdarina ar dzirdi uztvertos un izlasītos dialogus, bet sāk arī paši dramatizēt un inscenēt. Tādējādi aizsāk plūstošas, sakarīgas, mērķtiecīgas un pareizas runas veidošanu.

Pamazām skolēni iepazīst arī monologu – atstāstot un stāstot, izmantojot dažādus domas rosinātājus. Pārsvarā, protams, ir mutvārdu runa, taču, kā jau minēts "drukāšanas" sakarā, aizsākama ir radošas rakstrunas attīstīšana. Tā, piemēram, ābecītes 38., 40., 50., 58. lappusē un citviet bērni vai nu pabeidz stāstiņu, vai pat turpina to.

ROSINĀJUMI ĀBECĪTES IZMANTOŠANAI

Jādomā, ka skolotājam nav nepieciešami detalizēti komentāri par katru ābecītes lappusi. Tāpēc ir doti tikai daži rosinājumi.

3. lpp.: skolēns ieraksta ("drukā") savu vārdu un uzvārdu. Mācību gaitā iekrāso zīles, uz kurām ir viņam zināmi burti.

4. lpp.: pārrunas par tematu "Skola". No kuras ābece mācāmies? Runā tautasdziesmu par ozoliņu, min mīklu. Par kādu cilvēku saka: "Vīrs kā ozols"?

5. lpp.: pārrunas par tematu "Klase, skolēni, skolotāja". Ko mēs katrs jau protam?

6.–7. lpp.: pārrunas par attēla saturu. Sauc vārdus ar skaņām **i** un **ī**, nosaka to atrašanās vietu vārdos (*istaba, indiānis Ilknis, meitiņa Īrisa, ilens, vesti*). Pārvelk un iekrāso **I, i** un **Ī, ī** burtus. Apvelk tos mazos attēlus, kuru nosaukumos ir **i** vai **ī**. Zem irbes, īrisa un īlena attēliem "drukā" to nosaukumus, izmantojot (pēc vajadzības) jau dotos vārdus. Lasa vārdus. Vesti rotā ar elementu, lai ievingrinātu roku **i, ī** rakstīšanai.

Abos dzejolišos vai nu tikai iekrāso (apvelk) **I, i, Ī, ī** burtus, vai lasa tajos atsevišķus vārdus vai visus dzejolišus.

Visi attēli ir krāsojami vai papildināmi, vai citādi izmantojami pēc skolotāja ieskatiem un bērnu vēlmēm.

Liniņās vingrinās rakstīt ar zīmuli vai pildspalvu. Raksta arī līniju burtniņā.

8.–9. lpp.: *lācis Ludis, ļipainis, ļipa, Liene, lelle, lente, pļava, pļauj*. Kurā mājiņā katram objektam ierādīt vietu? (Savelk.) Izdomā bērnu vārdus ar dotajām zilbēm, "drukā" tos. 9. lappusē katru zilbi savieno ar atbilstošu attēlu. Miklas atminējumu "drukā" – LĀCIS. Ievingrina roku pirms rakstīšanas liniņās.

10.–11. lpp.: *upe, ūdrs, ūdens, ūpis, ūdensslēpes*.

12.–13. lpp.: *mārite, mētelis, māja, maks, maize, magone, margrietiņa, malķa, muca*.

Pirmo reizi lasa stāstījuma teikumu.

Kurš atminējums der mīklai? Kāpēc?

14.–15. lpp.: *ābele, āzis, acis, asaras, aka, akmeņi*. Kurš no četriem ogu attēliem rāda mīklas atminējumu? Kāpēc citi atminējumi neder?

16.–17. lpp.: *suņi, ņipri, nūja, ņaud, neļķe, narcise, neaizmirstule*. Izvēlas vārdu kaķim un sunim, "drukā" vārdus. No vārdiem, kas doti lodziņos, izvēlas sunītim atbilstošos, savieno vārdus ar attēlu.

20. lpp. pirmo reizi lasa jautājuma teikumu.

26. lpp. pirmo reizi lasa izsaukuma teikumu.

31. lpp. pirmo reizi raksta stāstījuma teikumu.

43. lpp. pirmo reizi raksta jautājuma zīmi un teikumu.

47. lpp. pirmo reizi raksta izsaukuma zīmi un teikumu.

1. KLASĒ APĢŪSTAMĀS ZINĀŠANAS, PRASMES UN IEMAŅAS LATVIEŠU VALODĀ

KLAUSĪŠANĀS UN RUNAS ATTĪSTĪŠANA

- Klausīties citu cilvēku runā.
- Uztvert un izprast dzirdēto.
- Izpildīt norādījumus.
- Atbildēt uz jautājumiem par dzirdēto, pastāstīt to citiem.
- Saklausīt un atdarināt runas ātrumu, skaļumu, emocionālo attieksmi.
- Runāt skaidri, pareizi, piemērotā skaļumā, izteiksmīgi.
- Bagātināt savu vārdu krājumu.
- Atstāstīt lasīto vai dzirdēto, kā arī reālu notikumu.
- Stāstīt par attēlu vai attēlu sēriju, doto tematu.
- Iesaistīties dialogā, runas situāciju inscenēšanā.
- Sacerēt īsus stāstiņus, pasakas, mīklas, dzejoļišus.

LASĪŠANA

- Skaļi un pusbalsī lasīt teikumus un tekstus (mācīties lasīt arī klusu).
- Atbildēt uz jautājumiem par lasīto.
- Saviem vārdiem pastāstīt par lasīto.
- Apjēgt, ka ir dažādu žanru literārie darbi.
- Saprast nosaukumu un ilustrāciju lomu.
- Iegaumēt un runāt no galvas dzejoli, tautasdziesmu, skaitāmpantu, mīklu.
- Regulāri lasīt piemērotus literāros darbus.

RAKSTĪŠANA UN PRIEKŠSTATS PAR VALODU

Skaņa

- Saklausīt un atdarināt apkārtējā pasaulē dzirdamās skaņas.
- Saklausīt skaņu vārdos, noteikt tās atrašanās vietu (vārdu sākumā, vidū, beigās).
- Sadomāt vārdus ar norādīto skaņu dažādās pozīcijās.
- Noteikt skaņu secību un skaitu vārdos.
- Apjēgt skaņu dažādību: patskaņus, divskaņus, līdzskaņus.
- Atšķirt īsos un garos patskaņus.

Burts

- Pazīt un rakstīt lielos un mazos burtus.

Zilbe un vārds

- Saklausīt un lasīt zilbes un vārdus.
- Veidot vārdus no zilbēm.
- Noteikt zilbju skaitu vārdā.
- Apgūt burtu savienojumus.
- Apzināti norakstīt zilbes un vārdus.
- Lietot lielos sākuma burtus cilvēku vārdos un uzvārdos.

Teikums

- Saklausīt teikuma robežas runā un saskatīt rakstos.
- Apjēgt stāstījuma, jautājuma un izsaukuma teikumu būtību.
- Noteikt vārdu skaitu teikumā.
- Sadomāt teikumus ar noteiktu vārdu skaitu un pēc izteikuma mērķa.
- Norakstīt iespiestu un rakstītu tekstu.
- Rakstīt ar papildinājumiem.
- Rakstīt redzes un dzirdes diktātus.
- Sacerēt un uzrakstīt dažus teikumus.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS

Geidžs N. L., Berliners D. C. Pedagoģiskā psiholoģija. – R.: Zvaigzne ABC, 1999.

Hadaņonoka I. u.c. Sociālais pedagogs un bērns ar valodas sistēmas traucējumiem. – R.: Rasa ABC, 1999.

Prets D. Izglītības programmu pilnveide. Pedagoģa rokasgrāmata. – R.: Zvaigzne ABC, 2000.

Ptičkina A. Kā mācīsim bērnus lasīt un rakstīt. – R.: Zvaigzne ABC, 1997.

Salīte I., Pipere A., Grišāne O. Integrēta mācīšana mūsdienu humānās pedagoģijas skatījumā, tās saturs un metodiskais nodrošinājums. Valsts pasūtījuma pirmā posma atskaite. – Daugavpils Pedagoģiskā universitāte, 1998.

Smita K., Strika L. Mācīšanās traucējumi: no A līdz Z. – R.: RaKa, 1998.

Svence G. Personības attīstības psiholoģija: Mācību līdzeklis tālmācībā. – 1998.

Tralmaka I. Adaptācijas aktualitātes 1. klasē // Skolotājs. – 2004. – Nr. 5.

Jaunie mācību priekšmetu standarti. No izmēģinājuma uz ieviešanu // Skolotājs. – 2003. – Nr. 4.

Valsts pamatzglītības standarts. – Lielvārde: Lielvārds, 1998.

SATURS

Priekšvārds	3
Pamatnostādnes mācību komplektu <i>Mazā Zīle</i> . <i>Latviešu valoda 1. klasei un Zīle. Latviešu valoda</i>	
1. klasei izveidē un lietošanā	5
1. klases skolēnu psiholoģiskais raksturojums	10
Mācību komplektizdevuma <i>Mazā Zīle. Latviešu valoda</i>	
1. klasei saturs un forma	14
Mācību komplektizdevuma <i>Zīle. Latviešu valoda</i>	
1. klasei saturs un forma	26
Latviešu valoda 1. klasei. Mācību programma	28
Paskaidrojumi par darbu stundā	65
Labdien, skola!	65
Mana skolas soma	76
Ciemos pie dzīvniekiem	82
Labs ar labu sadzīvoja	89
Ciemosimies lauku sētā!	97
Es un citi	104
No rīta līdz vakaram	126
Palīdzēsim cits citam un sadarbosimies	134
Pēc stundām	148
Esmu drošs, bet piesardzīgs	156
Pasmaidīsim	161
Nāk ziemassvētki	168
Paskaidrojumi par darbu stundā	173
Paskaidrojumi par darba lapām	240
Diktāti	245
Pamatnostādnes ābecītes "Zīle" izveidē un lietošanā	247
Metodiskas piezīmes par specifiskiem ābece mācību jautājumiem	249
Rosinājumi ābecītes izmantošanai	254
1. klasē apgūstamās zināšanas, prasmes un iemaņas latviešu valodā	256
Izmantotās literatūras saraksts	258

**G. Andersone, D. Ērgle, M. Filatova,
V. Golubova, I. Ikale, Ā. Ptičkina**

Latviešu valoda 1. klasei.

MAZĀ ZĪLE.

ZĪLE.

ZĪLE. Ābecīte.

Rokasgrāmata skolotājiem
2., pārstrādātais izdevums

Māksliniece **Ieva Maurīte**

Redaktore *Kristīne Skrīvele*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,
Rīgā, LV-1010. Red. nr. SPG-22.

A/s "Poligrāfists",
K. Valdemāra ielā 6, Rīgā, LV-1010.